DONGPiNG HAN

KÜLTÜR DEVRİMİ

Hakkında Bilinmeyenler

Çin'in Bir Bölgesinde Yaşam ve Değişim

UMUT YAYIMCILIK

ÇEVİREN: YANKI DENİZ TAN

Kültür Devrimi
Hakkında Bilinmeyenler

ÇİN'İN BİR BÖLGESİNDE YAŞAM VE DEĞİŞİM

Dongping Han

Teorik-Siyasi

UMUT YAYIMCILIK

UMUT YAYIMCILIK: 12
TEORİK-SİYASİ: 4

Kültür Devrimi Hakkında Bilinmeyenler
Çin'in Bir Bölgesinde Yaşam ve Değişim
Dongping Han

ISBN: 978-605-69367-1-5
© Umut Yayımcılık, 2019

Grafik&Mizanpaj:
Umut Yayımcılık

Çeviri:
Yankı Deniz Tan

UMUT BASIM YAYIMCILIK

Yayıncı Sertifika No: 41239
İskenderpaşa Mah. Horhor Cad.
No: 70/4 Fatih/İstanbul
Tel: 0 (212) 534 54 76
Web: umutyayimcilik.com
e-mail: umutyayimcilik1@gmail.com

BASKI
Alesta Ajans Basım Medya ve Bilgi Teknolojileri San. Tic. Ltd. Şti Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi B Blok, 1 Kat, No: 349 Zeytinburnu/İst. -0212 501 21 20

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 5
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR 9

Giriş 15
Jimo Beldesini Tanıtmak 17
Metodoloji ve Kaynaklar 20

I. BÖLÜM KOMÜNİST İKTİDAR VE KIR SİYASİ KÜLTÜRÜ 23
Jimo Köylülerinin Komünist Zafere Katkısı 23
Devrimciler Yönetici Oluyor 27
Kırdan Gelen Komünist Kadrolar İktidarda 29
Gücü Suistimal ve Yolsuzluk 31
Köylülerin İtaatkârlık Kültürleri 36

II. BÖLÜM KIRSAL EĞİTİM: YERİNE GETİRİLMEYEN SÖZLER 43
Eğitim Eşitsizliğini Kalıcılaştırmak 43
Büyük İleri Atılım ve Ricat 45
Köylerdeki Çocukların Okula Gitmemesinin Sebepleri 46
Müfredat ve Disiplin 51
Eğitim Politikası Tercihleri 53

III. BÖLÜM KOLEKTİVİZASYON VE EKONOMİK KALKINMA ÖNÜNDEKİ ENGELLER 61
Kolektivizasyon 61
Altyapı İyileştirmeleri 64
Tarımsal Üretimde Küçük İlerleme 65
Kırsal Sanayi 67
Kolektifler ve Kırsal Sosyal Hizmetler 68
Kolektif Örgütlenmenin Politik Zayıflıkları 70

IV. BÖLÜM KÜLTÜR DEVRİMİ VE SİYASİ YETKİLENDİRME 73
Jimo Önderliğine Meydan Okumak 73
"Dört Eski"yi Yok Etmek 77
Kaos ve Siyasi Yetkilendirme 79
Kitle Dernekleri ve Siyasi Yetkilendirme 80
Tartışma, Büyük Karakter Posterleri ve Siyasi Yetkilendirme 86

Chuanlian ve Siyasi Yetkilendirme 89
Mao'nun Yazılarının Çalışma Kampanyası ve Siyasi Yetkilendirme 91
Yeni Bir İktidar Yapısı: Devrimci Komite 96
Yeni Bir Siyasi Kültürün Ortaya Çıkışı 98
Mao Re 101

V. BÖLÜM KÜLTÜR DEVRİMİ SIRASINDA KIRSAL EĞİTİM REFORMLARI 107
Jimo Eğitim Sistemine Meydan Okumak 108
Yeni Köy İlkokulları 110
Yeni Ortak Köy Ortaokulları 113
Yeni Komün Liseleri 115
İşçilerin ve Çiftçilerin Okul Yönetimine Katılımı 119
Eğitimi ve Üretici Emeği Birleştirmek 125
Kültür Devrimi Müfredat Reformlarını Değerlendirmek 128
Öğretmenler ve Öğrenciler Arasındaki İlişkiyi Değiştirmek 131
Kırsal Kesimdeki Eğitimli Gençlik 135

VI. BÖLÜM KÜLTÜR DEVRİMİ SIRASINDA KIRSAL EKONOMİK KALKINMA 143
Köylüleri Üretim Kararlarına Dâhil Etme 143
Kolektif İş Etiği 146
Eğitim ve Üretim 150
Tarımsal Deneyler 151
Sulama ve Zemin Islahı Projeleri 152
Makineleşme 155
Tarımsal Üretimde Büyük Yükseliş 157
Kırsal Sanayi 164
Kırsal Gelir Artışları 167
Jimo Kırsalına Tıbbi Tedavi Geliyor 170
Kültür Devrimi On Yılı İçerisindeki Ekonomik Kalkınmayı Değerlendirmek 172

VII. BÖLÜM KÜLTÜR DEVRİMİ'Nİ YADSIMAK 179
Yeni Huan Xiangtuan 179
Kolektif Örgütlenmeyi Dağıtmak 184
Kolektifleri Dağıtmanın Yarattığı Sorunlar 187
De-Kolektivizasyonun Köy Siyasetine Etkisi 189
Kırsal Eğitimde Düşüş 190
Kır Sağlık Sisteminin Çöküşü ve "Beş Garanti" 195
Siyasi Yetkilendirmenin İzleri 198

Sonuç 203
Bibliyografya 209

ÖNSÖZ

Çin'de Başkan Mao'nun önderliğinde gerçekleşen Büyük Proleter Kültür Devrimi'ne dair önemli bir kaynağı daha okurlarımızla buluşturuyoruz. Kültür Devrimi'nin canlı tanığı olan ve aynı zamanda bu konuda ciddi araştırmalar yapan Dongping Han'ın "Kültür Devrimi Hakkında Bilinmeyenler" adlı eseri, sosyalist inşanın karşılaştığı zorluklara ve sosyalizmden geriye dönüşler sorununa dair somut ve canlı bir anlatımı içinde barındırıyor. Yazarın Kültür Devrimi öncesine, devrim anına ve Mao'nun ölümünün ardından Deng Şiaoping önderliğindeki burjuva restorasyona dair somut veriler ve mülakatlara dayalı olarak ortaya koyduğu gerçekler, Kültür Devrimi'nin kazanımlarına da ışık tutuyor.

Kitapta devrimin ilk yıllarından itibaren halk kitlelerinin çıkarlarına karşıt bir biçimde özellikle yerel parti yöneticileri özgülünde ortaya çıkan bürokratik ve burjuva tarzları, bunun özellikle kırsalda eğitim ve üretim üzerindeki olumsuz etkilerini görmek mümkün. Kültür Devrimi'nin tam da bu sorunlar karşısında söz konusu bürokratik ve burjuva yönetim tarzına savaş açtığını, kırsal bölgelerdeki eğitim, üretim ve genel olarak kültürün gelişiminde büyük sıçramalar sağladığını görüyoruz.

Sosyalist toplumda eğitimin niteliğine ve aldığı biçimlere dair önemli örnekleri ortaya koyan bu kitabın temel örgüsünün yine eğitim üzerinden şekillendiği söylenebilir. Fakat eğitim sorunu üretimin halk yararına geliştirilmesi, kitle inisiyatifinin açığa çıkarılması ve sosyalist inşayla birlikte değerlendirilmektedir. Komün ve kolektifler üzerinden birbirine sıkı sıkıya bağlı bulunan eğitim, üretim ve yönetimin her aşamasında kitlelerin inisiyatifi belirleyici yerde durmaktadır. Kültür Devrimi'nin savaş açtığı temel meselelerden birinin özellikle kırsal bölgelerdeki itaatkârlık kültürü olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla eğitim başlığı altında ele alınan sorunların sosyalist inşanın temel sorunlarıyla ilişkisi yanında burjuva çizgi ile proleter çizgi arasındaki savaşımın bir

parçası olduğunu anlıyoruz.

Yazarın da aktardığı gibi Kültür Devrimi yadsınarak revizyonist Deng Şiaoping'in önderliğinde piyasa reformlarının hayata geçmesiyle birlikte kır kolektifleri dağıtılmış, kolektif ekonomiye dayalı kırsal eğitim, sağlık sistemi ve sosyal refah çökmeye başlamıştı. Resmî suistimallerin ve yolsuzlukların artması da aynı süreçte gerçekleşmişti. Kırsal eğitimin geriletilmesinin ekonomik gelişmeyi köstekleyici etkilerine paralel kent ile kır arasındaki çelişkinin yeniden derinleşmeye başlaması, yönetici konumlara çöreklenen kapitalist yolcular nedeniyle parti ve kitleler arasındaki ilişkinin kitlelerin sınıfsal çıkarlarının aleyhine gelişme kaydetmesi benzer süreçlerin ürünüydü.

Bilindiği gibi Mao'nun ölümünün ardından Deng Şiaoping önderliğindeki revizyonist çete, parti ve devlet iktidarını ele geçirmiş, Kültür Devrimi'yle hayata geçirilen politika ve uygulamaları hızlı bir biçimde ortadan kaldırmaya yönelmişti. Bu kapitalist yolculara göre Kültür Devrimi gereksiz bir aşırılıktı ve ülke ekonomisine büyük zararlar vermişti. Oysa Dongping Han'ın da kanıtlarıyla ortaya koyduğu gibi Kültür Devrimi sadece ekonomide değil hemen her alanda önemli atılımlar sağlamış, üretimde ve bir bütün olarak sosyalist inşada kitle inisiyatifini hiç olmadığı kadar açığa çıkarmıştı.

Çin'de revizyonistlerin iktidara gelmesiyle birlikte Kültür Devrimi'ne ait birçok kayıt ve eserin ya yok edildiği ya da Kültür Devrimi'ni olumsuzlayacak şekilde değiştirildiği, var olan resmî kaynakların Kültür Devrimi'nin hedefi olan kişilerin ürünü olduğu ve Kültür Devrimi'ni araştırmanın yasaklandığı koşullarda gerçek bilgi ve verilere ulaşmanın zorlukları ortadadır. Dongping Han'ın titiz bir çalışmayla her kaynaktan yararlanmaya çalışması ve en önemlisi çalışmasını asıl olarak o dönemin canlı tanıkları olan halkla mülakatlara dayandırması, ortaya koyduğu bilgi ve görüşlerin sağlam bir temele dayandığını göstermektedir.

Parti içindeki burjuva kadrolara karşı halkın örgütlenmesi, eski dönemden kalma gerici, kalıplaşmış zihniyetlere ve sağcı düşüncelere karşı kampanyalar düzenlenmesi, kent ile kır arasındaki uçurumun sonlandırılması amacıyla politikalar belirlenmesi, kadroların halk tarafından denetlenmesinin sağlanması, her alan-

da kolektif kültürün hâkim kılınmaya çalışılması, oluşturulan komünler aracılığıyla sağlık, eğitim ve üretimde atılımlar sağlanması gibi Kültür Devrimi ile en ileri noktalara ulaşan sosyalist inşanın birçok konu başlığını bu kitapta bulmak mümkün.

***

Çin'de olduğu gibi birçok ülkede sosyalizm deneyiminin bize gösterdiği şey, sosyalizmin sınıflardan ve sınıf mücadelesinden azade olmadığıydı. Bir geçiş toplumu olarak sosyalist toplum, içinden çıktığı sınıflı toplumun ve henüz tümüyle yok edilemeyen eski üretim ilişkilerinin baskısı altındaydı. Sosyalist inşaya ve geriye dönüşlere dair birçok hatalı değerlendirmenin temelinde sosyalizmin sınıflı bir toplum olduğu gerçeğinin inkârı vardır. Diğer yandan sosyalizmde sınıfları ve sınıf mücadelesini tespit etmek yeterli değildir. Bunun bir bütün olarak üretim ilişkileri içerisinde, ekonomi, siyaset, eğitim ve kültür boyutuyla ortaya çıkarılması, sosyalizmde burjuvazinin kendini ürettiği zeminleri ve ona karşı mücadelenin yöntemlerini de tarif etmek gerekliydi. Başkan Mao'nun, toplumdaki burjuvazinin parti ve devlet organlarının en üst seviyelerinde merkezileştiğine dönük tespiti, Kültür Devrimi'nde "burjuva karargâhları bombalayın" sloganıyla parti ve devletteki kapitalist yolcuları hedef almıştı. Mao, kitlelere burjuvaziyi nerede aramaları ve ona karşı nasıl mücadele etmeleri gerektiğinin yolunu çizmişti. 'Yeni burjuvazi' parti ve devlet organlarının en üst kademelerinde konumlanmış, küçük üretim başta olmak üzere üretimin her kademesinde eski toplumsal alışkanlıklardan yararlanarak burjuva çizgiyi hâkim kılmayı hedeflemişti.

Başkan Mao, sınıf mücadelesinin sosyalizm şartları altında devam ettirilmesi zorunluluğunu; üretimden savunmaya, eğitimden tüketime kadar her konuda doğru siyasetin tayin ediciliğini; burjuvaziye karşı mücadelede ve sosyalizmin inşasında kitlelerin devrimci rolünün belirleyiciliğini en temel noktalar olarak ortaya koyar. Doğal olarak sosyalizm, temelde ekonomik bir gelişim ve savunma meselesi değil siyasetin tayin edici olduğu özgün bir sınıf mücadelesi pratiğidir. Ekonomik gelişim, teknoloji, savunma, kültür ve eğitim sorunları vb. komünist topluma geçişin koşullarını sağlamaya ve bunun için sınıf mücadelesini ilerletmeye hizmet etmesi gereken araç ve aşamalardır. Tüm bu araçların

hangi sınıf ve ideolojiye hizmet edeceği sorunu sosyalizmin de temel sorularından biri olmaya devam etmektedir. Doğru siyaset ve kitleler olmaksızın hiçbir gelişmenin komünist amaçlara ulaşmayı sağlamayacağı ve hatta yeni burjuvazinin gelişimine hizmet edeceği başta Sovyetler ve Çin olmak üzere birçok deneyimle kanıtlanmıştır.

Sosyalist toplumda yeni burjuvaziyi ortaya çıkaran belli başlı çelişki ve ilişkiler vardır. Gelirdeki farklılıklar, bireylerin üretimde meşgul oldukları uzmanlık pozisyonları, kişilerin yönetimde ve önderlikte aldıkları özel roller, kır ve kent arasındaki fark gibi sosyalist toplumun çelişkileri ve genel meta-para ilişkileri yeni burjuvazinin ortaya çıkma zeminleridir. Bu zeminler varlığını koruduğu müddetçe toplumsal yapıdaki burjuva nüvelerin gelişme ve merkezileşme olasılıkları hep vardır. Burjuvazinin merkezileşmesinin odak noktası ise parti ve devlette yönetici mevkilerdir.

Elinizdeki kitap Başkan Mao önderliğinde Marksizm-Leninizm-Maoizmin teorik hazinesine kazandırılan Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin canlı tanıklığını yapmaktadır. Bir bölgesinden yola çıkarak Çin'deki değişimleri ele alan "Kültür Devrimi Hakkında Bilinmeyenler" adlı bu eserin sosyalist inşa ve geriye dönüşlere dair sorunları ve Çin'in sosyalizm deneyimini irdelemek isteyen okuyucu için değerli bir kaynak olduğuna inanıyoruz. Çin'e, Maoizme ve Kültür Devrimi'ne dair yaratılan deformasyon ve kafa karışıklıklarının giderilmesi bakımından da bu önemli eserin yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

Umut Yayımcılık

Ocak 2020

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Kültür Devrimi sırasında Çin'in bir köyünde büyüdüm. 1966 yılında Kültür Devrimi başladığında köyümde okuma yazma bilmeyen çok sayıda kişi vardı. Annem hayatında okula gitmemiş ve babam ise çalıştığı fabrikada katıldığı akşam okulunda basit kelimeleri okumayı ve yazmayı öğrenmişti. Ablam ilkokulun yalnızca ilk üç yılına gitti. Mahallemde benden birkaç yaş büyük olan çocuklar ya okula hiç gitmediler ya da ilkokulun birinci ya da ikinci senesinde okuldan ayrıldılar. Köyümde az sayıda insan ilkokulu bitirdi ve yalnızca birkaç tanesi ortaokula kadar okula gittiler.

Kültür Devrimi'nin eğitim reformları sırasında köyüm kendi ilkokulunu kurdu ve kendi öğretmenlerini tuttu. Köydeki her çocuk ücretsiz bir şekilde köy okuluna gidebiliyordu. Köyüm aynı zamanda altı diğer köyle beraber bir ortaokul açtı. Bütün çocuklar ücretsiz bir şekilde ve herhangi bir sınavı geçmeksizin bu ortak köy ortaokuluna gidebiliyorlardı. Köyümün de içinde bulunduğu komün iki lise açtı. Komündeki okul çağındaki çocukların yüzde 70'i ücretsiz bir şekilde ve hiçbir tarama sınavını geçmeksizin bu liselere gittiler. Benden dört yaş büyük olan ablam hariç bütün kardeşlerim liseyi bitirebildiler. O zamanlar bunun olağanüstü bir şey olduğu hissine kapılmamıştık. Pek çok insan liseye gitmeyi doğal bir hak olarak görüyordu. Liseden mezun olduktan sonra herkes gibi köyüme geri döndüm ve 1978 baharında üniversiteye gitmeden önce kolektif çiftlikte bir sene ve sonrasında köy fabrikasında üç buçuk sene boyunca çalıştım.

Ben üniversiteyken Kültür Devrimi, içerdiği eğitim reformuyla beraber hükümet tarafından kınandı. O zamanın en büyük Çinli lideri Deng Şiaoping okulların, okul gibi olması gerektiğini söy-

lüyordu. Bunun altında yatan ima şuydu: Kültür Devrimi eğitim reformları sırasında kurulan kır okulları, gerçek birer okul gibi değildi. O zamanlar yorumlarında biraz doğruluk payı olduğunu düşünmüştüm. Gittiğim kır ortaokulu birçok şeyle birden iştigal ediyordu. Okulun çok sayıda atölyesi, bir çiftliği ve bir laboratuvarı vardı. Düzenli olarak haftada bir kez öğleden sonra öğrenciler bu atölyelerde ve çiftlikte çalışmak zorundaydılar. Öğrenciler aynı zamanda okulu finanse etmeye yardımcı olmak için inşaatlara çakıl taşımak, hayvanlar için ot kesmek, başak toplamak gibi diğer para getiren etkinliklere katılıyorlardı. O zamanlar bu etkinliklerden keyif alıyordum ancak eğitimsel birer etkinlik olarak bu etkinliklerin kullanışlılıklarını takdir etmiyordum.

1986 yılında Zhengzhou Üniversitesinde ders verirken bir grup Amerikalı tarihçi ve siyasal bilimciyle beraber Henan kırsal bölgesinde bir araştırma projesinin parçası oldum. Kırsaldaki bir köyde yabancıların mevcudiyeti farklı yaşlardan büyük bir çocuk kalabalığını beraberinde getirmişti. Merakımdan bazı çocuklardan kimi gazete manşetlerini okumalarını istedim. Birbirlerinin peşi sıra kafalarını salladılar. Sadece utangaç olduklarını düşünmüştüm ancak diğer çocuklar onların okula gitmedikleri açıklamasında bulundular. Korktuğum üzere nereye gidersek gidelim hikâye aynıydı. İnsanlara bunun neden böyle olduğunu sordum ve bana kolektifler dağıtıldıktan ve topraklar hane hane bölüştürüldüğünden bu yana köy okullarının artık ücretsiz olmadığını söylediler. Kimi aileler maddî olarak çocuklarını okula göndermeyi karşılayamıyorlardı. Ev işlerine ve daha genç kardeşlerine bakmaya tahsis edildiklerinden gözden ilk çıkarılanlar arasında kızlar vardı. Ebeveynleri erkek kardeşlerindense kızların geleceklerine yatırım yapmakta daha da gönülsüzdü.

Kırsaldaki çocukların eğitim fırsatlarını kaybetmiş olmaları beni şok etti ve düşünmeye itti. Hükümet eğitim olanaklarının eksikliğini Çin'in kırsal bölgelerindeki yoksulluğa yoruyordu. Ancak ben farklı bir sonuca vardım. Çocukları eğitim olanaklarından yoksun kılan yoksulluk değildi. Yoksulluk yalnızca göreceli bir ifadedir. Köylülerin çocukları Kültür Devrimi sırasında nasıl liseyi bitirebiliyorlardı? O zamanlar Çin'in kırsal bölgeleri şimdikinden daha da yoksuldu. İhtiyatla ve şüpheci bir şekilde Kültür Devrimi sırasındaki kır eğitim reformlarının ehemmiyetini takdir

etmeye başladım. Ben, bu reformların bir ürünüyüm. Bir eğitimci olarak Kültür Devrimi yıllarındaki kır eğitim reformlarının mahkûm edilmesinin üzücü neticelerine kayıtsız kalmak bana zor geldi. Kendime pek çok soru yönelttim ve bu meseleyi çalışmaya karar verdim. Ancak o zamanlar Çin hükümeti, Kültür Devrimi ile alakalı araştırmalara izin vermediğinden araştırmamı Çin'de yapamazdım.

1990 yılında yüksek lisansım için Vermont Üniversitesi Tarih Bölümü'ne okumaya gittim. Tezimi, Kültür Devrimi üzerine yazmaya karar verdim. O dönemler meydana gelen olayların yüzey yapısının altına inmeye yönelik bir ihtiyacın mevcut olduğunu hissettim. Brandeis Üniversitesinde Siyasal Bilimler Doktora Programı'na girdikten sonra, yetiştiğim ülkedeki eğitim politikalarının sonuçlarına ve evrimine ilişkin derinlikli araştırmalar yapabilmek için Çin'e pek çok kez geri dönme şansı elde ettim. Kültür Devrimi eğitim reformlarının etkilerinin kırsal bölgelerdeki eğitimsel genişleme ve bunun o dönemdeki ekonomik kalkınma ile olan ilişkisi üzerine çalışmaya karar verdim. Kültür Devrimi'nin eğitim reformlarını incelemeye başladığımda, bunların bütünsel olarak kapsamlı bir kır kalkınma programına yakından bağlı olduğunu anlamaya başladım. Kültür Devrimi'nin içinde yer aldığı on yıl sırasında tarımı ve kırsal sanayiyi geliştirme çabaları ve kırsal siyasi kültürdeki değişiklikleri içermek üzere çalışmanın kapsamını genişlettim. Bu kitapta sunduğum deliller temelinde eğitim reformu, siyasi kültürdeki değişimler ve kırsal ekonomik kalkınmanın yakinen birbirine bağlı olduğu sonucuna varıyorum.

Hem yüksek lisans tezim hem de doktora tezim için yaptığım araştırmalarda çok sayıda profesörden ve arkadaşımdan çok ciddi teşvikler aldım. Aynı zamanda Çin'in kırsal bölgelerine beş kez gidip kırsal eğitim reformları üzerine sağlam araştırmalar yürütmeme olanak tanıyan kurumsal destekler aldım. Vermont Üniversitesinden Yaz Araştırma Hibesi, Brandeis Üniversitesinden iki kez Sacher Yaz Araştırma Hibesi ve en sonunda da Spencer Vakfı Tez Bursu aldım.

Araştırma ve bu çalışmanın yazılması süresince çok sayıda profesörden, çalışma arkadaşımdan ve arkadaşlarımdan entelektüel borç aldım. Profesör Peter Seybolt yüksek lisans tezime danış-

manlık yaptı. Hem yüksek lisans tezi hem de tezin yazılma aşamasında bana çok değerli bir şekilde rehberlik etti ve muazzam bir teşvikte bulundu. Ona ve yüksek lisans tezimi okuyan karısına çok büyük bir borcum var. Profesör Ralph A. Thaxton Jr. araştırma ve tez yazım sürecinde bana rehberlik etti. Geliştirme yönünde her seferinde tavsiye vererek el yazımı müsveddeyi defalarca kez okudu. Profesör Thaxton ve ben kırsal eğitim reformu tezi ve kırdaki Kültür Devrimi'ne ilişkin kendi yorumum üzerine çok sayıda dostça kavga verdik. Ortaya koyduğu meydan okumalar ve tavsiyeler beni zenginleştirdi. Spencer Vakfı, Profesör Stanley Rosen'den benim eleştirel akıl hocalarımdan biri olmasını istedi. Çalışmamı geliştirmede kendisi bana çok önemli önerilerde bulundu. Tez komitemde oldukları süre boyunca tavsiye ve önerilerinden Profesör Ruth Morgenthau ve Profesör Gary Jefferson'a da ayrıca borçluyum. Western İllonois Üniversitesindeki çalışma arkadaşım Profesör Keith Boeckelman kapsamlı bir şekilde tezimi okudu ve üzerine yorumlar yaptı. Son olarak arkadaşım Joel Andreas ve annesi Carol Andreas'a borçlu olduğumu ifade etmek isterim. Tezimi kitap formatına sokmamda bana bir haftadan uzun süre boyunca yardım ettiler.

O zamanlar Çin'de yasaklı bir konu olan Kültür Devrimi'ne ilişkin benimle düşüncelerini ve deneyimlerini paylaşmak için zaman geçiren Shandong ve Henan kırsal bölgelerindeki pek çok köylüye ve eski isyancı öndere özel teşekkürlerimi ifade etmek isterim. Çalışmamda gerçek isimlerini kullanmamı istemediklerinden onlara borcumu yalnızca böylesi genel bir şekilde ifade edebiliyorum. Deneyimlerini benimle paylaşma gönüllülükleri olmasaydı, bu kitap da olmazdı. Büyük oranda onların Kültür Devrimi'nin eğitim reformlarına ilişkin hikâyelerini ve deneyimlerini anlatmaya yönelik bir teşebbüs olması sebebiyle kitabı onlara ithaf etmek yerinde olacaktır.

Kitabın detaylarına ilişkin titiz ilgilerinden editörlerim Mark Henderson, Nicole Ellis ve Becca Murphy'ye de teşekkür etmek isterim. Kitabın bütün hatalarından ben sorumluyum.

Dongping Han

Jimo Beldesi, Çin Halk Cumhuriyeti Shandong eyaletinde bulunmaktadır.

Shandong Eyaleti

Jimo Beldesi Qingdao şehrinin yakınında bulunmaktadır.

Giriş

Toplumsal eşitliğe erişme çabaları ve ekonomik kalkınmayı sağlama çabaları bir çelişki içerisinde midir? Bu, 20. yüzyılın büyük sosyalist deneylerinin çöküşünden sıklıkla çıkarılan sonuçlardan biridir. Bu akıl yürütmeye göre siyasal ütopyacılık, ekonomik pragmatizme dönüşmek zorundaydı. Bu görüş Çin'de son yirmi yıldır hükümet tarafından güçlü bir şekilde öne çıkartıldı. Kültür Devrimi on yılının (1966-76) radikal eşitlikçiliği, resmî tarih devam ediyor, ekonomik bir felakete yol açtı. Bu resmî değerlendirme Çin aydınları tarafından geniş bir biçimde kabul gördü ve Batılı akademisyenlerce tekrar edildi. İşin aslı, pek çok anlatıda Kültür Devrimi eşitlikçi gayeler arayışının feci ekonomik sonuçlarının sembolü hâline geldi.

Bu kitap Kültür Devrimi'nin kırsal kalkınma üzerindeki etkilerini yeniden değerlendirerek bu görüşe meydan okumaktadır. Shandong eyaletinde kırsal bir beldenin tarihini dikkatlice inceleyerek bu çalışma Kültür Devrimi'nin siyasi çırpınmalarının, azımsanmayacak büyüklükte ve hızlı bir ekonomik kalkınmaya yol açacak şekilde köy siyasi kültürünü demokratize ettiğini ve kırsal eğitimdeki artışı misline katladığını iddia etmektedir. Bu iddiaların her biri tartışmaya açıktır. Çin hükümeti; Kültür Devrimi'nin kişi haklarını çiğnediğini, eğitim sistemini mahvettiğini ve ekonomik bir felakete yol açtığını dile getirmektedir. Kitap, okuyucuyu ilerleyen bölümlerde sunulan yerel mülakatlardan

ve belde kayıtlarından bir araya getirilmiş, Jimo beldesine ilişkin delilleri incelemeye davet etmektedir.

Birinci bölüm, İç Savaş sırasında Jimo köylüleri ve Komünist Parti arasındaki ilişkiyi, partinin köylülüğe verdiği sözleri ve komünist kadrolar kademeli olarak kırsaldaki yetkililerin geleneksel otokratik siyasi kültürlerini benimsediklerinde ve kolektif yapıdan köylüler üzerinde artan iktidarlarını pekiştirdiklerinde verdikleri sözlere olan ihanetlerini anlatıyor. İkinci bölüm, komünist iktidarın ilk yirmi yılı boyunca kentsel ve kırsal eğitim arasındaki uçurumun mutlaklaşmasını ve kırsal eğitim sisteminin, kırdaki nüfusu eğitmek yerine, bir sifon görevi görerek kırsal bölgelerdeki yetenekleri nasıl kuruttuğunu betimliyor. Üçüncü bölüm, kolektif ekonomik örgütlenmenin ilk yıllarının başarılarını ve başarısızlıklarını betimliyor ve demokratik katılım ve eğitim eksikliğinin de içinde bulunduğu kırsal ekonomik kalkınmaya yönelik engellere işaret ediyor.

Dördüncü bölüm, Kültür Devrimi'nin Jimo'da köylülerin yerel yetkililere karşı çıkmasına olanak tanıyarak ve karar alma mekanizmasına kitlesel katılımı kurumsallaştırmak için olanaklar yaratarak siyasi kültürü değiştirmeye nasıl başladıklarının bir anlatısını sunuyor. Beşinci bölüm, Kültür Devrimi on yılı sırasında Jimo'daki neredeyse bütün çocukların ilkokula ve alt-ortaokula ve çocukların üçte ikisinden fazlasının üst-ortaokula gitmelerine imkân veren, kırsal eğitimdeki muazzam ilerlemeyi belgeliyor. Ortada olan eksikliklere rağmen, bu yeni okullar görüldüğü üzere köyde kalan ilk eğitimli gençlik gruplarını doğurmuştur. Altıncı bölüm, altyapı, deney ve makineleşmenin gelişiminden faydalanılarak ortaya konulan temellerin altını çizerek Kültür Devrimi on yılı sırasında Jimo'daki hızlı tarımsal üretim artışını ve kırsal sanayi büyümesini belgelendiriyor. Kırsal eğitimdeki ilerleme, yerel inisiyatif ve kitlesel katılım, ileri sürüldüğü üzere bu gelişmeler için hayati önemdeydi.

Yedinci bölüm, Kültür Devrimi reformlarının tersine çevrilmesinin, kolektif ekonomiye dayanan kırsal eğitimin, sağlık sisteminin ve sosyal refah sistemlerinin çöküşünün ve resmî suistimal ve yolsuzlukların artışının da içinde bulunduğu, kır kolektiflerinin dağıtılmasının kimi sonuçlarını ana hatlarıyla çiziyor. Piyasa reformları döneminde, coğrafi konumunun avantajı sayesinde

Jimo'nun ekonomisi her ne kadar hızlı bir şekilde büyümeye devam etse de kafalarda üretim altyapısının ve kırsal eğitimin uzun vadeli kötüleşmesinin sunduğu gelecekteki kalkınmaya yönelik tehditlere ilişkin soru işaretleri mevcuttur.

Bu çalışma böylelikle Kültür Devrimi'nin eşitlikçi politikalarının yalnızca ekonomik kalkınmayı baltalamamış olduğuna değil Jimo beldesinde kırsal ekonomiyi geliştirmede önemli bir rol oynadığına ilişkin kanıtlar sunmaktadır. Eğitim ve üretim alanlarındaki ilerlemelerin yalnızca Jimo'ya özgü olmadığını göstermek için ulusal istatistiksel deliller aktartılmıştır.

Burada ortaya konulan değerlendirme ve resmî hükümet değerlendirmesi arasındaki keskin karşıtlık şüphesiz bir şekilde, bazı hususlarda, bakış açısı farkında yatmaktadır. Resmî değerlendirme büyük oranda, toplumsal konumları sebebiyle Kültür Devrimi sırasında saldırıya maruz kalan yetkililerin ve bilim insanlarının ürünüdür. Neredeyse bütün yazılı anlatılar kentli elitlerin bakış açısından yazılmıştır. Bu kitap, mevcut Kültür Devrimi literatüründe nadiren görülen kırsal bir bakış açısı sunmaktadır. Farklı bakış açılarından farklı şeyler, aynı şeyleri ise farklı şekillerde görürsünüz. Örneğin Kültür Devrimi sırasında toplumsal eğitim hiyerarşisini eşitlemeye yönelik radikal çabaların kent üniversiteleri ve kırsal ortaokullar üzerine farklı etkileri olmuştur.

Jimo Beldesini Tanıtmak

Jimo beldesi benim büyüdüğüm yerdir. Zaman içerisinde, küçük bir yerdeki insan realitesine sosyal bilim teorisini dayandırma çabasıyla tek bir beldenin tarihini detaylı olarak çalışmaya karar verdim. Bir zamanlar parçası olduğum yerel topluluğun içine geri dönerek yerele ilişkin bilgiyi en iyi şekilde elde edeceğimi hissettiğimden ve orası yerel halkla yakın bağlantılarımın olduğu bir yer olduğu için Jimo'yu seçtim.

Jimo beldesi Shandong Yarımadası'nın doğu kısmında, Qingdao liman şehrinin yakınında yer alır. 1.780 kilometrekarelik bir alanı kaplamakla beraber (eskiden komün olan) 30 nahiyeden oluşmaktadır. Bu nahiyeler içinde 1.033 köy vardır. Beldenin merkezi, 61.327 kişilik nüfusuyla Jimo'dur. Bugün Jimo beldesinde 1 milyonu aşkın insan yaşamaktadır. Nüfusun 656.634 kişi olduğu

1949 yılından bu yana nüfus istikrarlı bir şekilde artmaktadır. 1952 yılında ilk ulusal nüfus sayımı gerçekleştiğinde Jimo'daki nüfus yoğunluğu kilometre başına 341 insandı, bu sayı 1987 yılında kilometre başına 560'a çıktı.[1]

Yıllar içerisinde merkezî hükümetin kalkınma felsefesinin değişmesiyle beraber Jimo beldesinin yetki alanı da defalarca değişti. Merkezî hükümet tarıma vurgu yaptığında Jimo, Laizhou ya da Yantai vilayetlerine geçti. Ne zaman ki sanayileşme vurgulandı, Jimo Qingdao şehrinin yetki alanına girdi. Yetki alanlarındaki sık değişimler Qingdao şehrinin, Laizhou vilayetinin ve Yantai vilayetinin Jimo beldesine güvensiz yaklaşmasına sebep oldu ve her biri beldeye yönelik sermaye yatırımından sakınmaya meylettiler.

1981 yılında Jimo, 1.084 kilometrekaresinin,[2] yani yüzde 60'ından fazlasının tarım arazisi olduğu, yaklaşık olarak yüzde 8'inin ormanlar ve bahçeler olduğu 1.780 kilometrekarelik bir alana yayılmaktaydı. Bu oranın geri kalanını da boş araziler, çıplak dağ arazileri, yollar, nehirler, rezervuarlar ve yerleşim alanları oluşturmaktaydı. Birden sekize olan ulusal toprak kaliteliliği skalasına göre Jimo'da birinci sınıf toprak yoktu. 131 kilometrekareye yakın bir alan ikinci sınıf, 782 kilometrekarelik bir alan üçüncü sınıf, 217 kilometrekarelik bir alan dördüncü sınıf, 145 kilometrekarelik bir alan beşinci sınıf, 35 kilometrekarelik bir alan altıncı sınıf, 1,4 kilometrelik bir alan da sekizinci sınıf olarak sınıflandırılıyordu.[3]

Tarihsel olarak Jimo yoksul bir yerdi. 1949 yılından önce Jimo'nun ekonomisi neredeyse tamamen tarımsaldı. Beldenin kuzeybatıda yer alan üçte biri, deniz seviyesinin 20 metre kadar altındaki ovalardan oluşmaktadır. Buradaki toprak uzun süreden bu yana yüksek seviyede tuz ve alkalin barındırmaktadır ve sık sık gerçekleşen sellere karşı korunmasızdır.[4] Zor zamanlarda Jimo halkı sık sık memleketlerini terk edip Kuzeydoğu Çin'e gitmek zorunda kalırlardı. Yerli halk bu yolculuğa "chuang guandong" (kuzeydoğuya macera) adını veriyordu. Ancak günümüz Jimo'sunda bu türden bir nüfus çıkışı en son, Büyük İleri Atılım sırasında üç yıl peş peşe meydana gelen kuraklıklar, seller ve bunların üzerine yanlış yönetimin şiddetli gıda kıtlığına yol açtığı 1959 ve 1961 yıllarında yaşandı. Bu üç yıl içerisinde 77,900 kadar insan Jimo'yu

terk edip Kuzeydoğu'ya gittiler.[5]

Jimo'nun Yantai vilayetinin yetki alanında bulunan on yedi beldenin arasında olduğu 1961-1978 yılları arasında, beldeler arası zenginlik sıralamasında Jimo on altıncıydı. Jimo 1978'den bu yana Qingdao şehrinin yetki alanında bulunan altı belde içerisindedir ve bu beldeler arasında yoksul bir belde olarak sayılmaktadır. Ancak ülkenin geri kalanıyla kıyaslanacak olursa bugün Jimo'nun üretkenliği göreceli olarak yüksektir.

Bu çalışma için toplanan verilerin çoğu Güney Nehri'nde ve Chengguan nahiyesine komşu köylerden toplanmıştır. Bu nahiyede (resmî olarak 'üretim tugayları' olarak anılan) 50 köy vardır. Güney Nehri, benim ailemin yaşadığı köydür. 1956'da köy Liming she (Liming kooperatifi) hâlinde örgütlenmişti ve Büyük İleri Atılım sırasında Chenguan komününün bir parçasıydı. Büyük İleri Atılım'ın doruğunda köy, iki ekip köyün batı kısmında, iki ekip de doğu kısmında olmak üzere dört ekibe ayrılmıştı. Büyük İleri Atılım'ın başarısız olmasına müteakip üretim ekiplerinin boyutu, her biri ikiye ayrılmak üzere küçültülmüştü. Birinci ekip, ekip 1 ve ekip 2 hâlini almış ve ikinci ekip de ekip 3 ve köyün doğusunda ekip 8 olmuştu. Bir yandan ise eski üçüncü ekip, ekip 4 ve ekip 5 olurken eski dördüncü ekip; ekip 6 ve ekip 7 olmuştu. Her ekip aralarında ekip başı, yardımcısı, muhasebeci, ambar memuru, çalışma puanı kaydedicisi ve kadın ekip başından müteşekkil bir ekip komitesiyle kendi üretimini yönetiyordu.

Bu sekiz ekip arasından en iyisi üretim ekibi 1 idi ve köyün önde gelenleri bu ekiptendi. Toprakları daha iyi ve köye daha yakındı. Bu üretim ekibindeki çalışma puanlarının değeri genellikle diğerlerinkinden birkaç sent daha yüksekti. Yılın sonunda bu ekibin üyeleri daha fazla tahıl ve para alıyorlardı. Kolektif dönem boyunca Jiang Zhichuan üretim ekibinin başı olarak hizmet etti. Ekip 2'nin de benzer miktarda benzer kalitede toprağı vardı. Gayet iyi iş çıkarıyorlardı ancak ekip 1 kadar iyi değillerdi. Yıllar içerisinde ekibin liderliği birkaç kez değişti. Ekip 3 ve ekip 8'in daha verimsiz toprakları vardı. Ve bu ekiplerin toprakları köye en uzak olan topraklardı. Ancak kolektif dönem boyunca ekip 3, ekip 8'den daha iyi iş çıkarmışlardı. Kültür Devrimi sırasında ekip 8 neredeyse her yıl liderliğini değiştirmek zorunda kalıyordu ve ekip oldukça bölünmüş bir hâldeydi. 1967 yılında ekip, biri

Liu Chengrui ve diğeri Guan Dunlin tarafından yönetilen iki gruba ayrıldı. Ancak ne köy ne de komün önderliği bu ayrışmaya bir yaptırım uyguladı. 6 ay kadar sonra yeniden birleşmek zorunda kaldılar. Köyün batı kısmındaki dört ekipten, ekip 4 ve ekip 5; ekip 6 ve ekip 7'den daha iyi iş çıkarıyordu. Ekip 7 ise bu dört ekip arasındaki en kötü ekipti.

1976 yılında kolektif ekonominin gelişmesiyle, ekipler arasındaki göreceli eşitliği arttırmak için sekiz ekip birleşip yeniden dört ekip hâlini aldı. Ailem, yeniden köyün doğu taraflarındaki ikinci ekibe düştü.

Komündeki 50 köy arasında Güney Nehri'nin performansı ortalamanın oldukça altındaydı. Lao da nan (eski baş ağrısı) takma ismini almıştı ve komün köyün performansını iyileştirmek adına sürekli temsilciler gönderiyordu. Toprağı özellikle verimsiz olduğundan kötü iş çıkarmıyorlardı. Yaotao gibi köylerin toprakları çok daha kötüydü ancak Güney Nehri'nden daha iyi iş çıkarıyorlardı. Pek çok köylü, önderlerinin aralarında çok fazla iç çekişme yaşandığına inanıyordu.

Her ne kadar bu tek bir beldenin örnek olay incelemesi olsa da buradaki halkın deneyimlerinin pek çok diğer kır beldesindeki halkın deneyimleriyle benzer olmadığını düşünmek için hiçbir sebep yok. Aslında ben aynı zamanda kırsal Henan vilayetinde de mülakatlar yürüttüm ve rastgele bir şekilde seçilmiş kırk yerel belde üzerinde yürütülen ön araştırmada, belde kayıtlarının benim Jimo'da eriştiğim bulgularla çarpıcı benzerlikler taşıdığını buldum.[6]

Metodoloji ve Kaynaklar

Jimo beldesi üzerine nicel araştırma için, geçen birkaç yıl içerisinde erişilebilir hâle gelen difangzhi'den (yerel kayıtlar) faydalandım. Çin tarih yazıcılığının bir geleneği olduğu üzere bu kayıtlar resmî himaye altındaki yerel tarihçilerce düzeltilmişti. Her ne kadar mevcut resmî siyasi kültürü yansıtmaya meyletseler de en azından yakın dönem Çin siyasi tarihinin görüntüsünü yeniden inşa etmeye ve Kültür Devrimi sırasında gerçekleşen olayları anlamamıza yardımcı olabilecek bilgiler barındırıyorlar. Şu belirtilmelidir ki eğer ki Kültür Devrimi'nin resmî olarak mahkûm edil-

mesinden bu kayıtlarda sunulan anlatılarda herhangi bir yanlılık var ise bu Kültür Devrimi çabalarını olumlu bir şekilde yansıtmaya yönelik değildir.

Nitel araştırma adına ise Jimo beldesindeki kırsal bölgelerde çiftçilerle, işçilerle, okul öğretmenleriyle, öğrencilerle, ebeveynlerle ve yerelin önde gelen insanlarıyla 200'ü aşkın mülakat gerçekleştirdim. Bu mülakatlar birkaç yıllık bir zaman zarfı içerisinde gerçekleştirildi. Sosyal bilim araştırmaları için kırdaki halkın sözlü tarihleri değerli birer kaynaktır. Çoğu zaman saf ve tecrübesiz bir şekilde kırdaki insanlar günlük yaşam deneyimlerinin hemen göze çarpmayan detaylarına odaklanan sohbetler yoluyla duygularını, hislerini ve siyasi tavırlarını açığa vururlar. Çin toplumundaki bütün insanlar gibi Çinli çiftçilerin de zamanın politik doğruculuğuna riayet etmede kendilerine özgü bir biçimleri olduğunu vurgulamak önemlidir. Bazıları neyin politik olarak doğru neyin olmadığı konusunda başka insanlar tarafından habersiz ve bilgisiz görünmek istemezler. Bazen mülakatı gerçekleştiren kişinin siyasi yanlılığına ilişkin ipuçları yakalamaya çalışır ya da tahminde bulunurlar ve kendilerine yöneltilen sorulara olan cevaplarını buna uydurmaya çalışırlar. Bu mülakatı gerçekleştiren kişinin aradığı gerçeğin çarpıtılmasına yol açar.

Görüşülen kişilere yaklaşırken herhangi bir tarafsızlık iddia etmeksizin ya da kendi siyasi yanlılığımı dile getirmeksizin kendi araştırma gündemimi onlar için önemsiz kılmaya çalıştım. Mülakattan önce sorularımı yapılandırabilmek adına kendime bir soru listesi hazırlarım ancak mülakat yapılan kişiler bu listeyi asla görmezler. Çiftçilerden doğrudan yöneltilen soruları cevaplamalarını istemektense görüşme yaptığım kişilerin anıların doğal bir akışıyla bana kendi hayat hikâyelerini herhangi bir kesintiye uğramaksızın anlatmalarını isterim. Çiftçilerin konuyu dağıtmaları durumunda dahi, yalnızca çiftçinin hikâyesini kaydeden bir kişi rolü oynayarak onların sözlerini kesmedim. Bu tür bir konuyu dağıtmanın bile – konuyu dağıtmanın kendi içinde bir düzeni ve önemi vardır – bana başka türlü erişemeyeceğim önemli bilgiler sunacağına inanıyorum. Çiftçilerle olan konuşmalarım her zaman gündelik ve rahat ev ortamlarında gerçekleşti. Bu yaklaşım, mülakat yapılan kişinin politik doğruculuk arayışı yükünü azaltmaktadır. Mülakat yaptığım kişilerle, bir güven atmosferi

yaratmaya yardımcı olacak şekilde, beraber yemek yedim, onların evinde uyudum ve bazen onlarla beraber tarlalarında çalıştım ve ev işleri yaptım. Bir araştırmacıdan ya da bilim insanından ziyade güvenilen bir arkadaş muamelesi gördüm.

Bu ana kaynakların yanı sıra, aynı zamanda Çin basınından da materyaller kullandım. Kültür Devrimi sırasında ve sonraki dönemde Çin basınında eğitimin doğrultusu ve felsefesi üzerine ateşli tartışmalar dönüyordu. Çoğu zaman tek-taraflı olsalar da basında yer alan bu makaleler her şeye karşın Çin toplumunu eğitme süresince Kültür Devrimi'nin rolü üzerine pek çok şeyi ortaya sermektedir.

1990 ve 1997 yılları arasında aynı zamanda araştırma konum üzerine okulların işleyişinde, kitapların derlenmesinde ve pek çok diğer etkinlikte bulunmuş aralarında eski öğretmenlerin, sınıf arkadaşlarının, çiftçilerin, işçilerin ve askerlerin bulunduğu Çin'den çok geniş bir insan yelpazesiyle yazıştım. Bu resmî olmayan düzinelerce mektup, mülakatlardan topladığım bilgileri bütünleyici önemli bir ek niteliğindedir. Mektuplar, yazarları tarafından oldukça itinalı bir şekilde kaleme alınmıştır.

Notlar

1. Jimo Xianzhi, 145-147.
2. Bir mu 667 metrekareye tekabül etmektedir. Ç.N. Kitap boyunca alan birimi olarak kullanılan *mu* birimi, okuyucunun işini kolaylaştırmak amacıyla metrekareye çevrilmiştir.
3. Jimo Xianzhi, 129.
4. Jimo Xianzhi, 107.
5. Jimo Xianzhi, 149.
6. Herhangi bir özel tercih yapmaksızın bu belde kayıtlarını satın aldım ve Çin'deki arkadaşlarımdan benim için satın almalarını istedim. Bulabildiğimiz her şeyi aldık.

I. BÖLÜM

KOMÜNİST İKTİDAR VE KIR SİYASİ KÜLTÜRÜ

Çin Komünist Partisi hayatta kalmasını ve nihaî zaferini kır yoksullarına borçluydu.[1] Çan Kay Şek'in 1926'deki kıyımı karşısında küçük ve mağlup bir Çin komünist gücü Jinggang Dağı bölgesinde ve diğer uzak bölgelerde kır yoksullarının desteğiyle hayatta kalmayı ve hızlı bir şekilde büyümeyi başardı. Çan Kay Şek'in üstün kuvvetleri karşısında ezilmiş[2] ve 1934'te "Uzun Yürüyüş"e zorlanmış mağlup komünist güçlerin kırdaki halktan aldıkları destek dışında yaslanacakları pek bir şey yoktu. O destek olmasa idi, yok olurlardı.

Jimo Köylülerinin Komünist Zafere Katkısı

Başka yerlerde olduğu gibi Jimo, Shandong'da da zayıf ve dağınık komünist güçlerin Japon işgalcilerinin düşman hattının arkasında savaşmasını ve büyümesini sağlayan şey, bazen hayatları pahasına da olsa, kır yoksullarının desteği ve korumasıydı.[3] Bazıları, sıradan insanların savaş ağalarını ve silahı olan herhangi birini desteklerini iddia ediyorlar.[4] Ancak (çoğu zaman zoraki) pasif ve aktif destek arasında büyük bir fark var. Çin'de milliyetçi ordunun askere aldıklarını kaçma korkusu sebebiyle bağlamak zorunda olmuş olması detaylı bir şekilde belgelenmiştir.[5] Bir diğer yandan ise komünist güçler gönüllü köylülerden oluşuyordu. Bu yüzden zayıf teçhizatlı komünist güçler nihayetinde kendilerinden daha iyi silahlanmış milliyetçi güçleri 1946-1949 İç Savaşı'nda mağlup edebildiler. Yaşlı Jimo köylüleri, İç Savaş sırasında

milliyetçiler tarafından kovalanan komünist askerleri saklamak için kendi hayatlarını riske attıklarını söylüyorlar. Komünist Parti'nin kırdaki halktan aldığı destek savaş ağalarının ve milliyetçilerin zor yoluyla sıradan insanlardan aldıkları pasif destekten çok daha farklıydı.[6]

1946 yılında kır yoksullarını Çin İç Savaşı sırasında milliyetçilere karşı komünistlerin savaş gayretine katılma yönünde harekete geçirmek için ÇKP Jimo kırsalının kendi kontrolü altındaki bir bölümünde toprak reformuna destek sağladı. Savaş ağalarının zararına, kır yoksullarının büyük bölümü toprak reformundan yarar gördü. ÇKP eylemcilerinin yardımıyla yoksul çiftçiler kendilerini örgütlediler ve güçlü toprak ağalarına karşı mücadele ettiler. Toprak ağalarının topraklarına ve mülklerine el koydular ve toprakları köylülere dağıttılar. Bir yandan kır yoksulları toprak reformundan muazzam bir fayda görürken toprak ağaları topraklarını ve mülklerini kaybettiler. Toprak reformunun başlangıcında Jimo'daki kimi toprak ağaları, yoksullar ve topraksızlar tarafından çok kötü muameleye tabi tutuldu. Kimi çiftçiler toprak reformu tarafından kendilerine tanınan fırsatlardan faydalanarak köylerinde otorite konumlarını ve varlıklarını suistimal etmiş olan toprak ağalarından intikam aldılar.[7]

Jimo'daki 1949 öncesi toprak reformu ÇKP'nin belli bir anda ve belli bir yerde baskın olduğu bir vakit gerçekleştirildi. Ancak askerî durum İç Savaş zarfında milliyetçiler lehine değiştikçe ÇKP kuvvetleri geri çekildi ve kaçmış olan toprak ağaları milliyetçi güçlerle beraber memleketlerine geri döndüler. Milliyetçi güçlerin yardımıyla Jimo'daki kimi toprak ağaları köylülerin "huan xiangtuan" ya da "eve geri dönen birlikler" dedikleri küçük askerî gruplar kurdular.

ÇKP kuvvetleri, milliyetçilerin saldırıları karşısında Jimo'dan ayrılmak zorunda kalıp toprak ağaları memleketlerine geri dönünce yoksullara karşı misilleme gerçekleştirdiler. 28 Nisan 1946 günü savaş ağası Huang Xiangcui tarafından yönetilen bir huan xiangtuan grubu Diaoyuzui köyündeki Yoksul Köylüler Derneği'nin ve köy milislerinin 25 liderini öldürdüler. Köydeki Kadın Derneği'nin başkanı olan Nie Yinhua o zamanlar yalnızca on sekiz yaşındaydı. Toprak ağaları ona önce işkence yaptılar ve sonra da onu canlı canlı gömdüler. Bir iplikle avuç içlerini diktiler

ve gaz lambasıyla göğüslerini yaktılar. Buna ek olarak Nie'nin annesi, babası, dedesi ve kendinden küçük iki erkek kardeşi de öldürüldü.[8]

12 Eylül 1947 günü, toprak ağaları Yu Chenfeng ve Xin Ziyu, 18 ortaklarıyla beraber Dongwa köyünde yirmiden fazla insanı öldürdüler. İlk olarak köydeki Kadın Derneği'nin başı Gu Xiuzhong'u öldürdüler. Sonrasında annesini ve kendinden küçük üç erkek kardeşini öldürüp ölü bedenlerini bir kuyuya attılar. En küçük kardeşi yalnızca sekiz yaşındaydı. Toprak ağaları çocuğu bacaklarından tuttular, iki ayırıp kuyuya attılar. Aynı zamanda köydeki ÇKP sorumlusu Xin Zegeng'in ailesini de öldürdüler – karısını, iki erkek çocuğunu ve iki kızını. Bir kuyunun yanında yere çömelmeye zorlayıp kafalarını kürekle ezdikten sonra ölü bedenlerini kuyuya attılar. Xin'in karısı sekiz aylık hamileydi. Aynı gece Xin Leigeng'in de ailesini – karısını, on üç yaşındaki kızını, dokuz ve beş yaşlarındaki oğullarını – aynı şekilde öldürdüler. Ertesi gün aynı toprak ağası grubu köydeki İşçi Derneği'nin başı olan Li Xifa'yı ve eşini öldürdü. Aynı zamanda komünistlerin öncülüğündeki Halk Kurtuluş Ordusu'nda asker olması sebebiyle Sun Sifa'nın annesini, iki kız kardeşini ve erkek kardeşini öldürdüler.[9]

21 Şubat 1946 günü toprak ağaları Liu Hengzun, Xu Zhengkai ve Li Qingshan, ortaklarıyla beraber Beihuangfu köyünde ÇKP köy önderleri Ji Qijian, Ji Zhentong, Ji Liangtong ve Ji Tongqi'yi ele geçirdiler. Bu insanları ağaçlara bağlayıp canlı canlı dilimlediler. Sonrasında bu köy önderlerinin genç ve yaşlı bütün aile üyelerini öldürdüler. Buna müteakip aynı huan xiangtuan grubu Nanbeihang, Dahainan ve Shesheng köylerinde bir dizi katliam gerçekleştirdi.[10] Jimo'daki pek çok köy İç Savaş sırasında bu türden katliamlar deneyimledi. İç Savaş sırasında Ligou ve Dun Polan köylerinde yüzün üzerinde insan huan xiangtuan tarafından katledildi. ÇKP savaşı kazandıktan sonra Kültür Devrimi sırasında ve öncesinde bu köyleri genç insanlar için tarihi eğitim bölgeleri olarak kullandı. Okul öğretmenleri, öğrenciler ve çiftçiler katliamdan artakalan kemikleri ve iskeletleri görmek için buralara gittiler.[11]

Eski toprak ağaları için bu zulümler meşruydu çünkü yoksullar ve topraksızlar, topraklarını ve mülklerini almış ve kendi yaşam

tarzlarını tehlikeye atmışlardı. Bir diğer yandan ise sınıf mücadelesinin komünist ideolojisinden etkilenen kır yoksulları ve topraksızlar kendilerini sömüren zengin köylülerin ve toprak ağalarının topraklarını ve mülklerini ele geçirmeyi meşru buluyorlardı. Komünistler, İç Savaş'ı kazandıktan sonra yoksullar çoğu kez huan xiangtuan unsurlarıyla onları idam ederek hesaplaştılar. Beihuangfu köylüleri, huan xiangtuan'ın lideri Liu Hengzu'yu taşlayarak öldürdüler.[12] 14 Ocak 1948 günü huan xiangtuan, Köylü Derneği önderi Yu Chenggan ve oğlunu Xiwa köyünde öldürdü. Ertesi gün öfkeli köylüler misilleme amacıyla iki huan xiangtuan aile üyesini öldürdüler. Toprak ağalarının öldüreceği her ÇKP köy önderi için iki huan xiangtuan aile üyesini öldürme tehdidinde bulundular.[13]

Komünistler ve milliyetçiler arasındaki nihaî yüzleşmede, komünistler sayıca azlardı ve daha kalitesiz silahlara sahiplerdi. Milliyetçi orduda Amerikan silahları vardı ve ABD tarafından lojistik destek görüyorlardı. Kırdaki halkın komünistlere olan desteği denklemi değiştirdi. Halk Kurtuluş Ordusu (HKO) saflarını doldurmaya koştular. HKO'ya tedarik sağlamak için el arabaları sürdüler, yaralı HKO askerlerini sedyelerde taşıdılar. Yalnızca Shandong vilayetinde milyonlarca köylü İç Savaş sırasında HKO'ya el arabalarıyla malzeme taşıyordu. 3.500 sedye ve 7.600 el arabasıyla silahlı doksan bin Jimolu köylü İç Savaş'a komünistlerin yanında katıldı. Köylüler, savaşa pek çok diğer biçimde de katkı sundular. Jimo'daki köylü kadınlar İç Savaş sırasında HKO için 650.000 jin[14] tahıl öğüttüler ve 5 bin çift ayakkabı yaptılar.[15] Halktan gelen böylesi katkılar ve fedakârlıklar İç Savaş'ın sonucunu belirlemeye yardımcı oldu. Kırdaki halkın desteği olmasaydı komünistlerin hiçbir şekilde zafer kazanamayacağını söylemek abartı olmaz. Şüphesiz bir şekilde komünistlerin toprak ekene politikası ve Çin toplumunda kökleşmiş adaletsizlikleri yok etmeye yönelik politikaları kır yoksullarına hitap ediyordu. Komünistler aynı zamanda bütün Çin'de ücretsiz yaygın eğitim sözü veriyorlardı. Geniş bir şekilde eğitim fırsatlarından yoksun kır yoksullarına şüphesiz ki yaygın eğitim sözü oldukça çekici geliyordu. Yoksul köylülerin aklında eğitime erişim eksikliği, Çin'deki zenginler ve güç sahiplerince sömürülmelerine ve ezilmelerine katkı sağlayan önemli bir etkendi.

Komünistlerin savaş süresindeki gücü aynı zamanda onların kır yoksullarıyla zorlukları paylaşma gönüllülüklerinden de geliyordu. Komünistlerin özel ayrıcalıkları terk etme pratiği, devlet yetkililerince, zenginlerce ve güç sahiplerince ezilmeye ve zulme uğramaya çok alışmış kır yoksullarının hayal gücünü ateşliyordu. Komünistler önemli bir oranda güçlerini kırdaki halkın desteğinden alıyorlardı ve meşruiyetleri kır yoksullarının çıkarı için savaşmaya bağlılıklarında yatıyordu.[16]

Devrimciler Yönetici Oluyor

1949 zaferinden sonra komünist devrimciler, komünist yöneticiler hâline geldi. Bu yeni rol ve yeni toplumsal durumda ÇKP'nin, savaş zamanı gerekliliklerinin dayattığı, kadrolarının genel olarak halkla zorlukları paylaşma eski pratiğini idame ettirmesi kolay bir iş değildi. Şehirlere girdiklerinde, önceleri kırsal alanlarda yaşayan ve savaşan komünistler yeni bir dünya gördüler. Lüks giyim kuşam, şatafatlı beş çeşit yemekler, parlak arabalar ve kent elitlerine hizmet veren okullar ve klinikler gördüler. Kaçınılmaz olarak bazıları varlıklı kentlilerin hayat tarzlarına gıpta etmeye başladı.[17] Bu yeni toplumsal durumda, tıpkı pek çok eski komünist liderin kır kökenli eşleri gibi, kır yoksulları vazgeçilebilir hâle geldi. Pek çok Komünist Parti önderi kentlere girdiklerinde kır kökenli eşlerinden boşanırlarken Komünist Parti'nin kendisi de kırsal bölgelerdeki eski müttefiklerinden boşandı.[18]

Bu kır yoksullarının komünist devrimden faydalanmadığı anlamına gelmiyor. Komünistlerin destek sağladığı toprak reformuna katılma yoluyla toprak, tarım araç-gereçleri, evler ve mobilya edindiler. Tarım kolektivizasyonuyla komünistler üretimi ve daha iyi örgütlenme ve kurumsallaşma yoluyla kırsalda yaşayan insanların hayat standartlarını arttırmanın peşinde koştular. Ancak bu çabalar köylülerin kentli nüfusla karşılaştırıldığında göreceli konumlarını değiştirmedi. Kent sakinleriyle kıyaslanırsa kır sakinleri Çin'de hâlâ ikinci sınıf insandı. Köylülük, komünist yönetim altında hâlâ aptal ve cahil xiangbalao (kırsalda yaşayanlar için aşağılayıcı bir tabir) muamelesi görüyordu. Kırsalda yaşayan halkın geliri, kent sakinlerininkinin altında kalıyordu.

Jimo'da 1960'ların ilk yıllarında devlet çiftçilerden bir jin başına 8 kuruşa mısır, 10 kuruşa buğday satın alırken çiftçiler bir jin gübre

başına 80 kuruş ve bir küreğe de 3 yuan ödemek zorundaydılar. Jimo'daki çiftçiler, buğday üretiyorlardı ancak özel günler hariç buğday ekmeği yiyemiyorlardı ve bundan çoğu zaman tatlı patates yemekteydiler. Buna karşın Shandong Vilayeti'ndeki kent sakinleri Jimo kırsalındaki komşularından çok daha iyi bir rejim sürdürüyorlardı – tahıl tedarikinin yüzde yetmişi buğday ununda oluşurken geri kalan yüzde otuz pirinç, darı, fasulye ve mısır ununda oluşuyordu. Çiftçiler domuz ve kümes hayvancılığı yapıyorlardı ancak yalnızca Çin Yeni Yılı gibi özel günlerde et yiyebiliyorlardı.[19] Kentli işçiler ücretsiz tıbbî tedavinin tadını çıkarıyorlar ve işçilerin aile üyeleri devletten ilaç ve tedavi masraflarının yüzde ellisini geri alıyordu. Çiftçilerin ise hastane faturalarını ödemeleri gerekiyordu. Çin'in kırsal bölgelerinde sağlık sigortası yoktu ve Kültür Devrimi'nden önce modern tıbbî tedaviye erişim çok kısıtlıydı. Kentli işçilerin ücretli izinleri, hafta sonu tatilleri, ücretli hastalık izinleri, yaralanmalara karşı sigortaları ve emekli maaşları vardı. Çiftçiler ise bunların hiçbirine sahip değillerdi. Hükümet hızlı bir şekilde kentsel bölgelerdeki eğitim fırsatlarını arttırdı. Ancak Jimo gibi kırsal bölgelerde kırdaki pek çok çocuk okullarda yer olmaması sebebiyle resmî eğitim hakkından yoksun kılınıyordu.[20]

1953 yılında, muhafazakâr bir toplumsal reformcu olan Liang Shuming, "köylüler dokuzuncu cehennemdeyken kentli işçiler dokuzuncu cennetteler" diye isyan ediyordu. Bu karşı çıkışı, kendisine acımasız bir alayla tepki gösteren Mao Zedong'u öfkelendirdi.[21] O kadar uzun bir süre boyunca köylülerin çıkarları için savaşmış Mao gibi büyük bir devrimci liderin Liang Shuming'in düşünmeye zorlayan eleştirisini bir uyarı olarak almayıp bunu bir politika değişikliği için bir fırsat olarak kullanmaması trajiktir. Mao, Liang'ın eleştirileri komünist meşruiyetin temel direklerinden birinde – komünistlerin köylülerin çıkarlarını temsil etme iddialarında – bir çatlağı ortaya çıkardığı için komünist meşruiyet ile ilgili gereğinden fazlaca endişelenmiş olabilir. Sebebi her ne olursa olsun, Mao'nun Liang Shuming'e yönelik kişisel saldırısı, asıl meseleyi karıştırdı ve bunun bir sonucu olarak Mao, Liang'ın ÇKP'nin kır politikalarına yönelik endişesine değinmek için iyi bir fırsatı kaçırdı.

Kırdan Gelen Komünist Kadrolar İktidarda

ÇKP'nin yeni üye alımlarında çok yüksek standartları vardı. ÇKP yeraltında mücadele ederken yalnızca mücadele adına hayatlarını riske atmaya hazır olanlar partiye katılıyorlardı. Köylerde, toprak ağalarına ve zengin köylülere karşı çıkma cesaretine sahip olanlar ve HKO'nun savaş gayretini destekleyenler ÇKP'ye katılıyorlardı.[22] ÇKP'nin zaferinden sonra partiye katılmak daha az risk ancak daha fazla fayda getirir oldu. Kimi pozisyonlar parti üyelerine ayrılmıştı. Devlette bir kariyere sahip olmak için parti üyeliği çoğu zaman zaruriydi. Doğal olarak bazı insanlar kafalarında devlette bir kariyer düşüncesiyle partiye katıldılar. Ancak her ne zaman ki parti üyeliğiyle ilişkilendirilen faydalar çoğaldı, kırsal bölgelerde partiye üye olmak da bir o kadar zorlaştı. 1950'lilerin ilk yıllarındaki toprak reformundan 1966'daki Kültür Devrimi'ne kadar kırdaki pek çok parti organı yeni üyeler kabul etmedi.[23] Örneğin Jimo'nun bir köyü olan Güney Nehri'ndeki parti organı bu dönem boyunca kimseyi partiye üye olarak kabul etmedi. Güney Nehri'ndeki dört parti üyesinden üçü partiye savaş sırasında katılmış olan Kore Savaşı gazileriydi.[24] Köydeki ilk parti üyesi Jiang Zhiming, Laiyang beldesinden geliyordu. Jimo'ya HKO ile beraber geldi ve Güney Nehri'ne toprak reformunu örgütlemeye gönderildi.[25] Komşu Guo Jiaxiang ve Yaotao köylerinde partiye yeni katılanlar da HKO saflarındayken katılmışlardı.[26]

Çin kırsalında Komünist Parti'ye katılma zorluğunun artması kesinlikle oportünistlerin partiye girme ihtimâlini düşürdü. Ancak bu önlemin aynı zamanda olumsuz sonuçları da vardı. Yeni kan olmaksızın eski parti üyeleri köy iktidarını tekelleştirebiliyorlardı. Kırsal bölgelerdeki komünist siyasi yapı köy parti sekreterine mutlak otorite sağladı. ÇKP'ye üyelik köyde bir makam tutmanın önemli bir koşuluydu. Kültür Devrimi'nden önce Güney Nehri köyündeki üç parti üyesinden biri parti sekreteri, diğeri sekreter yardımcısı, üçüncüsü de köyün güvenlik memuru olarak görev yapıyordu. Köy üzerindeki kontrolleri eksiksiz duruyordu. Herhangi başka bir köylüyü partiye almayı reddederek etkin bir şekilde köyde herhangi ciddi bir rekabeti bertaraf ediyorlardı. Güney Nehri köyünün güvenlik memuru Ma Yutong okuma yazma bilmezdi ve sık sık sarhoş olurdu. Köylüler arasında kabiliyetsiz-

liği özel bir şakaydı. ÇKP organı bir bütün olarak parti üyelerinin köydeki davranışlarını gözetlemeli ve denetlemeliydi. Ancak bu nezaret ve denetim etkili değildi. Diğer iki parti üyesinin de endişelenmeleri gereken kendi eksiklikleri olduğundan, Ma'yı ciddi bir şekilde eleştireceklerse kendilerine yönelik muhtemel geri tepmeleri de tartıp biçmeliydiler. Bunun bir sonucu olarak Ma pozisyonunda oldukça güvendeydi. Köylüler onun savaş sırasında çok sadık ve cesur bir asker olduğunu söylüyorlardı. Aslında Ma, savaştaki performansını içmesini ve fiziksel emeğe katılmamasını meşrulaştırmak için sık sık kullanıyordu.[27] Bu "kazanılmış imtiyaz", kendi üstün eğitimlerinin ve varlıklarının köydeki iktidarlarını yetkilendirdiğine inanan toprak ağası sınıfınkinden çok da farklı değildi.

ÇKP iktidara geldikten kısa bir süre yozlaşma ve gücü suistimal kırdaki komünist liderler arasında yaygın bir şey hâline geldi. Jidong'daki (Jimo'nın doğu kısmı)[28] 625 ÇKP kadrosundan 404'ü, yani yüzde altmıştan fazlası 1951 yılında sanfan yundong (yozlaşmaya, israfa ve bürokrasiye karşı kampanya) sırasında yozlaşma suçlamalarından suçlu bulundular.[29] Ocak 1953'te Ji Chuanfu, Jidong'un askerî şef yardımcısı 14 köyde 288 kişiyi dövdü, 107 kişiyi önünde eğilmeye zorladı ve 4 intihara sebep oldu.[30] Belki de bu aşırı bir durumdu. Ancak soru, böylesi taşkınca bir durumun nasıl meydana gelebildiğiydi. Sonuç olarak ÇKP kadrolarının eski tip yetkililerden farklı olmaları, halkın hizmetkârları olmaları gerekiyordu.

Bunun bir açıklaması Çin'deki siyasi kültürün devamlılığıdır. Siyasi kültür derken verili bir ülkede, verili bir zamanda resmî davranış kurallarından bahsediyorum. Bu resmî davranış kurallarının zorunlu olarak yazılı olması gerekmez ancak yetkililer ve sıradan insanlar arasında uzun süreli etkileşimler yoluyla oluşurlar. Eski Çin'de kırsal alanı yöneten varlıklı ve güçlü toprak ağası seçkinlerinin yoksul köylülerle ilişkilerinde keyfî davrandıkları ve siyasi denetimlerini kendi ekonomik çıkarlarını ilerletmekte kullandıkları bilinir.[31] Geçen yıllarda Çin'de yayımlanan Wen shi ziliao (kültür ve tarih materyalleri) ve difang zhi (yerel kayıtlar) komünistler iktidara gelmeden önce seçkin sınıfın iltizam usulüyle vergi toplamadığını ve güçlerini suistimal ettiklerini kaydediyor. Kırsal bölgede seçkinlerin yolsuzluğuna ilişkin bolca

örnek mevcuttur. Toprak ağası seçkinlerinin Çin'deki hükümlerinin uzun tarihi, geleneksel siyasi kültürün rengini belirlemiştir. Toprak ağası seçkinler sınıfının kuvvet üssünü topraklarını ve varlıklarını yoksul köylüler arasında bölüştürerek yok etmek göreceli olarak kolaydı. Ancak eski kültürün yerine yeni bir kültür inşa etmek zaman alır. Bir bakıma, komünistler devrimle beraber eski evin yıkıntıları üzerine yeni bir ev inşa ettiler ancak eski toplumun havası bu yeni evde esmeye devam etti. Eski kültür büyük oranda dokunulmamış hâldeyken köyün eski zalimlerinin yerini alan yeni komünist önderler, "kanun ve nizamın geleneksel destekçilerinin pek de iyi bilinen kimi alışkanlıklarına düştüler."[32]

Japonya'ya karşı Direniş Savaşı ve İç Savaş sırasında pek çok komünist önder hayatını tehlikeye attı. Kimileri çok ciddi yaralar aldılar. Fedakârlıkları oldukça büyüktü. Geleneksel düşünce biçiminde bu komünist kadrolar yeni hükümetin gongchen'leriydiler (büyük liyakat sahibi insanlar) ve kimi özel ayrıcalıklara hakları vardı. Doğal olarak kimi komünist önderler eski elitlerin lükslerinin keyfini çıkarma hakkını kazandıklarını hissettiler.[33] Örneğin Jimo'daki Wu Zhuangbu (Kuvvet Komutanlığı) şefi Zhang Shaofeng liyakatinin bir kanıtı olarak savaş yıllarında elde ettiği yaralarını göstermeyi severdi.[34] Geleneksel siyasi kültüre göre bu lükslerin ve ayrıcalıkların keyfini çıkarmakta yanlış herhangi bir şey yoktu. Çin tarihi boyunca ne zaman ki bir hanedanlık devrilsin, yeni hanedanlığın kurulmasına katkı sağlayan insanlar eski elitlerin yerlerini alırlardı. Bu Çin'in hanedanlık tarihinin ve başarılı bir isyanı takip eden restorasyonun verili döngüsünün doğal bir parçasıydı.

Gücü Suistimal ve Yolsuzluk

1946'da Yanan'ın kendine özgü siyasi ikliminin raporlarından etkilenerek milliyetçi devletin savaş zamanı başkenti Chongqing'den altı demokrat (minzhu rensbi) komünistlerin kontrolü altındaki bölgelerde ne olduğunu incelemek adına Yanan'a seyahat ettiler. Altı ziyaretçiden biri olan Huang Yanpei, Mao'ya kimi dikkat çekici gözlemini aktardı. Savaşı kazanmadan önce ahlâkı ve bozulmamışlığı idame ettirmenin göreceli olarak kolay olduğunu ancak bu bozulmamışlığı iktidara geldikten sonra sürdürmenin zor olacağını iletti. En nihayetinde yolsuzluk ağır basacak ve sistem çökecekti. Bildiği kadarıyla Çin'de şu ana dek hiçbir

örgüt ve hiçbir hükümet bu kaderden kaçınamamıştı. Mao, Huang'ın bu meydan okumasını büyük bir güven duygusuyla Çin Komünist Partisi'nin hâlihazırda bu döngüyü aşmak için yeni bir yöntem bulduğunu söyleyerek yanıtladı. Yeni yöntemin adı minzhu (demokrasi) idi.[35] Mao, hükümet liderlerinin dürüstlüklerini ancak halkın denetimi altına yerleştirilirlerse sürdürebileceklerini söyledi.[36]

Komünistler, iktidarı aldıktan sonra Mao Zedong hükümetteki yozlaşmış memurların üzerine lanet gibi çöktü. Yetkililerinin suistimalleriyle mücadele etmek ve temiz bir yönetim sürdürmek için Mao çok sayıda kampanya başlattı. 1951-1952 yıllarında düzenlenen sanfan (yolsuzluk karşıtı kampanya) böylesi kampanyaların ilkiydi. Onu 1953 yılında xin sanfan yundong (bürokrasiye, buyrukçuluğa, disiplin ve kanunun ihlâline karşı çıkmak için yeni bir kampanya) takip etti. Aynı sene içerisinde aynı zamanda wufan yundong (yolsuzluğa, spekülasyona, israfa, parçalanmaya ve bürokrasiye karşı kampanya) düzenlendi. 1954'te ganbu zhengfeng yundong (kadrolar arasında düzeltme kampanyası) düzenlendi. 1955 yılında shuiwu bumen fantanxvu yundong (vergi toplayıcıları arasında yolsuzluk karşıtı kampanya) düzenlendi. 1957 yılında yeni bir zhengfeng yundong (düzeltme kampanyası) düzenlendi. Büyük İleri Atılım'dan sonra 1960 yılında nongcun sanfan yundong (yolsuzluğa, israfa ve bürokrasiye karşı çıkmak için kır kampanyası) başlatıldı. Ve en nihayetinde 1964-65 yıllarında siqing yundong (sosyalist eğitim kampanyası) gerçekleştirildi.[37] Kültür Devrimi'nden önce neredeyse her sene yeni bir yozlaşma karşıtı kampanya düzenlenmişti. Ve yine de sıradan insanlara yetki verecek şekilde siyasi kültürde radikal bir değişim olmaksızın Mao'nun memurların suistimallerini engellemek adına giriştiği her çaba yetersiz kalmıştı.

Komünistlerin zaferinden önce baskı, yozlaşma ve güç suistimali meselesinde olduğu gibi, komünist dönemde köy önderleri arasındaki güç suistimalinin arkasındaki temel sebep köylülerin siyasi denetiminin eksikliğiydi. Mao, Komünist Parti'ye iktidarı verenin Çin halkı olduğunu ve ÇKP'nin Çin halkına karşı hesap vermede sorumlu olduğunu vurguladı.[38] Bu ancak soyutta geçerliydi. Aslen halktan gelen bu iktidar, günlük siyasi işlemlerin gerçek dünyasında kaybolmuştu. 1949'dan sonra kırsal bölgele-

ri yöneten ÇKP kadroları iktidarlarını köylülerden almıyorlardı. Köylüler tarafından seçilmemişlerdi ve dahası siyasi bekaları yönettikleri halka değil, üstlerine bağlıydı. Dolayısıyla komün ve köy önderleri, köylülerin ihtiyaç ve arzularına cevap olmaktansa kendi hamilerini memnun etmeye daha yatkındı.

Teorik olarak 1950'lerin ortasında kırsal bölgelerde üretim araçlarının kolektivizasyonuyla beraber, çiftçilerin kolektiflerin gerçek efendileri olmaları ve kolektif işletmelerin sahipleri olarak karar alma süreçlerine katılabiliyor olmaları gerekiyordu. Herkes ekonomik olarak eşit ve kolektifte eşit ekonomik paya sahip olduğundan kolektifin sıradan üyelerinin siyasi ve ekonomik olarak güçlenerek kolektifin demokratik olarak yönetilmesinin koşullarını oluşturması gerekiyordu. Gerçekte ise üretim araçlarının kolektivizasyonu herkesi kolektifin eşit sahibi hâline dönüştürmedi ve çiftçileri siyasi ve ekonomik olarak önceden beklendiği kadar güçlendirmedi. Bunun yerine tıpkı fabrika işçilerini modern sanayiye bağımlı hâle getirdiği gibi, çiftçileri de aynı şekilde kolektiflere bağımlı hâle getirdi. Bu pek tabii ki, üretimi modernize etme sürecinde yaygın bir eğilimdir. Ancak yeni örgütlenmiş tarım kooperatiflerinde kurumsallaşmış halk denetimi ve demokratik mekanizmalar olmaksızın köy önderleri kolektivizasyon yoluyla köylüler üzerinde daha geniş bir iktidara sahip oldu. Bu çiftçileri, köylerdeki potansiyel güç suistimaline karşın geçmişe kıyasla daha savunmasız hâle getirdi.

Kolektivizasyondan önce köy önderlerinin iktidarı sınırlıydı. Öncesinde temelde köydeki kamu işlerinin yöneticileriydiler. Temel işlevleri vergi toplamak ve köylüler arasındaki anlaşmazlıklarda arabuluculuk yapmaktı. Kolektivizasyon köy önderlerine köylüler üzerinde baştan çıkarıcı bir iktidar verdi. Kolektifin tarım üretimi onların işletmesi altındaydı. Çinlilerin kouliang (yaşamsal tahıl) dedikleri bu tahılın işletmesi, köylülerin hayatları üzerinde denetim anlamına geliyordu. Böylelikle, kasıtsız dahi olsa, kolektivizasyon çoğu örnekte sıradan köylüleri, köydeki iktidar sahiplerinin merhametine bıraktı.

İktidarın sıradan köylülere karşı sorumlu olmayan parti yetkililerinin ellerinde toplanmasının Büyük İleri Atılım (1958-59) sırasında trajik sonuçları oldu.[39] Üstlerini memnun etmeye ve hızlı sonuçlar almaya meyilli köy ve komün memurları kimi durum-

larda insanları köle gibi çalıştıran amirlere dönüştüler.[40] Pek çok memur, köylüleri günde yirmi saat çalışmaya zorladı. Çoğu durumda yetkililerin hızlı sonuçlara yönelik sürekli artan taleplerini karşılamak kırdaki halk için artık mümkün olmuyordu.[41] Büyük İleri Atılım sırasında komün ve belde önderlerinin köylülerin geleneksel bilgeliklerini hiçe sayan akıl dışı planlamaları ve üretim rakamlarını şişirme eğilimleri etkin iletişimin çökmesiyle sonuçlandı.

Jimo'daki pek çok komün ve köy önderi komünlerdeki ve köylerdeki yiyecek kıtlığını görmezden geldi ve üstlerini memnun etmek için devlete daha fazla tahıl sattı. Dolayısıyla kimi bölgelerde ciddi gıda kıtlıkları meydana geldi.[42]

Shandong Bölgesel Yönetimi ve Qingdao Kentsel Yönetimi tarafından ortak olarak yürütülen kıra yönelik bir soruşturma bu noktayı resimlemektedir. Kuzeybatı Jimo'daki perişan yaşam koşullarını protesto eden isimsiz bir mektup almaları üzerine 1959 Eylülü'nde Shandong Bölgesel Yönetimi ve Qingdao Kentsel Yönetimi durumu soruşturmak adına bölgeye sekiz yetkili gönderdiler.[43] Soruşturma, Jimo beldesinin kuzeybatısındaki üç komünün çok sayıda köyünü kapsıyordu. Soruşturma ekibi bu köylerdeki köy parti önderlerinin yozlaşmış olduğunu ortaya çıkardı. ÇKP tarafından gerekli kılınan şekilde üretici emeğe dâhil olmuyorlardı. Tahıla erişimleri olduklarından çoğu zaman kolektiflerin zararına yiyip içiyorlardı. Kimi durumlarda sıradan köylülerin bilgisi olmaksızın kolektif tahılı yasa dışı bir şekilde aralarında bölüştürüyorlardı. Büyük İleri Atılım'a müteakip tahıl kıtlığının olduğu yıllar sırasında tarlalarda çalışan sıradan köylülerin yeterli yiyeceği yokken köy önderleri ve aileleri oldukça iyi besleniyordu.[44] Örneğin, Lingshan Komünü Xiaobu köyü parti sekreterinin, köylüler vahşi bitkiler ve ağaç yapraklarıyla beslenirken kendi ailesini besleyecek pirince sahipti.[45] Bu Jimo köylerindeki önderler çoğu zaman köy işlerini yönetirken keyfi ve acımasız davranıyorlardı. Otoritelerini korumak adına köylerde katı ve keyfi kural koyuyor ve düzenlemeler uyguluyorlardı. 1959-1960 gıda kıtlığı sırasında köyüler açken köy önderleri kolektif mahsulü çalarken yakalanan kişilerin çaldıkları miktarın on katını ceza olarak geri vermesini şart koşuyorlardı. Xiaobu köyündeki 268 haneden 84'ü bu cezayı almıştı. Ceza alan 84 haneden yüzde 30'u köy dışın-

da dilenmek zorunda kalmıştı.[46] Xiaobu Köyü Komünist Parti sekreteri köy toplantısında: "Shengchan you ni, shenghuo you wo" (Tarlalardaki işi siz yapın, tahılın işletmesini bana bırakın.) demişti.[47] Köyde herhangi bir halk denetimi olmadığından köy önderleri köylülerden gelen eleştirilere tahammülsüzdü. 1959 baharında, fikirleri ve şikâyetleri dile getirme kampanyasının (darnin dafang yundong) ortasında sıradan köylüler – kampanyadan aldıkları cesaretle – köy önderlerine yönelik şikâyetlerini dile getirmişlerdi. Kampanya bittiğinde köy parti sekreteri ise şunu demişti: "jin chun nimen zheng wo yi ge yue, wo zheng nimen yi nian (Bu bahar bir aylığına benim işimi zorlaştırdınız, ben de bir yıllığına sizin işinizi zorlaştıracağım.).[48]

Yetkililerden gelen suistimale maruz kaldıklarından kimi köylüler intiharı dahi bir çıkış yolu olarak seçmişlerdi. Jimo Beldesi Lingshan Komünü Henan köyünden bir köylü olan Yu Jiushu Büyük İleri Atılım sırasında bir devlet işletmesi tarafından işçi olarak işe alınmıştı. Atılım başarısız olduğundan işini kaybetmiş ve eski köyüne geri dönmek zorunda kalmıştı. Ancak köy önderleri, yanında tahıl karnesini getirmemiş olduğundan ona kendi tahıl payını vermeyi reddetmişlerdi.[49] Yu Jiushu tek bir kişinin tahıl payını, annesininkini paylaşmak zorunda kalmıştı. Tahıl kıtlığı sırasında bütün bir tahıl payı dahi yeterli değildi, yarım tahıl payı hayatı kelimenin tam anlamıyla çekilmez hâle getiriyordu. Sonunda Yu Jiushu'nun annesi hem oğlunun hem de kendisinin açlıktan ölmesine engel olmak için intihar etti.[50]

Şüphesiz ki köy parti önderlerinin davranışları ölçüsüzdü ve mahkûm edilmeliydi. Ancak Yu Jiushu da yaşananlardan kısmen sorumlu değil miydi? Kendisi ve annesi ilk elden böylesi bir cefa çekmek zorunda değillerdi. Yasal haklarının kavgasını verebilirlerdi ancak kanuna ilişkin cehaletleri ve itaatkârlık kültürleri onları yarı yolda bıraktı.

Aynı köyden başka bir köylü bir arkadaşıyla beraber mahsulleri çalmaya teşebbüs etmişti.[51] Ancak arkadaşı köy mahsul takipçilerince suçüstü yakalanmıştı. Her ne kadar kendisi kaçmayı başarsa da kısa zaman içerisinde kendisinin de bunun bir parçası olduğunu keşfedeceklerini biliyordu. Aşağılanmayı ve cezaları ne kadar düşünse, o kadar korkuyordu. En sonunda kendi hayatına kıydı.[52] Gıda kıtlıkları sırasında açlıktan ölmeye karşı mah-

sulleri çalmak ve yemek alışılagelinmiş bir uygulama ve önemli bir stratejiydi. Açık konuşmak gerekirse mahsullerin geniş bir kesimce çalınması ve yenmesinin sonuçları korkunç olabilirdi. En iyi ihtimalde dahi mahsulleri yemek daha zayıf bir hasada yol açıyordu. En kötü ihtimalde ise, Büyük İleri Atılım'a müteakip tahıl kıtlıkları sırasında Jimo beldesinin kimi bölgelerinde olduğu gibi tümden bir mahsul kıtlığına sebep olup bir sonraki mevsimde daha ağır bir tahıl kıtlığı anlamına geliyordu. Sorumluluk sahibi her bir köy önderi, bunu tamamen engelleyemese dahi, bunu denetlemek adına bir şey yapmak zorundaydı. Ancak aynı zamanda cezanın da insanları intihar etmeyi tercih edecek kadar korkutacak katılıkta olmaması gerekiyordu. Sonuç olarak mahsulleri yemek açlık koşullarında anlaşılabilir bir şeydi. Köylünün böylesi bir suçtan intihar etmesi gerekmezdi. Kendisi ve arkadaşı mahkemelerde yasal hakları için mücadele edebilirlerdi. Ancak yine, mevcut yasal kaynaklara ilişkin cehaleti ve itaati kabul etme kültürü onu böylesi trajik bir eyleme itmişti.

Yukarıda bahsi geçen intiharlar şüphesiz ki uç durumlar ve tipik durumlar olarak değerlendirilemezler. Ancak alt düzey hükümet yetkilileri arasında küçük suistimaller ve yozlaşma o yıllarda tipik bir durumdu. Saha çalışmalarımda çalıştığım onu aşkın köyün neredeyse her birinde Kültür Devrimi öncesi yozlaşma ve güç suistimaline ilişkin sorunlar mevcuttu.

Köylülerin İtaatkârlık Kültürleri

Kırsal bölgelerdeki güç suistimalinin altında yatan memurların eski siyasi kültürü sorunun yalnızca bir kısmıydı. Sıradan köylülerin kültürleri de soruna katkı koyuyordu. Çin toplumsal hiyerarşisinin en altındaki sıradan köylüler baskıya ve suistimale alışmışlardı. Bunun bir sonucu olarak resmî suistimal onlar için normaldi.

Suistimal edilenlerin itaatkâr kültürü uzun bir zaman içerisinde şekillenmişti ve ailede, çocukların yetiştirilmesinde başlıyordu. Kırdaki çocuklar ailelerinden sık sık şu tavsiyeyi alıyorlardı: laoshi changchang zai, gangqiang shifei duo (İtaat güvenli bir yaşam demek, cesaret soruna ve riske götürür.).[53] Bir bakıma, suistimal edilenlerin bu kültürü gücün yetkililerce suistimal edilmesi sorununa katkıda bulunuyordu. Son tahlilde, memurlar güçlerini

kısmen suistimal edilenler bunun onların yanlarına kalmasına tekrar ve tekrar izin verdikleri için suistimal ediyorlardı.

Örneğin Güney Nehri'nde köylüler sık sık köy önderlerini memnun etmeye çalışıyorlardı. Büyük İleri Atılım sırasında her kadın gerek toplu yemek salonlarında gerekse de tarlalarda çalışmak adına seferber olmuştu. Her sabah toplu yemek salonlarındaki kadınlar bütün köye kahvaltı hazırlamak için erken uyanıyorlardı. Kimi kadınlar köy toplu yemek salonunun aşçıbaşı Liu Mengxun'a, eşiyle beraber yatakta kahvaltı edebilsin diye özel bir kahvaltı hazırlıyorlardı. Aşçıbaşı ve eşi için bunu yapmaları için kesinlikle hiçbir sebep yoktu. Bunu üstleriyle özel bir ilişki biçimi geliştirebilmek için yapıyorlardı.[54]

Ancak üstlerine bu ekstra hizmeti sunarak aslında önderlerin özel ayrıcalıklar talep etme ve güçlerini ve otoritelerini suistimal etme eğilimlerini güçlendiriyorlardı. Aslında çekingen olan aşçıbaşı Liu zaman içerisinde gücünü suistimal etmede daha da cüretkâr hâle geldi. Kamuya ait para ve kamusal tahıl aşırmaya başladı.[55] Büyük İleri Atılım'ın başarısızlığına müteakip Liu Mengxun'un üstleri onu kayıtlarına bakmakla tehdit ettiler. Liu çok korktu ve intihar etti.[56]

Pek çok köy önderinin keyfi siyasi tarzı ÇKP kurallarına ve devlet kanunnamelerine göre kabul edilemezdi. Eğer ki köylüler bu tarz resmî suistimallere karşı nasıl mücadele edeceklerini bilselerdi, çoğu zaman bu mücadelelerini kazanabilirlerdi. Ancak çekingen ve cahil köylüler baskıcı köy önderleriyle muhatap olma biçimlerinde tanıdık bir stratejiye başvurdular: nilai shunshou (İtaatkâr bir şekilde baskıya katlan.). Köylüler, kanunu ve ÇKP'nin iç kurallarını bilmiyorlardı, yasa dışı etkinliklere karşı kanunu ve ÇKP'nin kurallarını kullanmayı ise hiç bilmiyorlardı. Köylülerin deneyimlerinden gördükleri şey geleneksel pratikti: Guan guan xiang hu (Memurlar birbirlerini kollar.). Bunun bir sonucu olarak yasa dışı hareket eden köy parti önderlerine açık bir şekilde karşı çıkmaktansa pek çoğu baskıyı itaatkâr bir şekilde kabul etmeyi tercih etti.

Çin'deki güç suistimali çoğu zaman yeterli kanunların olmamasıyla ilişkilendirilir. Pek tabii ki böylesi bir yasal sistemin mevcudiyeti önemlidir. Ancak eğer sıradan insanların siyasi kültürü ve

zihniyetleri değişmemiş hâlde kalırsa kanunlar tek başlarına herhangi bir soruna çözüm olamazlar. Burada sıradan kır sakinlerini güçlendirmek adına eğitim, anahtar noktadır. Eğer sıradan insanlar, kanunları kendilerini savunmak adına ve güçlerini suistimal edenlere karşı mücadelede nasıl kullanacaklarını bilmiyorlarsa, kanunların mevcudiyeti hiçbir işe yaramaz.

Çin'in kırsal bölgelerinde suistimal ve yozlaşma, yalnızca güç suistimalini ve yozlaşmayı yasaklayan kanun ve kısıtlamaların yetersiz olması sebebiyle gerçekleşmiyordu. Bu suistimallerin meydana gelmesinin bir sebebi de sıradan halkın mevcut kanunları ve kısıtlamaları yozlaşmaya ve güçlerini suistimal eden yetkililere karşı nasıl kullanacaklarını bilmemeleri ve buna yatkın olmamalarıydı. Sıradan köylüleri, güç sahibi kılmak için onların itaatkârlık siyasi kültürlerini dönüştürmek, okur-yazarlıklarını ve siyasi farkındalıklarını arttırmak gerekliydi.

Notlar

1. Mark Selden The Yenan Way in Revolutionary China (Cambridge: Harvard University Press, 1971) kitabında; Ralph Thaxton China Turned Rightside up: Revolutionary Legitimacy in the Peasant World (New Haven: Yale University Press, 1983) kitabında ve pek çok diğer insan komünistlerin başarısında kırsaldaki halkın oynadığı rolü gözler önüne sermektedirler.
2. 1930'ların başında Çan Kay Şek'in milliyetçi hükümeti komünist güçleri yok etmek amacıyla beş farklı temizleme kampanyası örgütlemiştir. Komünistler bu kampanyaların dördünü yenilgiye uğratmayı başarmıştır. Chalmers A. Johnson ÇKP'nin Jiangxi Süreci'ndeki yenilgisini köylüleri uygulanabilir bir programla mobilize edememiş olmasına bağlamaktadır. Bkz. Chalmers Johnson, Peasant Nationalism and Communist Power (Stanford: Stanford University Press, 1962)
2.1 Bana göre ise o dönem ÇKP'nin yenilgisinde askerî faktörler daha belirleyici bir rol oynamıştır.
3. Shandong, Jimo'da eski komünist yetkililerle mülakat, 1997 yazı.
4. Tezimi okuyanlardan bir tanesi bu soruyu ortaya atmıştır. Komünist ordu ve Çin tarihindeki diğer silahlı güçler arasındaki farklı tarzları gözünden kaçırdığını düşünmekteyim.
5. Bkz. Barbara Tuchman, Stilwell and American Experience in China, 1911-1945 (New York: The Macmillan Company, 1971), ve John Service, The Lost Chance in China, (New York: Random House, 1974).
6. Jimo'daki köylülerle mülakat, 1995 yazı. ÇKP'nin iktidara gelmesinden sonraki

yirmi yıl içerisinde Çin'deki pek çok film ve edebî eser, komünistler ve Çin'in kırsal halkı arasındaki özel ilişki temasına odaklanmıştır. Bu gibi film ve edebî eserlerin arasında Feng Deying'in Ku Caihua, (Acı Çiçekler) Chao Yanghua (Güneşe Yönelen Çiçekler), Ying Chunhua (Kış Yasemin Çiçeği),; Lie Huo jin Gang (Ateş Savaşçıları), Pingyuan You]idui (Ovadaki Gerilla Savaşçıları), Di Hou Wu Gong Dui (Düşman Hatlar Arkasındaki Silahlı İşçi Ekibi) bulunmaktadır.

7. Jimo Xianzhi, 225.

8. Fan Qilong, "The Death of Ni Yinhua," Jimo Wenshi Ziliao (Jimo Kültür ve Tarih Kayıtları) Vol. 11, 101-106.

9. Xin Shuying, "Dongwa Tragedy," Jimo Wenshi Ziliao, (Jimo Kültür ve Tarih Kayıtları) Vol. 3, 157-164.

10. Wenquan Kasabası Yerel Tarih Komitesi, "Beihuangfu Tragedy," jimo Wenshi Ziliao, (Jimo Kültür ve Tarih Kayıtları) Vol. 2,165-173.

11. Jimo'da eski öğretmenlerle mülakat, 1997 yazı.

12. Wenquan Kasabası Yerel Tarih Komitesi, "Beihuangfu Trajedisi," Jimo Wenshi Ziliao, (Jimo Kültür ve Tarih Kayıtları), Vol. 3,165-173.

13. Xin Shuying, "Dongwa Trajedisi," Jimo Wenshi Ziliao, (Jimo Kültür ve Tarih Kayıtları), Vol. 3,157-163.

14. Jin, bir Çin ağırlık ölçü birimidir ve yaklaşık olarak yarım kiloya denk gelmektedir.

15. Jimo Xianzhi, 613. Ayrıca Bkz. Ralph Thaxton, China Turned Rightside Up (New Haven, Yale University Press, 1983).

16. Bkz. Mark Selden, The Yenan Way in Revolutionary China (New Haven, Yale University Press, 1971) ve Ralph Thaxton, Jr., Salt of Earth (Berkeley: University of California Press, 1997).

17. Mao Zedong, Mao Zedong Xuanji (The Selected Works of Mao Zedong) (Beijing: People's Publishing House, 1977) Vol. 5, 329. Mao 15 Kasım 1956 tarihli Sekizinci ÇKP Merkez Komite İkinci Toplantısı'nda pek çok ÇKP liderinin kapitalistlerin öğünlerinde beş tabak olduğundan maaşlarının yükseltilmesini talep ettiklerinden bahsetmektedir.

18. Komünist yetkililerin kır kökenli eşlerinden boşanmalarına ilişkin herhangi bir istatistik yoktur ancak bunun oldukça yaygın bir şey olduğu gözükmektedir. Şahsen ben pek çok böylesi durum biliyorum. HKO'nun Şangay'a girişinin ilk birkaç haftasını konu alan Niheng Dongxia de Shaobing (Niheng Işıkları Altındaki Karakol) isimli bir film mevcuttur. Ana karakterlerden biri olan Chen Xi, filmde kır kökenli eşini kentli genç kadınlarla karşılaştırmaya ve onu küçük görmeye başlar. Bu muzaffer bir ordunun zihniyetine ilişkin sembolik bir şeydir.

19. Shandong ve Henan'da köylülerle mülakat, 1990.

20. Jimo'da köylülerle mülakat, 1997 yazı.

21. Mao Zedong, "Pipan Liang Shuming de Fandong Sixiang," ("Liang Shming'in

Gerici Düşüncesini Eleştirmek") Mao Zedong Xuanji (Selected Works of Mao Zedong) Vol. V, p 107. Bu makalede Mao, Liang Shumin'in komünistlerin kır politikasına ilişkin eleştirilerine doğrudan cevap vermedi. Bunun yerine Liang'ın tarihi geçmişi ve dürüstlüğüne saldırıda bulundu. Mao'nun saldırısı yüksek perdeden ve anlamsız şekilde sertti.

22. Jimo'da çiftçilerle mülakat, 1997 yazı.

23. Mao ordered a moratorium on admitting new members in rural areas in early 1950s in order to reduce the chance of admitting opportunists. See Mao, "Wei Zhengqu Guojia Caizheng Jingii Zbuangkuang de Jiban Haozbuan er Douzheng," (Strive for a Fundamental Improvement of the National Economic and Financial Situation) Mao Zedong Xuanji (Selected Works of Mao Zedong) Vol. V, 20.

24. Jimo'da köylülerle mülakat, 1986.

25. Jiang committed suicide when found guilty of corruption during the sanfan yundong in 1951-1952. Jimo'da köylülerle mülakat, 1989.

26. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz 1989.

27. Jimo'da köylülerle mülakat, 1989.

28. Jidong County comprised of the eastern part of the Jimo County. It was an administrative entity set up by the underground CCP during the war of resistance against the Japanese and lasted until 1956. In March 1956, it merged with Jimo County.

29. Jimo Xianzhi, 33, 3.9

30. Jimo Xianzhi, 35.

31. William Hinton discusses the gentry's rule in Zhangzhuang in his book Fanshen, 58, 95.

32. Hinton, Fanshen, 225.

33. Mao talked about this phenomenon in his "Report to the Second Meeting of the Seventh Central Committee of the Chinese Communist Party," Selected Works of Mao Zedong, Vol. IV.

34. Jimo'da çiftçilerle mülakat, 1993.

35. "Minzhu" is somewhat different from democracy. The Chinese term literally means letting the people decide, or let the people govern. It indicates a kind of decision making power on the part of the people. Therefore the Chinese term has somewhat different connotation.

36. Xuo Jianhua, " Women nong Tiaochu Zhege Zhouqi lu, Mao Zedong Yu Minzhu Renshi Huang Yanpei," Mao Zedong and His Rightist Friends (Chengdu: Sichuan People's Publishing House, 1992) 114.

37. Jimo dashi ji (Chronology of Events in Jimo), 39-67.

38. Mao zhuxi yulu, (Quotation of Chairman), 76.

39. During the Great Leap Forward (1958-9), some local government officials pushed for extremely rapid economic development. The movement led to severe

economic disruptions that, combined with poor weather conditions, resulted in widespread food shortage in some parts of rural areas.

40. Several recently published local records, such as Jimo Xianzhi, Shandong Province, and Shanglin County Records, Guangxi Zhuang Nationality Autonomous Region, reveal the extent of cruelty of local officials in their treatment of common people in their effort to achieve quick result. See also, Ding Renpu, "Huoyang Zhengsheng de Wuwei Gongchan Meng, "(Wuwei Communist Dream and its Disastrous Consequence") Gong Heguo Yishi (Anecdotes of the Republic) (Beijing: Economy Publishing House, 1997) Vol. 11, 462-475.

41. Jimo'da çiftçilerle mülakat, Shandong Province, yaz, 1997.

42. To be sure, Mao and other top leaders were responsible for the failure of the Great Leap Forward, but the arrogance, arbitrariness and mismanagement on the part of lower level officials greatly exacerbated the consequences.

43. Jimo Xianzhi 34:50.

44. Jimo Xianzhi 34:35.

45. A.g.e. 34:55.

46. A.g.e. 34:54.

47. A.g.e. 34:56.

48. A.g.e. 34:56.

49. During the Great Leap Forward, many urban factories came to the rural areas to recruit new workers. Faced with economic difficulties caused by the natural disasters and Russian withdrawal of technicians and the Russian pressure for China to pay back the loans and debts, many factories had to cut back their work forces. Some of the rural workers had to go back to their former villages. When a rural worker left his village, he had to get his grain ration paper from his village government and bring it to the city where he was going to work. The village would then stop providing him with grain, and the city would upon the receipt of his grain ration paper start providing him with grain. When he came back to the village, he was supposed to get his grain ration paper from the city and gave it back to the village. Transfer from rural to urban areas was hard and required full documentation. Transfer from urban areas to rural areas was relatively easy and usually did not require strict documentation.

50. Jimo Xianzhi, 34:56.

51. Green crops refer to unripe crops, such as wheat, com and sweet potatoes. Because they were unripe, eating them often involved a lot of waste.

52. Jimo xianzbi 34:56.

53. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.

54. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.

55. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.

56. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.

II. BÖLÜM

KIRSAL EĞİTİM: YERİNE GETİRİLMEYEN SÖZLER

İktidara gelmeden önce Komünist Parti kuvvetli bir şekilde kırsal ve kentsel bölgelerdeki eğitim eşitsizliğini dile getiriyor ve Çin'in her tarafında ücretsiz yaygın eğitim çözümünü teklif ediyordu. 1926 kadar erken bir tarihte, ÇKP Hunan Bölgesel Komitesi, Köylülüğün Asgari Siyasi ve Ekonomik Talepleri başlıklı deklarasyonunda, kır yoksulları adına ücretsiz yaygın eğitim talep ediyordu.[1] Aynı sene, ÇKP'nin öncülük ettiği Hunan Köy Kongresi, Çin eğitim sisteminde mevcut olan toplumsal adaletsizlikleri tekrar ve tekrar kınıyordu. Kır yoksulları, diyordu Kongre, eğitimin ekonomik yükünü taşıyorlar ancak eğitim olanaklarından yoksunlar. Yoksul köylülerin emeklerinin meyveleri küçük ayrıcalıklı bir grubun eğitimden faydalanmasını sağlıyordu. Ancak bu küçük ayrıcalıklı grup dönüp kır yoksullarını kandırıyor, onlara zorbalık ediyor ve onları "cahil ve aptal" olarak etiketlendiriyordu.[2] Bu 1926 Hunan deklarasyonları açık bir şekilde ÇKP'nin ve Mao'nun o zamanki görüşlerini yansıtmaktadır.

Eğitim Eşitsizliğini Kalıcılaştırmak

Komünistler iktidara geldiklerinde 1949 öncesinin, kırsalın aleyhine kentsel eğitimi finanse eden politikalarının mirasını devraldılar. Muhalefetteyken eğitim sisteminin doğasında olan toplumsal eşitsizlikleri mahkûm eden komünistler iktidara geldiklerinde ise şöyle bir durum ortaya çıktı: ÇKP yetkilileri ve aileleri kentsel bölgelere yerleştiler ve mevcut eğitim eşitsizliğini

farklı bir ışık altında görmeye başladılar. Belki de bu çocukları eğitim eşitsizliğinden faydalanmaya başladığı için gerçekleşti. Her hâlükârda, kentsel eğitim kırsal eğitime göre daha hızlı gelişti. Kısmen kentsel ve kırsal yaşam arasındaki farklı uçurumların sebebi olan kentsel ve kırsal bölgeler arasındaki eğitim eşitsizliği komünistlerin hükmü altında da devam etti. Kaynaklar, yetkililerin çocuklarının özel muamele gördükleri kentsel "kilit okullara" aktarılırken kırsal eğitim büyük oranda görmezden gelindi.

Çin'in kilit okul sisteminin izahı, ulusun en yeteneklilerine acil bir şekilde ulusal inşa için uzmanlar yetiştirmek üzerine daha çok ilgi göstermek idi. Gerçek şuydu, diğerlerinin, özellikle kırsaldaki halkın zararına eski ve yeni elitin çocukları şehirlerde daha iyi eğitim alıyorlardı. Bu merkezî hükümet eğitim politikasının sonucu, 1949 öncesi elitist eğitim geleneğini sözde yeni sosyalist toplumda kalıcılaşmasının yarattığı toplumsal eşitsizlikti.

Yüksek konumdaki yetkililerin çocuklarının kolay erişim sağladıkları kilit ilkokullar ve ortaokullar başkent Pekin'de, her bölgesel merkezde, her kentsel bölge ve beldede mevcuttu. Bu kilit okullar hükümetten daha çok fon alıyorlar ve en iyi öğretmenlere sahip olabiliyorlardı. Özünde bu kilit okul sistemi, Çin tarihi boyunca aileleri farklı asil ailelerin askerî başarılarına katkı sunmuş ayrıcalıklı çocukların ebeveynleri ve farklı asil aileler tarafından kurulmuş eski okul sistemi olan "zong xue'den"[3] çok da farklı değildi. Dolayısıyla şehirlerdeki kilit okullar gelişirken kırsal eğitim hükümet tarafından ilgi ve fonlama eksikliği çekiyordu.

ÇKP'nin öncülüğünü ettiği hükümetin kısa bir süre içerisinde kentsel ve kırsal bölgelere eşit eğitim imkânları sağlamasını talep etmek mantıksız olurdu. Bunu gerçekleştirmek en basit anlamıyla hükümetin kabiliyetlerinin ötesindeydi. Kentsel bölgelerde eğitim kurumları geniş bir dönem içerisinde açılmışlardı. Öğretmenler daha iyi eğitim almışlar, daha geniş tecrübelere sahip olmuşlardı ki bu, şehirlerde daha iyi eğitim imkânları anlamına geliyordu.

Komünistlerin iktidara geldikleri 1949 yılında pek çok kırsal bölgede okul yoktu. Kırsal bölgelerin bütününde okul çağındaki çocuklara eğitim sağlayacak yeterli sayıda okul ya da öğretmen de yoktu.[4] Jimo beldesinde 1950 yılında, yedi ve on iki yaşla-

rı arasındaki çocukların yalnızca yüzde 48'i ilkokula yazılmıştı.[5] Yalnızca çok küçük bir kesim ortaokula gidiyordu. 1956 yılında, komünistlerin iktidara gelmesinden yedi yıl sonra, okul çağındaki çocukların yüzde 66'sı ilkokula yazılmıştı.[6] Bu kesinlikle bir ilerleme anlamına geliyordu ancak bu ilerleme daha hızlı gerçekleşebilirdi.

Tuhaf olan şuydu ki, ÇKP hükümeti kırsaldaki eğitimin çok hızlı gelişmesinden endişeleniyordu. 1953 yılında Devlet Şurası (Zheng Wuyuan) kırsal eğitimin "gözden geçirilmesi, konsolide edilmesi, kilit okullar geliştirilmesi ve istikrarlı bir kalite ve ilerlemeden emin olunması" (zhengdun gonggu, zhengdian fazhan, baozheng zhiliang, wenbu fazhen) emri verdi. Kırsal eğitimin yavaşlamasını istiyorlardı.[7] 1949'dan 1956'ya kadar Jimo kırsalında hükümet gelirleri 2.642.000 yuandan, 8.398.000 yuana çıkarak neredeyse kendini üçe katladı.[8] Ancak eğitim masrafları 1953 yılında 789.000 yuandan, 1956'da 721.000 yuana geriledi.[9] Eğer hükümet gelirdeki artışa eş değer olarak eğitime olan yatırımlarını arttırsaydı, kırsal eğitim çok daha iyi durumda olur ve kentsel eğitim ve kırsal eğitim arasındaki uçurum bu kadar büyük olmazdı.

Büyük İleri Atılım ve Ricat

1950'li yılların ortası itibarıyla, kentsel ve kırsal eğitim arasında artan uçurum aleni hâle geldi. Bu 1958'deki Büyük İleri Atılım'ın ortaya çıkmasının sebeplerinden bir tanesiydi. Atılım sırasında kentsel ve kırsal yaşam arasındaki uçurumu azaltmak, kırsal eğitimi ve tıbbî tedaviyi geliştirmek adına kimi teşebbüsler gerçekleştirildi. O zamanlar yaygınca kullanılan sloganlardan bir tanesi üç uçurumu (san da chabie) azaltmaktı. Bu üç uçurum, kentsel ve kırsal bölgeler arasındaki uçuruma, işçiler ve çiftçiler arasındaki uçuruma, zihin emeği ve kol emeği arasındaki uçuruma (chengxiang chabie, gongnong chabie, naoti chabie) tekabül ediyordu. Köylüler bu sloganı, hükümetin kırsal sorunlar konusunda farkındalık sahibi olduğunun bir göstergesi olarak yorumladılar.[10] İlk olarak Büyük İleri Atılım politikalarını kırsaldaki halkın kentteki halka yetişmesinin bir aracı olarak karşıladılar.[11]

Büyük İleri Atılım politikaları geçici de olsa Jimo kırsalında eğitim alanında azımsanmayacak kazanımları sağladı. Hareketin

açılış yılı olan 1958'de Jimo'daki eğitim giderleri 1956'yı ikiye katlayarak 1.662.00 yuana çıktı. 1957 yılında 719 olan ilkokul sayısı, 1958 yılında 1.434'e çıktı. Yedi ilâ on iki yaşları arasındaki çocukların okula yazılma oranı 1957'deki yüzde 71'den bir yıl içerisinde yüzde 95'e çıktı. Bu kırsaldaki halkın Büyük İleri Atılım'ı büyük bir coşkuyla sahiplenmesinin sebeplerinden biriydi.[12]

Ancak Büyük İleri Atılım'ın çökmesine müteakip süreçte hükümet ekonomik küçülmeye gider gitmez kırsaldaki okulların sayısı azaltıldı.[13] Eğitim politikalarındaki değişim ÇKP içerisindeki farklı güç gruplarının üstün gelmesine tekabül ediyordu. Atılım öncesi kırsal eğitim politikası ayrıcalıklı, kente yerleşik muhafazakâr politika yapıcıların bir ürünü iken, Büyük Atılım eğitim politikaları ÇKP içerisindeki radikal grubun nüfuzunu temsil ediyordu. Büyük Atılım'ın yenilgisi muhafazakârların eğitim alanında egemenlik kazanmasına imkân verdi ve onlar da buna uygun olarak kırsal eğitimden kıstılar. Kırsal eğitimin gelişimine ilişkin ÇKP içerisinde iki çizginin olduğu açıklık kazanıyordu. 1949 ve 1966 arasındaki dönemin çoğunda hükümetin kır okullarını ihmal etmesinin bir sonucu olarak kırsal bölgelerdeki eğitim oldukça yetersiz kaldı. Köylerdeki pek çok çocuk ilkokula gitmedi ve çok daha azı ortaokula ve liseye gitme fırsatı yakaladı.

Köylerdeki Çocukların Okula Gitmemesinin Sebepleri

Köylerdeki pek çok çocuğun Kültür Devrimi öncesi ilkokula yazılmamasına ilişkin üç faktör gösterilmektedir. Birincisi, çocukların giriş yeterliliklerini yerine getirememeleri ya da daha üst sınıflara geçmek için sınavları geçememeleridir. İlkokullar, müstakbel öğrencileri, birden yüze kadar saymaları, basit hesaplamalar yapmaları ve birkaç basit Çince karakteri okuyup yazabilmeleri üzerine eliyorlardı. Okula başlayabilenler daha üst sınıflara geçebilmek için eleyici sınavları geçmek zorundaydılar. Örneğin, üç köye hizmet veren Çift Tapınak İlkokulunun birinci, ikinci ve üçüncü sınıf seviyelerinde ikişer sınıfı, ancak dördüncü sınıf seviyesinde tek bir sınıfı vardı. Üçüncü sınıf seviyesindeki iki sınıf tek bir sınıfa iniyordu ki bu da öğrencilerin yarısının bir üst sınıfa geçmede başarısız oldukları anlamına geliyordu. Nehrin öte yanındaki Fangzi Jie İlkokulunda dördüncü sınıf öğrencilerinin yalnızca yarısının beşinci sınıfa geçmeleri bekleniyordu.[14]

Bu eleme büyük oranda okuldaki kısıtlı kontenjan sebebiyleydi, yoksulların eğitim ihtiyacından ziyade köydeki potansiyel olarak yetenekli çocuklara yönelikti. Eğer daha fazla öğretmen ve okullarda daha fazla yer olsaydı, okul yöneticilerinin dördüncü sınıfın sonunda öğrencilerin yarısını eleyecek bir sınav yapma zorunlulukları olmazdı. Güney Nehri köyündeki Çift Tapınak devlet okulunun bir mezunu olan Sun Xizheng ve aynı okulun emekli bir öğretmeni olan Chu Xiuying dördüncü sınıftan beşinci sınıfa geçemeyenlerin iyi ve çalışkan öğrenciler olduklarını söylüyorlardı. Sınıflarını geçememişlerdi çünkü bölgedeki birçok ilkokula ev sahipliği yapan Fang Zijie İlkokulunda yeterince yer yoktu.[15]

İkinci faktör, kimi ailelerin okul harçlarını ve okulla alakalı diğer giderleri karşılayamıyor olmalarıydı. Her ne kadar giderler az dahi olsa, (harç için 1.2 yuan, kitaplar, defterler ve kalemler için birkaç yuan) bu meblağ kimi aileler için ekonomik bir zorluk anlamına geliyordu.[16]

Üçüncüsü, kırdaki ailelerin çocuklarına, özellikle de kızlarına ev işlerinde ihtiyaç duymasıdır. Çocuklar başka bir köydeki okullarına gitmek için uzun mesafeler yürümek zorunda kaldıklarında bu çoğu zaman onların ev işlerine az vakit ayıracakları anlamına geliyordu. Pek çok çocuk hâlihazırda okula yazılmadığından aileler ev işlerinde ya da tarlada yardımcı olsunlar diye çocukları eğitim haklarından mahrum ederlerken bu kararlarını akılcılaştırma ihtiyacı duymuyorlardı. Yalnızca arkadaşlarının ve komşularının o dönem yaptıklarını yapıyorlardı. Çocukları eğitmeye karşı köklü bir hayatta kalma kültürü işliyordu.[17]

Okul dışında çok sayıda çocuk olduğundan ve "iyi zaman" geçiriyor gibi durduklarından bunlar, okuldan çok da keyif almayan çocuklar için cazibe kaynağıydı. Zhang Suocheng'in örneği bu durumu resmediyor. Suocheng ebeveynleri tarafından okula gönderilmişti ancak mahallesindeki diğer altı çocuk okula gitmiyordu. Suocheng oyun arkadaşlarından ayrılma fikrinden nefret etmişti. Sabahın erken saatlerinde ailesi onu okula gitmeye zorladığında, arkadaşları henüz uyanmamış oluyorlardı. Okuldayken oyunlarıyla ve el yapımı oyuncaklarıyla eğlenen arkadaşlarını düşünüyordu. Okulda geçirdiği bir haftadan sonra ailesine söylemeden arkadaşlarına katılmaya karar vermişti. Her sabah evden okul çantasıyla ayrılıyordu. Ancak okula gitmek yerine arkadaş-

larına katılıyordu. Üç ay boyunca aile ne olduğunu anlamadı ve okul uzun dönemli devamsızlığından aileye haber verme zahmetine girmedi. Bir sabah teyzesi onu saat 10'da, omzundan sarkan okul çantasıyla beraber diğer çocuklarla oyun oynarken gördü ve bunu ailesine haber verdi. Ancak o zaman ebeveynler çocuklarının bu vakte kadar okulu asmakta olduğunun farkına vardılar.[18]

Han Xiuying, Liu Meijun, Wang Shuying, Zhou Yuhua, Lu Simu ve Wang Zhenying Güney Nehri Üretim Tugayı'ndan altı kızdı. Hiçbiri ilkokulu bitirmedi. Han Xiuying, Lu Simu ve Liu Meijun aileleri kendilerine evde ihtiyaç duyduklarından okulu bıraktılar. Zhou Yuhua, Wang Shuying ve Wang Zhenying okulda yeterince yer olmadığından okuldan çıkarıldılar. Önceleri ev işlerinde ailelerine yardımcı oldular, sonraları ise tarlalarda çalıştılar. O zamanlar herkes bunu normal bir şey olarak kabul ediyordu.[19]

Güney Nehri köyündeki çocukların durumu Jimo kırsalındaki çocukların tipik durumuydu. Genellikle kendi köylerinde ya da komşu bir köyde olan ilkokul eğitimlerinin ilk dört yılını bitirebilecek kadar talihlilerse, bir üst ilkokula yazılabilmek için giriş sınavına girmeleri gerekiyordu. Her çocuğun sınavı geçme şansı yüzde 50 kadardı. Sınavdan kalanlar ilk-ilkokul diploması alıp iş gücüne katılırlardı. Sınavı geçenler ise evlerinden uzak olan bir üst ilkokula yazılıp iki sene daha eğitim görürlerdi. Bir üst ilkokuldaki eğitimlerini başarılı bir şekilde tamamlayabilirlerse, alt-ortaokula girebilmek için bir başka giriş sınavına girmeleri gerekliydi. Ortaokul eğitimi almak arzusunda olan kırsal bölgelerdeki çocuklar için bu engeller bir hayli zorluydu. Kültür Devrimi'nden önce Jimo beldesinde yalnızca (yedinci sınıftan dokuzuncu sınıfa uzanan) sekiz ortaokul vardı. Bu, 1949'daki iki okula kıyasla bir artıştı ancak yine de nüfusu 800.000 olan bir belde için bir hayli az bir sayıydı. 1966 yılında bu okullara 1.300 öğrenci yazılmıştı.[20] Okula girme rekabeti bir hayli azılıydı ve öğrencilerin yaklaşık olarak yüzde 50 şansları vardı. Ortaokula giriş sınavını geçemeyen öğrenciler iş gücüne katılırlardı. Başarılı olanlar ise aldıkları nota göre bir ortaokula yerleştirilirlerdi.

Alt-ortaokula girmeyi başaramayan çocuklar on üç ilâ on beş yaş aralığındaydılar. Kızlar evde kalıp ebeveynlerine ev işlerinde yardımcı olur ve erkek çocukları yoğun dönemlerde üretim ekiplerinde iş bulurlardı. Onlar da aynı zamanda ailenin domuz ve

keçi gibi hayvanlarına bakarak odun toplayarak ve ailenin sahip olduğu tahılı öğüterek ev işlerine yardımcı olurlardı. Kimi durumlarda ise suça karışırlardı.

Ortaokul sınavını geçen çocuklar için bile çoğu zaman okula devam etmek zordu. 1960 yılında Zhang Ziyang, Güney Nehri köyündeki on iki çocuktan alt-ortaokul giriş sınavında başarılı olan tek çocuktu. Evinden 25 kilometre kadar uzaklıktaki Licun'daki bir alt-ortaokula yerleştirilmişti ki bu da okula gitmesini aşırı derecede zor kılıyordu. Ekonomik zorluklar bir sömestir sonra Zhang'ın okulu bırakmasına sebep oldu.[21] Köy topluluğunun en yeteneklisi olan Ziyang, ortaokulu bıraktıktan sonra hırsız oldu. Ziyang ve abisi Ziling, hükümete ait depolardan ve mağazalardan hırsızlık yaptılar. Toplamı 14 yıl olmak üzere iki kere hapse girdiler.[22]

1966 yılında Jimo beldesinde iki lise vardı, 1949'da mevcut olan tek liseye nazaran bir artış.[23] Ancak 800.000'in üzerinde bir nüfusa sahip bir yer için iki okul çocukların büyük bölümünün lise eğitiminden mahrum olması anlamına geliyordu, özellikle de kırsaldaki çocukların. Aslında 1949'dan 1966'ya uzanan on yedi yıllık dönemde Jimo beldesinin tümünde yalnızca 1.616 lise mezunu vardı, bunların yarısından fazlası üniversiteye gidebilmek için ülkelerini nihai olarak terk ettiler (Tablo 1'e bakınız). Kültür Devrimi öncesi Jimo kırsalındaki on yedi yıllık lise eğitimi köy başına bir adet dahi lise mezunu çıkaramamıştı. Jimo beldesinde 1.011 köy vardı. Kültür Devrimi öncesi eğilimleri eğer devam etseydi, her köyün bir tane lise mezunu çıkarması için ne kadar zaman geçmesi gerektiğini görmek enteresan olurdu.

Tablo 1: Lise mezunları ve 1953 ve 1965 yılları arasında üniversiteye gidenlerin sayısı.

Yıl	53	55	56	58	59	60	61	62	63	64	65	Total
Lise mezunlarının sayısı	31	50	117	168	170	198	198	177	166	240	101	1.616
Üniversiteye girenlerin sayısı	24	51	102	103	154	160	52	27	36	67	65	841
Uyumsuzluk	7	-1	15	65	16	38	146	150	130	173	36	775

Kaynak: Jimo Xianzhi, 27:21-22.

Üst-orta okula kırsaldaki çocukların gitme olanaklarının oldukça az olmasına ek olarak gidenlerin neredeyse hepsi sonrasında şehre gittiler. Çin tarihi boyunca eğitimin nihai hedefi, kişinin ailesine şeref kazandırması için her zaman resmî bir kariyer sahibi olmaktı. Kültür Devrimi'ne kadar bu geleneksel kültüre hiçbir zaman meydan okunmamıştı.[24] Tıpkı elitler gibi çiftçiler de çocuklarını en nihayetinde köyü terk edebilsinler umuduyla okula gönderiyorlardı. 1953'ten 1965'e kadar Jimo'da, kısmen Büyük İleri Atılım ölçüsüzlüğünün sebep olduğu üç yıllık gıda kıtlığı süreci haricinde çoğu lise mezunu kırsaldaki köylerini terk ederek şehre çalışmaya ya da üniversiteye gittiler. Bunlardan pek azı geri döndü. Jimo'da liseyi bitirecek kadar şanslı olan 1.616 öğrenciden, 841'i üniversiteye gitti ve hiçbir zaman geri dönmediler. Üniversiteye girmeyi başaramayan 775 lise mezununun bir kısmı yerel yönetimler ve sanayi tarafından yutuldu ve bir kısmı da orduya katıldı. Pek azı köylerine geri döndüler.

Güney Nehri köyündeki 1.200 kişiden yalnızca dört tanesi Kültür Devrimi öncesinde lise diploması almayı başarabildi. Dördü de üniversiteye gittiler ve köyü bütünüyle terk ettiler. Wang Zhexian'ın oğlu Güney Nehri'nde üniversiteye giren ilk öğrenciydi. Köylülere göre 1956'da üniversiteye gitmek için köyü terk ettikten sonra bir kez dahi geri gelmedi.[25] Askerî Bilimler Akademisi'ne gittiği ve Pekin'e atandığı söyleniyordu. Liu Xiuzhang'ın oğlu, Shandong Maden Üniversitesinden mezun oldu ve Xinwen, Shandong'da bir kömür madenine atandı. Diğer iki üniversite mezunu Hu ailesindendi. Hu tarım-dışı hukou (hane kaydı) olan eski bir kapitalistti ancak kendisi ve ailesi köyde ikâmet ediyordu.[26] Jimo kasabasında bir fabrikada çalışıyordu ve sekiz kişilik ailesinde çalışan tek kişiydi. Hu'nun iş arkadaşlarından pek çoğu neden büyük ailesine bakma yükünü tek başına taşıdığını ve çocuklarının neden liseye gittiğini sorguluyorlardı. Ancak iki oğlu üniversiteye gittikten sonra mantığı kavrayabildiler.[27]

Mezuniyet sonrasında yalnızca birkaç lise mezunu, kırsal bölgelere döndüğünden Jimo kırsalındaki lise eğitiminin 1949'dan 1966'ya uzanan on yedi yıllık dönemde kırsal kalkınmaya çok küçük doğrudan etki ettiğini söylemek mantıklı olacaktır. Kırsal kalkınmaya katkıda bulunmak yerine eğitim sistemi, kırsaldaki yetenekler için bir tahliye borusu görevi görüyordu. Dolayısıy-

la kırsal etkili bir biçimde yeni bilgiler ve yeni teknikler edinme kabiliyetine sahip eğitimli personelden yoksun kalıyordu. Ve bu sebeple Kültür Devrimi öncesi Jimo çok yavaş bir şekilde gelişti ve çok yoksul kaldı. Kırsal eğitim sistemini geliştirmedeki başarısızlık kırdaki az gelişmişliğin devam etmesine büyük ölçüde katkı sundu.

Müfredat ve Disiplin

Kültür Devrimi'nden önce müfredat ve okul kitapları ulusal çapta standartlaştırılmıştı. Ülkenin her yerindeki öğrenciler aynı üniversiteye giriş sınavına girdiklerinden okullar öğrencileri bu sınavlara hazırlamak için aynı kitapları kullanmak zorundaydı. Aileler, öğrenciler ve öğretmenler için okulun amacı aynıydı: üniversiteye giriş sınavında başarılı olmak.

Öğrencilerin başarıları geniş oranda sınav sonuçlarıyla ölçüldüğü ve öğretmenlerin başarıları da öğrencilerinin başarılarıyla ölçüldüğü için okul ve öğretmenler öğrencileri çeşitli sınavlara hazırlamak için sıkı çalışıyorlardı. Sabah 7'den akşam 5'e kadar devam eden uzun okul saatlerinden sonra öğretmenler öğrencilere büyük miktarda ödev yüklüyorlardı. Bu çılgın iş yüküne ek olarak öğrenciler üzerinde aileden gelen baskılar da vardı. Çinli ebeveynler, ailelerine ve atalarına şeref getirmek için çocuklarını okulda başarı göstermeye zorlamalarından meşhurdurlar. Öğrencilerden yüksek notlar talep ederek çocuklarının üzerine inanılmaz miktarda zihinsel baskı uyguluyorlardı. Kimi ebeveynler ve veliler çocuklarını özellikle de okul kitaplarını ezberlemek üzere çalışsınlar diye sabahın kör saatlerinde uyandırıyorlardı.[28] Sık sık gerçekleşen sınavlara ek olarak ciddi ödev yükü öğrencilerin oyun oynamalarına ya da spor yapmalarına fırsat tanımıyordu. O zamanlar insanlar "fen fen fen, xuesheng de minggen, kao kao kao, laoshi de fabao" (Not, not, not öğrencinin hayat çizgisidir ve sınav, sınav, sınav öğretmenlerin sihirli asasıdır.) diyorlardı.

Bu yüksek not alma çılgın çabası sırasında öğretmenler ilkokul öğrencilerinden her yeni Çin karakterini günde onlarca, yüzlerce kez yazmalarını istiyor, bütün metinleri ezberlemelerini ve bütün matematik formüllerini hatırlamalarını bekliyorlardı. Hangi imparatorun ne zaman, ne yaptığı gibi tarihsel veriler ezberlenmesi gereken önemli konulardandı. Alt-ortaokula, üst-ortaokula ya da

üniversiteye giriş sınavlarından önce dil öğretmenleri sınavlardaki olası kompozisyon başlıklarını tahmin etmeye çalışır ve her öğrencinin bu başlıklara uygun olarak birkaç tane kompozisyon yazmasını isterlerdi.[29] Öğretmenler bu kompozisyonları düzeltir ve sonrasında öğrencilerden bunları ezberlemelerini isterlerdi. Başka derslerin öğretmenleri öğrencileri için benzer sınavlar hazırlarlardı. Bir diğer yandan ise okutmanlar, öğrencilere tuhaf ve çoğu zaman önemsiz sorular sorarak onları şaşırtmaya ve tuzağa düşürmeye çalışırlardı.[30] Bütün süreç bu iki tarafın birbirini kurnazlıkla alt etme oyununu dönüşmüştü.

Böylesi bir ortamda öğrenciler pek çok diğer iyi şey pahasına kimi bilgileri daha iyi kavrıyorlardı. Edindikleri kimi bilgiler sınavlar için çok kullanışlıydı ancak gerçek hayatta bir karşılıkları yoktu. Tarihi metinleri ezberlemek için kullanılan zaman pek iyi değerlendirilmiyordu, bu vakit kırsal hayatta önemli olabilecek pek çok diğer kullanışlı beceriyi öğrenmek için kullanılabilirdi. Hayatın çok erken aşamalarında başarılı olma baskısına ve başarısızlık endişesine maruz kalan pek çok çocuk doğal gelişim aşamalarına uyumla yetilerini geliştirme fırsatından yoksun kılınıyordu. Çocukluklarının erken dönemlerinde erişkinler gibi davranmaya zorlanılıyorlardı. Çok fazla mental strese katlanıyorlar ve hayatlarında çok az eğlence deneyimliyorlardı. Yaratıcılık ve hayal gücü ıstırap içindeydi. Ulusal giriş sınavında başarılı olma mücadelesinde geleneksel Çin eğitiminin mirası, toplum için yaratıcı düşünürlerden ziyade imparatorlar için itaatkâr ve sadık memurlar yetiştirme amacı görülebilir. İmparatorluk sınavlarını geçmek ve resmî bir kariyere başlamak için ciddi miktarda klasiğin ezberlenmesi geleneksel Çin eğitim pratiklerini eleştirenlerce giao men zhuan'a (kapıyı kırmak için kullanılan tuğlaya) benzetilebilir. Kapının içindeyken tuğlanın pek bir kullanım alanı yoktur.[31] Benzer bir şekilde giriş sınavlarında başarıya dönük çılgınca takıntı, bir öğrencinin Kültür Devrimi sırasında ifade ettiği gibi yalnızca biye song'u (Mezuniyet sonrası işe yaramaz.) kanıtlıyordu. Öğrencilerin okuldaki vakitlerinin hepsini formüller ve tarihsel olguları ezberlemeye harcadıklarını söylüyordu. Ancak okulu bitirdiklerinde bunların gerçek hayatta tamamen işe yaramaz olduğunu görüyorlardı.[32] Bu öğrenme biçimi kaçınılmaz olarak sınıflarda öğretmenlerin ezici tahakkümüne yol açıyordu. Öğrencinin sınıftaki rolü önemsizdi; öğretmenlerin beyinle-

rine aşılamak istedikleri her şeyi kabul ediyorlar ve sınavlarda yüksek notlar almak için öğretmenlerin talimatlarını dikkatlice takip ediyorlardı. Sınıfta konuşmak, yorum yapmak ve tartışma yürütmek yasaktı. Gündem öğretmenin shidao zunyan'ı (katı öğretmen otoritesi) olduğundan iyi huylu öğretmenler bile istismarcı eğilimler geliştirebiliyorlardı. Öğretmenlerin öğrencilerin kafalarına sopayla ya da tebeşir ve tahta silgisi gibi buna müsait nesnelerle vurmaları yaygın bir pratikti. Güney Nehri'ndeki kadın bir öğretmen çocuklara tebeşir atma konusunda o kadar çok pratik yapmıştı ki bu yeteneğini mükemmelleştirmişti. Hedefini nadiren ıskalıyordu. Tahtaya bir şeyler yazarken bir öğrencinin sesini duyar duymaz çok hızlı bir şekilde arkasını dönüyor ve onu tebeşirle vurabiliyordu. Ve hakikaten tebeşir her zaman öğrencinin iki kaşı arasına oturuyordu. Öğrenciler öğretmenlerinin tebeşir fırlatma yetenekleri üzerine sık sık konuşuyorlardı. Katı okul disiplini ve talepkâr öğretmenler, risk almaktan ve deney yapmaktan korkan gençler üreterek itaatkâr ve korkak öğrenciler sonucunu veriyordu.

Öğrenciler eğitimin yürütülme biçiminden ve öğretmenlerin onlara yönelik muamelelerinden memnun değillerdi. Ailelerinden ve toplumdan gelen baskıların altında öğretmenlerin otoritelerine boyun eğmek zorundaydılar. Bir öğretmenden ya da okul yetkililerinden gelen olumsuz bir rapor çocuklar için çoğu zaman evde bir belâ anlamına geliyordu. Okulda, küçük dahi olsa, önemsiz bir itaatsizlik kimi zaman fiziksel, ağır cezalar anlamına geliyordu. 1965 yılında üç erkek öğretmenin bir çocuğu sürükleyerek sınıftan çıkardıklarını ve yirmi dakika boyunca onu yumruklayarak ve tekmeleyerek dövdüklerini görmüştüm. Böylesi şiddetli bir dayağı hak etmek için çocuğun ne yaptığını bilmiyorum. Herhangi bir muhakeme ya da bir argüman yoktu ve mesele kaba şiddet yoluyla çözülmüştü. Pek tabii ki Çin'deki okullardaki norm bu değildi ancak böylesi şiddet olayları Kültür Devrimi öncesi Jimo'daki okullar için alışılmamış bir şey değildi.

Eğitim Politikası Tercihleri

Kültür Devrimi öncesi kırdaki pek çok okul köy tapınaklarında ya da geçici olarak inşa edilmiş evlerde bulunuyordu. Hatırı sayılır sayıda okulun çatısı akıyordu. Dışarıda şiddetli bir yağmur varken içeride de yağmur yağıyordu (shiwai da xia, shinei xia-

oxia) bu sebeple derslerin iptal edilmesi ve çocukların koşarak evlerine gitmeleri gerekiyordu. Pek çok okulun kışın tuğlalarla kapanması gereken kırık camları vardı. Pek çok diğerinin de ne camı vardı ne de ışığı. Kırdaki halk tarafından "karanlık evler"[33] ismi verilen bu camsız okullar öğrencilerin ve öğretmenlerin gözlerini ağrıtmalarıyla ünlüydüler. Dahası soğuk kış aylarında sınıfın ısısı çoğu zaman dışarısıyla aynıydı çünkü okullar sınıfları ısıtmak adına gereken yakıtı maddi olarak karşılayamıyorlardı. Öğretmenler bazen çocuklardan, sınıfta ateş yakabilmek için sırayla okula odun getirmelerini istiyorlardı. Sınıflar derse devam edemeyecek kadar soğuk hâle geldiğinde öğretmenler dersi durduruyor ve öğrencilerden ısınmaları için ayaklarını yere vurmalarını ve ellerini ovuşturmalarını istiyorlardı.[34] Soğuk bir odada eğitim almak zordu. Kırdaki öğretmenler ve öğrencilerin bir şekilde idare etmeleri gerekiyordu.

Jimo beldesinde okulların yüzde 65'inden çoğunun Kültür Devrimi öncesi sıraları ve sandalyeleri yoktu.[35] Öğrencilerin sıra yerine kullanmak için kendi büyük iskemlelerini ve sandalye yerine kullanmak için küçük iskemlelerini getirmeleri gerekiyordu. Kimi iskemleler diğerlerinden uzundu, görüntü hiç düzenli değildi. Düzgün ve birbirine benzer sıralar ve sandalyeler öğrencilerin dik durmalarını sağlar, sınıfa bir düzen ve haysiyet katarken Çin'in kırsal kesimlerindeki okullar karman çorman ve düzensiz duruyorlardı. Ancak hükümet gerekli mobilyaların ve ekipmanların fonunu sağlamadığından köylülerin ellerinde olanlarla idare etmeleri gerekiyordu.

Öyle ya da böyle maddî engellere karşın kırsaldaki öğretmenler ve öğrenciler var olanla idare etmek için mücadele ediyorlardı. Ancak Kültür Devrimi öncesi devlet okul yönetimi üzerinde tekel olduğundan kırda her işin altından kalkabilecek öğrencilerin ve öğretmenlerin de aşamadığı şeyler vardı. Örneğin yerel halk, hükümet inisiyatif almaksızın daha fazla öğretmen tutamıyordu. Çok az sayıda öğretmen ve çok az sayıda okul olduğundan kırsaldaki pek çok çocuk okula gidemiyordu.

Kırdaki okulların aleyhine bir şekilde kentteki kilit okulları öne çıkaran, Kültür Devrimi öncesi eğitim sisteminden faydalananlar, ulusal hükümetin maddi kısıtları göz önünde bulundurulursa, ulusal eğitim sistemini yönetmenin herhangi başka bir akla

uygun yolu olmadığını iddia ediyorlardı. Yeterince para olmaması yeni bir sorun değildi. Bu, komünistler iktidara gelmeden önce de mevcut olan bir sorundu. Çing imparatorluk hükümeti ve Çan Kay Şek'in milliyetçi hükümeti de kentsel ve kırsal bölgeler arasındaki eğitim eşitsizliğini meşrulaştırmak için aynı bahaneyi kullanabilirdi.

Kaynak yetersizliği sorunu göz önünde bulundurulursa komünist politika yapıcılar için en azından iki alternatif mevcuttu. Okulların olmadığı yerlerde mevcut kaynakları kullanıp yeni okullar açabilirler ve kırdaki yoksul okulların kentteki okullara yetişmesine yardımcı olabilirlerdi. Komünistler bu politikayı iktidara gelmeden önce tekrar ve tekrar önermişlerdi. Diğer seçenek ise hâlihazırda iyi olan kent okullarını daha iyi hâle getirmek için kaynakları kentteki okullara yönlendirmek ve böylelikle kırsal ve kentsel eğitim eşitsizliği arasındaki uçurumu daha da derinleştirmekti. Komünist politika yapıcılar bu ikinci seçeneği seçtiler ve böylelikle 1949 öncesi dönemde ayaklanmaya desteklerini çekmeye çalıştıkları kırsaldaki halka olan sözlerini tutmadılar.

Kültür Devrimi öncesi dönemin eğitim politikalarını oluşturanlar, kilit okul sisteminin ulusun bilim ve teknolojideki seviyesini yükseltmek ve eğitim eşitliğini sağlamak için temel olduğunu iddia ediyorlardı. Ancak bu amacı gerçekleştirmek için başka yollar da vardı. Çin nüfusunun çoğunluğunun ve okuma yazması olmayan nüfusun ezici çoğunluğunun yaşadığı kırsal bölgelerdeki eğitim seviyesini yükseltebilirlerdi. Yalnızca Çin kırsal nüfusunun büyük çoğunluğu yeterli eğitim imkânlarına sahip olduğu vakit Çin'in genel eğitim seviyesi yükseltilebilir. Ancak böylesi bir fikir yüksek ÇKP ve hükümet çevrelerinde tutunmadı.

Kırsaldaki geniş nüfus arasında, ulusa hizmet etmek ve kırsal bölgeleri canlandırmak için eğitim yoluyla geliştirilebilecek çok büyük miktarda faydalanılmayan yetenek vardı. Mao Zedong, Zhu De ve Deng Şiao Ping'in de aralarında olduğu pek çok ÇKP yetkilisi aslen kırsal bölgelerden geliyorlardı. Sahip oldukları eğitim olanakları sayesinde sivrilmişlerdi.[36] Eğitimin kırsaldaki çocuklar ve bir bütün olarak Çin için neler yapabileceğini bilmeleri gerekiyordu. Ancak kendilerinden önceki milliyetçi yöneticiler ve Çing hanedanı yöneticileri gibi bunu gerçekleştirmediler. Elbette ÇKP kendisinden öncekilerden pek çok açıdan farklıydı.

Ancak Kültür Devrimi öncesi dönemin büyük bölümünde kırsal eğitim politikaları, kendilerinden önce gelenlerin politikalarından çok da farklı değildi.

Bilimde ve teknolojide geri kalmanın yabancılara boyun eğme ve aşağılanmaya yol açacağına ikna olmuş, hükümetteki politika yapıcılar arasında Çin'in; Batı ve Japon emperyalizmi elinden yaşadığı taze aşağılanma tarihi bir ulusal zorunluluk hissiyatı yaratmıştı. ABD'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında Japonya'yı Pasifik'teki bir numaralı askerî üssü hâline getirme kararı, Kore'deki ABD askerî operasyonları, Tayvan'da Çay Kay Şek'e yönelik ABD desteği ve ABD'nin Vietnam'daki askeri varlığı, komünist önderlerin bu zorunluluk hissiyatını güçlendirdi. Çin'in mümkün olduğunca hızlı bir şekilde ABD'den gelecek tehditleri savuşturmak adına bilim ve teknoloji seviyesini yükseltmesi gerekiyordu.

Çin'in güvenlik ihtiyaçları ve modern savaşın doğası göz önünde bulundurulursa Çin'in mümkün olduğunda kısa bir süre içerisinde bilim ve teknoloji seviyesini arttırması konusunda hiçbir şüphe yoktu. Tek soru bunun nasıl olacağıydı. Çin, Çin nüfusunun büyük bölümünün ikâmet ettiği ve daha çok insanın faydalanabileceği şekilde özellikle kırsal bölgelerde eğitime ciddi yatırım yapabilirdi. Eğer bütün ulusun eğitim seviyesi yükseltilirse ancak o zaman ulusun bilim ve teknoloji seviyesi de yükselirdi. Bu yaklaşım "suizhang chuangao" (Yükselen deniz gemiyi kaldıracaktır.) olarak nitelendirilebilir. Bu yavaş görünebilir ancak nihayetinde ortaya çıkacak sonuç daha etkilidir. Bundan daha da önemlisi bu yaklaşım istikrarlı ve tehlikesizdir. Ancak Çin'in komünist karar alıcıları bu yaklaşımı tercih etmediler.

Komünist politika yapıcıların benimsedikleri yaklaşım daha büyük oranda kentsel eğitime ve hatta eğitim seviyesinin hâlihazırda yüksek olduğu bir dizi kilit okula yatırım yapmaktı. "Xiuba tishui" (suyun seviyesini yükseltmek için baraj inşa etme) olarak nitelendirilebilecek bu yaklaşım bir dizi seçilmiş kent okuluna, kilit olmayan kent okulları ve kırsaldaki okullar pahasına özel bir muamele anlamına geliyordu. Bu yaklaşım sözüm ona diğer yaklaşımdan daha hızlı sonuç üretecekti. Nasıl ki barajların inşası riskler barındırıyorsa bu eğitim politikasının Çin'in eğitimdeki ve diğer alanlardaki kalkınması için kasıtsız sonuçları vardı.

Her ne kadar kilit kent okullarına yatırım yapma sonucunda bilim ve teknoloji seviyesi daha yüksek seviyelere çıkarılabilirse de soru şudur: bu yolla ne kadar gerçek ve ne kadar yeterli bir bilim ve teknoloji seviyesi elde edilmiştir? Birkaç Çinli bilim adamı ve teknisyen atom bombası yapabilmişler ve uzaya uydular gönderebilmişlerdir. Ancak bir gerçeklik dikkat çekmektedir: Çin'in kırsaldaki nüfusunun büyük bir bölümü eğitimsiz ya da az eğitimli kalmışlardır. Kentsel ve kırsal eğitim eşitsizlikleri, kentsel ve kırsal yaşamın diğer yönlerindeki eşitsizlikleri sürdürmüştür. Kırdaki eğitim eksikliği kırsal ekonomik kalkınmaya büyük bir engel teşkil etmiştir. Kültür Devrimi öncesi politika yapıcılar eğitim seviyesini yükseltmeye o kadar takmışlardı ki, eğitim seviyesini yükseltmenin hizmet etmek olduğu nihai sonucunu unutmuşlardı. Amaç insan yaşamının kalitesini arttırmaktı.

Merkezî hükümet kırsal bölgelerdeki eğitimi geliştirmek için daha fazla şey yapabilir miydi? Kültür Devrimi sırasındaki eğitim reformlarının gösterdiği üzere, şüphesiz ki evet. Para ve tesis eksikliği zayıf bir bahaneydi. 1950'li ve 1960'lı yıllar boyunca öğretmenleri maaşları, minban öğretmenlerinin aylık sadece 15-30 yuan kazanmaları göz önünde bulundurulursa oldukça düşüktü.[37] Bir sınıf için yeterli büyüklükte üç odalı bir evin kirası 1950'lerde ve 1960'larda üç yuandan azdı. Kültür Devrimi sırasındaki eğitim reformlarının göstereceği üzere sorun kırsal eğitimi geliştirmede irade eksikliğiydi.

Mao, iddia ediyorum ki, Büyük İleri Atılım inisiyatiflerini kısmen kırsaldaki halkın kırdaki ve kentteki eğitim, tıbbî tedavi ve yaşam standartları eşitsizliğini azaltma taleplerini tanıdığı için destekledi. Kırsal ve kentsel bölgeler arasındaki uçurumu azaltmaya yönelik halktan gelen talepler ÇKP hiyerarşisi yoluyla Mao'ya yöneltilmişti.[38] Büyük İleri Atılım yenilgisine müteakip Mao geri çekilmek zorunda kalsa da, kent ve kır yaşaması arasındaki büyümekte olan eğitim ve diğer alanlardaki uçurumun temsil ettiği zorluğu unutmamıştı. Kültür Devrimi sırasında, kentsel ve kırsal bölgeler arasındaki uçurumu azaltma Büyük İleri Atılım sloganının yeniden canlanması kırsal ve kentsel eşitsizlik konusunda endişelerin 1966 yılında bu harekete başlamasından Mao'nun düşünüşünü etkilemeye başladığını göstermektedir.

Mao, Kültür Devrimi öncesi Çin'in kalkınma stratejilerinden

memnun değildi. Kısmen kırsal kalkınmayı mahmuzlamak adına Büyük İleri Atılım'ı başlattı. Büyük İleri Atılım'ın başarısızlığı onu yeniden en başa döndürdü. Hiçbir zaman, özellikle de eğitim alanında kır ve kent arasındaki uçuruma razı olmamıştı. Bunun, onun Kültür Devrimi'ni başlatma sebeplerinden biri olduğunu iddia edebilirim. Dahası, özellikle eğitim alanında olmak üzere kent ve kır yaşamı arasındaki uçurumu azaltmanın Kültür Devrimi'nin en önemli gündemlerinden biri olduğunu iddia edebilirim.

Kırsaldaki halk, insanların onları düşündükleri kadar aptal değildi. Kırdaki okul sisteminde neyin yaşanmakta olduğunu ve neyin onları yoksul ve geride bıraktığını algılıyorlardı. Merkezî hükümetin kırsal bölgelerdeki eğitim politikalarından memnun değillerdi.[39] Bu Jimo kırsalındaki insanların büyük bölümünün Mao'nun Kültür Devrimi çağrısına cevap vermelerinin sebeplerinden biriydi.

Notlar

1. Jimo Xianzhi, 698-699.
2. "Hunan Sheng Diyici Nongmin Daibiao Dahui Jueyian" (Resolution of the First Hunan Peasant Congress, December, 1926, 428. Diyici Guonei Geming Zhanzheng Shiqi de Nongmin Yundong Ziliao (Collection of Documents of Peasant Movement During the First Revolutionary Civil War), PP. 402-450.
3. Ershi Wu Shi, (The Twenty Five Histories), (Fujian: Fujian Youth Publishing House,1991), vol. 8. Also see, Cihai (Chinese encyclopedia) entry of "Zongxue " 2312.
4. School age was from 7 years to 12 years old only at time. Jimo Xianzhi, 699.
5. Jimo Xianzhi, 698-699.
6. Jimo Xianzhi, 701.
7. Jimo Xianzhi, 699.
8. Jimo Xianzhi, 451.
9. Jimo Xianzhi, 456.
10. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz 1997.
11. Villagers initially regarded the rural public dining halls set up in 1958, which later became notorious symbols of the excesses of the Great Leap Forward, as a way for rural people to catch up with urban workers and government officials, who enjoyed the benefit of public dining halls (interview with farmers, 1994). Du Shixun a former deputy Commune Party Secretary of Liu Jiazhuang People's

Commune, Jimo County, reported in a letter to the CCP Central Committee and Mao Zedong that farmers were reluctant to cook their own meals with the establishment of the Commune. They too wanted to be able to eat ready-made meals like the workers and government officials (Jimo Xianzhi, 34-43).

12. Jimo kırsalındaki halk ile mülakat, 1990.
13. Jimo Xianzhi, 701.
14. Jimo'daki eski öğretmen ve öğrencilerle mülakat, 1995.
15. Interview with Sun Jiaxu, a graduate of rural school in South River Village. Also Chu Xiuying, a retired primary school teacher of the same school.
16. Yuan is the unit of Chinese currency, which amounted to about little more than 50 U.S. cents at the time.
17. Interview with Zhang Deshan, a villager who did not go to school, and whose two elder sisters did not go to school either, 1995. He said that he simply fooled around in the village with other kids who did not go to school. His parents did not seem to care at the time.
18. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
19. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
20. Jimo Xianzhi, Education, 27:20.
21. Jimo'da köylülerle mülakat, 1995.
22. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
23. Jimo Xianzhi, 704.
24. Thomas Bernstein, Up to the Mountains and Down to the Villages, (New Haven: Yale University Press, 1977), 5.
25. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz 1997.
26. Every Chinese citizen had a hukou (residency registration). There were two kinds of hukou: the agricultural and non-agricultural hukou. People with non-agricultural hukou usually resided in urban areas and the Government provided them with grain and other supplies. Rural people belong to the category of agricultural hukou, meaning people who are involved in agriculture, and the government did not supply them with grain except in times of crop failure and other natural disasters.
27. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
28. Ms. Xiao Qingfeng, a teacher of English in Jimo Number One Middle School, told me that during her middle school years, her elder brother took upon himself to wake her up at 4:00 in the morning to study for her exams in school. Mr. Hu, a former small capitalist and worker at the Jimo Number One Farming Machine Factory whose two sons went to college before the Cultural Revolution told me in an interview that he had to wake up his two sons at 5:00 in the morning. The two brothers would then go to recite their textbooks along the riverbank close to their home.

29. Interview with Mr. Qiao Jiheng, a Chinese language teacher at Jimo Number One Middle School, 1995. Mr. Qiao told me in the interview that it was very important for his students that he should make good guesses about composition titles in the national entrance examination and that he made quite a few close guesses throughout his career.
30. For example, on the national college entrance examination in the subject of geography in 1963 there was a question asking students to name two countries in the world in which the capital and the country shared the same name. Many students thought Mexico and Panama were the answers.But they were wrong, because the capital of Mexico is Mexico City and the capital of Panama is Panama City.
31. Wu Jingzi's Yulin Waishi (The Scholars) (Beijing: People's Publishing House, 1962) is one of the best book describing the qiao men zhuati phenomenon.
32. Kang Xiaode, a village primary school teacher in Huluyu Village, Xicun Commune, Xiuwu County, Henan Province, wrote an article "There Should Not Be So Many Courses in Primary and Middle School," in the debate of educational reforms. Selections of Articles in the Debate of Educational Reforms (Zhengzhou, Henan: Henan Provincial Revolutionary Committee, May 1970) 5. Mr. Kang admitted in his article that mathematics, chemistry, physics, geography, biology, history, foreign language, art and music are all important, but primary and middle school should not try to cover them all with separate courses. He also said that most of these subjects that he had learnt in middle school were already forgotten after graduation.
33. Jimo Xianzhi, 703. 1960'larda okula giden Güney Nehri köyünden Guan Xuliang ve Zhang Aishan ile mülakat.
34. Kır okul öğretmenleriyle mülakat, 1995.
35. Jimo Xianzhi, 721.
36. İlk yıllarda komünist yetkililerin çoğunluğu kır kökenliydi.
37. There were six kind payments to minban teachers. 1. 15 yuan-30 yuan monthly cash payment. 2. Free meals plus 6-20 yuan monthly salary. 3.15-20 kilo grain plus 5-15 yuan monthly salary. 4. Grain alone, 100-200 kilo grain annually. 5. Work points plus a monthly cash bonus. 6. Work points alone. These different payments represented the equivalent of 15-30 yuan monthly salary in the 1950s and 1960s. See Jimo Xianzhi, 716.
38. See, Mao Zedong, "Speech at a Meeting of Provincial Party Secretaries," Selected Works of Mao Zedong (Beijing: People's Publishing House, 1977) Vol. V. 330-362.
39. Jimo Xianzhi, 698-699.

III. BÖLÜM

KOLEKTİVİZASYON VE EKONOMİK KALKINMA ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Komünist Parti hızla kırsal ekonomiyi geliştirme ve kolektif hatlar ile beraber kırsalın toplumsal yeniden-örgütlenmesi aracılığıyla kırsal nüfusun ekonomik güvenliğini ve toplumsal refahını yaratma arayışına girdi. Kır kolektiflerinin tarımsal üretimi arttıracak şekilde altyapısal gelişmelere, su denetimine ve mekanizasyona olanak sağlayacaklarına inanılıyordu. Aynı zamanda kırsal sanayinin üzerinde gelişeceği temeller hâline geleceklerdi. Kolektifler, kırsalda toplumsal refahı arttırabilecek ve kırsaldaki nüfusa bir nebze ekonomik güvence sağlayacaklardı. Nihai olarak bütün bu hedefler kır ve kent arasındaki uçurumu azaltmaya yönelik temel komünist söze bağlılardı. Bu bölüm, Jimo'da bu kolektivizasyon projesinin ve kırsal ekonomik kalkınmanın ilk on yedi yılını değerlendirmeye tabi tutmaktadır.

Kolektivizasyon

Kırsal bölgelerde 1950'lerin ilk yıllarında ÇKP'nin toprak reformundan sonraki ilk adımı çiftçileri karşılıklı yardımlaşma kümelerine ve daha sonra da tarım kooperatiflerine ayrı ayrı örgütlemekti. Bu örgütlenmelerin farklı yerlerde farklı isimleri vardı. Kimi yerlerde "tudi she" (toprak birliği) diye, kimi yerlerde ise "hezuo she" (kooperatif) diye anılıyorlardı. İkinci terim Çin'in her tarafında yaygın bir şekilde kullanılıyordu. Jimo beldesinde insanlar tarım kooperatiflerine "Liming She" (Erken Şafak Kooperatifi), "Guangming She" (Muhteşem Kooperatif) ve benzeri

süslü isimler vermişlerdi.

Bu örgütlenme yapısının gerekçesi üç sebepten müteşekkildi. Birincisi, kırsal bölgelerdeki ekonomik tabakalaşma sorununu önlemek adına toprak sahibi yoksul köylülerin toprak reformu yoluyla yeni elde ettikleri toprakları kaybetmelerini engellemekti.[1] Ferdi çiftçiler, özellikle de ilkel koşullar altında didinen yoksul çiftçiler doğal afetlere karşı korunmasızlardı. Kuraklık ya da selden kaynaklı ya da bir aile üyesinin hastalığından, özellikle de ailedeki tek ya da birincil tarım işçisinin zamansız hastalığından kaynaklı mahsul kıtlığı kolay bir şekilde yoksul bir haneyi felce uğratabilirdi. Kimi durumlarda böylesi bir felaket aile topraklarının kaybıyla sonuçlanabilirdi.[2] Karşılıklı yardım ve kooperatif örgütlenmeleri yoksul çiftçilere ivedi bir şekilde ihtiyaçları olan kimi kurumsal güvenceler sağladı. Bir aile bir sorunla karşılaştığında başka aileler bu sürecin ufak zorluklarla atlatılması için yardıma gelebilirlerdi. Kolektif çiftçilik, özünde sosyal güvenliğin başka biçimlerinin yokluğundan bunu telâfi etmek üzere tasarlanmış çift taraflı bir sigorta biçimiydi.

Tarımsal örgütlenme, yoksul çiftçilerin sahip olmadıkları tarım aletlerinin ve çiftlik hayvanlarının paylaşılmasına olanak sağlayabilirdi. Toprak reformundan önceki dönemde tarım aletlerine ve çiftlik hayvanlarına sahip olmayan yoksul çiftçiler kendi topraklarını zamanında süremiyorlardı ve bunun bir sonucu olarak mahsulleri çoğu zaman hem ekim hem de hasat dönemlerini kaçırıyordu. Dolaylı olarak yoksul çiftçilerin mahsulleri diğerlerinden her zaman daha yetersizdi. Kimi yoksul çiftçiler, çiftlik hayvanlarının ve tarım aletlerinin kullanımı için kendi kol emeklerini takas ediyorlardı. Ancak çoğu zaman yoksul çiftçiler bu alışverişten zararlı çıkıyorlar ve mahsulleri yine de tarım aletlerine ve çiftlik hayvanlarına sahip olanlarınkinden daha geç ekiliyordu.[3]

Komünist destekli toprak reformu yoluyla kimi topraklar, çiftlik hayvanları ve tarım aletleri, toprak ağalarından ele geçirilmiş ve yoksul çiftçiler arasında bölüştürülmüştü. Yine de herkese yetecek kadar tarım aleti ve çiftlik hayvanı yoktu. Pek çok aile, bir öküzü ya da sabanı sık sık paylaşmak zorunda kalıyordu. Herhangi bir sürtüşme olmaksızın böylesi ortak paylaşımlı mülklerin verimli bir şekilde kullanılmasını koordine etmek çoğu zaman zordu. Karşılıklı yardım kümeleri ortak tarım aletlerinin ve çiftlik

hayvanlarının kullanımı için bir nebze kurumsal koordinasyon yarattı. Nihayetinde büyük tarım aletlerinin ve çiftlik hayvanlarının özel mülkiyetini ortadan kaldıracak olan tarım kooperatifleri, çiftlik hayvanları ve tarım aletlerini paylaşılması sırasında meydana gelen sürtüşmeleri tamamen ortadan kaldıracak ve tarımsal üretimi daha da arttıracaktı ya da parti böyle farz ediyordu.

Daha iyi bir koordinasyonla tarımın kolektivizasyonunun, zemin ıslahı ve büyük sulama projeleri gibi konularda tarımsal altyapıyı geliştirmek adına kırsaldaki geniş emek gücü havuzunu daha iyi bir şekilde kullanması gerekiyordu. Kendi başlarına çalışan ferdi çiftçiler çoğu zaman büyük sulama projelerinin faydalarını görmekte başarısız oluyorlardı. Bunun farkında oldukları vakitler dahi büyük sulama projelerini örgütleyecek ve koordine edecek kurumsal güçten yoksunlardı. Kuzey Çin'de çiftçilik pratiğinin 1949'da ilkel hâlde olmasının sebeplerinden biri buydu.[4] Jimo'daki çiftçiler buna "kao tian chi fan" (İyi bir hasat için cennete inan.) diyorlardı. Doğru zamanda doğru miktarda yağış olduğunda hasat iyi oluyordu. Çok fazla ya da çok az yağmur yağdığında ya da yağmur yanlış zamanda yağdığında sonuç mahsul kıtlığı oluyordu. 1949 yılında Jimo'da 1,396 kilometrekarelik yalnızca 12 kilometre karesi sulanıyordu. Bir diğer yandan ise Jimo beldesinin kuzeybatısındaki 400 kilometrekarelik düz arazi yazın ve sonbaharda gerçekleşen seller sebebiyle sık sık mahsul kıtlığı yaşıyordu.[5]

Kırsal bölgelerdeki kolektiflerin örgütlenmesi deneme yanılma yöntemiyle farklı aşamalardan geçti. 1950'lerin ilk yıllarında karşılıklı yardım kümeleri çoğu zaman aynı klandan olan beş ya da birbiriyle daha fazla yakinen ilişkili haneden müteşekkildi. 1950'lerin ortalarında chu jishe (ön kooperatifler) karşılıklı yardım kümeleri temelinde örgütlendi. Bunlar beraber çalışan 30 ilâ 50 haneden müteşekkillerdi. 1956 yılında genellikle bütün bir köyü kapsayan gao jishe (gelişmiş kooperatifler) örgütlendi. 1957 yılında kimi yerler çok sayıda köyü kapsayan büyük gelişmiş kooperatifler kurdular. Büyük İleri Atılım sırasında çoğu zaman 30 ilâ 50 köyü kapsayan renmin gongshe (halk komünleri) kuruldu. Komünler içerisinde köyler üretim tugayları hâline geldi ve tugaylar çok sayıda üretim ekiplerine bölündüler. Bir üretim ekibinin içinde 100 bin metrekare ilâ 133 bin metrekare alanı iş-

leyen yaklaşık olarak 30 ilâ 40 hane vardı. Çoğu zaman üretim ekibi temel muhasebe birimiydi ve gelir ekip içerisinde hesaplanıp dağıtılıyordu. Üretim tugayları, aynı zamanda büyük tarım makineleri almak ve bütün köyün menfaatine olan büyük sulama projelerini hayata geçirmek için üretim ekiplerine kaynak aktarıyorlardı. Komünler sanayi teşebbüslerine yatırım yapmak ve bütün bir komünün menfaatine olacak devasa sulama projelerine girişmek için üretim ekiplerine kaynak aktarıyorlardı. Bu kaynak aktarımı Büyük İleri Atılım sırasında aşırı boyutlara erişti. Belde ve komün yönetimleri sık sık rastgele ve keyfi bir şekilde devasa sulama projelerine yatırım yapmak için üretim tugaylarının elinden kaynakları aldılar. En sonunda hükümet ve halk üretim ekiplerinden ve üretim tugaylarından rastgele ve keyfi bir şekilde kaynakların alınmasının zararlı etkilerinin farkına vardılar ve temel muhasebe birimleri olarak üretim ekiplerine dönerek hatalarını düzelttiler ve 1980'lerin ilk yıllarında kolektiflerin çözülmesine kadar olan süre boyunca bunu sürdürdüler.[6]

Çin'de Büyük İleri Atılım çok büyük bir idealizm ve coşku süreciydi. Ulusal önderler, yerel hükümet yetkilileri, entelektüeller, bilim insanları ve sıradan işçiler, hepsi devasa boyuttaki kolektif potansiyellerinin vaat ve başarılarına kendilerini kaptırmışlardı. Akıllarını yitirdiler ve o zamanlar kapasitelerinin ötesinde, çok sayıda ve devasa büyüklükteki projelere girişmekte aşırı hırslı bir şekilde hareket ettiler. Büyük bir ders aldılar ve Atılım çok sayıda etkenin bir araya gelmesiyle beraber başarısız olduktan sonra ciddi bir bedel ödediler.

Altyapı İyileştirmeleri

Tarım örgütleri, "huzhuzu" (karşılıklı yardım grubu), "hezuoshe" (tarım kooperatifi) ve bunların sonrasında gelen "renmin gongshe" (halk komünü) bir dereceye kadar başarmaları tasarlanan şeyleri başardılar. Karşılıklı yardım gruplarının örgütlenmesiyle beraber Jimo beldesi 1952 yılında 7.738 sulama kuyusu kazdı. Sonraki iki yıl içerisinde Jimo'daki tarım kooperatifleri 6.178 kuyu daha kazdılar ve 1954 yılında shuiche (su pompası) adı verilen 2.033 yeni mekanik su pompası aldılar. 1955 yılı itibarıyla sulanan araziler 102 kilometrekare daha artmıştı. Sadece üç yıl içerisinde sulanan arazi miktarı sekiz katın üzerine çıkmıştı.[7] 1958 yılında Halk Komünü'nün kurulmasıyla beraber sulama te-

sislerinin inşasında büyük bir adım atıldı. Jimo beldesi ilk defa elektrikli pompalarla donanmış 33 büyük sulama kuyusu ve ilk defa dört orta ölçekli rezervuar inşa etti. 11.140.00 metreküplük kapasiteye sahip Shipang Rezervuarı'nın inşasına 1959 Ekimi'nde başlandı ve inşaat 1960 Ağustosu'nda tamamlandı. 43.200.000 metreküplük kapasiteye sahip Wangquan Rezervuarı'nın inşaatı 1959 Kasımı'nda başladı ve inşaat 1960 Ağustosu'nda tamamlandı. 28.500.000 metreküplük kapasiteye sahip Songhuaquan Rezervuarı'nın inşaatı 1959 Kasımı'nda başladı ve 1960 Ağustosu'nda tamamlandı. 12.600.000 metreküplük kapasiteye sahip Nuocheng Rezervuarı'nın inşası 1959 Kasımı'nda başladı ve 1960 Ağustosu'nda tamamlandı.[8] Jimo beldesi bu dört orta ölçekli rezervuar haricinde biri Chahe Guangu Gongcheng (Chahe Sulama Projesi) olmak üzere çok sayıda diğer sulama projelerine yatırım yaptı. Proje, 1959 Nisanı'nda başladı ve 1960 yılının ilk aylarında tamamlandı.[9]

Bu devasa boyuttaki sulama projeleri muazzam insan fedakârlığına ve sermayeye mâl oldu. Shipang Rezervuarı'nın inşası 1.715.500 iş günü ve 3.029.00 yuanlık sermaye yatırımına mâl oldu. Wangquan Rezervuarı 3.389.500 iş gününe ve 2.147.500 yuanlık sermaye yatırımına mâl oldu. Sonhuaquan Rezervuarı 2.254.400 iş gününe ve 793.000 yuanlık sermaye yatırımına mâl oldu. Nuocheng Rezervuarı 2.457.300 iş gününe ve 1.764.400 yuanlık sermaye yatırımına mâl oldu. Chahe sulama projesi 732.000 iş günü ve 662.900 yuanlık sermaye yatırımı aldı. Toplamda bu sulama tesislerinin inşasına 10.548.700 iş günü ve 8.396.800 yuanlık sermaye yatırımı gitti.[10] Çin'deki Büyük İleri Atılım'ı tartışırken pek çok insan yalnızca gıda kıtlıklarını ve diğer olumsuz sonuçları görmekte. Büyük İleri Atılım'ın amacının kısmen kırsal bölgedeki altyapıyı geliştirmek olduğunu anlamamaktadırlar. Kırsal bölgeler, Büyük İleri Atılım sırasında inşa edilen rezervuarlardan gelecek on yıllar boyunca faydalandılar. Bu altyapı geliştirmeleri Büyük İleri Atılım boyunca en çok çeken kesim olan çiftçilerin, Büyük İleri Atılım'ı tamamen mahkûm etmektense, ona ikirciklilikle yaklaşmalarının sebebidir.[11]

Tarımsal Üretimde Küçük İlerleme

Tarım iş birliğinin başlangıcından sonraki sulama projeleri inşaatlarına yapılan büyük yatırımlar Jimo'da çiftçilik biçimini de-

ğiştirmeye başlamıştı ve tarımsal altyapıyı geliştirmişti. Tarımsal altyapının gelişmesiyle beraber çiftçiler iyi bir hasat için yağmur yağmasına daha az bel bağlar hâle gelmişler ve üretim beklentisinde büyük bir artış yaşanmıştı. Ancak Kültür Devrimi öncesindeki yıllarda tahıl üretiminde dramatik bir artış yaşanmadı (Bkz. Tablo 1). Büyük İleri Atılım'dan önceki yıllarda Jimo'daki tahıl üretimi hava koşullarıyla değişiklik gösterir şekilde oldukça sabit kalmıştı. Büyük İleri Atılım'dan sonra Çin'in geri kalanında olduğu gibi Jimo'da da tahıl üretimi yere çakıldı. Bu feci düşüşün sebeplerinin analizi bu araştırmanın amacının dışındadır. Ancak şu açıktır ki, çok hızlı bir şekilde çok şey inşa etme çabaları ekim ve hasadın ihmal edilmesine, büyük ölçekte kötü planlamaya ve yönetim zafiyetine yol açtı ki, bu aşırı derecedeki kötü hava koşullarıyla bir araya gelince muazzam bir tarımsal krizle neticelendi.

Tablo 1: Jimo Beldesinde 1949'dan 1965'e Tarım Hasılası

Yıl	Toplam			Buğday			Mısır		
	Ekili	Birim	Toplam	Ekili	Birim	Toplam	Ekili	Birim	Toplam
1949	231.2	70.5	1633370	63.40	49.5	31590	1.7	37.5	650
1950	226.2	71	161015	65.70	52.5	34575	6.3	65	4085
1951	243.0	81.5	1098650	60.90	57.5	34960	6.7	75	5000
1952	241.7	82	19855	72.40	53	39770	8.8	93.5	8215
1953	239.1	72	172635	70.90	41.5	29560	12	108	12980
1954	227.7	79	180130	65.96	48	31710	15	102	15640
1955	229.7	77.5	178330	68.40	43.5	29760	27	101	20795
1956	231.7	80.5	186925	67.60	48	32315	29	91.5	26890
1957	242.5	67	162775	67.60	40.5	27830	22	101	22850
1958	247.6	70.5	174740	71.80	40	28670	29	71	20215
1959	209.9	67	140160	47.00	37	17385	16	43	6950
1960	191.0	30.5	58025	66.00	36	23820	9.8	20.5	1985
1961	182.8	51	93015	50.00	23	11220	5.7	45.5	2580
1962	202.7	54	109145	46.80	43	13965	7.7	59.5	4580
1963	181.8	67.5	122180	39.40	39.5	15875	12	84.5	10260
1964	187.2	69.5	136630	48.40	57	27575	18	82.5	114475
1965	195.7	83.5	163560	52.30	49	25595	20	101	19655

Birim: birim getiri = 670 m2 başına kilo, toplam hasıla = ton, alan = 10.000 mu. Kaynak, Jimo Xianzhi, 242. Burada sadece toplam ürünler ve iki ürünün listesi vardır. Bu verilere tatlı patates, darı, soya ve benzeri mahsuller dâhil değildir.

1960, 1961 ve 1962 yıllarında Jimo bir dizi bahar kuraklığı yaşadı, bunlarla beraber yazın yağan şiddetli yağmur büyük sellere sebep oldu. Köylüler birbirini takip eden üç sene boyunca yazın gerçekleşen sellerin tarlaları suyla kapladığını anımsamaktadırlar. Yaz başında ekilen tatlı patateslerin boyutu sonbahara gelindiğinde aynı kalmıştı. Tarlalardaki bütün kanallar suyla dolmuştu.[12] 670 metrekare başına birim getiri 1960 yılında 30.5 kiloya, 1961'de 51 kiloya ve 1962 yılında 52 kiloya düşmüştü (Bkz. Tablo 1).

Her ne kadar tarımsal performans ilerleyen yıllarda iyileşse de sulama projelerine yapılan bütün yatırımlar göz önünde bulundurulduğunda sonuçlar yine de etkileyici değildi. Kültür Devrimi öncesi dönemin en yüksek birim getirisi 1965 yılında 670 metrekare başına 83.5 kiloydu ve bu da İç Savaş sonrası dönemin ilk yıllarından çok da yüksek değildi (Bkz. Tablo 1).

Kırsal Sanayi

1958 yılından önce Jimo'da kırsal sanayinin varlığından bahsedilemez. Komünlerin kurulmasıyla beraber çiftçiler çok küçük sermayelerle pek çok sayıda sanayi projesine giriştiler. O zamanlar iki tür kırsal sanayi girişimi mevcuttu: komünler tarafından işletilenler ve üretim tugayları tarafından işletilenler. Her iki kategoriden, 47.932 kişinin istihdam edildiği iki bin sekiz yüz elli dört girişim 1959 Ağustosu'nda hâlihazırda hayata geçirilmişti.[13] Tugaylar tarafından işletilen girişimlerin çoğu küçük ölçekliydi. Ürünleri, çoğunlukla geleneksel zanaat ve hünerleri içerecek şekilde kürek, çapa, orak, kâğıt, kova, şarap, soya peyniriydi. Güney Nehri köyünde dekorasyon kâğıtları ve soya peyniri üretiliyordu.[14] Bir diğer yandan ise kimi temel üretim âletlerine sahip olan komün girişimleri genellikle daha büyük ve gelişmişti, tarım âletleri üretiyor ve tamir ediyorlardı.

Büyük İleri Atılım'ın başarısızlığına müteakip Liu Shaoqi ve Deng Şiao Ping'in tekrar düzenleme politikaları yeni kırsal sanayi girişimlerini kapattı. İlk tekrar düzenlemeden Jimo'da yalnızca on kırsal girişim sağ çıkabildi. Bu on girişim 252 kişiyi istihdam ediyordu ve yıllık üretimleri tahminî olarak yalnızca 170.000 yuandı.[15] 1963 yılı itibarıyla komünler tarafından işletilen sanayi girişimleri tamamen sonlandı.[16] Büyük İleri Atılım'ın başarısızlığı insanların komünlere olan güenlerini kırdı. Ciddi tahıl kıtlıkla-

rından pek çok yerdeki kolektifler dağıldı. Toprak her bir haneye ayrı ayrı işlemeleri için bölündü. Kolektif dağıtım sistemi yoluyla kolektifler tarafından tazmin edilmekte olan komün sanayileri çalışanları şimdi evlerine dönmek ve kendi paylarına düşen toprağı işlemek durumundaydılar.[17] Merkezden gelen teşvikle başlatılan kırsal sanayi girişimleri, yine merkezden gelen emirlerle kapatıldılar.

Kolektifler ve Kırsal Sosyal Hizmetler

Jimo'daki kolektif dağıtım sistemine önemli sosyal güvenlik güvenceleri de dâhildi. Bir köylünün çalışıp çalışmadığına bakılmaksızın kolektif ona ve ailesine "beş güvenceyi" (wu bao) sağlamakla yükümlüydü – gıda, giysi, yakıt, çocukları için eğitim ve ölümü üzerine cenaze.[18] Yang Liu ve Wu Fengqi Güney Nehri köyünden bekârlardı. Yang Liu birinci üretim ekibindeydi, Wu Fengqi ise altıncı üretim ekibindeydi. Üretim ekipleri kendilerine yaşlılıklarında yerine getirmeleri için, tarlalardaki mahsulleri gözlemek, tarım hayvanlarına bakmak ya da tarlalara yemek getirmeye yardımcı olmak gibi basit görevler veriyordu. Hizmetlerinin karşılığı olarak ise üretim ekibi onlara gıda, giysi ve barınma sağlıyordu. Hasta olduklarında köy kliniğinde ücretsiz tedavi görüyorlardı. Öldüklerinde ise üretim ekibi onlara usturuplu bir cenaze düzenlendi.[19]

Kolektif hasadın yüzde yetmişi kişi başına sistemiyle dağıtılıyordu ve yalnızca toplam üretimin kalan yüzde otuzu emek girdisine göre bölüştürülüyordu. Kısa vadede kolektife daha çok emek koyanlar aldatılıyor, daha az emek koyanlar ise kolektif sistemden daha çok çıkar sağlıyor gibi duruyordu. Ancak zaman içerisinde bu uyuşmazlık eşitleniyordu. Örneğin, Güney Nehri'nin sekizinci üretim ekibi mensupları olan Song Shundao ve karısının çocukları yoktu. Orta yaşlarında tam zamanlı çalışıyorlardı. Aynı üretim ekibinden olan Liu Zengshun'un altı çocuğu vardı ve başlarda yalnızca kendisi kolektifte çalışıyordu. Song ve Liu yıllık olarak eşit miktarda iş puanı alıyorlardı. Ancak hasadın yüzde yetmişi kişi başına dağıtıldığından Liu'nun ailesi kişi başına Song Shundao'nun ailesinden yalnızca birazcık daha az miktarda tahıl alıyordu. Bir bakıma Song Shundao, kolektife koyduğu emekle Liu'nun büyük ailesini desteklemeye yardımcı oluyordu. Ancak

Song Shundao yaşlanırken ve kademeli olarak çalışma yeteneğini kaybederken Liu'nun altı çocuğu büyüdü ve üretim ekibinin iş gücüne dâhil oldular. Böylelikle Song Shundao ve eşini desteklemeye yardımcı olmaya başladılar.[20] Böylece kolektif, köylüler için fiilî bir kurumsal emeklilik planı sağlıyordu.

Kolektif yapıdan ailelere sağlanan ekonomik güvence ve kimi sosyal hizmetler gelişmiş olsa dahi tıbbî tedavi neredeyse yok hükmündeydi. Küçük tıbbî sorunlar için köylülerin to ying ai guogu (Tıbbî yardım almaksızın üstesinden gel.) yapmaları gerekiyordu. Büyük sorunlar için ise köylüler wuyi ya da shenpo'ya bel bağlıyorlardı (büyücü hekimler). Bu büyücü hekimler kimi güçlü ruhların hizmetlerinde olduğunu ve trans halinde insanların hastalıklarını iyileştirebileceklerini iddia ediyorlardı. Kimi zamanlar başarılı kimi zamanlarsa başarısız oluyorlardı. Örneğin Güney Nehri'ndeki büyücü hekim, hizmetinde insanların hastalıklarını teşhis edebilecek bir dizi ilâhın olduğunu iddia ediyordu. İyi bir büyücü doktor olması şöhretine sahip olmasına karşın tedavileri arada sırada hastalarının hayatlarına mâl oluyordu.[21]

Köylüler, nadiren belde halkı hastanesinden (xian yiyuan) yardım alıyorlardı. Ancak halk hastanelerindeki doktorlar köylüleri ciddi şekilde tedavi etmiyorlardı. Zhang Wingwen'in tek oğlu 1958 yılında bir deri sorunu yaşadığında, Yingwen onu hastaneye götürmüştü. Kısa zaman önce Shandong İl Tıp Okulu hastanesinden Jimo'ya transfer edilen bir cerrah olan Yang Weijun, Zhang'ın oğlunu tedavi etti. Ancak aylarca süren masraflı tedavi çocuğun deri sorununun üstesinden gelmekte başarısız oldu ve durumunun daha da ağırlaşmasına sebebiyet verdi. Bir bozuk para boyutundaki isilik çocuğun büyün bacağını kaplayan bir enfeksiyona dönüştü. Çocuk artık yürüyemez hâldeydi. Çocuk ölmek üzere iken ve Zhang ailesi çaresizlik içinde ona utana sıkıla neyin yanlış gittiğini sorduklarında ise doktor, Zhang ailesine bilmediğini ve bir daha onu görmeye gelmemeleri gerektiğini söyleyerek Zhang ailesini hastaneden attı.[22]

Soluk borusu iltihabı Jimo'nun kırsal sakinlerinde yaygın görülen bir hastalıktı. Kış aylarında soru daha da kötü hâle geliyordu. Bu hastalığa sahip kişiler inanılmaz acılar çekiyorlardı ancak pek çoğu halk hastanelerinden tıbbî yardım talep etmeyi reddediyorlardı. Güney Nehri'nde uzun yıllar boyunca soluk borusu iltiha-

bının kurbanlarından biri olan Liu Yinghai belde halkı hastanelerine gitmektense ölmeyi yeğlendiğini söylüyordu. Harç onun için çok yüksekti ve hastanedeki doktor ve hemşirelerin küstah tavırlarına, özensiz muamelelerine dayanamıyordu.[23]

Kırsal bölgelerdeki kolektif örgütlenme daha önceleri yalnızca aileler tarafından sağlanan kimi ekonomik güvenceleri ve sosyal hizmetleri geliştirmişti. Ancak hâlen kırsal kolektifler tarafından sağlanan hizmetler ve ekonomik güvence; teminatlı maaş, emeklilik maaşı ve ücretsiz sağlık yardımı alan devlet iş birimlerinde çalışan kentli işçi ve kadrolara sağlananlardan oldukça gerideydi. Köylülerin geliri, kent sakinlerinin gelirlerinin çok çok altında kalmakla kalmıyordu aynı zamanda ayrı ayrı üretim ekiplerinin ve üretim tugaylarının yıllık hasat başarı ve başarısızlıklarına bağlıydı. Ve gördüğümüz üzere tıbbî yardıma erişimleri çok azdı.

Kolektif Örgütlenmenin Politik Zayıflıkları

Kırsal kolektif örgütlenmelerin temel zayıflığı politikti, sıradan üyeler siyasi açıdan yetkili değillerdi ve köy ve komün yetkililerine bağlıydılar. Komünistler, kırsaldaki otoriteye boyun eğme siyasi kültürünü temel olarak değiştirmemişlerdi ve önemli oranda kırsaldaki eğitim eksikliği sorununa çare bulamamışlardı. Kolektivizasyon, ekonomik kararları kolektifin eline bırakıp köylülerin karar alma mekanizmasında gerçekten yer almalarına yetki tanımakta başarısız olarak sıradan köylüleri yetkililere daha bağımlı kılmıştı. Bu yalnızca politik bir sorun değildi, bu sorunu çözmeksizin gerçek kırsal ekonomik kalkınmaya yönelik ihtimâller ortaya çıkmayacaktı. Tarımın modernizasyonu ve kırsal sanayi kalkınması, eğitimli ve politik olarak yetki sahibi ve sürece dâhil bir kırsal nüfus gerektiriyordu. Aynı zamanda özellikle kırsal eğitimi, sağlık sistemini, tekniği ve tarımı makineleştirecek ve kimyasal gübre üretecek makineleri geliştirmeye gerekli bilgi biçiminde olmak üzere, bu süreç şehirden bir kaynak yatırımı gerektiriyordu. Kültür Devrimi'nden önce bu kaynaklar mevcut değildi.

Fukua feng (üretimin abartılması) Büyük İleri Atılım süresince ciddi bir sorun hâline geldi çünkü komün üyeleri, komün ve köy liderlerinin yanlışlarını denetleyebilecek politik yetkilere sahip değillerdi. Bu açıdan Büyük İleri Atılım yalnızca genel tasarımı

ve mantığı hatalı olduğundan değil, aynı zamanda o zamanlar Çin'in siyasi kültürünün tarımsal kolektivizasyonla beraber ortaya çıkan yeni üretim ilişkileriyle uyumsuz olması sebebiyle başarısız oldu. Tarımsal kolektivizasyonun faydalarının maddileşmesi için sıradan halkı eğitim yoluyla yetkilendirerek kırsal siyasi kültürü değiştirmek hayatî önemdeydi.

Notlar

1. Mao, "Guanyu Nongye Hezuohua Wenti," (Issues Concerning the Agricultural Cooperation), Mao Zedong Xuanji (Selected Works of Mao Zedong) Vol. V. 187.
2. Interviews with farmers in Shandong, yaz, 1990. Many farmers told me their stories how their families had to sell their land in time of crop failure and to migrate to other places. Local records published in the recent years documented numerous cases that farmers were forced by natural disasters to sell their land and to migrate. See, Zhang Hengxiang, "1942 Zaihuang Jiamoen" (Stories of the 1942 Natural Disasters), Xiangchengxian Wenshi Ziliao, (Xiang Chengxian Local History Material, Vol. 4, June, 1991, 28. See also Li Xiangbin, "Jiu Shehui Xiangchengxian Tudi Zhanyou Zhuangkuang and Jingying Fangshi, " (Land Ownership and Management in Xiangcheng County before Liberation) Xiangcheng Wenshi Ziliao, Vol. 2, September, 1987, 65.
3. Interviews with villagers in Jimo, 1985. See also Jimo Xianzhi 226.
4. Jimo Xianzhi, 223.
5. Jimo Xianzhi, 287.
6. Jimo'da çiftçilerle mülakat, 1995.
7. Jimo Xianzhi, 301.
8. Jimo Xianzhi, 293-295.
9. Jimo Xianzhi, 298.
10. Jimo Xianzhi 293-298.
11. Çiftçilerle mülakat, 1995, 1996.
12. Jimo'da çiftçilerle mülakat, 1995.
13. Jimo Xianzhi, 9: 2.
14. Jimo'da çiftçilerle mülakat, 1996.
15. The yuan used in this book is 1970 constant value.
16. Jimo Xianzhi, 9: 2.
17. Workers in the rural enterprises were paid the same way as farmers working in the fields in the form of working points. In 1963, land was divided into individual household plots in Jimo County. Work points were not worth anything. Workers of commune industrial enterprises had to return home to farm their share of land to

survive the food shortages following the Great Leap Forward.
18. The family remained the basic unit for economic distribution in the collective system and the family head was typically male.
19. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz 1997.
20. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz 1997.
21. At the beginning of the Cultural Revolution, families of her victims from Shimudi, Chuantou and Sanlizhuang villages came to settle accounts with her. They paraded her in town, and some angry victim's family members hit her very hard. She almost lost her life during the parade. Jimo'da köylülerle mülakat, Yaz 1990.
22. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz 1990.
23. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz 1990.

IV. BÖLÜM

KÜLTÜR DEVRİMİ VE SİYASİ YETKİLENDİRME

1966 yılı itibarıyla Çin siyasi hayatında büyük bir ikilem gelişmişti. Çin Anayasası yoluyla Komünist Parti'ye mutlak yönetme otoritesi verilmişti. Ancak halkın gerekli teftişi olmaksızın bütün kademelerdeki parti yöneticileri kibre düşme ve yozlaşma insanî eğilimlerini taşıyorlardı. Tek tek parti önderlerinin artan bir şekilde yozlaşması en nihayetinde partinin bir kurum olarak yozlaşmasına yol açardı - niceliksel değişimden niteliksel değişime.[1]

Yozlaşmış bir kurum etkin bir biçimde önderlik gösteremeyeceğinden nihai olarak bu gelişme onun ölümüne yol açardı. 1950'ler ve 1960'ların ilk yılları sırasında Mao Zedong bunun gerçekleşmesini önlemek adına çok sayıda kampanya başlattı. Kültür Devrimi, öncesindeki kampanyalar bu işi etkin bir şekilde gerçekleştirmede başarısız olduktan sonra Mao'nun son çaresiydi. Bütün diğer politik kampanyalardan farklılaşıyordu çünkü ÇKP'nin tarihinde ilk defa yerel parti yöneticilerinin etrafını sarıyor ve kitlelerin kendilerini yetkilendirmelerine ve kendilerini eğitmelerine izin verme ilkesini vurguluyordu.[2]

Jimo Önderliğine Meydan Okumak

Kültür Devrimi'nin başında ÇKP'nin Çin siyasi ve ekonomik yaşamı üzerinde tümden bir kontrolü söz konusuydu. Merkezî hükümetten aşağıya, eyaletlerin, illerin ve beldelerin orta seviyelerine ve oradan da aşağıya, komün ve köylerde parti komite-

leri – daha sıklıkla parti sekreterleri – her bir kademedeki gücü ellerine tutuyorlardı. Parti komitelerinin ve parti sekreterlerinin ülkenin kanunlarını çıkarma, yorumlama ve uygulama yetkileri vardı.[3] İçinde parti içerisindeki yozlaşmayı temizlemeye yönelik olanlar da olmak üzere parti tarafından çeşitli siyasi kampanyalar düzenlendiğinden, parti komiteleri sıklıkla bunları aşağı kademelerde hayata geçirmek için "çalışma ekipleri" çıkarıyorlardı.

Çeşitli kademelerdeki ÇKP liderlerinde "Parti Önderliği" çoğu zaman "kutsal inek" olarak sunuluyordu. Kendi otoritelerine yönelik meydan okumalar ya da kendi hatalarına yönelik eleştiriler "parti-karşıtı" olarak yaftalanabiliyor ve meydan okuyanlar ağır cezalara maruz kalabiliyorlardı. Kültür Devrimi'nin başında parti komiteleri ve onların çalışma ekipleri bu mekanizmayı meydan okuyanları bastırmak için kullanmaya devam etti. Bir başka deyişle, Kültür Devrimi'ne önderlik etme adı altında parti otoritelerince gönderilen resmî çalışma ekipleri, Mao'nun bu hareketi başlatarak teşvik etmeye çalıştığı etkinliğin – parti yetkililerinin bağımsız eleştirisini - ta kendisini bastırmak için kullanılıyordu. Jimo beldesinde olan tam da buydu.

20 Haziran 1966 günü Jimo 1 No'lu Ortaokulunda öğrenci olan Wang Sibo ve fizik öğretmeni Li Yingliang pek çok diğer öğrenci ve öğretmenle beraber Kültür Devrimi'ni destekleyen büyük karakter posterlerinin ilkini bastılar. Bu posterler okulun eğitimsel politikalarını ve pratiklerini eleştiriyordu. Beldedeki en yüksek eğitim kurumu olan okulu, öğrenci alımında, ailelerine yardım etmek için çalışmak zorunda olduklarından derslerinde geri kalan işçi sınıfı çocuklarının ayrımcılığı anlamına gelen, notlara fazla önem göstermekle suçluyorlardı. Okulun eğitim politikalarında bir yeniden gözden geçirme; okul kapılarının işçilerin ve çiftçilerin çocuklarına daha çok ve daha genişçe açılmasını, öğrencilere ve sıradan öğretmenlere okulun yönetiminde söz hakkı tanınmasına izin verilmesini talep ediyorlardı.[4] Bu okul parti yetkililerine yönelik eşi benzeri görülmemiş bir meydan okumaydı. Bu öğrenciler ve öğretmenler, okul yetkililerinin eleştirilmesini teşvik eden Mao'nun Pekin'deki radikal destekçilerinden kaynaklı kitle iletişim araçlarındaki işaretlere yönelik hareket ediyorlardı. Eylemleriyle ilişkili riskleri yoksa niye alsınlardı?

Jimo Beldesi Parti Komitesi bu meydan okumaya hızlıca cevap

verdi. Ertesi gün, 21 Haziran 1966 günü, Jimo 1 No'lu Ortaokuluna bir çalışma ekibi sevk etti. Ekip, hepsi on yedi ya da üstü kadro derecesine sahip yetmiş yetkiliden oluşuyordu. Çoğunlukla belde yönetiminin çeşitli departmanlarında başkanlık ya da başkan yardımcılığı yapan kimselerdi. Ekibin başında Belde Parti Komitesi Örgütlenme Bölümü Şefi Zhang Junguang vardı.[5] 22 Haziran günü, çalışma ekibi okula girdikten bir gün sonra, büyük karakter posterlerini yazan öğrenci ve öğretmenleri parti-karşıtı unsurlar olarak etiketlediler. Suçlama, parti liderlerine muhalefetin Belde Parti Komitesi'ne muhalefet olduğu ve bunun da ÇKP Merkez Komitesi'ne ve Mao'nun kendisine muhalefet anlamına geldiğiydi. Pekin'deki benzeri çalışma ekiplerinin eylemlerini taklit ederek çalışma ekibi fizik öğretmeni Li Yingliang'ı, müzik öğretmeni Qiu Lijian'ı ve beden eğitimi öğretmeni Niu Yingguang'ı okulun san jiacun (üç hane köyü) parti karşıtı kliği olarak yaftaladılar.[6] Öğrencilerinin öfkesinin yönünü okuldaki parti kolundan uzağa çevirmek için aynı zamanda çalışma ekibi saldırısını okulun diğer etkili öğretmenlerine de yöneltti. Hepsi okulun önde gelen öğretmenlerinden olan Ding Shiwu, Song Ya ve Guo Qiguang "kara çete unsurları" olarak etiketlendiler. Toprak ağası, zengin köylü ve kapitalist aile arka planına sahip olan öğretmenler parti çalışma ekibinin rehberliği altında öğrenciler tarafından eleştiriye ve tacize maruz bırakıldılar.[7]

19 Temmuz günü, parti yetkililerince oraya sevk edilen resmî çalışma ekibinin teşvikiyle Jimo 1 No'lu Ortaokulu öğretmenleri ve öğrencileri okulun akademik yetkilileri olan yirmi üst düzey öğretmeni Jimo kasabası pazar alanına getirdiler. Orada büyük bir kalabalığın önünde, öğretmenleri aşağılamak adına öğretmenlerin saçlarının yarısını kazıdılar.[8] O gün saçlarının yarısını kaybedenlerin arasında partinin eğitim politikalarına meydan okuyan ilk öğretmen olan Li Yingliang da vardı. Buna ek olarak ölümle cezalandırılabilecek bir suç olan, karşı devrimci bir ayaklanmanın başkomutanı olmakla suçlandı. Kültür Devrimi'nin başında parti önderliğine saldırıya öncülük etmiş olan öğrenci önderleri parti-karşıtı unsurlar olarak etiketlendiler. Wang Sibo, Wang Zhanjun ve sayısı otuz diğer etkili Jimo 1 No'lu Ortaokulu öğrencisi elli günü aşan bir ev hapsine yerleştirildiler.[9]

Hayatları değilse de kariyerleri pamuk ipliğine bağlı isyancı

öğrenciler çaresizlerdi. Sınıf arkadaşlarından birinin Jimo postanesinde çalışan ağabeyini, gece yarısı merkezî hükümete tabi tutuldukları baskıyı bildiren ve merkez yetkililerinin kendilerini kurtarmalarını talep eden bir telgraf göndermeye ikna etmeyi başardılar. Ancak büyük bu gizlilik ve planlama eylemlerinin gizli kalmasını sağlamadı. Telgraf ortaya çıktı ve aynı zamanda telgrafı yollayan postane çalışanı da ev hapsine alındı.

1966 Ağustosu'nun ilk günlerinde parti komiteleri ve çalışma ekipleri resmî öğrenci Kızıl Muhafız gruplarının örgütlenmesine destek oldular.[10] Jimo 1 No'lu Ortaokulu Kızıl Muhafızları okul çalışma ekibi tarafından örgütlendi. Yalnızca iyi aile kökeninden gelen öğrencilerin katılmasına izin veriliyordu.[11] Kapitalist bir aile arka planından gelen Lu Xiuyun bir kitle gösterisinde kapitalist babası Lu Jingshan'ı kınamış olmasından istisna addedilmişti.[12] Jimo beldesindeki bütün diğer köyler gibi Güney Nehri köyünün de çoğunlukla Komünist Gençlik Ligi üyeleri ve çekirdek milis üyelerinden (jigam minbing) oluşan resmî bir Kızıl Muhafız örgütlenmesi vardı. Parti yetkililerini eleştirmiş olan öğrenci önderleri, parti tarafından önü çekilen çalışma ekipleri ve resmî Kızıl Muhafızlarca onların himayesinde zulüm görüyorlardı.[13]

Chenguan Komünü Datong köyünden iki çiftçi olan Yu Zhengyang ve Zhou Xianjie, Xiaopo Komünü Ba Li Zhuang köyünden Geng Zengshi, Yingshang Komünü Xiatan köyünden Zhou Zunxun, Liangshan Komünü Xiao Yuzhuang köyünden Wang Chengtang and birkaç başka kişi daha büyük karakter posterleri hazırlayarak parti liderlerine meydan okuduklarından ve Köylü Devrimci İsyancı Alayı (nongmin gemin zaofan bingtun) isimli bir isyancı grubu örgütlediklerinden tutuklandılar. Belde Kamusal Güvenlik Bürosu'nun (gong anju) başındaki Tian Shidian ve Belde Askerî İlişkiler Departmanı'nın (Wu Zhuangbu) başındaki Zhang Shaofeng bu insanları tutuklama emirlerinde parti-karşıtı unsurlar olarak yaftalamışlardı.[14] Bu aşamada Jimo'da Kültür Devrimi, Mao'nun "bin çiçek açsın" teşvikini takip edenlerinden bazılarının, sonrasında parti yetkililerine yönelik şikâyetlerini dile getirmelerinden cezalandırıldıkları 1957 sağcılık-karşıtı kampanyanın bir tekrarı olacak gibi duruyordu.

"Dört Eski"yi Yok Etmek

Bazı başka biçimlerde Jimo'da Kültür Devrimi'nin giriş paragrafı Çin Devrimi'nin geleneksel düşmanları – eski toprak ağaları, kapitalistler ve zengin köylülük - hedef alındığından ikinci bir toprak reformu gibi duruyordu. Eleştirileri kendi davranışlarından uzak tutmak adına yetkililer eski sınıf düşmanlarına karşı saldırıları teşvik ediyorlardı. Fangzijie köyünün önde gelen toprak ağalarından Sun Jianan'a ve eski bir kapitalist olan Xie Zihui'ye ait lüks kıyafetler, mobilyalar, aksesuarlar, altın ve gümüş eşyalar sergilenmek üzere pazar alanında yerleştirilmişlerdi. Sun Jianan'ın evi bütün herkesin giriş çıkışına açıktı. Güney Nehri köyünde resmî Kızıl Muhafız grupları toprak ağası Fu Xiangshan'ın evinde lüks mobilya ve kıyafetlere el koydular ve onları yoksul köylüler arasında dağıttılar.[15] Pek çok köylünün Kültür Devrimi'ni başlangıçta ikinci bir toprak reformu olarak algılaması boşuna değildir.[16]

Sosyal Yardım Derneği'nden (Fuli She) Wang Chenxian kısa bir dönem boyunca Japon işgali sırasında iş birlikçi orduda tabip subay olarak görev yapmıştı. Her ne kadar hayatı boyunca yanlış bir şey yapmadığında ısrar etmesine karşın Wang bu resmî Kızıl Muhafızlarca fiziksel tacize maruz bırakıldı.[17] Eski bir kapitalist olan Liu Zixu maliki bulunduğu, Kuomintang döneminden kalma bir milliyetçi bayrağından resmî Kızıl Muhafızlarca bunun karşı-devrimci suçlarına bir delil olarak gösterilmesi sebebiyle, aynı sebepten tacize maruz tutuldu.[18]

Güney Nehri köyünden ikiz kardeşler olan Chu Pengrui ve Chu Leirui karılarını istismar etmişlerdi. Bu istismarların kışkırtıcısının annesi olduğuna inanılıyordu. Kafalarında büyük kâğıt şapkalarla köy içinde dolaştırıldılar. Chu'nun o zamanlar yirmi yaşında olan kız kardeşi buna karşı çıktığında onu da çekip alıp geçit törenine dâhil ettiler. Güney Nehri köyünden Yuan Youkui, milliyetçi orduyla anılan esir alınmış bir eşkıyaydı ve İç Savaş sırasında kuzeydoğuda HKO askeri olmuştu ve bölüğünde adı Lin Piao olan bir astı vardı. Bu astı hakkında kendi köylülerine Lin Piao'nun kaşlarının uzun olduğu ve sokak köşelerinde yürümekten zevk aldığını anlatıyordu. Hatta Yuan emre itaatsizlikten Lin Piao'yu iki kez tokatlamış olmakla övünüyordu. Kültür Devrimi

sırasında Lin Piao ön plana çıkınca Yuan soruşturmaya tabi tutuldu. Neyse ki, soruşturma sonucunda bahsettiği Lin Piao'nun başka birisi olduğu ortaya çıkmıştı.[19]

Jimo beldesindeki resmî Kızıl Muhafızlar, sijiu'ya (eski dörtler: eski düşünceler, eski kültür, eski gelenekler ve eski alışkanlıklar) saldırmada coşkulu bir şekilde Pekin'deki Kızıl Muhafızları takip ediyorlardı. Eski dörtleri yok etme kampanyası Jimo'da en yoğun aşamasında haftalarca devam etti ve eski kitapların ve eski resimlerin yakılmasıyla, eski tapınakların yıkılmasıyla sonuçlandı; bunlar çoğunlukla resmî Kızıl Muhafızların işiydi. Jimo 1 No'lu Ortaokulundaki resmî Kızıl Muhafızlar yol gösterdiler ve farklı köylerden Kızıl Muhafızlar onları takip ettiler. Jimo'da temel hedefler batıl cenaze törenleri ve düğün seremonileriydi. Jimo 1 No'lu Ortaokulundan Kızıl Muhafızlar Jimo kasabasındaki üç tabut dükkânının kapatılmasını emrettiler. Cenazelerde kurban edilmek üzere yapılan ve satılan kâğıt figürler ve objeler satan dükkânlar kınandı ve sonrasında ise hiçbir müşteri bulamadılar. Kızıl Muhafızlar, düğünlerde ve cenazelerde kullanılan süslü arabaları pazar alanında yaktılar ve yalnızca sömürücü sınıfların başkaları tarafından taşınmaya ihtiyacı olduğunu söylediler.[20]

Kampanyanın duyurulan hedefi eski düşünme biçimlerini ve eski alışkanlıklarını değiştirmekti. Kızıl Muhafızlar, batıl törenlerin ve pratiklerin yalnızca bir hile olduğunu ve toplumsal gelişmeye zararlı olduğunu iddia ediyorlardı.[21] Batıl eski kültür ve eski alışkanlıkların kökünü kurutmaya yönelik istekli çabalarında aynı zamanda eski düşüncelerin ve eski kültürün araçlarını safça hedef aldılar: onları yok ederek.[22] Batı Jimo'daki Ma Dağı'nın eteklerinde ünlü bir Budist tapınağı olan Liu Xianguta Jimo 1 No'lu Ortaokulu resmî Kızıl Muhafızları ve çevre köylerden Kızıl Muhafızların iş birliğiyle yıkıldı. Güney Nehri köyünde eski bir toprak ağası olan Guan Zhaoyin güzel taşlarla süslenmiş kocaman bir akvaryum içerisinde çok sayıda melez Japon balığı tutuyordu. Aynı zamanda güzel papağanları ve çeşitli âletlerle kimi numaralar yapan kafeste tuttuğu üç beyaz faresi vardı. Köyün resmî Kızıl Muhafızları bunları sömürücü sınıfların kültürü olarak lanetledi ve herkesin önünde bunları yok etti. Kültür Devrimi'nin siyasi ikliminde pek çok sıradan köylü kendi kişisel eski kitap ve eski resim koleksiyonlarını yaktılar, kimileri bunu devrimci coşkudan

kimileriyse belâya bulaşma korkusundan gerçekleştirdiler.[23]

Pek tabii ki, yerel parti yetkililerinin bakış açısından eski dörtleri yok etme, eski toprak ağalarına, kapitalistlere, siyasi düşmanlara saldırma kampanyaları dikkati kendi üzerlerinden çekmek ve kendilerini saldırılardan korumak için elverişli birer yöntemdi.

Kaos ve Siyasi Yetkilendirme

Mao bu koşullar altında, bir kurum olarak Komünist Parti ve bireyler olarak parti yöneticileri arasına açık bir ayrım çeken ve 'Kültür Devrimi'nin hedefleri parti içerisindeki kapitalist yolculardı' cümlesini vurgulayan "16 Nokta"nın Ağustos 1966'da kaleme dökülmesine başkanlık etti.[24] "16 Nokta"nın yayımlanmasından önce de Mao bu hususta konuşmalar yapmıştı. 4 Ağustos 1966'da ÇKP Sekizinci Merkez Komitesi On Birinci Genel Toplantısı'nda şöyle demişti Mao: "Neden Pekin'deki Belediye Parti Komitesi'ne karşıtlık, Parti'ye karşılık olarak etiketlensin?[25] Neden yeni Pekin Belediye Parti Komitesi kitleleri bastırırken ona karşı olunmasın?" "16 Nokta" yayımlandıktan sonra parti liderlerinin "parti önderliğini" eleştiriye karşı bir kalkan olarak kullanması çok zorlaştı.[26] "16 Nokta" Kültür Devrimi'nin siyasi platformunu ortaya serdi ve ÇKP içerisinde yerel düzeyde "kapitalist yolculara" karşı temizlik saldırılarını başlattı.[27] Mao yerel parti bürokratlarına karşı temizlik saldırılarına izin vermeye karar vermişti. Yerel parti liderlerine saldırıların yarattığı "kaos", Mao'nun kitleleri yetkilendirmeye yönelik olanaklar yaratılması için ödemeyi göze aldığı bir bedeldi.

Mao'nun Kültür Devrimi'ni gerçekleştirirken yerel parti komitelerinin otoritelerine üstün gelme kararı oldukça mühimdir. Kültür Devrimi inisiyatifinin, kendilerine meydan okumaya cüret etmiş insanların pahasına yerel parti larının kendilerini korumalarına izin verebilecek olan bir başka diğer sağcılık-karşıtı kampanya hâline gelmesini istemedi. Kültür Devrimi sırasında Jimo beldesinde konuşlanmış bir ordu alayının komutanı olan Cui Jianping, isyancı liderlere hem askerî hem sivil kurumlardan üstlerini eleştirmeye cüret eden, bağımsız akla sahip, işinde yetkin olan, zamanını üstlerine dalkavukluk etmeyen harcamayan her kim varsa, onların her zaman sonunun belâ olacağını söylüyordu. Bay Cui, başarılı bir resmî kariyere sahip olmak için diyordu,

kişi ya "domuz" ya da "köpek" olacak. Ne domuz ne de köpek olmak isteyenler hiçbir zaman resmî kariyerlerinde başarılı olmayacaklardı. Bağımsız akla sahip olanlar ve yetenekli olanlar o siyasi kültür içinde ayıklanacaklardı. Enerjilerini ve yeteneklerini üstlerine dalkavukluk etmek için kullananların terfi ettirilmesi, çoğu zaman da bunun işlerinde kendilerinden daha yetenekli ve daha dürüst olanların pahasına gerçekleşmesi Çin siyasi kültüründe alışılagelmiş bir kalıptı.[28]

Kültür Devrimi, Çin siyasi hayatının bu önceki kalıbını tehdit ediyordu. Sıradan insanları, farklı seviyelerdeki parti yetkililerinin siyasi kaynaklar üzerindeki sıkı kontrolüne meydan okuma noktasında yetkilendirdi. Bu yüzdendir ki pek çok parti lideri Kültür Devrimi'ni lanetledi ve kırsaldaki halkın büyük bölümü destekledi. "16 Nokta" ve Mao'nun desteği Çin'in her tarafından bastırılmış olan isyancıları özgürleştirdi. Aynı zamanda sıradan halkın "tuhuangdi"[29] (yerel imparatorlar) dediği yerel "diktatörlerin" kutsal yaldızlarından onları uzaklaştırdı ve kitle eleştirisine maruz bıraktı.

Çin'in Kültür Devrimi öncesi siyasi kültürü tuhuangdi'lerin büyümesine verimli bir toprak sağlıyordu. Henüz tuhuangdi hâline gelmemiş yetkililer koşullar uygun olduğu anda o hâle gelebilecek potansiyeldeydiler. Lan Chengwu ve Wang Sibo gibi Jimo'daki eski isyancı önderler Mao'nun 1966 devrimini, tuhuangdi fenomeninin kökünü kurutmak için daha demokratik bir siyasi kültür geliştirmek istediği için "Kültür Devrimi" olarak nitelendirdiğini söylüyorlar.[30]

Kitle Dernekleri ve Siyasi Yetkilendirme

"16 Nokta"nın yayımlanmasıyla beraber yerel parti liderleri himayesinde örgütlenen resmî Kızıl Muhafızlar çok kısa süre içerisinde dağıldılar. Bağımsız isyancı dernekler ortaya çıkmaya başladı. Pek çok insan Kültür Devrimi sırasında ortaya çıkan kitle grupları için kitle örgütleri terimini kullanmaktadır. Ben kişisel olarak kitle örgütleri ve kitle dernekleri arasında bir ayrımın gerekli olduğunu düşünüyorum. İlk terim milis, Komünist Gençlik Ligi, kadın dernekleri, işçi sendikaları ve ÇKP tarafından kurulan ve doğasında resmî olarak resmî Kızıl Muhafızlar gibi örgütler için geçerlidir. İkinci terim ise çoğunlukla serbest çağrışım ru-

huyla kurulmuş olan bağımsız Kızıl Muhafız gruplarına işaret etmektedir. Ağustos 1966'da "16 Nokta"nın yayımlanmasından sonra bir gece içerisinde Jimo 1 No'lu Ortaokulunda ondan fazla bağımsız isyancı Kızıl Muhafız derneği ortaya çıktı. Aradan çok zaman geçmeden bu bağımsız isyancı dernekler Jimo 1 No'lu Ortaokulu Devrimci İsyancı İş birliği Genel Karakolu bayrağı altında birleşik bir cephe kurdular. Bu grup böylece, çiftçiler ve işçiler kendileriyle iletişime geçtiklerinden bütün belde için bir önderlik kaynağı hâline geldi. İsyancı öğrenciler aynı zamanda isyancı işçileri ve köylüleri örgütlemeye yardımcı olmak üzere fabrikalara ve köylere gittiler.[31]

Datong köyünden Yang Xizhe yasaklanmış olan Köylü Devrimci İsyancı Alayı'nı yeniden canlandırdı. Jin Weian ve Yu Jianzhun sanatçılar arasında bir isyancı dernek kurdular. Malzeme Temini Bürosu'ndan Jiang Xiaoming, belde hükümetinin farklı departmanları arasında bir isyancı derneği kurdu. Huang Xiangcui ve Wang Shigui Kamu Güvenlik Bürosu, Mahkeme ve Adlî Takibat Bürosu çalışanları arasında bir isyancı dernek kurdu. Niu Xili, finans örgütleri ve ticarî örgütlerin çalışanları arasında bir isyancı derneği kurulmasına öncülük etti. Jimo Traktör İstasyonu'ndan Yan Zhide, Jimo Hırdavat Fabrikası'ndan Jin Koxin ve Jimo Lique Fabrikası'ndan Zhou Peixin, işçilerin isyancı derneğinin önderleriydiler. Çok kısa bir zaman içerisinde Jimo beldesindeki her bir köy ve fabrikada çok sayıda isyancı dernek ortaya çıktı. Çabalarını ortaklaştırabilmek için isyancı dernekleri, Jimo beldesinde her bir köy ve fabrikadaki farklı isyancı grupları birleştirecek olan Kongda Komünü bayrağı altında birleşik bir cephe kurdular. Parti yetkililerini savunmaya daha eğilimli olan kesimler de ülke çapında örgütlendiler.[32] Hem isyancılar hem de parti yetkililerinin savunucuları Kızıl Muhafızlar ismiyle geçiyordu. Halkı iki büyük tarafa bölen Kültür Devrimi sırasında isyancılar zaofan pat (isyancı tarafı) olarak anılırken savunucular bao huang pai (sadakatliler ya da kralcılar) olarak anılıyorlardı. Ben birini diğerinden ayırmak için isyancı Kızıl Muhafızlar terimini kullanacağım.

Bu öz-örgütlü isyancı gruplar resmî Kızıl Muhafızlardan esas itibarıyla farklılardı. 1 No'lu Ortaokuldan Lan Chengwu ve Wang Sibo gibi kimi isyancı liderler önceki dönemde çalışma ekibi tarafından örgütlenen resmî Kızıl Muhafızlarca bastırılmışlardı. Jimo

Traktör İstasyonu'ndan Yan Zhide, Jimo Hırdavat Fabrikası'ndan Jin Koxin, Ulaşım İstasyonu'ndan Zhu Xiangchun ve Datong köyünden Yan Xizhe gibi isyancı önderlerin hepsi partideki üstlerini eleştirme teşebbüslerinden Kültür Devrimi'nin başında yetkililerce bastırılmışlardı. Bu sebeple çalıştıkları birimlerdeki parti yöneticilerine yönelik şikâyetleri vardı.[33]

Kültür Devrimi'ne katılmak için saf ve asil görüşleri olan genç öğrencilerin aksine, işçilerin ve çiftçilerin pek çoğu devrime gayet pratik sebeplerden katıldılar. İsyan ettiler çünkü Jimo'daki yerel parti yöneticilerinden ve kimi parti liderlerinin resmî işleri yürütme biçimlerinden memnun değillerdi. Parti liderlerini kendi birimlerini küçük bağımsız krallıklara (duli ivangguo) çevirmekle, merkezî hükümet politikalarını saptırmakla ve kendi keyfi kurallarını uygulamakla, kendi otoritelerine meydan okuyan insanları bastırmakla ve kamu fonlarını zimmetlerine geçirmekle suçladılar. Kültür Devrimi'nin başlangıcında meydan okumaları yerel parti bürokratları tarafından parti-karşıtı ve devrim-karşıtı olarak nitelendirilmişti. Şimdi onlara Mao'nun "16 Nokta"sı güç veriyordu ve yetkilendirilmiş hissediyorlardı. Şöyle diyorlardı: Başkan Mao bizi destekliyor ve biz de Başkan Mao'yu yüzüstü bırakmayacağız (Mao Zhuxi ti women changyao, women wei Mao Zhuxi Zhengqi).[34]

Fabrikalarda ve köylerde kitle derneklerinin kurulması isyancılara eşi benzeri görülmemiş bir güç verdi. Farklı fabrikalar ve farklı köylerde birbirleriyle birleştikçe kayda değer kolektif bir güç hâline geldiler. Ağustos 1966'nın sonralarında Jimo 1 No'lu Ortaokulu isyancı öğrencileri çalışma ekibini kovdular ve ekibin başı olan Zhang Junguang'ı kendisinin ve astlarının isyancı öğrenci ve öğretmenlere karşı topladıkları bütün "kara" materyalleri teslim etmeye ve insanlardan özür dilemeye zorladılar. Aynı zamanda isyancı öğrenciler, Belde Parti Komite Sekreteri Lu Daoping, Belde Hükümeti Başı Wang Qingchun ve birkaç diğer belde liderini okullardaki büyük karakter posterlerini okumaya götürdüler, onları köylere ve fabrikalara götürüp onlara, eğitim amaçlı olarak isyancı yayınları dinlettiler.[35] Bütün bunların Mao'nun desteği olmaksızın ve kitle derneklerinin kurumsal destekleri olmaksızın hayali dahi kurulamazdı.

Jimo beldesindeki isyancı kitle dernekleri, isyancı önderleri tu-

tukladıklarından Polis Şefi Tian Shidian'a ve Askerî İlişkiler Komitesi Şefi Zhang Shaofeng'e saldırdılar. Datong köyündeki köylü isyancı dernekleri Tian Shidian'ı kınamak adına beş kez toplantı yaptılar. Jimo 1 No'lu Ortaokulu isyancı öğrenci dernekleri Zhang Shaofeng'i üç kere bu toplantılara katılmaya zorladı. Bir mücadele toplantısında kimi öğrenciler, isyancı liderleri tutuklamaktaki suçunu kabul etmeyi reddettiğinden Zhang'ın askerî üniformasındaki rütbeleri söktüler.[36] En sonunda Jimo beldesindeki isyancı kitle dernekleri polisi Yu Zhengyang'ı ve Kültür Devrimi'nin başında tutuklanan diğer isyancı diğerleri serbest bırakmaya zorladılar.[37]

Bir Güney Nehri köyü ailesinden, on altı yaşındaki öğrenci Lan Chengwu, Jimo 1 No'lu Ortaokulundaki onu aşkın bağımsız isyancı derneklerden birinin lideriydi. Kendisi ve yoldaşları gruplarına Kızıl Korkusuz İsyancı Ekip (Herig Wuwei Zaofan Dui) diyorlardı. Yu Zhengyang hâlen hapisteyken kendisine açık bir destek mektubu yazmış ve polisin isyancı önderlerin tutuklanmasını kınamıştı. Çiftçiler mektubunu kopyalamış ve Jimo kasabasının her yerine asmışlardı. Lan Chengwu ve yoldaşları kendi paralarıyla bir baskı makinesi almışlar, uzun saatler boyunca kimi zaman uyumadan çalışarak Kızıl Korkusuz Savaşçı Gazete'yi (Heng wuwei zhang bao) çıkarıyorlardı. Gazeteyi yayımlamanın haricinde belde ve okuldaki parti yöneticilerini eleştirmek için büyük karakter posterleri hazırlıyorlardı. Pazar alanlarında gazetelerini ve bildirilerini ücretsiz bir şekilde dağıtıyorlardı.[38]

Başlarda isyancılar taciz edilmeksizin siyasi etkinliklere girişemiyorlardı. Chengguan Polis Karakolu'ndan bir polis, Li Hu, Lan Chengwu ve yoldaşı Yan Libo'yu pazar alanlarında gazetelerini dağıtmaktan alıkoymaya çalıştı. Direndiler. Li Hu onları polis merkezine götürdü. Karakolun içinde Li Hu onların bütün gazetelerine el koydu ve üstlerini aradı. Bir süre boyunca öğrencileri taciz ettikten sonra Li Hu alışılagelmiş kaba tavrıyla onları serbest bıraktı. Ancak öğrenciler karakoldan çıkmayı reddettiler ve bu yasa dışı tacizden bir özür talep ettiler. İstedikleri özrü alamadıklarında ise karakol içerisinde bir açlık grevine başladılar. İki öğrenciyi desteklemek için çiftçiler, işçiler, öğrenciler ve öğretmenler polis karakoluna akın ettiler. Çok hızlı bir şekilde polis tacizini protesto eden ve bir özür talep eden karakter posterle-

ri karakolu ve mahalle duvarlarını sardı. Emniyet müdürü Sun Changle öğrencilerle, açlık grevlerini bitirmeleri için pazarlık yapmak zorunda kaldı. Çocuklarını eve gitmeye ikna edeceklerini umarak aileleri içeri soktu. Ancak öğrenciler yerlerinden kıpırdamayı reddettiler. En sonunda Sun özür diledi ve yasa dışı etkinliğinden Li Hu'yu cezalandıracağı sözü verdi.[39]

Lan Chengwu ve Yan Libo gibi isyancılar kendilerini savunduklarında, kibirli ve saldırgan parti liderlerine şiddetli eleştiriler yönelttiklerinde ve onları fiziksel olarak taciz ettiklerinde, geleneksel siyasi kültürün savunucuları bunu bir "felaket" ve "kaos" olarak kınadılar. Ancak bu "felaket" ve "kaos" aynı zamanda kitleleri otoriteye karşı gelme konusunda güçlendirdi.

Kültür Devrimi sırasında kitle derneklerinin ortaya çıkışı özellikle kırsal bölgelerde olmak üzere siyasi yetkilendirme sürecinde önemli bir rol oynadı. Çin anayasası hâlihazırda Çin halkına dernekleşme özgürlüğünü tanımıştı ancak kırsaldaki halk Kültür Devrimi öncesi bu özgürlükten faydalanamamaktaydı. Köy parti kolları tarafından kontrol edilen milisler ve Komünist Gençlik Ligi gibi grupların haricinde kırsal bölgelerde siyasi derneklerin eksikliği, kendisine karşı kimsenin meydan okumasına izin vermeyen ÇKP parti kollarının baskın mevcudiyetinden kaynaklanıyordu. Bu kırsal bölgelerdeki kitle derneklerinin ortaya çıkışının neden yerel parti örgütlerinin paralize olmasıyla kesiştiğini açıklamaktadır.

Üzerine çalıştığım köylerin her biri Kültür Devrimi sırasında üç ilâ beş kitle derneği oluşturmuşlardı. Güney Nehri köyünde dört dernek, Yao Zhuang'da üç dernek ve Guocun'da dört dernek vardı. Bu kitle dernekleri büyük oranda serbest çağrışım ruhuyla kurulmuşlar ve çok geniş bir bağımsızlık ve özgürlük alanının keyfini çıkarmışlardı. Klan ve aile bağlarının önüne geçmişlerdi. Aynı klan ve aynı aileden insanların farklı derneklere katılması yaygın bir şeydi. İnsanlar siyasi görüşlerinden bir araya geliyorlardı. Birkaç istisnası olmakla beraber yetişkin nüfusun hepsi şu ya da bu derneğe üyeydi.

Jimo'da ilkokuldaki çocukların kendi Kızıl Muhafız dernekleri vardı. Jin Keqing, Jin Kezhu, Wang Siying, Wang Xiying, Gu Dunmin ve Huang Keqiang gençliklerinin baharında olan Güney

Nehri İlkokulu öğrencileriydi. Kendi Kızıl Muhafız gruplarını kurmuşlar, Kızıl Muhafız pazubentleri tasarlamışlar ve kendi bildirilerini basmışlardı. Okul müdürleri Song Liaoyi'yi öğrencilerin okul için tarlalardan topladıkları tatlı patatesleri yemekle suçlayan büyük karakter posterleri çıkarmışlardı. Öğrenciler, öğrencilerden alıkoyduğu oyuncakları kendi çocuklarına, eve götüren bir kadın öğretmenin, Chu Jiying'in bir itirafta bulunmasını ve oyuncakları gerçek sahiplerine iade etmesini istemişlerdi.[40] Bugün kırklarında olan bu eski ilkokul öğrencileri bu deneyimlerini siyasal yetkilendirmeyi işaret ederek anımsıyorlar.

Bu kitle derneklerinin kendileriyle benzer siyasi görüşler taşıyan başka köylerdeki, belde kasabasındaki, eyalet başkentindeki kitle dernekleriyle bağları vardı. Müttefiklerini desteklemek için başka köylere gidiyorlar ve karşılığında ihtiyaçları olduğunda onlardan destek görüyorlardı. Kendilerini yetkilendirdiğinden hepsi Mao Zedong düşüncesine ve Kültür Devrimi'nin ajandasına bağlılık gösteriyorlardı. Ancak Kültür Devrimi'ne yönelik algıları ve kavrayışları farklıydı. Pek çok durumda bir köydeki kitle dernekleri iki büyük tarafa ayrılmıştı. Aralarındaki temel fark eski parti bürokratlarını alaşağı edip etmemek üzerineydi.

Genellikle bir taraf, köy parti liderlerine yönelik şikâyeti olan ve Kültür Devrimi'ni geçmişteki hataları eşitlemek için bir fırsat olarak gören kimselerden oluşuyordu. Diğer taraf ise eski köy parti liderlerine ve onları korumaya daha meyilli kimselerden müteşekkildi. Lao bao (iktidar sahiplerini koruyan insanlar) olarak anılmak istemedikleri için onlar da liderleri eleştiren karakter posterleri hazırlıyorlardı ancak tarzları biraz daha yumuşak ve eylemleri yekûn olarak daha az cüretkârdı. Her ikisi de çoğunluğu temsil eden dernekler olan Güney Nehri köyündeki Heng Wei Zaofan Bingtuan ve Yaozhuang köyündeki Da Wuwei köylerinde eski parti liderlerini devirmeyi hedefliyorlardı. Kendilerine muhalif dernekler, köy liderlerini koruma eğilimindeydiler.[41]

Farklı kitle örgütleri köylülerin bağlılığı için birbirleriyle rekabet ediyorlardı. Köy liderlerini lanetlemek için kitle gösterileri düzenliyorlar ve köy liderlerini başlarını eğip hatalarını ve yanlışlarını itiraf etmeye zorluyorlardı. Kimi durumlarda köy parti liderleri şiddete maruz kalıyordu. Yaozhuang köyü parti sekreteri dövülmüştü. Evinin bir kısmı yıkılmış ve inşaat malzemelerine el

konulmuştu. Güney Nehri köyünde parti sekreteri ve yardımcısı gece saatlerinde eleştiri toplantılarına katılmaları için evlerinden alınmışlardı ve aile bisikletlerine kitle dernekleri tarafından el konulmuştu.[42]

Kültür Devrimi öncesi sıradan köylülerin köy parti otoritelerine yönelik fikirlerini ve şikâyetlerini dillendirebilecekleri düzenli kanallar yoktu. Kızgınlıklarını ve hayal kırıklıklarını, patlayacak bir fırsat bulana kadar yalnızca biriktiriyorlardı. Fırsat geldiğinde ise bu patlama kimi zaman şiddetli ve aşırı oluyordu. Ancak dönemin toplumsal ve tarihsel bağlamında değerlendirildiğinde köylülerin bu şiddetli öfke ve hayal kırıklığı patlamalarının kırsal halkın yetkilendirilme sürecinde kimi oldukça olumlu sonuçlardı vardı. Sıradan köylüler kendi güçlerinin farkına vardılar ve eski köy parti yöneticileri sıradan halkın kapasitesine tanık oldu. Bunların her ikisi de sıradan köylülerin siyasi yetkilendirilmesi için zaruriydi. Kimi köylüler Kültür Devrimi'nden önce köylülerin köy parti liderleri önünde kendilerini daha kısa hissettiklerini ve onları sokakta gördüklerinde her zaman ilk selâmı kendilerinin verdiğini söylemekteler. Kültür Devrimi'nden sonra sıradan köylüler kendilerini köy liderleri önünde küçültülmüş hissetmemeye başladılar ve bu liderler sıklıkla sokakta gördükleri köylülere ilk selâmı vermeye başladı.[43]

Tartışma, Büyük Karakter Posterleri ve Siyasi Yetkilendirme

Sida, "dört büyüğün", darning (fikirlerin büyük dile getirilmesi), dafang (büyük özgürlük), dazibao (büyük karakter posterleri) ve dabianlun'un (büyük tartışma) ismiydi. Bunlar sıradan halk tarafından Kültür Devrimi sırasında geniş bir biçimde kullanılan siyasi araçlardı. Jimo 1 No'lu Ortaokulundaki öğrenciler ve öğretmenler okul liderliğini eleştirmek için ilk büyük karakter posterlerini çıkardıklarında, dazibao (büyük karakter posterleri) köylülerin ve işçilerin silahı hâline dönüştü. Köy sokakları ve fabrika atölyeleri, köy liderlerine ve fabrika yöneticilerine yönelik şikâyetleri dillendiren büyük karakter posterleriyle sıvanmıştı. Bu şikâyetlerden kimileri Büyük İleri Atılım yıllarına kadar gidiyordu. Örneğin Güney Nehri köyünde, köylüler köy parti sekreterinin, parti sekreter yardımcısının ve köy muhasebecisinin Büyük İleri Atılım'ı takip eden tahıl kıtlığı sırasında köylülerin bilgisi olmaksızın aralarında ne kadar miktarda tahıl paylaştıkla-

rını itiraf etmelerini talep eden büyük karakter posterleri asmışlardı. Parti sekreter yardımcısının karısı Büyük İleri Atılım döneminde besin zehirlenmesinden ölmüştü ve aradan çok zaman geçmeden sekreter yardımcısı köy ambar memuruyla evlenmişti. Kimi köylüler sekreter yardımcısının karısının ölümünde bir cinayetten şüphelenmişlerdi ancak bu şüphelerini Kültür Devrimi öncesinde dillendirmeleri için hiçbir olanak yoktu. Kültür Devrimi sırasında kimi köylüler sekreter yardımcısının karısının ölüm koşullarını ve nasıl bu kadar hızlı bir şekilde evlendiğini açıklamasını talep eden büyük karakter posterleri asmışlardı. Çok uzun seneler önce gerçekleşmesinden işin özüne inemeseler de köylüler kendisine bu soruları yöneltebildiklerinden kendilerini yetkilendirilmiş hissediyorlardı.[44]

Büyük karakter posterleri çok esnek, etkili ve uygun bir siyasi araçtı. Gereken tek şey biraz mürekkep, biraz kâğıt, bir fırça ve yazma yeteneğiydi. Kişi yazı yazamasa dahi her zaman posteri yazmaya yardımcı olabilecek birini bulabiliyordu. Bir ev kadını olan Liu Meiyu yazı yazmayı bilmiyordu, bu sebeple bir başkasından kendisi için bir karakter posteri yazmasını istemişti. Posterde kendi üretim ekibinin başı olan Zhang Min'in kendisinden geçen birkaç yıl içerisinde zorla aldığı parayla ne yaptığını soruyordu. Liu'nun kocası fabrikada işçiydi. Kültür Devrimi öncesindeki birkaç yıl boyunca üretim ekibinin başı kendisinden ailesinin üretim ekibinden aldığı tahılın parasını ödemesini istemişti. Her seferinde kendisinden istenen parayı vermesine karşın hiçbir zaman bir fatura almamıştı ve o para tahılın bölüştürülmesinde hiçbir fark yaratmamıştı. Şüpheleniyordu ancak üretim ekibi başının sert ifadesinden ve tavrından gözü korktuğu için soru sormaya cüret edemiyordu. Başkalarının bastıkları büyük karakter posterleri ona cesaret vermişti ve sonunda kendi de bir karakter posteri çıkardı.[45]

Güçlü köy ve üretim ekibi liderleri kendilerini hedef alan büyük karakter posterleriyle şaşkına dönmüşlerdi. Kibirli havalarını kaybetmişlerdi. Gündelik siyasetteki bu ince değişiklikler Liu Meiyu gibi çekingen köylüleri güçlendirmişti. Büyük karakter posterini astıktan sonra daha da ileriye giderek üretim ekibi başına yüz yüze meydan okumuş ve ona yıllar içerisinde kendinden aldığı parayı kullandığını kabul ettirmişti.[46]

Zayıfların bir silahı olarak büyük karakter posterleri kırsaldaki halka çok iyi hizmet ediyordu.[47] Büyük karakter posterlerinin Kültür Devrimi sırasında kırsal bölgelerde bu kadar yaygınlıkla kullanılmasının sebebi budur. Sokak duvarları kat üstüne kat büyük karakter posterleriyle kaplanmıştı. Duvardaki alan tamamen kaplandıktan sonra daha fazla büyük karakter posteri asabilmek için tahta panolar (dazibao peng) kullanılmaya başlanmıştı. Pek çok insan Çin'de özgür basının olmadığını ve siyasi sonuçları özgür basının yokluğuna yorar. Ancak pek azı Kültür Devrimi sırasında büyük karakter posterlerinin özgür basının eksikliğini hayli hayli telâfi ettiğinin farkına varır. Büyük karakter posterlerinin yazarlarının editörlerini memnun etmeleri gerekmiyordu ne de poster bastırmak için bir nama sahip olmaları. Bu forum sıradan çiftçilerin, işçilerin ve diğerlerinin kendi birimlerindeki siyasi yaşama katılımları için biçilmiş kaftandı. Köylüler, köylerinde meydana gelen olaylardan memnun olmadıklarında görüşlerini dillendirebilmek için poster yazdıklarını söylüyorlardı. Bir Çin köyünde, büyük karakter posterleri oldukça hızlı bir şekilde dikkat çekiyordu.[48] Böylece kişi kolay bir şekilde endişelerini kamusal alana taşıyabiliyordu. Başka kişiler de tartışmaya girmek için yazılarını ekleyebiliyorlardı. Sıradan insanlar bu pratik siyasi silahtan güç alıyorlardı ki bu da Komünist Parti yetkililerinin ve köy parti yöneticilerinin büyük karakter posterlerinden nefret etmelerinin asıl sebebiydi.

Büyük karakter posterlerine ek olarak sıradan halkın siyasi yetkilendirilmesinde büyük tartışma da büyük bir rol oynadı. Jimo'da Kültür Devrimi'nin ilk aşamasında kitle dernekleri birbirleriyle ve parti önderleriyle tartışıyorlardı – kamuya açık bir şekilde. Tıpkı büyük karakter posterleri gibi bu kamusal forumlar sıradan halka görüşlerini dillendirme fırsatı verdi. Güney Nehri köyünden Lang Chengwu, Lingshan'dan Wang Sibo, bir asker ailesinden Wang Zhanjun, sıradan bir işçi olan Jiao Chuanfa ve pek çok diğer isyancı önder bu kamuya açık tartışmalar sırasında etkili konuşmalar yapmayı öğrendiler. Kamuya açık bir şekilde tartışma yeteneğinin yetkilendirici olduğunu söylüyorlardı.[49]

Bugün pek çok insan gruplar arası tartışmaların, büyük karakter posterleri ve iktidar sahiplerini eleştiren kitle gösterilerinin sıradan halkı yetkilendirmede oynadığı rolün farkına varmıyor. Ki-

mileri bunu kuru gürültü, sorun çıkarma, üretimi aksatma ve birimlerinde barışı ve birliği bozma olarak değerlendiriyor. Mevcut siyasi iklimde insanların Kültür Devrimi sırasında olanları politik olarak önemsiz olarak değerlendirmeleri doğaldır. Ancak Lan Chengwu ve Wang Sibo gibi eski isyancı önderler büyük tartışmaların, büyük karakter posterlerinin ve köy liderlerinin kitlesel eleştirilerinin Jimo'nun kırsal halkı için siyasal bir uyanış süreci olduğuna inanmaktalar. Köylülerin büyük karakter posterleri yoluyla, tartışmalarda ve kitle toplantılarında dile getirdikleri görüşler ve eleştirilerin yüksek teorik içerikleri olmayabilir ancak hem Lan hem de Wang bu pratiklerin sıradan köylüler arasında serbest konuşma özgürlüğü demokratik alışkanlığını öne çıkardığını belirtmektedir.[50]

Chuanlian ve Siyasi Yetkilendirme

Chuanlian Kültür Devrimi sırasında Pekin'den gelen genç insanların devrimci mesajları yaymak için yaptıkları ve başka yerlerden Pekin'e ve Jinggangshan ve Yanan gibi devrimci bölgelere devrime dair deneyimler kazanmak için yaptıkları gezileri ifade etmektedir. Bu geziler genç insanlara, özellikle de kendi pazar kasabaları dışına çıkmamış kırsal bölgeden gelenlere dış dünyayı görme fırsatı tanımıştır. Jimo'da Kültür Devrimi gençler yeni perspektifler kazandıkları Pekin'den döndükten sonra dramatik bir dönüşüm geçirmiştir. Bağımsız kitle dernekleri ortaya çıkmış ve si jiu'nun (eski dörtler) yıkımı öğrenciler seyahatlerinden geri döndükten sonra durmuştur.[51]

1966 yılında yaşları on dört ilâ on altı olan yirmi kişilik bir genç grubu Jimo beldesindeki ortaokullarını bırakarak Pekin'e ayak bastılar. Köylerinin on beş kilometre kadar doğusunda bulunan belde kasabasının ötesine gitmiş olan ilk gençlerdi köyde. Kırmızı bir bayrak taşıyarak Pekin'e kadar yürümeye kararlıydılar. Geçen otobüs şoförleri durup onları bir sonraki duraklarına bırakmayı teklif ettiler. Gençler yürümeye kararlı, teklifleri reddettiler. Gün boyunca yürüyorlar ve geceleri yol üzerinde çeşitli okullardaki merkezlerde kalıyorlardı. Bu merkezlerde başka yerlerden öğrencilerle tanışıp onlarla Kültür Devrimi'nin gelişmelerini tartışıyorlardı. Büyük karakter posterleri okuyorlar ve kopyalarını çıkarıyorlardı. Kentlerden ve kasabalardan farklı Kızıl Muhafız derneklerinin bastığı çok sayıda siyasi bildiriyi toplayıp okuyor-

lardı. Dünyayı gördükçe ve başkalarıyla fikir alışverişinde bulundukça siyasi olarak yetkilendirilmiş hissettiler.[52]

Pekin'de ve Pekin'e giden yol üzerindeki kentlerde kimi göz açıcı deneyimler yaşadılar. Kentlerdeki okulların sınıfları kendi sınıflarından çok daha iyi bir şekilde teçhizatlandırılmıştı. Camdan pencereleri, elektrikli ışıkları, daha iyi sandalye ve sıraları vardı. Şehir halkı genellikle sebze ve et yemekleriyle beraber buğday ununda ekmek yiyordu. Memleketlerinde aileleri buğday, domuz ve kümes hayvanı yetiştiriyorlardı. Ancak buğday unu ve et ve hatta çoğu sebze onlar için fazlasıyla lükstü. Bu gıdaları ancak misafirlerinin olması ve festivaller gibi nadir durumlarda alabiliyorlardı. Bir dereceye kadar mütevazılardı ancak aynı zamanda kırsal ve kentsel bölgeler arasındaki yaşam standardı uçurumundan haksızlıktan kaynaklanan bir öfke hissediyorlardı.[53] Eğitim fırsatları ve yaşam standartları arasındaki bu uçurumun farkına varılma siyasi öğrenme sürecinin önemli bir parçasıydı.

Jimo'nun kırsal bölgelerinde chuanlian aynı zamanda bilgiyi yaymak ve bağlantılar kurmak için insanların başka köylerdeki, başka fabrikalardaki ve başka okullardaki insanlarla temasa geçme çabası anlamına geliyordu. Pekin'e ve diğer büyük şehirlere gidenler başka okullardaki ve beldenin başka yerlerindeki insanlara öğrendiklerini yaydılar. Örneğin, Pekin'den geri döndükten sonra Lan Chengwu, Wang Shile ve yoldaşları kır okullarındaki öğrencilerle ve oradaki köylülerle konuşmak için uzaktaki köylere çok sayıda gezi düzenlemişlerdi. Bu geziler onlar için de bir öğrenme süreciydi. Bu gezilerden birinde Lan Chengwu ve yoldaşları yozlaşmanın kırsaldaki kadrolar arasında ne denli yaygın olduğunu öğrenmişlerdi. Kolektif tahılı çalan, başkalarının eşleriyle yatan ve kendilerine meydan okumaya cüret eden herkesi ezen köydeki tuhuangdi'nin (yerel imparatorlar) aşırılıkları Lan ve yoldaşlarını öfkelendiriyor ve Kültür Devrimi'ni devam ettirme kararlılıklarını ateşliyordu.[54]

Bugün tarihi kaynaklar chuanlian'ın ulusal ulaşım sistemine yaptığı yıkıcı etkiye vurgu yapmaktadırlar. Ücret ödemeksizin trenlerde yolculuk eden çok sayıda insan, tren yolu ulaşımını ve ham maddelerin fabrikalara teslimini aksatıyordu. Dolaylı olarak 1966 yılında sanayi üretimi kimi bölgelerde düşmüştü. Kimi bilim insanları chuanlian'ı okulları kapalı olduğundan canı sıkılan

kentli gençlerin bedava turistik gezileri olarak değerlendiriyor.[55] Kimileri ise chuanlian'ı okuldaki çocuklar adına bir zaman kaybı ve devlet kaynaklarının yanlış kullanımı olarak görüyorlar.[56] Ancak eski Kızıl Muhafızlar chuanlian deneyimlerinin yalnızca kendilerine değil aynı zamanda kırsal topluma da faydalı olduğunu vurguluyorlar. Bu geziler kırsal bölgelerdeki çocuklara dış dünyayı görme, kır ve kent arasındaki eğitim ve yaşam standardı uçurumunu görme nadir şansını tanımıştı. Lan Chengwu ve Wang Sibo, chuanlian'dan elde ettikleri deneyimler ve diğer bölgelerdeki Kızıl Muhafızlar ile olan temasları olmaksızın belde Komünist Parti bürokratlarını devirip deviremeyeceklerine şüpheyle bakıyorlar.[57]

Mao'nun Yazılarını Çalışma Kampanyası ve Siyasi Yetkilendirme

Jimo'da Mao'nun yazılarının çalışılması kırsaldaki halkı yetkilendirmeye katkı sağladı. Mao'nun alıntılarından oluşan Kızıl Kitap ve dört ciltlik seçme eserleri Kültür Devrimi sırasında kırsal bölgelerde geniş çapta erişilebilir hâle gelmişti.[58] Mao ve merkezî hükümetten gelen direktifler okunuyor ve kitle toplantılarında köylülere açıklanıyordu. Baskın geleneksel Çin felsefesi, min ke shi you zhi, bu ke shi zhi zhi[59] (Sıradan insana önderlik edilmeli ama sıradan insan cahil tutulmalı.) göz önünde bulundurulursa bu çok devrimci bir şeydi. 1967 yılının ilk aylarında Jimo beldesinde konuşlu HKO, 3.070 subay ve askerini Mao'nun yazılarının çalışılmasını teşvik etmek için fabrikalara ve köylere gönderdi. Mao'nun yazılarını okumak ve anlamlarını açıklamak için köylülerin evlerine gittiler. Güney Nehri köyünden üç ev kadını, Zhang Wenging, Jin Aiyu ve Lin Xiuying hâlen evlerine gelen ve onlara Mao'nun yazılarını açıklayan HKO askerlerini anımsıyorlar.[60] Bir dönem neredeyse herkes Mao'nun yazılarını çalışıyordu. Köylüler gittikleri her yere küçük el çantalarıyla Mao'nun Kızıl Kitap'ını taşıyorlardı. Tarlalara gittiklerinde yulupai'lerini (üzerinde Mao'dan alıntılar olan tahta pano) yanlarında götürüyorlardı. Tarlalarda verdikleri molalarda Mao'nun yazılarını okuyorlardı. Güney Nehri'nde, Yaotou'da ve Goucun'da gençler Mao'nun yazılarını öğretmek için gece okulları açmışlardı. Gençler gece okuluna katılamayanların evlerine gidiyorlardı. Okul öğrencileri okuma yazma bilmeyen ailelerine Mao'yu öğretiyor, eşler birbirlerine Mao'nun yazılarını anlamada yardımcı oluyorlardı.

Bu muazzam çabalar sonrasında herkesin Mao'dan kimi alıntılar yapabildiğini ve pek çoğunun Lao Sanpian'dan (üç kıymetli makale) alıntılar yapabildiğini görmek şaşırtıcı değildi.[61] Pek çok köyde gençler yang banxi (Pekin türü operalar) sergilemek ve köylülere temel Maoist ilkeleri ve düşünceleri yaymak için kimi diğer programlar için köylerinde Mao Zedong düşüncesi propaganda ekipleri örgütlediler. Mao'dan alıntılar şarkılaştırılıyordu. Dolaylı olarak kırsaldaki pek çok genç bu Pekin operalarını söyleyebiliyor ve Mao'dan alıntı yapabiliyordu.[62] Okuma yazması olmayan bir ev kadını olan Güney Nehri köyünden Zhang Xiuying, "Karar ver, ölmekten korkma, zaferi kazanmak için bütün zorlukları yen." gibi alıntılardan oluşan şarkıları öğrenmişti. Ne zaman ki karşısına zor bir durum çıksa kendisini cesaretlendirmek için bu şarkıyı söylüyordu. Bu şarkıları söylemenin kendisine güç verdiğini söylüyordu.[63]

Temel olarak konuşacak olursak yang banxi (Pekin türü operalar) ve Mao'nun alıntıları önemli toplumsal işlevlere sahiplerdi. Demokratik modern politik bir kültürü öne çıkarıyorlar ve oldukça talepkâr, yazıya dökülmemiş resmî bir davranış kuralları oluşturuyorlardı. Komünist Parti üyelerini öncelikle zorlukları karşılamaya ancak sonra rahata ermeye çağırıyorlardı. Hükümet yetkililerine kitlelerin geçimlerini düşünmeyi zorunlu kılıyorlardı. Zorlu kimselerle uğraşırken despot ve baskıcı davranışları kınıyor ve üstü kapalı bir ikna etme sürecini öne çıkarıyorlardı. Bütün bu özellikler yang banxi'nin temel karakterlerinde vücut bulmuştu. Mao'dan alıntılar ve yang banxi karakterleri iki işleve hizmet ediyordu. Yetkililere taklit etmeleri için iyi örnekler teşkil ediyor ve bundan önemlisi sıradan halka iyi bir resmî tavra ilişkin ölçüt sunuyordu.[64]

Yang banxi Kültür Devrimi'nin yalnızca edebî üretimleri değillerdir. Röportaj yaptığım köylüler bana Kültür Devrimi dönemi boyunca belde, komün ve köy düzeyinde yerel ögelerle dolu pek çok türlü performanstan bahsetmişlerdi. Bu yıllar boyunca neredeyse her köy ve fabrikada Mao Zedong Düşüncesi propaganda ekipleri mevcuttu. Bu ekipler belirgin yerel ögelerle beraber geniş çeşitlilikte oyunlar üretiyorlardı.[65] Bu türden yerel düzeyde performansları artık Çin'de göremiyoruz.

Dış dünya ve eğitimli elit için Mao'nun alıntılarından uyarlanan

şarkılar ve yang banxi aşırıya taşınmış bir kişilik kültünü teşkil ediyordu.[66] Böylesi bir değerlendirmede bir nebze gerçeklik var.[67] Ancak bir biçimiyle bu kült, sıradan Çin halkını yetkilendirme hizmeti görüyordu. Sıradan köylüler kendi çıkarlarını öne çıkarmak için Mao'nun kelimelerini kullanıyorlardı.[68] Kimi dış gözlemcilerin fark etmedikleri şey Mao'nun yazılarının kırsaldaki halk için fiilî anayasa hâline gelmiş olmasıydı. Daha da önemlisi bu fiilî anayasa sıradan köylüler için etkili bir siyasi araç hâline gelmişti.

Kültür Devrimi'nin klişelerinden bir tanesi Mao Zedong Düşüncesi'nin sıradan halkın elinde eski dünyayı dönüştürüp yeni bir dünya kurma silahı hâline geleceğiydi. Mao'nun yazıları pek çok sıradan Jimo köylüsünün elinde güçlü bir silah hâline geldi. İstismarcı köy liderlerine karşı tartışmalarında Mao'nun kelimelerini birer silah ve köy liderlerinin davranışlarını ölçmede bir mihenk taşı olarak kullandılar. Eskiden sıradan köylülere patronluk taslayan ve onları döven köy liderleri şimdi Mao'nun Kültür Devrimi anayasasının kelimelerine tabiydiler. Bu açıdan Mao'nun yazıları liderler arasında eşitlik fikrini öne çıkardı ve nihai olarak sıradan köylülerin siyasi açıdan yetkilendirilmesini sağladı.

Kültür Devrimi, sıradan insanların üstlerine karşı kalkıştıkları bir devrimdi ve Mao'nun kelimeleri sıradan köylülere güçlü bir siyasal iktidar hissi sağladı. Jimo'nun Guojiaxiang köyünden yetmiş yaşında bir çiftçi olan Guo Sheng'in okuma yazması yoktu ve 1965'den önce başkaları tarafından yaşlı bir ahmak olarak ciddiye alınmıyordu. Kültür Devrimi sırasında başkalarının yardımıyla Mao'nun üç kıymetli makalesini nakletmeyi öğrendi ki okuma yazması olmayan bir çiftçi için bu hiç de küçük bir başarı değildi. Tarlalardaki molalarda Mao'nun yazılarını naklediyor ve diğerlerine Mao'nun yazılarına ilişkin kavrayışını açıklıyordu. Artık kimse ona gülmeye cüret edemiyordu. Günün siyasi diskurunu kişisel haysiyet kazanmak için kullanmıştı.[69]

Kültür Devrimi'nin akademik eleştirmenleri Mao'nun yazılarının çalışılmasını Mao'nun sözlerinin nihaî otoritesine kör bir boyun eğme olarak önemsiz addediyorlar.[70] Bu çok doğrudur. Özellikle Kültür Devrimi sırasında olmak üzere çok az sayıda insan Mao'nun yazılarını teorik bir incelemeye tabi tuttu ki bu üzücüdür. Ancak eleştirmenler kimi zamanlar 1960'ların Çin

toplumunun toplumsal şartlarını ve sıradan halkın en acil ihtiyaçlarını unutuyorlar. Okuma yazması olmayan çaresiz köylüler için Mao'nun yazılarını teorik incelemeye tabi tutmak o günün işi değildi, o günün işi Mao'nun kelimelerini resmî istismara karşı kendilerine bir silah hâline getirmek ve geleneksel boyun eğmeci kültürü yenmeye yönelik kullanmaktı. Mao'nun yazılarına nihaî otorite olarak itaat etmek sıradan köylülere daha önce sahip olmadıkları bir iktidar hissi vererek Çin'de günlük yaşamı domine eden kaprisli yerel hükümet liderlerine karşı koruma sağladı.

Pek çok Batılı bilim insanı için Mao'nun Kültür Devrimi dönemi mesajları aşırı derecede muğlaktı. Örneğin Andrew Walder şöyle yazmaktadır: "'kapitalizmin restorasyonu' ya da 'yeni yükselen burjuvazi' gibi düşüncelerle Mao'nun aslında tam olarak neyi kastettiğini anlamak için olağanüstü bir enerji ve hayal gücü gerekmektedir."[71] Ancak Çin halkı için, okuma yazma bilmeyen köylüler için dahi bu terimleri anlamak o kadar da zor değildi. Röportaj yaptığım çoğu çiftçi için, "kapitalist restorasyon" toprak reformunun meyvelerinin kaybı ve eski toplumun yöntemlerine geri dönüş anlamı taşıyordu ve "yeni yükselen burjuvazi" çalışmayıp insanlara eski toprak ağaları ve kapitalistler gibi patronluk taslayan parti liderlerine işaret ediyordu.[72]

Kültür Devrimi sırasında ezberlenmesi teşvik edilen üç makaleden biri olan Mao'nun "Halka Hizmet Edin" makalesi üç sayfadan kısa bir makaledir ancak pek çok doğrudan mesajı barındırır. İlk olarak ÇKP ve ÇKP'nin ordusunun halka hizmet dışında başka hiçbir amacı olmadığını ifade eder. Bu yetkililer namına bencil ve yozlaşmış davranışların meşruiyetinin temelini çürütmektedir. İkinci olarak ÇKP'nin ve ÇKP yetkililerinin eleştiriden korkmamaları gerektiğini, eğer eleştiri doğru ise, eleştiriyi kabul edip ona uygun davranmaları gerektiğini ifade etmektedir. Bir diğer yandan ise bu ilke sıradan köylülere üstlerini eleştirme hakkını vermiştir. Eğer bir önder eleştiriden korkuyor ve insanların onu eleştirmesini yasaklıyorsa, o zaman o kişi kitlelere önderlik etme vasfından yoksundur. Üçüncü olarak ise devrimci saflardaki herkesin, konumdan ve rütbeden bağımsız olarak eşit olduğunu söyler. Zımnen bu kıstas köy liderlerinin ve diğer yetkililerin dayak atma ve küfür etme pratiklerini lanetlemektedir. Bu üçüncü mesaj aynı zamanda Kültür Devrimi sırasında öne çıkarılan

resmî davranış kurallarının bir kısmını da teşkil etmektedir.

Kültür Devrimi sırasında Mao'nun yazılarının çalışılması bu resmî davranış kurallarının daha açık ve kamusal hâle gelmesine olanak tanıdı. Çiftçiler ve eski isyancı liderler Kültür Devrimi'nin önderlerinin kendilerini elitist düşünceler ve biçimlerden ayırmak adına çok ciddi mesafe kat ettiklerini söylüyorlardı.[73] Ne dereceye kadar bu yeni gelişme Mao'nun çalışmalarının halk tarafından çalışılmasıyla iç içe geçmiştir? Ben bunların birbirine bağlı olduğunu öne sürüyorum. Mao tarafından yazılan bu kısa makaleden çıkan bu üç mesaj yetkililerin ellerini bağlama ve sıradan halkın siyasi yetkilendirilmesinin öne çıkarılması görevi gördü. Bugün hâlâ çiftçiler "Başkan Mao sıradan köylünün söylemek istediğini söyledi" (shuo chu liao nongmin de xinli hua) demektedirler.[74]

Çin'in sıradan köylülerin yetkililerce zulme uğratıldığı binlerce yıllık bir siyasi tarihi vardır. Köylüler sıklıkla zhi fan tan guan bu fan huangdi (İmparatora değil, yoz yetkiliye isyan et.) geleneğini takip etmişlerdir. Büyük ihtimalle buna Konfüçyüsçü imparatora ve baba otoritesine sadakat felsefesi çok katkı sunmuştur. Çinliler imparatorlarını aşağı yukarı ailenin ötesinde bir baba olarak değerlendirmişlerdir. İmparatorlarını, tıpkı ebeveynlerine yapacakları gibi bilge ya da aptal diye kategorilerde sınıflandırmaya meyletmişlerdir. Birkaç istinası olmakla beraber tıpkı ebeveynlerini kötü diye etiketlendirmekte çekingen davrandıkları gibi imparatorları da kötü olarak kategorize etmeyi reddetmişlerdir. Herhangi bir şey yanlış gidiyorsa, imparatorun memurlarını suçla. Bütün durum bu olmasa dahi bu genel bir Çin inancıydı. Herhangi genel bir inanç gibi bunun da içinde meşrulaştırılabilir bir unsur mevcuttur.

Halk tavrındaki imparatorlara ve yetkililere yönelik bu geleneksel Çin düalizminin 1949 sonrasında da paralellikleri vardır. Her ne kadar insanlar yozlaşmış komünist yetkililere kızgındılarsa da, ÇKP'yi ve onun lideri Mao Zedong'u çok suçlamadılar. 1957 yılındaki Yüz Çiçek Açsın kampanyası sırasında eleştirilerin çoğu ÇKP'ye ya da Mao Zedong'a değil yerel parti yöneticilerine yöneltilmiştir.[75] Büyük İleri Atılım'ı takip eden süreçte yaşanan gıda kıtlıklarından dönemin en çok Çinli çiftçiler çekmiştir.[76] Ancak pek az çiftçi çektiklerinden Mao'yu suçlamıştır.[77] Kültür

Devrimi sırasında köylüler Mao'yu savunma adı altında yerel yetkililere saldırmışlardır. Eylemlerini yalnızca zhi fan tan guan bu fan huangdi geleneğinin devamlılığı olarak açıklamak çok basit kaçacaktır ancak paralellikler açıktır. Bu durumda, sıradan çiftçiler Mao'yu takip ederek ve yerel yetkilileri Mao'nun kurduğu davranış kurallarına tabi tutarak yerel yetkililere karşı gerçek bir iktidar elde etmişlerdir. Sıradan köylülerin neden Mao'nun yazılarını çalışmaya bu kadar çaba gösterdiklerine ve o zamanlar neden Mao'nun alıntılarını ve diğer uzun eserlerini nakledebildiklerine dair bir sebep öne sürebilirim ki bu da böyle yaparak iktidar kazanmış olmalarıdır.

Mao'nun yazılarının çalışılması Çin'in siyasi kültürü üzerinde kimi kalıcı izler bırakmıştır. Kırsaldaki halkın bugünün Çin'inde yozlaşmış yetkililere karşı kızgınlıklarını ifade etmekte kullandıkları dil, Kültür Devrimi'nde kullandıklarının aynısıdır ve resmî davranışlara yönelik kullandıkları ölçütü belirleyen kıstaslar Mao'nun Kültür Devrimi sırasında öne çıkartılan sözlerinden türemiştir.

Yeni Bir İktidar Yapısı: Devrimci Komite

1968'in başlarında, bir buçuk yıllık bir kitle dernekleri, büyük karakter posterleri, büyük eleştiri ve büyük tartışma sürecinden sonra yeni bir iktidar yapısı ortaya çıkmaya başlamıştı. Jimo beldesinde köy Pinxia zhongnong xiehui (Yoksul ve Alt Orta Köylüler Derneği) ya da başka yerlerde bilindiği hâliyle Pinminhui (Yoksul Çiftçiler Derneği) kurulmuş ve kitle dernekleri ile beraber önderlik yapmaya başlamıştı.[78] Kırsal nüfusun yüzde doksanından fazlasını içinde barındıran bu dernekler 1949 yılından beri iktidarda olan parti koluna nazaran daha temsil ediciydiler. Çalıştığım köylerde dernek, üretim ekiplerinin ve üretim tugaylarının kendi aylık finansal hareketlerini, açıklamalarını talep ediyordu. Üretim ekibi üyeleri aynı zamanda üretim ekibi komitesinde yer alacak bir temsilci seçiyorlardı. Temsilciler üretim ekibi komitesi toplantılarında yer alıyorlar ve ambarın iki kilidini açan iki anahtardan birini tutuyorlardı ellerinde. Temsilcilerin mevcut olmaması durumunda üretim ekibi liderleri, bırakalım Kültür Devrimi öncesi üretim ekibi liderleri arasında yaygın olan kamuya ait tahılı çalmayı, ambara dahi giremiyorlardı.[79]

1967'nin son aylarında HKO'nun da desteklemesiyle Jimo'daki isyancı dernekleri gücü ellerine resmî olarak almaya başladılar. Bunun ilk yaşandığı yer, Jimo 1 No'lu Ortaokuluydu. Üç isyancı öğrenci önderi Wang Sibo, Wang Zhanjun, Wang Silun; iki isyancı öğretmen Li Yingliang, Jiang Zhenshen ve eski bir yönetici olan Tong Da kitleler arasından ordunun da desteğiyle okulun devrimci komitesini kurmak için seçildiler ve önderliklerini işletmeye başladılar.[80]

Öğrenci isyancıların örneğini takip ederek köylerdeki ve fabrikalardaki kitle dernekleri devrimci komiteler örgütlemek adına hazırlık komiteleri kurmaya başladılar. Güney Nehri ve Guo köylerinde hazırlık komiteleri farklı kitle derneklerinden üye sayılarıyla orantılı olmak üzere seçilmiş temsilcilerden oluşuyordu. Bu hazırlık komiteleri ve yoksul ve alt-orta köylülerin dernekleri ile birlikte yeni köy devrimci komitelerinde yer alacak insanları seçtiler.[81] Kültür Devrimi'nin başında eski iktidar sahiplerine karşı mücadele için ayağa kalkanlar en nihayetinde devrimci komitelerin üyeleri hâline gelmişlerdi. Büyük karakter posterleri yazmak ve kamuya açık tartışmalara iştirak etmek bu yeni liderlerin halka yönelik konuşma yeteneklerini keskinleştirmişti. Wang Sibo, Jimo 1 No'lu Ortaokulunun eski isyancı önderi Jimo Dahua Makine Fabrikası'nın delege başı oldu. Oradaki işçiler kendisinin halka yaptığı etkili konuşmalardan ve sıradan işçilerle beraber gece vardiyalarındaki çalışkanca çalışma istekliliğinden etkilenmişlerdi.[82] Wang Sibo daha sonra Jimo Beldesi Devrimci Komitesi üyesi olacaktı. Wang'a göre, kendisi ve Jimo 1 No'lu Ortaokulu Devrimci Komitesi'nden yoldaşları ve daha sonrasında Belde Devrimci Komitesi'nden yoldaşlarının hepsi kitleler arasında popülerlik ve örgütsel yetenekler kazandıkları kitle mücadelelerinin fırtınalarında vaftiz olmuşlardı. Jimo'daki eski isyancı önderler, kişisel ilişkiler yoluyla yükselmiş ve halka yönelik elle tutulur konuşmalar dahi yapamayan Başbakan Li Peng gibi merkezî hükümet liderlerini hakir görüyorlardı.[83]

Devrimci komitenin ehemmiyeti yalnızca eski bir iktidar yapısını yenisiyle değiştirmesi değildi. Bundan ötesi hem önderlerin hem de kitlelerin ders aldığı bir yetkilendirme süreci olmasıydı. Siyasi olarak yetkilendirilmiş köylülerin karşısında eski köy önderleri onların fikirlerini dinlemeye daha çok meylettiler. İktidarın, köy-

lülerin desteğinden geçtiğini anladılar. Geniş anlamıyla eski köy liderlerinin hatalarını ve eksikliklerini eleştirme yoluyla iktidar kazanmış yeni köy liderleri, onların geçmişte yaptıkları hatalardan kaçınmaya çalıştılar. Kendilerinden önce gelenlerden daha vicdanlı bir şekilde el işçiliğine giriştiler. Kimi yerelliklerde belde devrimci komitesi üyelerinin yılda iki yüz gün el işçiliğine girişmeleri ve komün devrimci komitesi üyelerinin yılda iki yüz günden fazla tarlalarda çalışmaları şart koşuluyordu. Köy önderleri yılda üç yüz gün kadar tarlalarda ve üretim ekibi liderleri sıradan köylülerle her gün çalışmalılardı.[84]

Köylüler hâlâ sırtında bir su şişesi ve bir sırt çantası taşıyarak bisikletiyle tarlaların toprak yollarında ilerleyen Jimo Belde Devrimci Komitesi başı Ding Qichao'nun arada bir durup çalıştığını ve çiftçilerle konuştuğunu hatırlıyorlar. Kültür Devrimi'nden önce Wang Dechun ve Chengguan Komün Parti Sekreterleri'ydiler. Daha sonrasında kendisi isyancılar tarafından Devrimci Komite'ye dâhil edildi. Yılda iki yüz günden fazla köylerde aynı çatının altında yatarak ve köylülerin yediği yemeğin aynısını yiyerek köylülerle çalışıyor ve yaşıyordu.[85] Köylülerin siyasi yetkilendirilmesi kırsal bölgelerdeki siyasi kültürü değiştirmişti.

Birkaç istisnası olmakla beraber Jimo'nun kırsal bölgelerinde Kültür Devrimi'nin başında eleştirilen büyük parti bürokratları 1968 ve 1976 yılları arasında rehabilite edilmişlerdi. Kültür Devrimi'nin başında Jimo beldesindeki kitle öfkesinin birincil hedefi Jimo Belde Hükümeti'nin başı Wang Qingchun idi ve o zamanlar sayısız kitle eleştiri toplantısına alınmıştı. Ancak en nihayetinde Kültür Devrimi'nin mantığını kabul etti. Belde Devrimci Komitesi'ne katılması için davet edildi ve kimi isyancı önderlerle yakın ilişkiler geliştirdi.[86]

Yeni Bir Siyasi Kültürün Ortaya Çıkışı

Çin Komünist önderliği 1949'dan sonra Çin'de yeni bir toplum inşa etmiş olduğunu iddia ediyordu. Ancak pek çok komünist önder ve hükümet yetkilisi hâlen Konfüçyüsçü memuriyet kültürünün varsayımlarıyla hareket ediyordu. Liu Yingji, Çin medeniyetinde bin yıllardan beri devam eden eşsiz memuriyet egemenliğini tanımlamak için "memuriyet kültürü" (guatt zvenhua) kavramını geliştirmişti. Bu kültüre Mao'nun Kültür Devrimi'ne

değin ciddi bir şekilde karşı çıkış olmamıştı.[87] "Yeni" Çin'in yeni yönetici elitinin siyasi kültürü, yeni toplumun yeni üretim biçimleriyle çelişki içerisindeydi. Kültür Devrimi'nden önce Komünist yetkililer, özellikle de kırsal bölgelerde, kaynaklar üzerindeki denetimleri arttıkça, artan bir şekilde yoz, keyfî ve toleranssız davranır hâle gelmişlerdi. Yetkililer ve sıradan halk arasındaki gerilim artıyordu.

Sıradan Çin köylülerinin itaat kültürü ve hayatta kalmak için karşı karşıya gelmekten kaçınma zihniyeti bu uzun resmî baskı ve istismar tarihinin kapsamında şekillenmişti. Tek tek çiftçiler için bu itaatkâr kültür ve zihniyet hayatta kalmak için kullanışlıydı. Ancak maalesef böylelikle yetkililerin iktidarlarını kötüye kullanma eğilimini güçlendiriyorlardı. Jian sun bu lu you zui (İtaatkâr bir canlıdan faydalanmamak suçtur.), Jimo'daki saha çalışmamda köylülerden öğrendiğim bir deyiştir. Temel olarak konuşacak olursak Çin'in kırsal bölgelerindeki yaygın resmî istismar kısmen sıradan köylülerin iş birliğine ya da rızalarına dayanmaktadır. Yetkililerin istismarcı davranışlarının, sıradan köylüleri istismar etmek ve dövmek yarı-meşru bir alışkanlık hâline gelene kadar yanlarına kalmasına izin veriyorlardı. Kimi köy önderlerinin eskiden dediği gibi, dayak atmayan ve küfretmeyenler iyi köy önderlerdi değillerdi. Bu ifadeyi Jimo kırsal bölgesinde çiftçilerle röportaj yaparken defalarca duydum.[88]

Komünist Parti Platformu komünistlerin halkın siyasi çıkarlarından ayrı siyasi çıkarlarının olmayacağını ve hiçbir parti üyesinin kitlelerin üstündeymiş gibi hareket etmesine izin verilmeyeceğini şart koşmuştu.[89] Bu asil retorik Kültür Devrimi sırasında isyancılar tarafından ciddiye alınmış ve isyancıların parti yetkilileri ile olan tartışmalarında ve parti yetkililerini eleştirdikleri büyük karakter posterlerinde bir kıstas olarak kullanılmıştı.[90] Pek çok komünist yetkili, kendilerine bu şekilde karşı çıkılacağını hiçbir zaman beklememişti. İsyancılar, onları kınar ve onları kendi retoriklerine göre yaşamadıkları için fiziksel tacize maruz bırakırken onların Kültür Devrimi sırasında neden öfke ve kızgınlık içerisinde oldukları anlaşılabilir bir şeydir.[91] Bunu düzensizlik ve kaos olarak görüyorlardı.

Kaos zorunlu olarak kötü bir şey değildir. Kurallar ve kanunlar, Kültür Devrimi'nden önce olduğu kadar şiddetli bir şekilde uy-

gulanırlarsa yeniliğin ve gelişimin önünü tıkarlar. Kazanılmış haklar kanunları ve kuralları korumaya fazlasıyla meyilli olursa o hâle, yoksunları ezer hâle gelirler. Kaos kimi zamanlar ezilenlerin aksi hâlde sahip olmayacakları fırsatlar yaratır. Maalesef Çin için, siyasi memuriyet kültürü çok nadiren kaos olmaksızın sıradan insanların değişime erişmesi için fırsatlar tanımıştır. Çin'in geleneksel memuriyet kültüründe değişime yönelik talepler genellikle birer tehdit olarak algılanmış ve çoğu zaman acımasızca ezilmiştir. Bu koşullar altında değişime direnişi kırmak için kaos gerekliydi ve kaos, değişimin koşullarını yarattı.

Nasıl ki köylülerin itaatkârlığı Kültür Devrimi'nden önce resmî istismara katkı sunmuştur; benzer şekilde resmî davranışların Kültür Devrimi sırasında düzelmesi de köylülerin çabaları yoluyla başarılmıştır. İtaatkârlarını aşmak için Mao'nun yazılarından cesaret almışlardır. Sıradan kendilerini yetkilendirmek için Mao'nun itibarını ve kelimelerini kullanmıştır.

Kısacası, Kültür Devrimi sırasında sıradan köylülerin yetkilendirilmesi kırsal bölgelerde bir siyasi kültür değişimini doğurmuştur. Kültür Devrimi'nden önce üretim ekibi önderleri köy önderleri tarafından atanıyor, köy önderleri de komün önderleri tarafından seçiliyorlardı. Sıradan köylülerin bu süreçte pek sözü geçmiyordu. Çalıştığım köylerde bu pratik Kültür Devrimi sırasında değişmişti. Üretim ekibi önderleri, üretim ekibi üyeleri tarafından seçiliyorlardı. Eğer ki üretim ekibi önderleri işlerini iyi yapmıyorlarsa, bu konumlarını yılsonunda yitiriyorlardı. Kimi durumlarda üretim ekibi önderlerinin her sene değişmesi gerekliydi.[92] Bunun üretim için iyi olup olmadığı söylemek zor. Ancak bu sıradan köylüler arasında yükselen demokratik bilincin bir göstergesidir.

Kültür Devrimi'nin yeni iktidar aracı -Devrimci Komite- çoğunlukla farklı kitle örgütleri arasındaki pazarlıklar sonucu seçiliyordu. 1969'ların sonunda, yaklaşık üç yıllık bir uyku hâlinin ardından yerel parti örgütleri yeniden işlemeye başlayana kadar siyasi kültür hâlihazırda değişmişti. Daha fazla insan parti üyesi olmuştu. Jimo beldesinde parti üyelerinin sayısı 1965'teki 14.015'ten 1978 senesinde 27.165'e çıkmıştı. Güney Nehri, Yaotou ve Guocun'da her köyde parti üyesi sayısı üç ilâ on kişi artmıştı.[93] Genişletilmiş parti üyeliği, köylülere köy önderlerini seçmekten

daha fazla seçenek tanıyordu. Eğer bir köy önderinden memnun değillerse, mevcut parti şefini bir başkasıyla değiştirmek için komüne başvurabiliyorlardı. Parti üyeleri arasında rekabet de söz konusuydu. İktidarda olmayan parti üyeleri, iktidarda olanların yerini almak için fırsatlar arıyorlardı. 1972 yılında Güney Nehri Parti Sekreteri Wang Yulong, bir köylüyü tokatlamıştı. Bu olaydan sonra köylüler komüne başvurdular. Komün olayı araştırdı ve kısa bir süre içerisinde yeni bir parti sekreterinin seçilmesi için seçim çağrısı yaptı. Eski parti sekreteri parti üyelerinin oylarıyla görevden alındı.[94] Siyasi kültürdeki böylesi bir değişim sıradan köylülerin siyasi yetkilendirilmesi açısından önemli bir göstergedir. Bunun arkasında kimi önemli toplumsal, ekonomik ve siyasi sebepler mevcuttur.

Mao Re

Son birkaç yıl içerisinde Çin'de artan bir Mao nostaljisi var. Kimileri bunu Mao'nun kişi kültüyle ilişkilendirebilir. Ancak bu yeterli bir açıklama değildir. 1978 yılında Deng Şiao Ping iktidara döndüğünde, hükümet belgelerinde ve Çin'deki kitle iletişim araçlarında üstü açık ve kapalı yeteri kadar Mao kötülemesi yer aldı. Böylesi bir kişi kültü olsa dahi bundan sonra tamamen etkisiz hâle gelirdi. Ancak Mao kötülemesi, niyetlenen sonuçları vermedi. Bunun yerine geçen birkaç yıl içerisinde istikrarlı bir Mao re (Mao çılgınlığı) Çin'in kırsalını etkisi altına aldı.[95]

Notlar

1. This process was, in fact, anticipated by Maoist philosophy. See Mao Zedong, "On Contradiction," Selected Works, Vol. 306-307.
2. Wang Nianyi, Da Dongran de Niandai, 63.
3. There is a conflict in Chinese constitution. On the one hand, the Constitution grants the CCP the leadership role in everything. On the other hand, it also designated the National People's Congress as the body representing the highest authority of the nation. But in reality, the People's Congresses at various levels are controlled by the party. As a result the People's Congress in China is habitually called by the people as the rubber stamp institution that only sanctioned the decisions made by the party leaders behind the scene.
4. Jimo'daki öğretmen ve öğrencilerle mülakat, yaz 1995.
5. Jimo'daki eski isyancı önderlerle mülakat, yaz 1997.
6. In the preceding months, Deng Tuo, Party Secretary of CCP Beijing Committee and chief of People's Daily, Wu Han, Deputy Mayor of Beijing City and a histo-

rian, Liao Mosha, editor of Qianxian (The Front Line) were collectively labeled the san jia cun (three household village) anti-party clique, and were subjected to criticism in newspaper's and mass meetings throughout China.
7. Jimo 1 No'lu Ortaokulundaki eski öğrencilerle mülakat 1995.
8. Jimo Xianzhi, 46.
9. Jimo'daki isyancı önderlerle mülakat, yaz 1997.
10. Red Guard was an umbrella term that covered many different groups. Some were rebels that rose to attack the local party bosses, while others were conservatives organized to fight the rebels and protect the local party bosses even though they claimed allegiance to Mao and his political line of the Cultural Revolution.
11. "Good family origins" referred to students whose parents before 1949 were poor and lower middle peasants, workers or communist cadres or soldiers.
12. Jimo'da isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1995.
13. Jimo'da isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
14. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz 1995,.
15. Jimo'da isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
16. Jimo'daki köylülerle yazışmalar, yaz, 1995.
17. Jimo'da isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
18. Jimo'daki eski isyancılar önderlerle yazışma, 1995.
19. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1994.
20. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1995.
21. Jimo'daki eski Kızıl Muhafızlarla mülakat, yaz, 1995.
22. The physical attacks on former landlords and capitalists and the destruction of cultural relics by the official Red Guards were part of the dark side of the Cultural Revolution. The same is true with the armed factional fighting. The Chinese nation needs to learn a lesson from these sad events. But it is not right to use the dark side of the Cultural Revolution to condemn it as a whole. Despite the excesses committed by Red Guards in destroying the four olds, we also need to put their actions in historical perspective. By closing coffin shops and burning wedding and funeral carriages they helped pave the way for new wedding and funeral practices. Superstitious practices like burning paper human figures and other paper objects as sacrifices stopped during the Cultural Revolution years. The dead were no longer buried in the fields. Instead, they were cremated and stored in village memorial halls, a new practice in rural Jimo that began during the Cultural Revolution.
23. Jimo'daki çiftçiler ve isyancı Kızıl Muhafızlarla mülakat, yaz 1994.
24. Chinese Communist Party Central Committee "Resolutions on the Proletarian Cultural Revolution" (Guanyu wuchan jieji wen hua da geming de jueding) known as 16 points declaration, was issued on August 12,1966.
25. Mao made this speech on August 4, 1966 at the expanded meeting of the, CCP Political Bureau. See, Wang, Da Dongran de Niandai, 53.
26. Jimo'da eski isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
27. For example, in "Zhongguo Gongchandang Zhongyang Weiyuanhui Guanyu Jianguo Mai Yuoguan Lishi Wenti de Juyi," (CCP Central Committee Resolutions on Many Historic Issues of the Party since the Founding of the People's Republic of China) regards the Eleventh Meeting of the CCP Eighth Central Committee as the nationwide launching point of the Cultural Revolution.

28. Jimo'daki eski isyancılar önderlerle yazışma, 1995.
29. This term is derogatory. It refers to local officials who disregarded central government policies and laws and who exercised power in such an arbitrary manner that people under their rule did not have any way to air their grievances.
30. Jimo'da eski isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
31. Eski isyancılar önderlerle yazışma, 1995.
32. Jimo'da isyancı önderlerle mülakat, yaz 1994.
33. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz 1997.
34. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz 1997.
35. Interview of students leaders in Jimo, yaz 1995.
36. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz 1995.
37. Jimo'da isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1995.
38. Jimo'da isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1995.
39. Jimo'da isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1995.
40. Jimo'daki eski okul öğrencileriyle mülakat, 1995.
41. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz 1997.
42. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz 1997.
43. Jimo'da köylülerle mülakat, Yaz 1995.
44. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
45. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1995.
46. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
47. James Scott, The Weapon of the Weak (Yale University Press, 1985).
48. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
49. Jimo'da isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
50. Çiftçiler ve eski isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
51. Jimo'da eski isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
52. Jimo'daki eski Kızıl Muhafızlarla mülakat, yaz, 1997.
53. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
54. Jimo'da isyancı önderlerle mülakat, Yaz, 1995.
55. Gordon A. Bennett and Ronald N. Montaperto, Red Guard—A Political Biography of Dai Hsiao-ai (New York: Anchor books, 1972).
56. Wang Nianyi, Da Dongran de Niandai, 71.
57. Jimo'da köylülerle mülakat, Yaz, 1997.
58. Köylülerle mülakat, yaz, 1990, 1993, 1994, 1995. See also Jimo da shi ji, (Chronology of Events in Jimo) 71. From August 20-29, 1966, Jimo County Government held a conference to promote the study of Mao's works. 2000 people attended the conference. On Sept. 9, 1966, each of the thirty communes in the County held a mass rally to distribute Mao's works to villagers.
59. Konfüçyüs'ün kendi kelimeleri.
60.]imo da shi ji, (Chronology of Events in Jimoz), 72. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz, 1997.
61. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1995.
62. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1995.
63. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
64. After 1978, the main characters in the yang banxi were denounced by literary theorists as figures that were gaodaquan (characters too high, too great and too

complete to be true). Consequently, performance of Yang banxi was discontinued in China. But what kind of literary theory is this? Do all characters of literary works have to conform to real life? Does the character Bao Qingtian, the upright Song Dynasty magistrate in the traditional Beijing opera who dared to execute the emperor's son-in-laws and other privileged tyrants, correspond to real life? Three South River villagers who could sing most of Yang Banxi by heart said they loved the model operas precisely because the figures were larger than life and made them feel more powerful. Today there is a heated debate in China over the fate of yang banxi. The common folk like them and want them back. More than eight million copies of yang banxi tapes were sold quietly in China in the last few years, and performance of yang banxi are very warmly received by common folk wherever they are staged. But many of the educated elite do not want them back because, they say, these yang banxi remind them of their Cultural Revolution experiences.

65. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.

66. Tang Tsou, The Cultural Revolution and Post Mao Reforms, 147.

67. There was a tendency among radicals during the Cultural Revolution to use Mao's writing as the sole standard in judging China's literary traditions. In the radicals' ambition to change China's political culture, they judged the traditional literary works too harshly and too simple-mindedly. It is not hard to understand the radicals' rationale in banning some old works which, they argued, were vehicles of China's old political culture of officialdom. But banning these literary works created a sense of deprivation among the Chinese people, particularly the educated elite, and had very negative consequence for literary circles. Many writers became overcautious in their writings for fear of being criticized. The creativity of the writers and playwrights was restricted. It should also be pointed out, however, that the radicals' harsh literary standards did not last long. The radicals gradually learned to appreciate more complexity in literature. As Mao encouraged the whole nation to read Shui Hu (The Water Margins), and Heng Lou Meng (The Dream of the Red Mansion) in the early 1970s, many traditional masterpieces began to emerge again.

68. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz, 1997. Farmers say that Mao's words are truth for the farmers.

69. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz, 1990.

70. Walder, "Actually Existing Maoism," 157.

71. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.

72. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.

73. Köylülerle mülakat and former rebel leaders in Jimo, yaz, 1995, 1997.

74. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz 1997.

75. Wang Shaoguang, Failure of Charisma, tez (Ithaca: Cornell University, 1990) 54.

76. This may seem strange, but it was true that farmers who were the producers of grain should have suffered most in time of grain shortage. Under the Communist rule, government provided workers with grain. When crops failed in one place, the government could get grain from other places to provide workers with grain. On the other hand, farmers were supposed to provide themselves with grain. When crops failed, particularly when it happened in a large scale, farmers often had to suffer the consequence, though there was government relief but it was not always sufficient.

77. During my field trips to Chinese villages, I have talked with over two hundred people, I did not hear even one farmer blamed Mao for their trouble during the 1959-1961 food shortage.
78. Çiftçilerle mülakat, 1995. Jimo Xianzhi, 19:40. This organization of poor and middle peasants was different from the one active during the land reform, which had been dissolved later.
79. Jimo'da çiftçilerle mülakat, Yaz, 1995.
80. Jimo'da eski isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
81. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz, 1995.
82. Jimo'daki işçilerle mülakat, yaz, 1997.
83. Jimo'da Wang Sibo ile mülakat, yaz, 1997.
84. Jimo'da çiftçilerle mülakat, July, 1994. Farmers in Jimo say that they saw the head of the county revolutionary committee Ding Qichao frequently in the fields. He rode a bike alone and stopped to work with farmers for some time and continued on his road again. Villagers came to know their commune leaders very well because they had worked with them in the fields. See also Huanghua County Records, (Huanghua Xianzhi) (Haichao Press, 1990) 353, see also Chen Village, 354.
85. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
86. Jimo'da isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
87. Liu Yingji, Confucius and Mao Zedong—The Builder and the Critic of Chinese Officialdom Culture (Kongzi Yu Mao Zedong—Zbongguo Guan Wenhua de Dianji Zhe Yu Pipanjia) (Jinan: Shandong People's Publishing House, 1993).
88. Zheng Yi observed the same thing in Xianglin County, Guangxi Province. See his paper delivered at a conference held at Harvard
Kennedy School of Government May 11, 1996. It seems this is very wide spread in China.
89. CCP Platform, 2, (Beijing: People's Publishing House, 1982)
90. Some urban youth told me that Mao's noble words also fired their enthusiasm in volunteering to go to the rural areas. Volunteering to go to the rural areas seems very unlikely today. But I have interviewed quite a few urban youth in Shandong and Henan who told me that they genuinely volunteered to go. People of different eras have different values and behaved differently. There is no reason for people to judge them by today's value.
91. Many old Communist elite wish that Mao had died in his prime years before the Cultural Revolution. They believe China would have been much better off, and Mao would still be considered a great Marxist revolutionary if he died right after 1949.
92. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz 1997.
93. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz 1997.
94. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz 1997.
95. Zheng Zhilin, "Yu Bi Tong Pi Yu Yi, " (Mao's Secretary lashed out at Mao's Doctor," Mingbao Journal, June, 1996. See also, Jacob Heilbrunn, "Mao More Than Ever," The New Republic, April 1997. 20-24.

V. BÖLÜM

KÜLTÜR DEVRİMİ SIRASINDA KIRSAL EĞİTİM REFORMLARI

Eğitim, Kültür Devrimi'nin en tartışmaya açık alanıydı.[1] Hareketin başında Mao Zedong tarafından belirlenen, Merkez Komite'nin 16 Mayıs, 1966 tarihli "Kültür Devrimi Üzerine Karar"da ifade edilen merkezî ana hatlar şunu diyordu, "Kültür Devrimi'nin görevi eski eğitim sistemini, eğitim felsefesini ve metodolojisini reforme etmektir."[2] Kültür Devrimi'nden önce Komünist Parti'nin eğitim politikaları, tıpkı diğer politikalar ve kararlar gibi kutsal olarak değerlendiriliyordu ve hiçbir zaman halk arasında eleştirel tartışmaya tabi tutulmuyordu. ÇKP basitçe Çin'deki halkın en büyük çıkarlarını temsil ettiğini var sayıyordu, ki aslında kendisi bir çıkar grubu hâline gelmişti. Politika belirleme sürecinde pek bir kamusal tartışmaya yer yoktu. Basitçe merkezi hükümet politikaları yukarıdan aşağıya iletiliyor ve her seviyedeki parti yöneticisinin yorumuna göre uygulamaya geçiriliyordu. Kültür Devrimi sırasında isyancılar partinin otoritesini ve partinin eğitim politikalarını sorguladılar ve eğitimde bütünlüklü değişimler talep ettiler.[3] Eylemlerinin köylüler ve işçiler üzerindeki etkisi çok derindi. Aslında eylemleri Jimo'da, parti diktatörlüğünden geçici bir kopuşu temsil eden daha demokratik bir siyasi yürütme inşa ediyordu. Jimo'daki öğrencilerin eylemlerinden etkilenen çiftçiler ve işçiler eğitim politikalarındaki adaletsizlikleri algılamaya ve bunlar üzerine kafa yormaya başladılar.

Jimo Eğitim Sistemine Meydan Okumak

Bir önceki bölümde tartışıldığı üzere Jimo beldesindeki Kültür Devrimi'nin ilk kurşunu Jimo 1 No'lu Ortaokulunda atılmıştı. Oradaki isyancı öğrenciler okul parti komitesinin eğitim politikalarını ve pratiklerini sorgulayan ilk büyük karakter posterlerini çıkarmışlardı.[4] Karşı çıkışları, okul ve belde parti yetkilileri tarafından şiddetli bir karşı saldırıyla karşılaşmış ve bölgeye Belde Parti Komitesi tarafından bir çalışma ekibi gönderilmişti.[5] Söz konusu olan okulun eğitim felsefesiydi. İsyancılar okulun nasıl yönetildiğine dair belirli sorular sormuşlardı. Kabul politikası ne olacaktı? Ne tür öğrenim materyalleri kullanılacaktı? Nasıl öğrenciler yetiştirilecekti? Burada mevcut sisteme karşı çıkanların sistemin en iyi öğrencileri olduğunu bir kenara not etmek lazım. Lise son sınıftaki Wang Sibo ve ortaokulun ilk yılındaki Lan Chengwu Jimo 1 No'lu Ortaokulunun ilk iki isyancı derneğinin önderleriydiler. Her ikisi de yoksul köylü ailelerinden geliyorlardı ve sınıflarındaki Komünist Gençlik Ligi Komitesi'nin birer üyesiydiler. Akademik olarak yetkinlerdi ve siyasi olarak Kültür Devrimi öncesi okul yetkilileri kendilerine güveniyorlardı. O zamanlar lise son sınıfta olan Wang Sibo ulusal üniversite giriş sınavlarına hazırlanıyordu. Planı, Pekin Üniversitesine ya da Shandong Üniversitesine girmekti.[6] Tıpkı ÇKP Merkez Komitesi'ne ulusal üniversiteye giriş sınavı sisteminden temel değişiklikler talep eden bir mektup yazmış olan Pekin 1 No'lu Kız Lisesi öğrencileri gibi, Wang Sibo ve yoldaşlarının da motivasyonları kişisel çıkar değildi. Mevcut sistemde neredeyse kesin bir şekilde üniversite eğitimi alacaklardı. Üniversite eğitimleriyle beraber ileride toplumsal elitin bir parçası hâline geleceklerdi.[7] Sisteme karşı çıkıyorlardı çünkü sistemin Komünist Parti tarafından endokrine edildikleri toplumsal eşitlik ideolojik inancıyla çeliştiğini hissediyorlardı.[8] Kısmen bu sebepten, Wang Sibo ve sınıf arkadaşları merkezî hükümet 1966 Haziranı'nda üniversiteye giriş sınavlarını eğitim reformları gerçekleşene kadar durdurduğunda heyecanlanmışlardı.[9]

Sisteme karşı çıkanlar, mevcut eğitim sisteminin Çin toplumunun dezavantajlı kesimlerine, yani yoksul ve orta köylülüğün ve işçilerin çocuklarına açık hâle getirilecek şekilde yeniden gözden geçirilmesini talep ediyorlardı. Büyük İleri Atılım'ın başlangıcın-

dan bu yana Çin hükümeti üç uçurumu ortadan kaldırmaktan bahsediyordu: kentsel ve kırsal bölgeler arasındaki uçurum, zihin ve kol emeği arasındaki uçurum ve işçiler ve çiftçiler arasındaki uçurum.[10] Çin nüfusunun kırsal bölgelerde yaşayan yüzde seksenlik kesimi için bu uçurumları ortadan kaldırma sloganı oldukça güçlü ve çekiciydi. Ama slogan yalnızca slogandı. Ancak Kültür Devrimi sırasında bazı öğrenciler bunu o kadar ciddiye aldılar ki, bunu mücadelelerinin somut bir hedefi olarak benimsediler. Hükümetin eğitim politikasının bu uçurumları ortadan kaldırmaktansa aslında onları idame ettiğine inanıyorlardı. Kendi gözleriyle ortaokullarından az sayıda eğitimli gencin üniversiteye gidip hiç geri gelmediğini görüyorlardı. Üniversiteye girmemiş olan lise mezunları ise hükümet çalışanları ve kentli işçiler oluyorlardı; bunlardan da pek azı kırsal bölgelere bir gün geri dönüyordu.[11] Sisteme karşı çıkanlar bu üç uçurumun ortadan kalkması gerektiğine güçlü bir inanç beslediklerinden çalışma ekibi kendilerini bastırmaya çalıştıklarında mücadelelerinden vazgeçmediler.[12]

Lan Chengwu ve arkadaşları, başka öğrencileri harekete geçirmek için Jimo'nun kırsal bölgesindeki diğer okullara gittiler.[13] Köylerdeki çiftçilerle ve fabrikalardaki işçilerle konuştular. Ayrıca fikirlerini yaymak için Jimo beldesindeki HKO kışlalarına gittiler.[14] Mücadelelerindeki dönüm noktası Mao'nun desteğiydi ve kendisinin Merkez Kültürel Devrim Küçük Grubu içerisindeki destekçileri Pekin'deki isyancılara kadar uzanıyordu. Mao'nun desteği isyancıların Jimo'daki egemenliğinin belirleyici etmeniydi. Kısmen Mao'nun tavrından ancak aynı zamanda isyancıların bakış açısı kendilerine hitap ettiğinden Jimo'da konuşlanmış ordu birliği onları desteklemeye karar verdi.[15] Bunun bir sonucu olarak isyancılar Jimo'da baskın hâle geldiler ve devrimci komiteleri kurma hakkı kazandılar.[16] Wang Sibo, Li Yingliang, Jiang Zhensheng, Wang Zhanjun, Wang Silun, Lan Chengwu ve diğer isyancı önderlerin hepsi, Jimo beldesindeki en önemli eğitim kurumu olan Jimo 1 No'lu Ortaokulundaki devrimci komitenin önde gelen üyeleri oldular ve böylelikle beldede cüretkâr eğitim reformlarının yolunu açtılar.[17]

Mao'nun, aslında 7 Mayıs 1966'da Lin Piao'ya yazmış olduğu mektubun bir parçası olan "7 Mayıs Direktifi" taslağı Kültür Dev-

rimi'nin eğitim reformlarının felsefî altyapısıydı. Mektubunda Mao eğitim süresinin kısaltılması ve eğitimde devrimci değişikliklerin yapılması önerisinde bulunuyordu. Burjuva entelektüellerinin okul sistemindeki egemenliğinin devam etmesine izin verilmemelidir.[18] Mektup, Jimo beldesinde 1968 Nisanı'nda "Eğitim Reform Ön Programı"nı formüle eden isyancı öğrenciler ve öğretmenler, işçiler, çiftçiler ve askerler için bir ilham kaynağıdır.[19] Jimo eğitim reform programı ortaokullar ve liseler için öğrenci alım süresinde sınavların kaldırılması talebinde bulunmaktadır. Her köyün kendi ilkokulunu kurmasını ve komşu köylerin ortak ortaokullar kurmalarını önermektedir. Eğitim süresinin ilkokullar için altı yıldan beş yıla indirilmesi, ortaokullar ve liseler için üç yıldan iki yıla indirilmesini önermektedir. Eğitim Reformu Ön Programı aynı zamanda yerel ihtiyaçları göz önünde bulunduran yeni okul kitaplarının hazırlanması ve sınıflarda öğrencilerin yetkilendirilmesine olanak sağlayacak yeni öğrenim yöntemlerinin geliştirilmesi çağrısında bulunmaktadır.[20]

Yeni Köy İlkokulları

Jimo Eğitim Reformu Ön Programı Nisan 1968'de yayınlandığı vakit, reform yanlısı Kızıl Muhafız isyancılar hâlihazırda Jimo beldesinde hâkimlerdi.[21] Pek çok köy derhâl kendi ilkokullarını açmaya başladı. Kültür Devrimi'nden önce toplam nüfusu 4.000 olan Güney Nehri, Guo Jiaxiang ve Yaotou yalnızca dördüncü sınıfa kadar ders veren eski bir tapınakta kurulu bir ilkokulu paylaşıyorlardı. Birinci sınıf, ikinci sınıf ve üçüncü sınıf seviyelerinde ikişer sınıf vardı ancak dördüncü sınıf seviyesinde yalnızca tek bir sınıf vardı. Ve şimdi bu üç köy kendi ilkokullarını kurmaya ve başka diğer dört köyle beraber ortak bir ortaokul açmaya karar vermişlerdi.[22]

O zamanlar özellikle Güney Nehri, Guo ve Jiaxiang olmak üzere, bu köyler çok yoksullardı. Bu iki köydeki köylüler ancak kendilerini besleyebiliyorlardı. Aslında birkaç yıl öncesindeki süreç sırasında Güney Nehri'ndeki kimi haneler zorlu ilkbahar ayları boyunca kendilerini geçindirebilecek kadar hükümetten tahıl yardımı almışlardı.[23] Paraları yoktu ancak yılgın değillerdi. Bu köylerde mevcut olan bir iş gücü bolluğuydu. Güney Nehri'nde sıradan köylülerle beraber Devrimci Komite köy içerisinde bir araziyi seçti ve okulun inşası için bir plan hazırladı. 1968'in

sonbahar hasadından sonra köylüler köyün taş ocağında taş kırmaya ve köyün ormanından ağaç kesmeye başladılar. Bütün kış boyunca çalıştılar ve 1969 baharı itibarıyla kendi ilkokullarını inşa etmeye başlayabilecek inşaat malzemelerinin hepsini toplamışlardı. Bahardaki ekim vaktinden önce Güney Nehri köyü beş büyük sınıfı ve bir üç sınıflık ofisiyle beraber ilkokulunun inşaatını bitirmişti.[24] 1969 kışı itibarıyla diğer üç köy de kendi ilkokulunu açmıştı. Camlı pencereler ve elektrikli aydınlatma ile bu yeni köy ilkokulları eski hükümet tarafından yönetilen tapınaktaki ilkokuldan çok daha iyi teçhizatlandırılmıştı.[25]

Bu okuldaki öğretmenlerin kendileri de, kimi durumlarda yalnızca ilkokul eğitimi almış olanlar da dâhil olmak üzere alt-ortaokul eğitiminden geçmiş köylülerdi. Yalnızca ilkokul eğitimi almış olan Li Meihua, Zhou Chongqi ve Zhao Limei Güney Nehri Köy İlkokulunda işe başladılar. 1968 yılında ortaokuldan mezun olan Guan Xufen ve Zhou Lifen Güney Nehri Köyü İlkokulunun en iyi eğitim görmüş iki öğretmeniydiler. Daha önce bir hükümet okulunda öğretmenlik yapmış ve köy okulunun başına getirilmiş olan biri hariç Güney Nehri İlkokulu öğretmenlerinden hiçbiri herhangi bir öğretmenlik eğitimi almamışlardı. Hiçbir standarda göre bu öğretmenler kalifiye sayılamazlardı. Öğrencilere temel okuma yazma ve matematik bilgisi veriyorlardı. Köy okulunun ilk birkaç yılında ayrıca kimi müzik ve resim dersleri de vardı ancak başka bir şey yoktu. Beden eğitimi köy sokaklarında koşturmaktan ve halat çekmeden öteye gitmiyordu. Bu yeni kurulmuş diğer köy ilkokullarında da geçerliydi.[26] Kültür Devrimi eleştirmenleri köy ilkokullarının bu düşük standartlarına işaret etmektedirler. Ancak köydeki insanlar başka ne yapabilirlerdi? Daha iyi öğretmenlerin müsait olmalarını mı beklemeliydiler? Bir çocuğun ömrü hayatında eğitim almak için yalnızca tek bir şansı vardır. O fırsat bir kere kaçmaya görsün, hiçbir zaman geri gelmez.

Köy okulları esnek programlarla işliyorlardı. Yoğun mevsimlerde öğretmenler çocukları buğday başakları toplamak, molalarda köylülere şarkı söylemek gibi ellerinden gelen bütün yollarla hasada yardımcı olmaları için tarlalara götürüyorlardı. Müfredat dışı etkinlikler içinse, dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri kâğıt kutular ve zarflar yaparak okula para kazandırma gibi kimi pro-

jelere girişiyorlardı. Bu projelerden gelen paralar film izlemeye gitmek için düzenlenen geziler ve okulun kimi giderlerini karşılamakta kullanılıyordu.[27]

Guo Jiaxiang köyünden okula çok gitmek isteyen ancak Kültür Devrimi öncesi bunu başaramamış Sun Shiyu deneyimini şöyle anlatıyor. Ailesinin ona keçilerin bakımı için ihtiyacı vardı. Her sabah kıskanç gözlerle okula giden diğer çocukları izlermiş. Aynı zamanda keçilerinin okul penceresinin karşısındaki otlağa, o içeriye bakarken otlasınlar diye götürürmüş. Okula gidemeyen diğer çocuklar da orada toplanıyorlarmış. Bir gün uzaktan izlediği üçüncü sınıf Gao Yubao'nun ÇKP iktidara gelmeden önce okula gitme isteğini ancak ailesinin onu okula gönderemediğini anlatan ünlü otobiyografisi "Okula gitmek istiyorum"dan bazı bölümleri çalışıyormuş.[28] O zamanlar Gao'nun otobiyografisi oldukça meşhurdu ve bu yüzden ilkokul ders kitaplarına uyarlanmıştı. İronik şekilde Gao'nun otobiyografisinde eleştirilen milliyetçilerin iktidarı sırasındaki eşitsiz eğitim imkânları hâlen mevcuttu ve sınıf penceresinin hemen dışındaki çocuklar bunun bir göstergesiydi. Öğretmen ve çocuklar bunu hemen fark etmişler ve öğretmen, ironinin de etkisiyle okul penceresinin hemen dışında duran Sun Shiyu ve oyun arkadaşlarına eğer kendisi okul harçlarını öderse okula gelip gelmeyeceklerini sormuş. Pek tabii ki sadece okul harçlarının karşılanmasının bu çocuklara pek bir yardımı dokunmazdı. Aileleri onların yardımlarına muhtaçtı.

Sun Shiyu ve çoban arkadaşlarından bazıları 1967 yılında, eğitim reformları sırasında üçüncü sınıfa başladılar. Her ne kadar okula girdiğinde Sun Shiyu sınıf arkadaşlarından dört yaş kadar büyük olsa da kırsal eğitim reformlarının zamanlaması onun için çok iyiydi. İlkokulu bitirebildi ve ortaokula devam etti. Ortaokuldan sonra Guo Jiaxiang'daki köy fabrikasında çalıştı ve orada önemli bir teknisyen oldu.[29] Kültür Devrimi sırasında Jimo'daki deneysel köy ilkokulları pek çok çocuğun okula gidememesine sebep olan çeşitli sorunlara çözüm yaratıyordu. İlk olarak köydeki her çocuk için okulda kontenjan yarattı. Herhangi bir çocuğu okulda yer olmadığı için reddetmeye bir sebep yoktu. İkinci olarak ise okul ücretsizdi. Ailelerin çocuklarının eğitimi için harç ödemesi gerekmiyordu.[30] Üçüncü olarak çocuklar okula kendi köylerinde gidiyorlardı ve okul saatleri de esnekti ki bu

çocukların ev işlerinde ailelerine daha fazla vakit ayırabilecekleri anlamına geliyordu. Ailelerin çocuklarının yardımlarına en çok ihtiyaç duydukları yoğun mevsimlerde okul kapalıydı. Son olarak ise, artık ailelerin çocuklarının okula gitme fırsatını yadsımaları artık mümkün değildi. Artık çocukların okula gitmeleri gerektiği beklentisi aileler üzerinde onları okula göndermeye yönelik bir baskı oluşturmuştu. Güney Nehri Devrimci Komitesi başı Jiang Zhihe'ye göre o zamanlar köy önderleri çocuklarını okula göndermeyen aileleri sorguluyorlardı.[31]

Köy okulları kırsaldaki çocukların okula yazılmalarını engelleyen köstekleri ortadan kaldırdığından köy okulları inşa edilir edilmez okula yazılma oranı arttı.[32] Jimo beldesinde okula gitme çağındaki çocukların okula kayıt oranı 1968'de yüzde 90.5'e, 1973'te yüzde 98.3'e ve 1976'da yüzde 99.1'e yükseldi.[33] Güney Nehri Köy İlkokulunda yirmi yıl eğitim vermiş olan emekli bir köy ilkokulu öğretmeni Zhou Chengqi'ye göre köy okullarının kurulmasıyla beraber artık okula gelmeme bir sorun değildi.[34]

Yeni Ortak Köy Ortaokulları

Köy ilkokullarının kurulmasından daha da önemli olan şey ortak köy ortaokullarının kurulmasıydı. Bu Jimo beldesindeki her çocuk için ortaokul eğitimini mümkün kıldı. 1959 yılı itibarıyla beldede, her yedi köye bir ortalamasıyla 130 ortak ortaokul kuruldu.[35] Güney Nehri ve altı komşu köy, Guo Jiaxiang, Hu Jiacun, Yaotou, Huayuan, Moshi ve Fu Jiazhuang kaynaklarını bir araya getirerek ortak bir ortaokul kurdular. Toplam 8.000 kişilik nüfuslarıyla bu yedi köy inşaat çalışmalarını koordine edebilmek için her köyden bir temsilcinin olduğu bir komite oluşturdu. Her köy nüfusuna oranla inşaat malzemesi katkısında bulundu. Güney Nehri ve Guo Jiaxiang diğerlerinden daha büyüklerdi ve bundan daha çok katkı sundular. Pek çok temel inşaat malzemesi yerelde mevcuttu. Güney Nehri ve Guo Jiaxiang köylerinde taş ocakları vardı ve çoğu taş malzeme buradan geldi. Yaotou köyü tuğla üretiyordu ve okul binalarının inşaatına katkısını tuğla ve kiremitle sağladı.[36]

İnşaat malzemeleri toplanır toplanmaz yedi köyden gelen duvarcılardan müteşekkil bir inşaat ekibi yeni yeni sınıf inşa etmeye başladı. Okul, daha önceleri Yaotou, Güney Nehri ve

Guo Jiaxiang'ın kullandığı hükümet tarafından yürütülen ilkokulun yerine yapıldı. Okul, Güney Nehri ve Guo Jiaxiang arasında bulunan eski bir tapınaktı. Yeni köy ortaokulunu inşa etmek için daha geniş bir arazi gerekiyordu. Ancak eski tapınak okulunun yanındaki arazi uzun yıllar boyunca her iki köyden de köylülerce sebze bahçesi olarak kullanılmıştı ve onlar için oldukça değerliydi. Bu insanları bahçelerini taşımaya ikna etmek çok zor olacaktı. Okulun yüzü suyu hürmetine her iki köyde de isyancıların egemen olduğu yönetimler, köylüleri bahçelerini evlerine daha uzak yeni bir araziye taşımaya ikna etti.[37]

Ortak ortaokulun inşaatı okul binası sorununa çözüm olmuştu. Okulda öğretmenlik yapacak öğretmen bulmak daha zorlu bir görevdi. İlkokulda öğretmenlik yapabilecek birilerini bulmak göreceli olarak daha kolaydı. Ortaokulda öğretmenlik yapmak daha çetin bir görevdi. İlk-ortaokulda öğretmenlik yapabilmek için öğretmenlerin en azından lise eğitimi almış olmaları gerekiyordu ki o zamanlar kırsal bölgelerde yalnızca birkaç kişi bu türden bir eğitime sahipti. Güney Nehri Ortak Ortaokulu resmî öğretmenlik eğitimi olan eski iki devlet okulu öğretmenine ve liseyi bitirmiş ve ortaokul sınıflarına girebilecek öğretmenlik deneyimi olan kırsaldan dört öğretmeni davet etmeye karar verdi. Neyse ki Hou Zhenmin ve Wang Qingyu'nun devlette çalışan öğretmenlerin memleketlerine dönüp eğitim vermeleri teklifi gazetelerce güçlü bir şekilde tutuluyordu. Dolaylı olarak kentsel bölgelerde devlete çalışan pek çok öğretmen kırdaki memleketlerine geri döndüler.[38] Güney Nehri Ortak Ortaokulunda geri dönen altı öğretmen işe girdi.[39] Devlette çalışan pek çok okul öğretmeni tarafından pek rağbet görmeyen bu politika Jimo'nun ortak köy ortaokulu için beklenmedik bir hediye oldu.

Ortak köy ortaokulunun kurulmasıyla beraber, kırsal bölgelerde ilkokulu bitirmiş öğrenciler ortaokula yazılabileceklerdi. Herkes için yeteri kadar yer vardı. Kimseyi dışarıda bırakacak bir giriş sınavına gerek yoktu. Yedi köyden bütün ilkokul mezunları otomatik olarak herhangi bir sınava girmeksizin ortaokula gidebiliyorlardı.[40] Ortak köy ortaokulunun inşaatıyla beraber Jimo'nun kırsal bölgelerindeki her bir çocuk evlerinden çok uzak olmayan bir ortaokula ücretsiz olarak gidebilecekti.

Yeni Komün Liseleri

Kültür Devrimi'nden önce Jimo'da 1962 yılında 88 öğrencinin, 1963 yılında 132 öğrencinin, 1964 yılında 99 öğrencinin, 1965 yılında ise 212 öğrencinin yazıldığı iki lise mevcuttu.[41] Kontenjan kısıdından ortaokul mezunlarının yalnızca beşte biri Kültür Devrimi'nden önce liseye yazılabiliyordu.[42]

Jimo'nun Eğitim Reformu Ön Programı halk komünlerine kendi liselerini kurma çağrısı yaptı. 1969 yılı itibarıyla Jimo beldesindeki liselerin sayısı on yediye, lise öğrencilerinin sayısı da 3.020'ye çıkmıştı. 1976 yılı itibarıyla lise sayısı 84 olmuştu. Komün liselerinin tamamı komünler tarafından inşa ve finanse edilmişti. Jimo beldesinde otuz komün vardı ve 1976 yılı itibarıyla her komünde üç lise mevcuttu (Bkz. Tablo 2). 1976 yılında Jimo'daki lise birinci sınıf öğrencilerinin sayısı 8.264'tü ve o senenin mezunlarının sayısı 4.095 idi. 1976 yılında Jimo'daki bütün liselerde 13.172 öğrenci mevcuttu.[43]

Jimo'da Eğitim Reformu Ön Programı uygulamaya geçtikten sonraki yedi yıl boyunca, yani 1969'dan 1976'ya kadar olan süre boyunca 19.130 kişi liseyi bitirdi. Kültür Devrimi öncesindeki on yedi yıl boyunca liseyi bitiren kişilerin on üç katı sayıda insan. Aynı dönemde 84.727 öğrenci ilk-ortaokulu bitirdi. Kültür Devrimi'nden önceki yılların on yedi katı (Bkz. Tablo 1 ve Tablo2).

1976'da Jimo liselerinde görev yapan öğretmenlerin ve personelin toplam sayısı 4.230'du, bunlardan yarısı, yani 2.426'sına, öğretmenleri ve personeli destekleme yükünün köylülerce kolektif olarak paylaşıldığı anlamına gelecek şekilde, iş puanlarıyla ödeme yapılıyordu (Bkz. Tablo 3). Kırsaldan gelen öğretmenler, tarlalarda çalışan çiftçiler ve fabrikalardaki işçilerle aynı iş puanını alıyordu. Ayrıca her ay komün hükümetinden 2 yuan ödenek alıyorlardı. Pek tabii ki, eğitim için bütün faturaları hükümet ödese çok daha iyi olurdu ancak hükümet kendi başına para kazanamıyordu. Yalnızca insanları vergilendirerek para elde ediyordu. Pek az insan vergilendirmeden memnundu ancak vergiler olmaksızın herhangi bir kamu hizmeti de olmazdı. Komün yapısında vergi görünmezdi ve hükümet gideri, hükümetin vergi toplama bürokrasisini finanse etmesi gerekmediğinden bu sistemde oldukça azaltılmıştı.[44]

Tablo 1. Jimo Beldesindeki İlk-Ortaokullar

	Okul Sayısı	Sınıf Sayısı	Kaydolan Öğrenci Sayısı	Mezun Sayısı	Okuldaki Öğrenci Sayısı
1949	2				950
1950	1				1.117
1951	1				1.350
1952	1				1.328
1953	2				2.029
1954	2				2.675
1955	1				1.600
1956	4				3.073
1957	4				2.667
1958	8	79	1.994	408	4.072
1959	8		1.928		4.761
1960	13		2.601	880	4.762
1961	13	72	1.407	2.957	
1962	8	52	850	509	1.953
1963	7	46	1.233	554	2.107
1964	9		1.169	319	2.979
1965	8	69	1.303	642	3.573
1966	7	90			4.892
1967	7	90	1.385	960	4.852
1968					
1969	130	760			28.782
1970	143		14.729	8.065	22.795
1971	210	796	19.737	9.287	33.101
1972	144		16.093	13.185	34.235
1973	144	756	14.171	16.902	30.269
1974	138	618	11.382	12.710	24.693
1975	138	775	22.196	12.637	33.605
1976	269	1.164	29.666	10.937	52.031
1977	255	1.246	27.630	20.788	56.814
1978	173	1.086	23.466	23.466	51.390
1979	141	932	17.855	18.453	43.351
1980	134	942	16.487	9.635	43.272
1981	149	970	17.917	9.546	45.646
1982	141	902	16.437	10.751	43.126
1983	135	791	9.939	10.595	38.358
1984	131	706	10.550	10.513	35.108
1985	106	669	14.444	11.351	34.995
1986	109	810	16.338	10.836	42.554
1987	106	828	15.734	10.665	43.007

Kaynak, Jimo Xianzhi, 704-705. Boş haneler orijinal belgelerde de boş yer almaktadır.

Tablo 2. Jimo Beldesindeki Liseler

	Okul Sayısı	Sınıf Sayısı	Birinci Sınıf Öğrenci Sayısı	Mezun Sayısı	Okuldaki Öğrenci Sayısı
1950	1	1	31		31
1951	1	1			31
1952	1	2	50		81
1953	1	4	117	31	151
1954	1	4			151
1955	1	7	171	50	272
1956	1	8	202	117	357
1957	1	10	96		453
1958	2	16	410	168	685
1959	2		465		900
1960	2		451	198	877
1961	2	22		198	770
1962	2	16	88	177	582
1963	2	13	132	166	493
1964	2		95	240	334
1965	2	9	212	101	433
1966	2	9			433
1967	2	9		123	423
1968					
1969	17	60			3.028
1970	17		1.758	941	2.860
1971	23	105	3.894	1.251	5.695
1972	23		4.430	1.444	8.195
1973	23	133	3.500	3.737	7.797
1974	23	146	4.247	4.119	7.783
1975	23	177	5.054	3.420	9.238
1976	84	250	8.264	4.095	13.172
1977	89	371	12.186	4.762	19.825
1978	94	366	7.552	7.753	19.087
1979	30	221	5.996	8.708	11.349
1980	27	188	31.935	4.900	9.502
1981	10	73	2.029	5.245	4.055
1982	10	72	1.710	1.745	3.585
1983	10	68	1.663	1.676	3.463
1984	9	73	1.687	999	4.109
1985	9	89	1.670	703	5.150
1986	9	88	1.685	1.546	5.554
1987	9	99	11.936	11.819	5.669

Kaynak, Jimo Xianzhi, 704. Boş haneler orijinal belgelerde de boş yer almaktadır.

Tablo 3. Ortaokul ve Lise Öğretmenleri ve Personeli

Yıl	Devlet Öğretmenleri	Köy Öğretmenleri	Toplam
1949			52
1950			95
1951			113
1952			121
1953			204
1954			151
1955			152
1956			156
1957			191
1958			260
1959			292
1960			474
1961			142
1962	289	6	295
1963	273		273
1964	292	9	292
1965	307	8	307
1966			297
1967			302
1968			
1969	698	664	1.362
1970	1.348	500	1.848
1971	1.737	731	2.468
1972	1.676	813	2.489
1973	1.605	767	2.372
1974	1.583	748	2.331
1975	1.664	1.179	2.843
1976	1.804	2.426	4.230
1977	1.893	3.243	5.136
1978	1.944	2.785	4.629
1979	2.117	2.054	4.171
1980	2.072	1.774	3.846
1981	2.187	1.485	3.672
1982	2.271	1.251	3.522
1983	2.162	1.122	3.284
1984	2.140	1.044	3.184
1985	2.229	912	3.141
1986	2.658	1.291	3.949
1987	2.762	1.263	4.015

Kaynak, Jimo Xianzhi, 75. Boş haneler orijinal belgelerde de boş yer almaktadır.

İşçilerin ve Çiftçilerin Okul Yönetimine Katılımı

Kültür Devrimi'nin ilk dönemlerinde Pekin ve Qinghua Üniversiteleri, işçileri, askerleri ve çiftçileri okul yönetimine katmak fikriyle bir deney gerçekleştirdiler. 1968 yazında Mao Zedong bütün ülkenin bu fikri benimsemesi teklifinde bulundu. Jimo'da Mao'nun inisiyatifine cevap hiç gecikmedi. İşçi ekipleri derhâl Jimo 1 No'lu Ortaokuluna, Jimo 2 No'lu Ortaokuluna ve Chenguan Ortaokuluna girdiler ve çiftçi temsilcileri kırsaldaki bütün okullarda okul yönetimlerinin bir parçası oldular. Jimo 1 No'lu Ortaokuluna giren İşçi Ekibi Jimo beldesindeki en büyük ve en önemli devlet girişimi olan Jimo Tarım Makineleri Fabrikası'ndan yedi işçiden müteşekkildi. Başlarında He Zongyin'in olduğu Jimo Kimyasal Gübre Fabrikası'ndan altı işçi eğitim reformuna başkanlık etmek için Jimo Chenguan Komünü Ortaokuluna girdiler. Kırsal bölgelerde çiftçiler temsilcilerini köy ilkokullarına ve köy ortak ortaokullarına gönderdiler. Güney Nehri Ortak Ortaokulunu denetleyen ekip Güney Nehri'nden Zhang Dechi ve Zhang Zuojiao, Yao Tou'dan Lan Yingyu, Moshi'den Chu Jilan ve Zhang Ziyong, Guocun'dan Huang Kerong ve Hu Jia köyünden Yu Lixing'den oluşuyordu.[45]

1978 yılından bu yana sıradan insanlar kadar elit eğitimciler de, işçiler ve çiftçiler acınacak eğitimsel yeterliliğe sahip olduklarından işçilerin ve çiftçilerin okul yönetimine katılmaları pratiğiyle dalga geçiyorlar. Jimo 1 No'lu Ortaokulundaki işçi ekibinin başı olan Zhou Songbo herhangi bir resmî eğitim almamıştı. 12 yaşındayken fabrikada çalışmaya başlamıştı. Fabrikası tarafından desteklenen gece okulundan basit kelimeleri yazmayı ve okumayı öğrenmişti.[46] Ekipteki diğer işçiler de daha iyi eğitimli sayılmazlardı. Ekibin tek kadın üyesi Zhang Meien gece okulu aracılığıyla okuma yazma öğrenmişti. Ekibin diğer beş üyesinden hiçbiri ilkokulu bitirmemişti. Chenguang Ortaokulundaki işçi ekibinin başında bulunan, eski bir ordu mensubu olan He Zongyin ortaokul eğitimi almıştı. Ekibindeki en iyi eğitimli kişi kendisiydi.[47]

Çiftçi temsilcilerinin yeterlilikleri işçilerinkinden daha iyi sayılmazdı. Güney Nehri köyündeki Köylü Derneği'nin başı olan Zhang Dechi resmî bir eğitim almamıştı. Henüz 9 yaşındayken bir toprak ağasının hayvanlarına bakmaya başlamıştı. Guocun'daki

Köylü Derneği'nin başkan yardımcısı Huang Kerong ilkokulu bitirmemişti. Köy başkan yardımcısı Zhang Ziying ve Moshi'deki Kadın Derneği'nin başı Chu Jilan ilkokulu bitirmişlerdi ve Jimo beldesindeki kır okullarına gönderilen temsilciler arasında en iyi eğitimli çiftçilerdi.[48]

Geleneksel Çin inançları yönünden bu az eğitimli çiftçi ve işçilerin eğitim reformlarına öncülük etmesi bir rezaletti. Nasıl bu az eğitimliler daha iyi eğitimlilere öncülük edebilirdi? Temel olarak bu felsefî bir meseleydi. Bu eleştiri, eğitimli Çin elitinin kibrini ve bilgiye yönelik dar kafalı zihniyetlerini yansıtmaktadır.[49] Her ne kadar bu çiftçi ve işçilerin resmî bir eğitimi olmasa da sahip oldukları şey pratik bilgi ve eğitime yönelik farklı bir perspektifti. Çin okullarındaki ve Çin toplumundaki geleneksel ön yargı ve tek yönlülüğe cesaretle göğüs germişlerdi çünkü eğitim reformlarında bir misyonları olduğunu hissediyorlardı.[50] Okullara yönelik deneyimleri çeşitliydi. Daha becerikli olanlar daha hızlı bir şekilde öğretmenlerin ve öğrencilerin saygılarını ve iş birliklerini kazandılar, daha az becerikli olanlar ise saygı ve iş birliği elde etme yönünde daha zor durumda kaldılar.

İlk başta Çift Tapınak Okulundaki öğretmenler ve öğrenciler alışılagelmemiş bir gramerle Başkan Mao demenin bir biçimi olan "xiang Mao Zhuxi Xuexi" cümlesini ilkokul toplantısında sarf ettiği için Huang Kerong'un arkasından gülmüşlerdi.[51] Zhang Dechi Güney Nehri Köy Okulunda, ağası kendisine hastalıklı domuz yedirdiğinden gıda zehirlenmesi yaşarken çalışmak zorunda olmanın zorluğundan bahsettiği için öğretmenler ve öğrenciler arasında bir şaka malzemesi olmuştu.[52]

Dalganın ve alayın karşısında geri adım atmadılar. Öğrenciler ve öğretmenlerle beraber çalışmaya devam ettiler. Huang Kerong, bir başka okula atanmış eski bir yönetici tarafından çalınmış olan bir teçhizatı geri almak için gece yarısında tren istasyonuna koştuğunda öğrencilerin ve öğretmenlerin tavırları kendisine karşı değişmeye başlamıştı. Kademeli olarak hiçbir resmî eğitimi olmayanlar, pratik bilgileri ve muhakeme güçleri yeteneklerini ifade eder hâle geldiğinde öğretmenlerin ve öğrencilerin saygısını ve iş birliğini kazanmışlardı. Öğrenciler, Zhang Dechi'nin üretim ekibinde en saygı duyulan çiftçi olduğunu öğrendiler. Ektiği buğday tohumları her zaman daha eşit dağılıyor ve daha fazla mahsul

veriyordu. Aynı zamanda Zhang Dechi ve Huang Kerong'un öğrencilere yardımcı olduğunu fark ettiler. Isıtıcı eksikliğinden Güney Nehri Ortak Ortaokulunun sıcak suyu yoktu. Zhang Dechi okul için bir ısıtıcı almayı başarabilmişti. Kışın Huang Kerong sınıfları ısıtmak adına köyündeki insanları kömür ayırmaya ikna edebilmişti.[53] Aynı zamanda deneyimli konuşmacılar olan Zhang Ziying ve Chu Jilan en başından itibaren öğretmenlerin ve öğrencilerin saygısını ve iş birliğini kazanmışlardı. Öğretmenler sorunları onlarla tartışıyor ve ekseriyetle görüşlerine saygı duyuluyordu.[54]

Topyekûn, işçiler daha yüksek toplumsal statüye sahip olduklarından çiftçilere kıyasla okullarda daha iyi geçiniyorlardı.[55] Öğrenciler ve öğretmenler işçileri okullarına geldiklerinde çok sıcak karşıladılar. Eski öğrenci ve işçi ekibi üyeleri hâlen bugün bu sıcak karşılamayı anımsıyorlar.[56] Genel olarak işçiler, çiftçilerden daha örgütlü ve daha disiplinliydiler. Jimo 1 No'lu Ortaokuluna giren yedi işçiden her biri okul kampüsünde yaşıyor ve öğrenci yemekhanesinde yemek yiyorlardı. Aynı zamanda öğrenci yurt odalarını sık sık ziyaret ediyorlardı. İlk yıl hafta sonları, kırsaldan gelen pek çok öğrenci evine gidemediğinden kendileri de evlerine nadiren döndüler.[57] Bir öğretmen şunu soruyordu, nasıl bir okul önderleridir ki bunlar ellerini dışkıya bulayıp sebzelerle uğraşıyorlar?[58] Ancak işçi ekibinin eski üyelerine göre öğrencileri gayet yakından tanımışlar ve onlarla beraber çalışarak öğrencilerin saygılarını kazanmışlardı.[59] Bazı eski öğrenciler bahçelerde çalışmanın, kırsaldan gelen öğrencilere sınıf arkadaşlarına bahçıvanlık yeteneklerini gösterebilme fırsatı tanıdığından ve kırsaldan gelmeyen öğrencilerin de bahçıvanlık yapmayı öğrenmelerinden bunun iyi bir şey olduğunu söylemekteler. Bu gibi etkinliklerin bir sonucu olarak olumlu bir etkileşim gerçekleşmişti.[60]

Röportaj yaptığım pek çok insana göre, Jimo'daki işçiler ve çiftçiler, öğrencilerin yaşamları hakkında bir şeyler öğrenebilmek için çaba sarf etmişlerdi. Zhang Meien ve Wang Kezhuang öğrencilerin yurt odalarına, hayatları hakkında daha fazla şey öğrenmek için gittiklerini söylemekteler.[61] Güney Nehri köyünden Zhang Zuojiao ve Zhang Dechi her köylüyü ve çocuğunu tanıyordu. Eğer bir çocuğun dersleri iyi değilse, öğretmenler ile beraber ailelerini ziyarete giderler ve çocuğun evde neyle meşgul olduğunu

öğrenirlerdi.[62] Güney Nehri Ortaokulunda öğretmenlik yapan Chu Jiying sınıfındaki çocukların ailelerini tanımak için oldukça uzun bir zaman harcadığını söylüyordu.[63] Chu'nun sınıfında iki öğrenci olan Gong Zhaolin ve Zhang Soucheng okul sonrası kavga etmişler ve Zhang'ın kafası patlamıştı. Chu okuldan sonra aileleri ziyaret ettiğinden aynı gün kavgadan haberdar olmuştu. Ertesi gün sınıfla beraber bu kavgadan hangi dersin çıkarılabileceğini tartışabilmişti.

Jimo 1 No'lu Ortaokulundan bir öğrenci rutin bir şekilde yatağını ıslatıyordu. Sınıf arkadaşlarının kendisiyle dalga geçeceğinden korktuğundan gün içinde yatağını kurutmuyordu. İşçiler öğrencinin bu durumunu öğrendiklerinde ona yardımcı oldular. Zhou Songbo onu okul doktoruna götürdü. İşçi ekibinin kadın üyesi Zhang Meien öğrencinin yorganını yıkadı ve içine yeni pamuk doldurdu. Ayrıca diğer öğrencilerle konuşup onlardan sınıf arkadaşlarının yaşadığı zorluğu anlamalarını ve onunla dalga geçerek durumunu daha da kötüleştirmemelerini istedi.[64]

Zhang Dechi ve Huang Kerong, bir öğrencinin peşi sıra birkaç kez okula geç gelmesi ya da devamsızlık yapması durumunda öğretmenlerle beraber çocuğun ailesiyle konuştuklarını ve sorunun ne olduğunu öğrendiklerini anlatıyorlar.[65] İşçiler aynı zamanda öğretmenlere hayatlarındaki kimi zorlukları çözmeleri için yardımcı oluyorlardı. Fizik öğretmeni Li Junping hamileydi ve evde yardıma ihtiyacı vardı. İşçiler öğretmenin küçük kız kardeşini okuması için Taian'dan oraya transfer ettiler ki ev işlerinde ablasına yardımcı olabilsin. İngilizce öğretmeni olan Xiao Qinfeng evde yaşadığı sorunlardan büyük bir zihinsel stres altındaydı. İşçiler kendisi ve kocasıyla görüştüler ve daha çok dinlenebilmesi için bir dönemliğine ders yükünü azalttılar. Kışın Jimo'da kömür kıtlığı oluyordu ve işçiler öğretmenlerin evlerini ısıtabilecek kadar kömürleri olduğundan emin oluyorlardı.[66]

Çince öğretmeni Zhou Minsheng eşinin annesiyle olan kavgalarından bıkmıştı. Ne zaman ki eve gelsin, kendisini bir tür ikilem içinde buluyordu. Yaşlı annesi, kendisinden ona sandalye getirmesini istiyordu. Eşi ise bunu yapmasını istemiyordu. Annesine sandalyeyi getirirse, eşiyle kavga ediyordu. Eğer ki eşini dinlerse, bir oğul olarak sorumluluğunu yerine getirmiyordu. Çaresizlik içerisinde işçi ekibi üyeleriyle konuştu. Zhou Songbo

ilk olarak ayrı ayrı sonrasında da hep beraber kavgalarının Zhou Minsheng'e yarattığı zorluklar hakkında öğretmenin eşi ve annesiyle görüştü. Ayrıca Zhou'nun bir oğul ve bir koca olarak sorumluluklarını açıkladı ve onlarla ailenin uyum içerisinde yaşayabilmesinin yollarını tartıştı. Onlar da ondan, Zhou Minsheng'in bir koca ve bir oğul olarak rolünü yaratıcı bir şekilde oynaması ve evdeki sorunları çözmesini istediler.[67] İşçi ekibinin soruna dâhil olması, Zhou'nun ailevî sorunlarının çözümü oldu.

Kimya öğretmeni olan Tang Kezheng ve beden eğitimi öğretmeni olan Zheng Yiming öğretmenler yemekhanesinde yumruklaşmışlardı. Tang, dayak yemiş ve kendini aşağılanmış hissetmişti. Zheng'in öğretmenlerin ve öğrencilerin bulunduğu ortak bir toplantıda eleştirilmesi için işçileri defalarca ziyaret etmişti. İşçiler onu Zheng'in insanların içinde aşağılanmasının sonuçta ona yardımcı olmayacağına ikna etmişlerdi. Bunun yerine bu, aralarındaki nefreti derinleştirecekti ve Zheng'in öğretmenler toplantısında kendisinden özür dilemesi daha iyi bir çözüm olacaktı.[68]

Zhou Minsheng kendini işine adamış bir Çince öğretmeniydi. Derslerini çok özenli bir şekilde hazırlıyor ve dil derslerini öğrencilerin ilgisini çekecek canlı hikâyelerle süslüyordu. Büyük oranda öğretme yöntemlerinden ders verdiği iki sınıftaki öğrencilerin performansları diğer sınıftakilerden daha iyiydi. Ders verdiği iki sınıfa "xue bu hao gongke, dui bucji jiu xing" (Eğer iyi ders çalışmazsak Başkan Mao'yu yüzüstü bırakırız.) gibi sloganlar asıyordu. Öğrenciler arasında sevilen bir öğretmendi. Ancak meslektaşlarını etkilemede başarısız oluyordu. Her yılın sonunda işçi ekibi ve okul devrimci komitesi yıl boyunca üstün hizmet gösteren birkaç öğretmeni örnek öğretmenler olarak seçiyorlardı. Bu öğretmenler, diğer öğretmenler tarafından seçildiğinden Zhou Minsheng genellikle kabul görmüyordu. Kendisine adaletsiz davranıldığını hissediyordu. Sitemini işçilere aktardı ve onlara neden örnek öğretmen olarak seçilemediği sorusunu yöneltti. İşçiler onu haklı buldular. Onu diğer öğretmenlerle konuşmaya teşvik ettiler ve meslektaşlarını dersi izlemeleri için sınıfına davet etmesi önerisinde bulundular. Bu tavsiyeyi yerine getirdi ve meslektaşlarıyla ilişkilerini düzeltti. Nihayetinde meslektaşları tarafından örnek öğretmen olarak seçildi.[69]

Yukarıdaki örneklerin hepsi işçilerin okulda eğitimsel önderlik

sergiledikleri kadar rehberlik de yaptıklarını göstermektedir. Eski işçi ekibi üyelerinden bir tanesi yaptığım bir röportajda öğretmenlere ve öğrencilere yardım etmek için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştığını söylüyordu.[70] Bu Çinlilerde hâkim olan önderlik anlayışıyla uyum içindeydi. Çin toplumu öyle bir şekilde örgütlenmişti ki çalışanlar çoğu zaman önderlik konumundaki insanlardan işleriyle ilgili olmayan pek çok hizmet vermelerini bekliyorlardı. Kamusal ve özel çalışma alanları arasındaki hudutlar Çin toplumunda çok keskin değildi. İnsanlar iyi bir önderin ihtiyaç durumunda iyi tavsiye verebilecek bir arkadaş olmasını bekliyorlardı. Bir anlaşmazlık vuku bulduğunda, önderlerden aile üyeleri, komşular ve iş arkadaşları arasındaki ihtilâflarda aracı rol oynamaları bekleniyordu. Önderlerin beklenmedik maddi zorluklar baş gösterdiğinde borç ve kredi vermeleri ve barınma sorununa çözüm olmaları bekleniyordu. İyi bir Çinli önder kendisinden yardım talep eden bir astına hayır diyemezdi.

Her şeyi hesaba katarsak öğretmenlerin ve öğrencilerin büyük çoğunluğu okullarındaki işçi ve köylülere çok ciddi saygı gösteriyorlardı. Eğitimsiz bir işçi olan Zhou Songbo öğretmenler arasında o kadar popüler olmuştu ki dört yılın sonunda okuldan ayrıldığında öğretmenler ondan geri gelmesini istemişlerdi. En nihayeti geri gelmiş ve toplam yedi yıl boyunca Jimo 1 No'lu Ortaokulunda kalmıştı.[71]

Bir diğer yandan ise kimi öğretmenler, işçilerin ve çiftçilerin eğitim reformları üzerine olan tartışmalara katılmalarını yanlış buluyorlardı. İşçilerin cehaletine ışık tutuyor ve derin Marksizm Leninizm bilgileriyle hava atıyorlardı. Marksist ekonomi politikte uzmanlaşmış Jimo 1 No'lu Ortaokulundan Wang Yukwei işçilere teorik meselelerde meydan okumaktan hoşlanıyor ve fırsatını bulduğunda işçilerin cehaletleriyle dalga geçiyordu.[72] Eğitimli Çin elitlerinden pek çoğu daha üstün bir eğitim aldıklarına inanıyorlardı. Herkesin kendilerinden bir şeyler öğrenmesi gerekiyordu ancak kendilerinin başkalarından öğrenecek bir şeyleri yoktu. Bu tavır ve davranış, kitap okumanın diğer etkinliklerden pratik uğraşlardan üstte tutulduğu geleneksel Çin kültürünün bir mirasıdır, çiftçilik, zanaatkârlık ve ticaret aşağı görülüyordu (wart ban fie xia ping, wei yo udu shu gao). Şüphe yok ki bu geleneksel yanlılık kısmen de olsa Çin'in bilim ve

teknolojide Batı'dan daha geri kalmasına sebeptir.[73] Bu aynı zamanda Mao'nun Çin'in modernleşme sürecinde eğitimli elitlerin reforme edilmeleri gerekliliğini vurgulamasının da sebebidir.[74] Çin'in eğitimli elitlerinin reforme edilmelerine ihtiyaç vardı ki bu da komünist kadroların reforme edilmeleri örneğinde olduğu gibi yeni bir şeyler öğrenmeleri anlamına geliyordu.

Eğitimi ve Üretici Emeği Birleştirmek

Köy ilkokullarının, köy ortak ortaokullarının ve komün liselerinin inşası 1968 Jimo Eğitim Reformu Ön Programı'nın tasavvur ettiğini eğitim reformlarının yalnızca bir parçasıydı. Program aynı zamanda öğretmenlere ve öğrencilere eski müfredatta ve öğretim metotlarında reform yapmaları çağrısında bulunuyordu. Eski müfredat gerçek hayattan kopuk olduğu için eleştiriliyordu. Eski öğretmen odaklı öğretim yaklaşımları da eleştiriliyordu.[75]

Çin'deki okul kitapları Pekin ve diğer büyük şehirlerdeki birkaç uzman tarafından hazırlanmıştı. Bu uzmanlar kırsaldaki çocukların neye ihtiyaçları olduğunu ya da kırsal kalkınmanın ön koşullarını anlamıyorlar ya da buna odaklanma zahmetine girmiyorlardı. Kırsaldaki öğretmenler ve öğrenciler kısmen eski müfredat ve ders kitapları kırsaldaki çocukların gerçek yaşamlarından kopuk olduğu için ve kırsaldaki çocukları açısından dezavantajlı olduğundan Kültür Devrimi sırasında eski eğitim pratiklerini kınıyorlardı. Matematik, fizik ve kimya kitaplarının işlediği soyut materyallerin çoğunun gerçek hayatta çok az karşılığı varken, gerçek hayatta kullanışlı olan kavramlar ve formüller öğretilmiyordu.[76] Bunu değiştirmek adına Jimo 1 No'lu Ortaokulundaki öğrenciler ve öğretmenler okulda konuşlanmış işçi ekibinin de teşvikiyle kendilerine yeni bir müfredat ve yeni kitaplar hazırladılar. Kitap derlemesi ekipleri öğretmenlerden, öğrencilerden, işçilerden ve çiftçilerden oluşuyordu. Kimya, fizik ve biyoloji iki ana derse bölünmüştü: "Temel Sanayi Bilgisi" ve "Temel Tarım Bilgisi". Matematik dersi saymanlık, muhasebe ve bütçelendirme gibi pratik bilgileri işlemeye başlamıştı.[77]

İyi bir eğitimi ne tesis eder? Kültür Devrimi'nin reformcuları öğrencilerin daha köşesiz bir eğitim almalarını istemişlerdi. Öğrenciler akademik çalışmalarını ana ödevleri olarak görecek ancak aynı zamanda sanayi ve tarımda kullanışlı yetiler

kazanacaklardı ve bundan daha da önemlisi eleştirel bir akıl geliştireceklerdi.[78] Kültür Devrimi sırasında emeği akademik eğitimin önüne koyma gibi bir eğilim mevcuttu ve bunun bir sonucu olarak öğrencilere fiziksel emek gerektiren işler veriliyordu. Ancak akademik çalışmalar ve fiziksel emek arasındaki oran yerden yere ve zamandan zamana göre oldukça büyük bir çeşitlilik gösteriyordu.

Jimo Öğretmen okulunda, öğrenciler okulun plastik atölyesi ve sebze bahçesinde haftada üç saatlik vardiyalar hâlinde rotasyon yapıyorlardı. Jimo 1 No'lu Ortaokulundaki öğrenciler farklı fabrikalarda 1968 yılı içerisinde üç ay geçirdiler. İşçilerin ve mühendislerin yardımlarıyla içten yanmalı motorlar ve elektrikli motorların çalışma prensipleri, detaylı projelerin nasıl çizilmesi ve okunması gerektiği ve diğer sanayiye ilişkin yetiler ve bilgiler üzerine yeni kitaplar derlediler. Kitap derleme süreçlerinde öğrenciler detaylı projeler çizmeyi ve farklı makineleri kullanmayı öğrendiler.[79] Ortaokul öğrencileri ve öğretmenleri aynı yıl içerisinde çalışmak için iki aylığına Kuzey Jimo'daki köylerde kaldılar. Mahsuller, gübreler ve tarım makineleri üzerine kitaplar hazırladılar ve çiftçilerle beraber çalıştılar.[80] Ancak bu fabrikalarda ve tarlalarda uzun süreler geçirme pratiği devam etmedi. Sonraki süreçlerde öğrenciler okulun sebze bahçelerinde ve atölyelerinde haftada bir öğleden sonra çalışmaya başladılar. Ara sıra çağrıldıklarında köylülere yardımcı olmak üzere fazladan bir öğleden sonra daha çalışıyorlardı.

Güney Nehri Ortak Ortaokulunda öğrenciler iki tür el emeği gerektiren uğraşa giriştiler. Okul için baharda saman biçtiler, yazın buğday topladılar ve sonbaharda tatlı patates topladılar. Ve kışın da taşları kırıp çakıl taşı ürettiler. Bu etkinliklerin amacı okulun yıllık gelirini yükseltmek ve öğrencilerde el emeğine yönelik bir sevgi geliştirmekti. Bu üretici etkinliklerde öğrenciler aynı zamanda işte meydana gelen sorunlarda akademik eğitimlerini kullanabiliyorlar ve birbirleriyle ve öğretmenleriyle farklı etkileşim biçimleri keşfediyorlardı.

1973 ve 1974 yıllarında kaimen banxue (açık kapı okullarının açılması) teşvik edilmişti. Haftada bir öğleden sonra bedensel emeğine ek olarak öğrenciler kendi seçimleri üzerine haftada dört kez yeni bir yetenek kazanmak için bir hastaneye ya da fabrikaya gi-

debiliyorlardı. Kimileri ilk yardım ve enjeksiyon yapmayı öğrenmişlerdi. Diğerleri ise makine ve radyo tamir etmeyi öğrenmişlerdi. Akademik olmayan uğraşlara harcanan ortalama zaman 1971 ve 1972 lise sınıfları için haftada dört saatti. 1973, 1974 ve 1975 lise öğrencileri için ise okulda geçen vaktin altıda birine tekabül eden 7 saatti.[81]

Okullar zaman içerisinde kimi belirli fabrika ve köylerle sürekli ilişkiler kurdular. Jimo 1 No'lu Ortaokulunun Jimo beldesindeki en büyük fabrika olan Jimo Tarım Makinesi Fabrikası'yla ve aynı zamanda Şarap Fabrikası'yla ilişkileri vardı.[82] Güney Nehri Ortak Ortaokulu bir ordu birliğiyle ve küçük bir kolektif ulaşım makinesi fabrikasıyla ilişkiler geliştirdi. Öğrenciler detaylı proje hazırlanması ve makine kullanımı için fabrikaya gidiyorlardı. Aynı zamanda işçi ve çiftçileri konuşma yapmaları üzerine okula davet ediyorlardı. Matematik eğitimlerinin bir parçası olarak saymanlık ve muhasebe çalıştıklarında ise köy muhasebecilerini konuşma yapmaları için okula davet ediyorlardı.[83] Zhang Suocheng'e göre eğitim reformları sırasında öğrendiği beceriler 1974'te mezun olduktan sonra çalışmaya başladığı köyündeki sanayi girişimindeki işine tamamen uygulanabilir içerikteydi.[84]

Fabrikalara ve tarlalara gitmenin, işçileri ve çiftçileri konuşma yapmaları için okula davet etmenin yanı sıra okullar aynı zamanda deney yapmak ve gelir yaratmak amacıyla kendi atölyelerini ve çiftliklerini kurdular. 1970 yılının sonu itibarıyla Jimo beldesindeki okulların çoğu bir ya da daha fazla atölye ve çiftlik kurmuştu.[85] Jimo 1 No'lu Ortaokulunda bir fabrika, iki atölye ve iki küçük çiftlik vardı. Güney Nehri Ortak Ortaokulu demir parçaların dökümünün yapıldığı bir atölye, organik gübre üreten bir atölye ve öğrenciler ve öğretmenler tarafından açılmış olan iki arazinin üzerine küçük bir çiftlik kurmuştu. Burada farklı tohumlar ve çiftçilik metotlarıyla deneyler yapıyorlardı.[86] Öğrenciler haftada bir öğleden sonra rotasyon içerisinde okul atölyelerinde ve okul çiftliklerinde çalışıyorlardı.[87]

Bu sanayi ve zirai projeler fabrika işçileri ve köylülerin yardımlarıyla mümkün kılınmıştı. Fabrikalar ve köyler, okullara lojistik destek sağlıyordu. Örneğin Jimo beldesindeki 1 No'lu Tarım Makineleri Fabrikası, Jimo 1 No'lu Ortaokulunun ilk atölyesi için ihtiyacı olan ekipmanı sağlamış ve aynı zamanda ilk dönemler-

de atölyenin işleyişine destek amacıyla teknik destek vermişti.[88] Ordu, öğrencilere askerî eğitim veriyordu.[89] Güney Nehri Ortak Ortaokulu yedi köyün her birindeki üretim tugaylarından maddi destek alıyordu. Guojia Xiang köyü okula ilk demir döküm atölyesini kurmada ve öğrencilerin teçhizatları kullanmayı öğrenmesinde yardım etmişti. Güney Nehri köyü her yıl okul için kömür alıp ikmalini yapıyordu.[90]

Kültür Devrimi Müfredat Reformlarını Değerlendirmek

Kültür Devrimi eğitim reformlarını eleştirenler örneğin dönemin fizik derslerinin "üç makinenin ve bir pompanın" – jeneratörler, dizel motorlar, elektrik motorları ve su pompaları - çalışılmasına indirgendiğini söylüyorlardı.[91] Eğitim reformları statik bir şeymiş gibi görülüyordu. Ancak aslında Kültür Devrimi eğitimi sırasındaki müfredat dinamikti ve bir evrim sürecinden geçmişti. Eğitim reformlarının 1968 ilâ 1970 arasındaki ilk aşaması sırasında daha soyut teoriler pahasına makineler ve pompalar hakkındaki pratik bilgilere vurgu yapılmıştı. Bu okul kitaplarına, deneysel doğalarını gösterir şekilde shiying kebei (deneme kitapları) denmektedir. Ancak 1971 yılı itibarıyla bu okul kitapları daha olgun bir aşamaya erişmişti ve içerikleri öncekilere kıyasla daha dengeliydi. Örneğin Jimo'da ve Shandong eyaletinin diğer beldelerinde kullanılan fizik kitapları manyetik alanlar, statik elektrik, termodinamik gibi pek çok teorik unsuru barındırmanın yanı sıra bu teorilerin gerçek hayattaki karşılıklarını da barındırıyordu. Bu sonradan çıkan okul kitapları shiying kebei olarak adlandırılmıyorlardı.[92]

Mevcut Çin hükümetinin Kültür Devrimi'ne ilişkin değerlendirmesi ve eğitimli elitin Kültür Devrimi eleştirisinden etkilenmiş Jimo'daki kimi çiftçiler bugün çocuklarının Kültür Devrimi'nin kırsaldaki eğitim reformlarından kandırıldıklarını düşünmekteler. Çocuklarının eski okul sisteminin mezunları kadar çok şey öğrenmediğini, çocuklarının el yazılarının güzel olmadığını ya da yeterince Çin karakteri ve tarihsel bilgi ezberlemediklerini söylemekteler. Güney Nehri köyü eski parti sekreteri olan Song Yongfa her ne kadar kurtuluştan önce yalnızca dört yıllık ilköğretim almış olsa da el yazısının Güney Nehri Ortak Ortaokulu mezunlarının çoğundan daha güzel olduğunu söylemektedir.[93] Güney Nehri Sekizinci Üretim Ekibi eski muhasebecisi Liu Shizheng

ekibindeki on komün lisesi mezununun hiçbirinin el yazısının iyi olmadığını belirtmektedir.[94] 50 bin lise mezunu arasında 1977 yılında standart üniversite giriş sınavını geçen elli kişiden biri olan Hu Dawei'yle tren istasyonunda el yazısı yüzünden dalga geçilmişti. El yazısını gören bir tezgâhtar ona teessüfle şu soruyu sormuştu: "Böylesi kötü bir el yazısıyla üniversite sınavında nasıl başarılı oldun?"[95] El yazısını bir yetenek ve eğitim ölçütü olarak görmek eski Çin'de doğal ve normal bir şeydi çünkü çocuklara bu öğretiliyordu. O zamanlar geçerli olan şey buydu ve pek çok insan kendilerini şık göstermek için el yazısı yeteneklerini kullanıyorlardı. Ancak modern eğitimde bir kalite ölçütü olarak el yazısı tamamen bir saçmalıktır.

Kültür Devrimi eğitim reformlarını farklı bir şekilde gören pek çok insan var. Yu Bo, böylesi bir kişi. Kendisi Sanhe beldesi kırsalındaki kırsal eğitim reformlarının elle tutulur başarılarına dikkat çekmiştir. Eğitim reformları dönemi sırasında Sanhe kırsalında, 1500 lise mezunu dizel motor, elektrik motoru, su pompası, radyo ve amplifikatör tamir etmeyi öğrenmişti. 1800'ün üzerinde öğrenci yeni mahsul tohumları elde etmede ve diğer tarım tekniklerinde ustalaşmışlardı. Bir diğer 4000'i ise zamanının zorunlu müfredatını tamamlarken yaygın hayvan hastalıklarını iyileştirme eğitimi almışlardı. Bu lise mezunları Sanhe kırsalının teknisyenlerinin geçim kaynağı olmuş ve çağdaş kır kalkınmasında kritik roller oynamaya devam etmişlerdir.[96]

Bu başarıların yanı sıra Yu Bo aynı zamanda 1970 ve 1981 yılların arasında Sanhe kırsalında okullarda açılmış olan fabrika ve çiftliklerin 13 milyon yuanlık bir gelir yarattığına dikkat çekmektedir. Bu para yalnızca okul tesislerinin iyileştirilmesine gitmemiş aynı zamanda beldedeki orta ve ilkokullarda 405 öğrencinin hepsinin harçlarının ödenmesini sağlamıştı. Yaklaşık olarak 196 okul, kitapların parasını kendi ödemişti ve 96 okul, öğrencilere kâğıt ve kalem temin etmişti. Maddî zorluklar sebebiyle okul dışı kalmış olan çocukların hepsi okula yazılabilmiş ve Sanhe kırsalındaki okula kayıt oranı yüzde 80'inden fazlası ortaokulu bitirmekle beraber yüzde 97 seviyesinde kalmıştı.[97] Jimo'da da okullar okul fabrikalarından elde edilen geliri tesislerini ve olanaklarını iyileştirmek için kullanmışlardı. Jimo 1 No'lu Ortaokulu diğer şeylerin yanı sıra okulun kazandığı parayla okulun ilk traktörünü

almıştı.[98]

Güney Nehri Ortak Ortaokulu eski öğretmenlerinden olan Huang Bing de Kültür Devrimi eğitim reformlarının okul kapılarını her zaman eğitimde dezavantajlı konumda bulunan kırsaldaki çocuklara tamamen açtığını söylemektedir. Jimo'daki eğitim reformlarının üç temel başarısına değinmektedir. Birincisi, eğitim reformları sırasında inşa edilen kır okulları yerel gençliği kırsal bölgelerin kalkınmasına uzun vadeli etkileri olacak şekilde pratik sanayi ve tarım becerileri ve bilgisi konusunda yetiştirmişti. Jimo'daki ekonomik kalkınma bu pratik bilgiye dayanıyordu. İkincisi, eğitim reformu eskiden çiftçileri aşağı gören öğretmenlerin görüşlerini değiştirmeye başlamıştı. Kimi bedensel emek gerektiren etkinliklere katılmaları zorunlu kılındığında öğretmenler, köylülere ve diğer emekçilere saygı göstermeyi öğrenmişlerdi. Üçüncüsü ise, eğitim reformlarının köylüleri yetkilendirmesidir. Çiftçiler artık eğitimli eliti mistik duygularla izlemiyorlardı çünkü onlarla beraber çalıştıktan sonra eğitimli öğretmenleri daha iyi tanımışlardı. Huang'a göre, kısıtlamalarına karşın Kültür Devrimi sırasındaki eğitim reformları kırsal bölgelerin tarihsel ihtiyaçlarına çok iyi bir cevap olmuştu.[99]

Pek çok insan Kültür Devrimi on yılı içerisinde bedensel emeğe çok katılımın ve pratik bilgiye yönelik takıntısının Çin'in bilim ve araştırma seviyesinde genel bir düşüşe yol açtığını ifade etmektedir. Bu gayet meşru bir endişedir ve her zaman geçmiş bir soruna aşırı tepki gösterme ve geçmiş bir sorunu aşırı düzeltme tehlikesi mevcuttur. Çinliler buna jiao wang guo zheng (eski hataları düzeltmede sınır bilmemek) demektedirler. Gerekli miktarın ne olduğu ve neyin fazla olduğu konusunda pratik bilgi ve üretim katılım noktasında kesin bir sınır çekmek zordur. Pek tabii ki, çok fazla ya da çok az kişinin perspektifine göre değişen bir görecelilik barındırdığını söylemenin gereği yok.

Nüfusun çok daha geniş bir kesiminin ortaokul ve lise eğitimi almış olduğu ve daha da önemlisi önemli teknik bilgileri haiz olduğu gerçeği ulusun bilim ve teknolojisinde gelişme yaşanmış olduğunun bir göstergesi midir? Daha fazla sayıda köylünün çiftçilikte bilimsel bilgi kullanmaya başladığı ve kırsaldaki daha fazla sayıda insanın çiftçilikte makine kullandığı ve köy fabrikalarında makineler ürettikleri gerçeği ulusun bilim ve teknoloji seviyesi-

ni yükseltmekte midir? Ya da yalnızca karmaşık araştırmalardaki önemli buluş ve dönüm noktalarını eğitim, bilim ve teknoloji alanlarında gelişmenin göstergesi olarak mı görmeliyiz?

Kültür Devrimi yılları sırasında Çin, termo-nükleer bombaların patlatılması ve uzaya uydu gönderilmesi gibi kendine düşen bilimsel atılımları gerçekleştirmemiş değildir. Bunlar bir ulusun teknik seviyesinin önemli göstergeleridir ancak bunların insanların geçimleriyle olan ilişkisi, tarım âlet ve edevatlarında küçük teknik yenilikler ve daha iyi tohumlarla olan ilişki kadar yakın değildir. Kültür Devrimi sırasındaki eğitim reformu ve bunun kırsaldaki halkın yetkilendirilmesine olan etkisi tam da bu türden küçük teknik yenilikler yaratmıştır.

Öğretmenler ve Öğrenciler Arasındaki İlişkiyi Değiştirmek

Kültür Devrimi'nin okullara getirdiği önemli değişikliklerden biri, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki farklı ilişkilenmedir. Kültür Devrimi, öğretmenlerin öğrenciler üzerindeki mutlak otoritesini kırmış ve bu da öğrencilerin yetkilendirilmesine yol açmıştır. İlkokuldakiler de dâhil olmak üzere öğrenciler, öğretmenlere yönelik eleştirel bir tavır benimsemiş ve öğretmenlerinin davranışlarını mercek altına almışlardır. Kültür Devrimi'nin başlarında ilkokullardaki çocuklar, öğrenciler öğretmenlerine yönelik şikâyetlerini dile getirmek için büyük karakter posterleri çıkarmışlardır. Çift Tapınak İlkokulunda üçüncü ve dördüncü sınıflardan öğrenciler öğretmenlerini kınayan büyük karakter posterleri çıkarmışlardır. Bir öğrenci, büyük karakter posteri aracılığıyla oyun kartlarına ve antika bıçağına el koyan bir öğretmenini, onları kendi oğluna vermekle suçlamıştır.[100] Bir başka öğrenci, sınıfta bir arkadaşıyla konuştuğu için öğretmenin kendisine sopayla vurmasını kınamıştır.[101] Okul duvarları, öğretmenleri eleştiren büyük karakter posterleriyle kaplıydı. Hiç yoktan bu karakter posterleri sınıfta yeni bir üslup yaratmıştır ve pek çok öğretmen öğrencilerinden gelen eleştirileri çok ciddiye almıştır. Röportajlarım sırasında kimi öğretmenler bana Kültür Devrimi sırasında öğrencilerinin görüşlerine daha çok saygı göstermeyi öğrendiklerini ve sonrasında ise bunu hiç fark etmediklerini ifade etmişlerdir.[102] Yetenekli tebeşir atıcısı Sun Zhixian, büyük karakter posterlerini okuduktan sonra öğrencilerin kafalarına tebeşir atma alışkanlığından vazgeçtiğini ifade etmiştir. Arada bir

kimi öğrencilerini eve yemeğe davet eder ve onları daha iyi tanımaya çalışırdı.[103]

Aslında öğretmenlerin hepsi Kültür Devrimi öncesi okulda işlerin yürüme biçiminde memnun değillerdi. Evvela sık sık düzenlenen sınavlar, okullar ve sınıflar arasındaki keskin rekabet öğretmenler üzerinde korkunç bir baskı yaratıyordu. Ancak Kültür Devrimi öncesi yıllarının siyasi iklimi öğretmenlerin durum üzerinde herhangi bir denetimlerinin olmasına izin vermiyordu ve her ne kadar kimileri okullardaki akademik baskı seviyesinin saçmalığının farkında olmasına karşın, onların zamanın rüzgârını takip etmekten başka seçenekleri yoktu.[104] Kültür Devrimi sırasında özellikle genç öğretmenler olmak üzere pek çok öğretmen okul yetkililerine karşı isyan bayrağı çektiler ve okul yönetiminde reform talep ettiler. Jimo'da okul yetkililerini eleştirmek için ilk ayağa kalkan isyancı Kızıl Muhafızlar içerisinde pek çok öğretmen vardı.[105] Kültür Devrimi sırasında farklı eyaletlerde eğitim reformları üzerine yayımlanmış yüzlerce tartışmada, eski öğretim metotlarına yönelik en sesli eleştiriler ve değişime yönelik en şiddetli öneriler öğretmenlerden geliyordu.[106]

Pek çok öğretmen öğrencileri sınıfta soru sormaya ve aralarında ve öğretmenlerle tartışma yürütmeye teşvik etmeye başlamıştı. Kimi öğretmenler yeni derslerin hazırlanmasında öğrencileri dâhil etmeye yönelik fazladan çabalar sarf etmişlerdi. Öğretmenler ve öğrenciler aynı zaman her temel konuda öğrencilerden öğretmenlere geri bildirim yapma görevinde güvenilen sınıf temsilcileri seçmişlerdi.[107]

Emekli bir köy ortaokulu öğretmeni olan Chu Jiying'e göre kimi öğretmenler ve öğrenciler, dersleri beraber hazırlıyorlardı ve kendisi sınıfında öğrencilerin sırayla ders anlatmasına izin vererek bunu deneye tâbi tutuyordu.[108]

Öğretmenlerin sınıftaki otoritelerinin zayıflaması, öğrencilerin daha büyük bir role sahip olmalarının önünü açtı. Öğrenciler tartışıyor, münazara yapıyor ve kimi zamanlar öğretmenlerine meydan okuyorlardı. Kimi öğrencilerin sınıfta yeni kazandıkları özgürlükleri suistimal ettikleri örnekler de mevcuttu. Yaramaz bir öğrenci olan Wang Xinfa böylelikle sınıfta büyük bir dikkat dağınıklığı kaynağı olmuştu. İradî olarak

öğretmeniyle tartışmalara giriyordu. Öğretmenlerin ona bir şey yapamayacaklarını bildiğinden herhangi bir tartışmada öğretmenin haksız, kendisinin haklı olduğunda ısrar ediyordu.[109] Başka bir yaramaz öğrenci, Song Yanchang sınıfta sıkıldığında arkadaşlarıyla taş, kâğıt, makas oynuyordu.[110]

Sınıfta düzen ve disiplinin zayıflaması bazı öğretmenleri ve aileleri dehşete düşürüyordu. Kültür Devrimi öncesi sınıflarının katı tasnifindeki zayıflama öğrencilerin artık kollarını kafalarının arkasına koyup oturmaları anlamına geliyordu. Ancak öğrencilerin büyük bölümü okumak istiyordu ve böylesi düzensiz davranışlardan kaçınıyordu. Dersi bölen öğrencilerin karşısında öğretmenler tamamen çaresizlerdi. Öğrencilerin okuldaki davranışları hakkında ailelere bilgi verebilirlerdi. Song Yanchang'ın öğretmenleri tam da bunu yaptı. Yangchan'ın ailesi bu sorunu çok ciddiye aldı ve onu kendi yöntemleriyle disipline ettiler. Sonrasında ise sınıfta kendisi sınıfta uslu davranmaya başladı. Öğretmenler aynı zamanda öğrencileri dersi bölen öğrencilere karşı harekete geçirebiliyorlardı. Wang Xinfa'nın öğretmenleri tam da bunu yaptı. Dersi iki kez böldükten sonra, sınıftaki iki öğretmen Sun Zhenxian ve Chu Jiying bu meseleyi Wang'ın arkadaşlarıyla tartıştılar ve bütün sınıf Wang Xinfa ile açık bir tartışmaya girmeye karar verdi. Tartışma sırasında öğrencilerin büyük bir bölümü Wang Xinfa'nın dersi bölen tartışmalarına yönelik hoşnutsuzluklarını dile getirdiler. En nihayetinde Wang Xinfa'nın okula devam etmeden önce bir pişmanlık mektubu yazması gerektiği sonucunda karar kıldılar. Wang Xinfa yalnızlaşmıştı ve öfkeli bir şekilde sınıfı terk etti. Öğretmenler ve öğrenci temsilcileri Wang'ın ailesine okulda olanları haber verdiler. Wang Xinfa bir hafta boyunca okuldan uzak kaldı. Ancak sonunda pişmanlık mektubunu verdi ve okula devam etmesine izin verildi. Dersini almıştı.[111] Kimi öğretmenler sorunlu öğrencilerle uğraşmada diğerlerinden daha deneyimli ve beceriklilerdi. Kimi öğretmenler etkin bir şekilde sınıf düzeninin bozulmasıyla başa çıkarken diğerleri buna karşı çok müstehzi yaklaştılar ve bunu görmezlikten geldiler.[112]

Konfüçyüsçü zihniyetteki öğretmen ve ailelerin sınıfta bu türden bir eşitliği kabul etmeleri kolay değildi. Anlaşılabilir şekilde Kültür Devrimi sırasında disiplin eksikliğini eleştiriyorlardı ve Kültür Devrimi Çin'de mahkûm edildikten sonra daha güdümlü bir

sınıf sistemini desteklemeye döndüler. Bu yeni bir demokratik kültürün kök salmasının kolay olmadığını göstermektedir. Kimi insanlar bir asilin yetiştirilmesi için üç neslin gerekli olduğunu söylerler. Demokratik kültür ve değerlerin işlenmesi kesinlikle zaman alan bir şeydir.

Buradaki mesele daha canlı bir sınıf ortamındaki artı ve eksilerin nasıl dengeleneceği meselesidir. İlk olarak sınıfta öğrencilerin keyfini sürdüğü özgürlük kesinlikle öğretmenlerin işini daha zor ve meşakkatli hâle getirmiştir. Basitçe öğretmenlik otoritelerine dayanarak öğrencilerin sorularını ve taleplerini artık bastıramıyorlardı. Derslerini daha ilginç hâle getirmeleri gerekiyordu. Aksi takdirde öğrenciler onları dinlemiyorlar ve sorun çıkarmaya başlıyorlardı. Bir lise matematik öğretmeni olan Jiang Nihu, sıkıcı bir öğretmen olarak biliniyordu. Öğrencisi Zhang Xiuyi, dersten sıkılmış ve sorun çıkarmaya başlamıştı. Öğretmen, Zhang Xiuyi'yi zhen bo yao lianpi (Utanmaz bir öğrencisin.) diyerek kontrol altına almaya çalışmıştı. Zhang Xiuyi ise öğretmenin sesini taklit ederek sözlerini tekrarlamış ve bütün sınıfın kahkahaya boğulmasına sebebiyet vermişti. Sonunda Jiang'ın, Zhang Xiuyi ile özel olarak konuşması ve sınıftaki öğretim metodunu geliştirmesi gerekmişti.[113]

Liu Yuande aynı sınıf öğretmenliği yapan bir lise fizik öğretmeniydi. Bir ölçüde kendi kişisel hırsları yüzünden, kendi sınıfının diğer sınıflardan daha iyi performans göstermesini istiyordu. Ancak sınıftaki öğrenciler kendisiyle iş birliği yapmıyorlardı. Ortalama bir performans sergiliyorlardı. Hayal kırıklığı içerisinde sınıfı kuxiao yi ge muyang (aynı ifade biçimiyle ağlayan ve gülen) olarak eleştirmişti. Bütün sınıfı vasat olarak yaftalamıştı. Üstü kapalı olarak sınıfa dönük mantıksız eleştirileri bütün sınıfı öfkelendiriyordu. Bir sonraki dönemin başında 1.2 yuan okul harcı toplama girişimini boykot etmeye karar verdiler. Pek çok girişimden sonra bu parayı toplamada başarısız olmuştu. Sınıfının niyetinin kendisini küçük düşürmek olduğunu fark ettikten sonra okuldan kendisini başka bir sınıfa atamasını istemişti. Bir başka öğretmen kendi sınıfına atandığında ise herkes bir an önce okul harçlarını ödemişti. Sınıfındaki öğrencilere göre Liu yalnızca öğrencilerin hislerine saygısızlık etmekle kalmamıştı aynı zamanda dersini anlatmada da iyi değildi ve kendisine bir ders verilmesi

gerekiyordu.[114]

Disiplinin azalması öğrencilerin öğrenmelerine ve gelişimlerine engel oluyor muydu? Kültür Devrimi dönemi Güney Nehri Ortak Ortaokulunun dört ünlü yaramazı şimdi otuzlarında ve kırklarındalar. Wang Xinfa, bir kamyon şirketinin sahibi ve başarılı bir iş adamı. Zhang Xiuyi çok başarılı bir tekstil işi yürütüyor. Zhou, Jiashan köyünün inşaat şirketinin mühendisi. Song Yanchang başarılı bir restoran sahibi ve restoranını yaratıcılıkla yönetiyor.[115] 1997 yılı yazında Jimo'ya yaptığım gezide bir grup komşusuyla enteresan bir tartışma hâlindeyken Wang Xinfa ile karşılaştım. İnsanların içinde yüksek sesle yerel hükümetin yolsuzluklarını ve aptallarını eleştiriyordu. Konuşma biçiminde Kültür Devrimi'nin kendisi üzerinde bıraktığı izi açık bir şekilde görebiliyordum.

Kırsal Kesimdeki Eğitimli Gençlik

Kültür Devrimi öncesi eğitim sistemi kırsal nüfusu eğitmek yerine, kırsalın yeteneklerini tüketiyordu. Liseye gitme şansı bulabilmiş yalnızca birkaç öğrenci üniversiteye gidebiliyor ya da şehirde bir iş bulabiliyorlardı. Bunlardan pek azı köylerine geri döndüler. Köylülerin eğitim eksikliği, daha önce belirttiğim gibi, kırsaldaki yetkililer arasında yaygın yolsuzluğa ve istismara katkı sunuyordu ve yeni beceriler ve bilgiler kazanabilecek eğitimli personel eksikliğinden kırsal bölgelerde yavaş ekonomik kalkınmaya sebep oluyordu. Kültür Devrimi'nin temel hedeflerinden biri kırsala bilgi ve beceri götürmekti. Bu kır okul sistemini hızlı bir şekilde genişletmek, eğitim sistemini kırın ihtiyaçlarına yöneltmek, lise ve üniversite arasındaki doğrudan geçişi sonlandırmak ile başarılmıştı. Kırsal bölgelerdeki lise mezunlarının köylerine geri dönmesi ve şehirlerdeki milyonlarca lise mezununun kırsala gitmesi bekleniyordu.

1966 Haziranı'nda yüksek eğitim kurumları planlanmış ulusal giriş sınavlarını durdurdular.[116] Üniversiteye gitme hayalleri çökmüş kişilerin gözünden bu üniversiteye giriş sınavı sistemi derin bir şekilde umut kırıcıydı. Ancak kırsal kalkınma açısından bu reform önlemi, hastalara yapılan kan nakline benzer bir şekilde, kırsal bölgeleri canlandıran bir bilgi ve yetenek aktarımı hâline geldi. Öğrenciler için artık mezuniyet sonrası doğrudan üniversiteye gitme bir seçenek değildi. Her öğrencinin üniversiteye git-

meye hak kazanması için kırsal bölgelerde ya da bir fabrikada iki sene boyunca çalışması gerekiyordu. Üniversiteye gidecek adayların seçiminde akademik performans artık tek kıstas değildi. Üniversiteye gitmeden önce öğrencilerin aynı zamanda iyi birer çiftçi ya da işçi olarak kendilerini kanıtlamaları gerekiyordu. 1976 yılından başlayarak kırsal bölgelerden gelen üniversite öğrencilerinin mezuniyet sonrası kendilerini üniversiteye göndermiş olan köylülere hizmet etmek için asıl köylerine geri dönmeleri zorunlu kılınmıştı.[117]

Üniversite giriş sınavlarının durdurulmasına müteakip shangshan xiaxang (dağlara çıkma ve köylere inme) hareketi yoğunlaşmıştı. Jimo 1 No'lu Ortaokulunun mezuniyet sınıfı öğrencileri, kendi köylerine dönmüşlerdi. Kentte hukou'su (ikâmeti) bulunan lise mezunları Kuzey ve Kuzeybatı Jimo'daki Wagezhuang ve Duan Polan komünlerine yerleşmeye gittiler. Pek çoğu orada iki yıl boyunca kaldı, yalnızca birkaçı kasabada iş bulmadan önce bir seneliğine oraya gittiler. Hükümet, onlar için kolektif lojmanlar inşa etmiş ve ilk yıl boyunca gıda tedarikinde bulunmuştu. Bu kentli gençlerin aileleri çocuklarına öncelikli muamele yapılmasına hevesliydiler. Nüfuzlarını çocuklarının yaşadıkları köylerdeki yerel halka yardım etmek için kullanıyorlardı. Kimileri yerel halkın daha fazla gübre ve tarım makinesi almasına yardımcı oluyordu. Diğerleri ise köylerin kırsal sanayi girişimleri kurmalarına yardımcı oluyorlar ve onlara ihaleler temin ediyorlardı. Bunların karşılığında yerel halk, kentli gençlere çok iyi davranıyordu. Onları Komünist Parti'ye alıyorlar, onlara orduya katılma fırsatı çıktığında iyi tavsiye mektupları veriyorlar ya da üniversiteye girmelerine yardımcı oluyorlardı.[118] Kentsel ve kırsal bölgeler arasında çift yönlü bir hareket söz konusuydu. Eğitimli kent gençliği bu ikisi arasında köprü görevi görüyordu. Kentli gençler ve yerel halk ile yaptığım röportajlar bana yerel halkın, eğitimli kent gençlerini hoş karşıladığı izlenimi verdi. Gençleri, Başkan Mao'nun misafirleri olarak görüyorlardı. Ve gençler de genellikle yerel halkın kendileri için yaptıklarını takdir ediyorlardı.

Yereldeki gençlere ek olarak yalnızca 1968 Ocak ve Temmuz ayları arasında 883 eğitimli genç Qindao şehrinden Jimo kırsalına yaşamaya ve çalışmaya gelmişlerdi.[119] Hem kırsal hem de kent-

sel kökenden eğitimli gençlerin kırsal bölgelere akını kırsal nüfusun eğitim yapısını ve yetenek havuzunu değiştirmişti. Jimo beldesinde 1966 ve 1976 yılları arasında 65.597 alt-lise mezunu ve 19.130 yüksek-lise mezunu, ortalama olarak köy başına 85 kişi, köylerine geri dönmüşlerdi.[120] Bu öğrenciler kırsal kalkınmanın tam da üzerine inşa edildiği yeni öğretmenler, tıbbî personel, kalifiye işçiler ve teknisyenler oldular. Üniversite giriş sistemi reformu ve kentli gençleri kırsal bölgelere götürme teşviki hareketi Çin eğitimindeki kısır döngüyü kırmıştı.[121]

Jimo kırsalında Kültür Devrimi sırasında okulların hızlıca çoğalması bir bütün olarak Çin kırsalında tipik bir durumdu. Tarihte ilk defa Çin'in kırsal bölgelerindeki bütün çocuklar ilkokula gitme ve bu çocukların çok büyük bir çoğunluğu ortaokula ve liseye gitme fırsatı bulmuşlardı. Köyün bakış açısından, rutin bir şekilde bugünün Çinli eğitimcileri tarafından dile getirildiği üzere Kültür Devrimi eğitim için bir felaket olmaktan ziyade eşi benzeri görülmemiş bir kalkınma dönemiydi. Çin Komünist Partisi resmî olarak kırsal nüfusa verdiği köylere yaygın eğitim götürme sözünü ciddi bir şekilde yerine getirmeye başlıyordu. Bunun kırsal ekonomik kalkınma üzerine çok derin bir etkisi olacaktı.

Notlar

1. Wang Nianyi, Da Dongran de Niandai, (The Years of Great Chaos), 354. See also Suzanne Pepper, "Education and Revolution: The 'Chinese Model' Revisited," Asian Survey, Number 9,1978, 847.
2. CCP Central Committee, "Zhongguo Gongchandang Zhengyang Weiyuanbui Guanyu Wuchan jieji Wenhua Da Geming de Jueding, " (CCP Central Committee' Decision on the Cultural Revolution), May 16, 1966.
3. The first thing the red guards did in their school was to question the educational line of the party authorities. Interview with Lan Chengwu, yaz, 1997.
4. Jimo'da eski isyancı önderlerle mülakat, 1995
5. Jimo'da eski isyancı önderlerle mülakat, 1995.
6. Jimo'da eski isyancı önderlerle mülakat, 1997.
7. Julie Kwong, Cultural Revolution in Chinese Schools May 1966-April 1969, 17
8. Interview with Jing Aiai, the monitor of the Graduating Class of Beijing Number One Girls High School, who, together with her classmates, wrote to the CCP Central Committee demanding an overhaul of the Nation's college entrance examination system, 1993.
9. Eski isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
10. The press, and other public media were talking about the eliminating the three

gaps for a number of years prior to the Cultural Revolution. There were popular songs about eliminating the three gaps, see also Kwong, The Cultural Revolution in Chinese Schools, 17.

11. Eski isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997. The Students from Beijing Number One Girl Middle School who wrote to the People's Daily on June 6, 1966, expressed the same ideas. See also Kwong, The Cultural Revolution in Chinese Schools, 17.

12. Eski isyancılar önderlerle yazışma, 1996, 1997.

13. Jimo Number One Middle School was located outside the town where the county seat was located too. Compared with other cities, the town is a rural town, because the overwhelming majority of its residents were rural, but compared with other rural areas in the county, it was urban, because it was the commercial center of the whole county.

14. İsyancı önderlerle yazışmalar, 1994, 1996.

15. The Army was called upon to support the revolutionary leftists by the center. But since there was no concrete criterion for the revolutionary leftist, it was really up to the soldiers in the fields to decide who they wanted to support.

16. İsyancı önderlerle yazışmalar, 1995.

17. Jimo'da eski isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.

18. Mao Zedong's May Seventh letter to Lin Biao, which was called May Seventh Directive, was published on May 15, 1966. See Wang
Nianyi, Da Dongran de Niandai, 4.

19. Jimo Xianzhi, Chronolgy of Events in]imo County,74

20. Eski isyancı önderlerle mülakat,1997

21. Jimo Xianzhi 47, Eski isyancı önderlerle mülakat,1997

22. Köylülerle mülakat, 1997.

23. Köylülerle mülakat, 1995.

24. Köylülerle mülakat, 1997.

25. Köylülerle mülakat, 1995.

26. Eski çiftçi temsilcileri üyeleriyle mülakat, 1995.

27. Güney Nehri köyü köy ilkokulu müdürü Xue Xiulan ile mülakat, 1995.

28. Gao Yubao's book, VVo you shang xue (1 want to go to school) was very famous in China and his writing was used as text book for primary school children throughout China.

29. Eski köy okulu öğrencileriyle mülakat, yaz, 1997.

30. Köylülerle mülakat, yaz, 1997.

31. Köylülerle mülakat, 1995.

32. Köylülerle mülakat, 1995.

33. Jimo Xianzhi, Education, 27:16.

34. Köylülerle mülakat, yaz, 1997.

35. Jimo Xianzhi, Education, 20.23.

36. Köylülerle mülakat, 1997.

37. Köylülerle mülakat, 1997.

38. In October 1968, Jiaxiang County Teacher Hou Zhenmin and Wang Qingyu proposed that government teachers return to their hometown to teach and be paid in work points like village school teachers. Their proposal was debated in the

press and finally was adopted in some places. This proposal was very controversial among government teachers because it meant that they would lose the salary and benefit as government employees. See People's Daily, Nov. 14,1968.
39. Köylülerle mülakat, 1995.
40. Köylülerle mülakat, 1995.
41. Jimo Xianzhi, Education, 20:24.
42. Jimo Xianzhi, Education, 20:22.
43. jimo Xianzhi, Education, 20:22.
44. There were no personal income tax and property tax in the Chinese system at the time. But because the public servants, like teachers were paid by the work points, the value of the work points actually reduced as a result of that. But unlike taxing, people did not feel that way.
45. Köylülerle mülakat, 1995.
46. Eski işçi ekibi üyeleriyle mülakat, yaz, 1997.
47 Eski işçi ekibi üyeleriyle mülakat, 1995.
48. Eski okul öğretmenleriyle mülakat, 1995.
49. Unlike the western tradition, the Chinese refers to everyone who has a relatively good formal education as an intellectual. I think it makes more sense to distinguish intellectuals from other trained professions. An intellectual who is someone working to seek answers to fundamental social issues is different from those who are trained to do some special tasks. I want to stress this difference by using the "educated class" here.
50. Eğitim reformlarına katılan çiftçilerle ve işçilerle mülakat, 1995.
51. There was nothing grammatically or politically wrong to say "learn from Chairman Mao," but the teachers and students never heard anybody say it, and as a result sounded strange and funny to them.
52. Öğretmenler ve öğrenciler okulda dizenteriden bahsetmeyi kaba buluyorlardı.
53. Eski köy okulu öğrencileriyle mülakat, 1997.
54. Eski okul öğretmenleriyle yazışmalar, 1997.
55. Kırdaki ilkokullarda devrimci komiteler mevcut değildi.
56. Jimo'da eski öğrenciler ve eski işçi ekibi üyeleriyle mülakat, yaz,1997.
57. Eski işçi ekibi üyeleriyle mülakat, yaz, 1997.
58. Bir üniversite profesörüyle Kültür Devrimi sırasındaki eğitim reformları üzerine sohbet, yaz, 1995.
59. Jimo 1 No'lu Ortaokulundaki eski işçi ekibi üyeleriyle mülakat, yaz, 1995.
60. Eski öğrencilerle mülakat, yaz, 1997.
61. Eski işçi ekibi üyeleriyle mülakat, yaz, 1997.
62. Okuldaki çiftçi temsilcileriyle mülakat, yaz, 1997.
63. Jimo'daki eski okul öğretmenleriyle mülakat, yaz, 1997.
64. Eski işçi ekibi üyeleri ve eski öğrencilerle mülakat, 1995.
65. Köylülerle mülakat, yaz, 1993.
66. Eski işçi ekibi üyeleriyle mülakat, 1996.
67. Eski işçi ekibi üyeleriyle mülakat, 1995.
68. Eski işçi ekibi üyeleriyle mülakat, 1995.
69. Eski işçi ekibi üyeleriyle mülakat, 1997.
70. Eski işçi ekibi üyeleriyle mülakat, yaz, 1997.

71. Eski işçi ekibi üyeleriyle mülakat, yaz, 1997.
72. Eski ortaokul öğretmenleriyle mülakat, yaz, 1997.
73. Numerous theories have been raised by both Chinese and Foreign scholars to explain why Chinese science and technology fell behind since the 15th century. One of the theories suggests that a significant segment of Chinese intellectuals had strong bias against practical knowledge, an attitude which had been developed partly as a result of the imperial examination system. People do what they get the most reward. If reciting the classics would get what they wanted in life, that is what they would perfect and respect. This hurt Chinese development of science and technology.
74. Wang Nianyi described Mao's call for reforming intellectuals as an indication of his bias against intellectuals and as an example of his leftist mistakes of the Cultural Revolution.
75. Red Guard Jimo County Headquarters, "Preliminary Educational Reform Program," 6.
76. Zheng Gong, Xiang Nong and Zhou Bing, "The Curriculum Should Be Concise and Related to Real Life," Selected Articles in the Debate of Educational Revolution, Ed. by Henan Provincial Revolutionary Committee, Educational Bureau, Vol. 10, May, 1970. 2.
77. Eski öğrencilerle mülakat, yaz, 1997.
78. Eski öğrencilerle mülakat, yaz, 1997.
79. Interview with former students from Number One Middle School, who together with two teachers and one member of Workers' Mao Zedong Thought Propaganda Team stationed in the school participated in compiling the textbook for combustion engines. They stayed in the Number One Farming Machines Factory, the Electric Company, and Farming Implements Factory for a total of three months during the process of writing the textbook for Basic Industrial Knowledge.
80. Jimo Tarım Ortaokulu eski öğrencileriyle mülakat, yaz, 1995.
81. Jimo'da eski lise öğrencileriyle mülakat, yaz, 1997.
82. Eski öğrencilerle mülakat, 1995.
83. Eski öğretmenlerle mülakat, yaz, 1995.
84. Köylülerle mülakat, yaz, 1997.
85. Jimo Xianzhi, The Chronology of Events, 78.
86. O zamanlar demir dökülen okul atölyesinin inşaatından sorumlu olan Güney Nehri Ortak Ortaokulu eski öğretmenleriyle mülakat, 1995.
87. Eski okul öğretmenleri ve öğrencilerle mülakat, 1997.
88. Correspondence with members of former workers' Mao Zedong Thought Propaganda Team in Jimo Number One Middle School.
89. Okulda eğitim reformuna yardımcı olmak için bir grup askere öncelik eden emekli asker Liu Changzheng ile mülakat, 1995.
90. Eski çiftçi temsilcileriyle mülakat, 1995.
91. Canton dispatch, Wen Huipao, Hong Kong, November 23, 1977; staff correspondent, Ta Kung Pao, Hong Kong, November 24, 1997, cited by Suzanne Pepper, "Education and Revolution: The Chinese Model Revisited," Asian Survey, Number 9,1978,875.
92. Eski öğretmenlerle mülakat, 1996.

93. Song Yingfa served as deputy party secretary from 1969 to 1974. He is in his mid-sixties and is semi-retired.
94. Liu Shizheng was best educated in his team. He graduated from high school before the Cultural Revolution, and went to a teachers' training college. He taught a few years. But in 1960 during the period of severe food shortage in Jimo County following the Great Leap Forward he left his teaching post outside Jimo and came back to his home village to take care of his parents and wife.
95. Hu Dawei, a music teacher in a high school now, is one of the most talented among his peers. He was among the first 54 college students in 1977 chosen from over 50,000 candidates who took the national entrance examinations on six subjects in Jimo County. Because it was the first such examination held since the beginning of the Cultural Revolution in 1966, every middle and high school graduates from the previous 12 years were qualified to sit in the examination after paying a fee of ten yuan. The candidates aged from 35 years old who graduated from high school in 1966, to 17 years who were stilI in high school in 1977. As the space in college was limited, it was the most spectacular competition of its kind in Chinese history.
96. Yu Bo, "Brief Discussion about Participation in Labor," jiao Yu Yanjiu, (Educational Research), Number 9. 1982. 26.
97. A.g.e., 28.
98. Eski öğretmenlerle mülakat, 1995.
99. Interview with Huang Bingde. Huang graduated from a teacher's training school in Leiyang County in 1968 during the Cultural Revolution. He would have been assigned to teach in a key school in urban areas without educational reforms of the Cultural Revolution. The educational reform brought him home to his home village. He taught in South River joint Village Middle School until 1979 when he got a government position. Now he heads the municipal department that manages the affairs of retired officials in Jimo County.
100. Çift Tapınak İlkokulu eski öğrencileriyle mülakat, 1995.
101. Çift Tapınak İlkokulu eski öğrencileriyle mülakat, 1996.
102. Güney Nehri İlkokulu eski öğretmenleriyle mülakat, yaz, 1997.
103. Eski öğretmenlerle ve öğrencilerle mülakat, yaz, 1997.
104. Çift Tapınak İlkokulu eski öğretmenleriyle mülakat, 1995.
105. Lan Chengwu ile mülakat, 1995. He said when he and his classmates organized the red guard group in the school to criticize the school's education authorities, teachers participated in their discussion and help them prepare some of the big character posters.
106. Each Province published several dozens of volumes of selected articles in the Debate of Educational reforms. The articles were very short and informal, contributed mostly by primary school and middle school teachers, students, workers, farmers and soldiers, covering every aspect of education at every level.
107. Eski öğrencilerle mülakat, Yaz, 1997.
108. Eski öğretmenlerle mülakat, yaz, 1997.
109. Eski öğretmenlerle mülakat, yaz, 1997.
110. Eski öğretmenlerle mülakat, yaz, 1997.
111. Eski öğretmenlerle mülakat and students, yaz, 1997.

112. Eski öğretmenlerle mülakat and students, yaz, 1997.
113. Eski öğretmenlerle mülakat and students, yaz, 1997.
114. Eski öğrencilerle mülakat, yaz, 1997. The Chinese character xian (fresh and delicious) is made up with two characters for fish and Iamb. Song Yanchang got inspiration from analyzing these characters, and created a unique and delicious menu by cooking fish with lamb in an unusual combination, which attracted a large number of customers and made his restaurant a big success.
115. Song Yanchang ile mülakat, yaz, 1997.
116. Editorial, Renmin Ribao (People Daily), June 18,1966.
117. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz 1997.
118. Jimo'da kentli gençlik ile mülakat, yaz, 1997. Bu reform 1978 senesinde geri çekildi.
119. Jimo Xianzhi, chronology of Events in Jimo, 79.
120. Jimo Xianzhi, 27:25.
121. Tabi ki her tarafta aynı değildi. Kentli pek çok gencin kötü deneyimleri vardı.

VI. BÖLÜM

KÜLTÜR DEVRİMİ SIRASINDA KIRSAL EKONOMİK KALKINMA

Kültür Devrimi on yılı sırasında Jimo beldesinde tarımsal üretim iki katına çıktı. Aynı zamanda 1966'dan önce göz ardı edilebilecek kır sanayisi, Jimo ekonomisinin yüzde 36'sı hâline gelebilecek kadar gelişmişti. Bu bölüm bu dikkat çekici gelişmeleri detaylarıyla betimleyecek ve onları mümkün kılan değişimleri tahlil edecektir. İddiam Kültür Devrimi'nin iki kilit etken ürününün olduğudur – sıradan köylüleri yetkilendirmiş ve kolektif örgütlenmeyi güçlendirmiş olan siyasi kültürde değişim ve modern tekniğin benimsenmesini mümkün kılan okuma yazma öğrenimini, matematiksel beceriyi ve teknik bilgiyi sağlayan eğitimdeki hızlı ilerleme.

Köylüleri Üretim Kararlarına Dâhil Etmek

Dördüncü bölümde Kültür Devrimi sırasında kırsaldaki halkın yetkilendirilmesini yazmıştım. Yetkilendirme kelimesi kulağa soyut gelmektedir. Pratik anlamda yetkilendirme işlerin yapılma biçimindeki değişimler anlamına gelmekteydi. Daha önce belirttiğim gibi üretim ekibi liderleri şimdileri yukarıdan atanmak yerine, seçiliyorlardı. Yetkilendirmenin bir başka göstergesi üretimin planlanma biçiminde ve planların uygulanma biçiminde görülebilir. 11 Mart 1967 günü Jimo Belde Üretim Ofisi geçen aylarda ortaya çıkan çeşitli siyasi kitle derneklerinin önderleri için bir kitle toplantısı çağrısı yaptı. Toplantıda bir sonraki senenin üretim planları tartışıldı. Bundan sonra Kültür Devrimi on yılı

sırasında baharın başında yılın üretim hedefleri ve üretim planlarını tartışmak için bir kitle toplantısı düzenlemek normal bir pratik hâline geldi.[1] Halk ağzında toplantıya wan ren daliui (on bin kişilik toplantı) ya da siji ganbu dahui (dört seviyeli kadro toplantısı) deniliyordu çünkü en basit önderlik seviyesinden, - üretim ekibi önderleri - belde önderlerine kadar toplantıya yaklaşık olarak on bin kişi katılıyordu. Bu toplantılar Kültür Devrimi'nin demokratik yönelimini yansıtıyordu. Kültür Devrimi'nin isyancı önderliği, işlerini eski tarzda yürütmek istemiyordu. Bunun yerine üretim ekibi önderlerinin planlamanın bir parçası olmalarını ve yılın üretim hedefleri ve üretim planlarına ilişkin sıradan köylülerle iletişim içerisinde olmalarını istiyorlardı.[2] Bu basit eylem, köylüleri pasif takipçilerden etkin katılımcılara dönüştürdü. Bu yıllık etkinlik, aynı zamanda köylüler için birbirleriyle bilgi ve arzularını paylaşma zemini hâline geldi. Toplantılar aracılığıyla daha iyi çiftçilik pratikleri ve yöntemlerine ilişkin çıkarımlar paylaşılıyordu.[3]

Kültür Devrimi on yılı içerisinde Jimo'daki kır kolektifleri bir kez daha Büyük İleri Atılım döneminde teşebbüs edilen büyük çaplı ekonomik projelere giriştiler. Ancak bu sefer karar alma mekanizması farklıydı. Büyük İleri Atılım sırasında üretim kararları tipik olarak üst seviye yetkililerden geliyordu.[4] Üretim kotalarına ve beldelerin kalkınma projelerine eyalet önderleri karar veriyor ve belde önderleri de komün önderlerine kendilerinden beklenenleri söylüyorlardı. Hasat vakti hükümet önderleri sıradan köylülere danışmaksızın köyden ne kadar şey istediklerine karar veriyorlardı. Büyük İleri Atılım sırasında Jimo'da üç büyük rezervuar inşa edildi. Ancak planlama aşamasında sıradan köylülerin girdisi çok azdı.[5] Köylüler, çoğu zaman görünürde herhangi bir menfaatleri olmaksızın bu projeleri inşa etmeye zorlandılar.

Kültür Devrimi sırasında ise yerel halk inisiyatifleri geçmişten daha önemli bir rol oynamaya başladı. Üretim ekibi ve üretim tugaylarının kaynakları üzerinde daha büyük bir denetimi vardı. Örneğin Güney Nehri köyü, Kültür Devrimi on yılı sırasında büyük bir sulama projesi inşa ettiğinde, bu projenin yeri ve yöntemlere ilişkin sıradan köylülerin girdileriyle gerçekleşti. Kolektif bir şekilde alınan bir karardı ve köylüler bu projeden doğrudan menfaat sağlayacaklardı. Bu bağlamda Kültür Devrimi, Büyük

İleri Atılım'dan çok daha farklıydı. Jimo çiftçilerinin işlerinde sergiledikleri coşku büyük oranda siyasi kültürdeki bu temel değişimden kaynaklıydı.

Kültür Devrimi on yılının yeni siyasi kültüründe siyasi kampanyalar önemli bir bileşen olarak kalmaya devam etti. Çünkü bu siyasi kampanyalar özel siyasi iklim ve geleneğin ürünleriydi ve bu bağlamda değerlendirilmelidirler. Bu bağlamda, bu siyasi kampanyalar ciddi şekilde pratik şeyler olabilirler ve kolektif teşebbüsler için coşku yaratabilirler.

1973 ve 1974 yıllarında düzenlenen Lin Piao'yu ve Konfüçyüs'ü eleştirme kampanyaları bunun güzel bir örneğidir. Lin Piao ya da Konfüçyüs'ün köylülerle ne alakası vardı? Neden sıradan çiftçiler önde gelen önderlerin iktidar mücadeleleriyle ya da iki bin yıl önce antik bir filozofun demiş olduklarıyla ilgilensinler? Bin yıllar boyunca Çin köylüleri, nadiren siyasete dâhil olarak çok apolitik yaşamlar sürdüler. Mao ve Kültür Devrimi önderlerinin çoğu okuma yazma bilmeyen ve eğitimli elit tarafından cahil olarak değerlendirilen sıradan köylüleri dâhil etme ihtiyacını gördüğü gerçeği kendi başına devrimci ve demokratiktir. Kimi köylülere göre kırsaldaki halk, kentliler tarafından lao niai (uyuşuk ve donuk) olarak değerlendiriliyordu. Kendilerine tekme atılsa bile sözüm ona provoke olmuyorlardı. Ancak Lin Piao'yu ve Konfüçyüs'ü eleştirme kampanyasının merkezî hatlarından bir tanesi kırsal nüfusun aptal olmadığıydı. Bu çiftçileri yetkilendiren bambaşka bir siyaset tarzıydı.

Eğitimli elitlerin pek çoğu için Lin Piao ve Konfüçyüs karşıtı kampanya belirsiz ve soyut duruyordu. Ancak sıradan insanlar için belirli bir anlamı vardı. Kampanyanın temel teması Çin kültüründeki elitist zihniyeti eleştirmekti. Shang zun xia yu er bu yi (elitlerin saygı duyulası ve sıradan halkın aptal olduğu genel bir kuraldır) Konfüçyüsçü felsefesini lanetliyordu. Mao'nun tarihi harekete geçirenin kitleler olduğu ve zaman zaman emekçiler akıllıyken elitlerin aptal olduğu fikrini öne çıkarıyordu.[6] Bunlar boş sözler değillerdi. Köylüler yıl boyunca emek sarf ediyor, elitleri tahıl, et ve sebzelerle besliyorlardı. Ancak elitlerin önünde aptal hissettiriliyorlardı. Elitlerle nasıl konuşacaklarını bilmiyorlar ve elitlerin kendilerine yapıştırdıkları aptal yaftasını kabul ediyorlardı.[7] Çinli elitlerin gözlerinde tarım alt düzey bir mes-

lekti. Kampanya, kır halkını dik durmaya ve kendi değerlerinin farkına varmaya teşvik etti.[8] Bu açıdan kampanya sıradan Çin köylülerinin kendi onurlarını keşfetmelerine yaradı. Kimi Jimo köylüleri işlerine farklı bir perspektiften bakmaya başladıklarını söylüyorlar. Çiftçilik zordu ancak önemliydi. Başkalarının onlara tepeden bakma hakkı yoktu çünkü kendi emekleri olmaksızın başkaları hayatta kalamazdı.[9]

Kolektif İş Etiği

Kültür Devrimi kolektif ekonomiyi sağlamlaştırdı. "Sosyalist" kalkınma hattı öne çıkarıldı ve bu çizgi Liu Shaoqi ve Deng Şiao Ping'in "burjuva" diye anılan kalkınma hatlarıyla çelişiyordu. Açık konuşmak gerekirse, "sosyalist" kalkınma hattı ve "burjuva" kalkınma hattı arasındaki fark hiçbir zaman tamamen net değildi. Bu ikilik yerel halkın farkın ne olduğunu kendilerinin bulacağı anlamına geliyordu. Jimo'da "sosyalist" kalkınma hattı ekip biçmeye ve kolektife sadakati teşvik anlamına geliyordu. Bu teşvik, kolektif ekonominin gelişmesine kayda değer bir rol oynadı. Bu türden bir teşvik olmaksızın, her biri kolektif bir örgütlenmeye dayanan, kırsal sanayiyi olduğu kadar tarımsal altyapı ve mekanizasyonu kalkındırma teşebbüslerinin uygulanmaya başlaması çok zor olurdu.

Zemin ıslahı ve sulama projeleri gibi kolektif girişimler Kültür Devrimi on yılı sırasında Jimo köylülerince yeni bir coşkuyla kabullenilmişti. Kültür Devrimi'nin halkın ufkunu genişlettiği iddia edilebilir. İnsanlar günlük endişelerden daha büyük bir şey için yaşayıp çalışıyorlar gibi duruyordu. 1972 yılında Jimo beldesi, beldenin kuzey kısmında büyük bir sulama projesine girişti. Kırsaldaki pek çok erişkin oraya çalışmaya gittiler. Köy okullarındaki çocuklar mensupları sulama projesine katılan aileler için nehirden içme suyu getirmek adına sabahlara her zamankinden daha erken kalkıyorlardı.[10] Bunu yapmaları gerekmiyordu. Bunu yapıyorlardı çünkü "devrim davasına" katkı sunmak istiyorlardı.[11]

1968 yılında Güney Nehri Üretim Tugayı büyük bir sulama projesi başlattı. Gün içerisinde özel bir grup insan projede çalışıyorlardı. Gün boyunca başka projelerde çalışan köylüler geceleri birkaç saatlik emek koymak adına projeye dâhil oluyorlardı. Projenin

hayati bir aşamasında okul öğretmenleri, öğrenciler ve yerel çalışanların hepsi yardıma geldiler. Akşamüstü 7'den 10'a kadar her gün, günlerce bu aşama tamamlanana kadar çalıştılar. İşçiler iş puanlarıyla ödeme alırken ve sulama kanalı projesinden doğrudan faydalanırken hükümet çalışanları ve okul öğretmenleri ne bir iş puanı alıyorlardı ne de bu işten bir menfaatleri vardı. Yine de geceleri projede çalışmaya gönüllü oluyorlardı.[12] Projeye katılmış olan bir hükümet işçisiyle, Chu Jiying ile röportaj yaptım. Bana, tıpkı diğerleri gibi bu projelerde gönüllü çalışmanın o zamanlar onurlu bir şey olduğunu söyledi.

Çin'de Kültür Devrimi sırasında gönüllü çalışmak yaygın bir örnekti. Üç köy okulu öğrencisi, Liu Guixing, Lan Shenli ve Zhang Suochent kışları sınıflarındaki sobayı yakmak için yıllar boyunca herkesten bir saat önce uyanmışlardı. Fu Zhenjian, Gong Zhaolin, Sun Shijun ve diğer sınıf arkadaşları her hafta bir öğleden sonralarını su götürmeye ve mahallelerindeki askerlerin ailelerinin evlerini temizlemeye harcıyorlardı.[13] Güney Nehri Sekizinci Üretim Ekibi'nden gençler Liu Chengshui, Liu Jiamin ve Wang Sijiang geceleri kolektif tarlalara organik gübre götürüyorlardı.[14]

Büyük İleri Atılım'ın başarısız olmasından sonra Jimo'daki pek çok köylü gıda kıtlıklarından o kadar barut gibilerdi ki, artık komün için çalışmayacaklarını deklare etmişlerdi.[15] Pekâlâ neden o hâlde Jimolu çiftçiler Kültür Devrimi sırasında kolektif için sıkı çalışmaya gönüllülerdi? Bu tavır değişikliğinin arkasındaki sebep neydi? Kimi işçiler ve çiftçiler Kültür Devrimi sırasında kadroların üretime katılma pratiğinin önemli bir değişim yarattığını sebep olarak göstermekteler. Önderler sıkı çalıştığından sıradan köylülerin de onlarla beraber sıkı çalıştığını söylüyorlar.[16]

Kültür Devrimi'nden önce Jimo'nun kırsal bölgelerinde köy parti önderleri, sıradan köylülerle beraber aynı sert, ten kavuran, dış ortamlarda çalışmadıklarından "farklı bir ırk" hâline gelmişlerdi.[17] Jimo'daki bu durum Kültür Devrimi sırasında değişmeye başlamıştı. Daha önceki parti önderlerini yolsuzluk ve tarla işlerine katılmaktaki yetersizliklerinden itibardan düşüren yeni önderler, kendilerinden önce gelenlerden bir ders çıkarmışlardı. Daha da önemlisi, Kültür Devrimi'nin çelişkileri yoluyla siyaseten yüreklenmiş ve yeni okullarda okumuş köy gençliği eğer

sıradan halkla beraber çalışmazlarsa parti önderlerine meydan okumaya hazırlardı.

Güney Nehri köyünde her ikisi de yetmiş yaşın üzerinde olan ve köy ofisine, ambara ve finansal kayıtlara bakmakla yükümlü olan Li Dezhi ve Xue Zhifu haricinde köy önderlerinden hiçbiri bedensel işlerden muaf tutulmamıştı.[18] Köylüler, komündeki ara sıra düzenlenen toplantılara katılmaları durumu hariç Köy Devrimci Komitesi'nin büyün üyelerinin köylülerle beraber iş puanı kazanmak için tarlalarda çalışmak zorunda olduğunu söylemekteydiler. Üretim Ekibi Komitesi (dui wei hui) üyelerinin sıradan köylülerden daha çok çalışması gerekiyordu. Üretim ekibi önderleri, ekipteki herkesten daha erken uyanıyorlardı. Ekip üyelerini uyandırmak, hangi aletleri getireceklerini söylemek ve o gün yapılacak işi anlatmak için köydeki hoparlörleri kullanıyorlardı. Her günün sonunda üretim ekibi komitesi üyeleri bir sonraki gün ne yapılacağını tartışmaları gerektiğinden evlerine dönen son kişiler oluyorlardı.[19]

Kültür Devrimi sırasında önderlerin daha çok çalışmalarının sebebi basitti. Sıradan işçiler tembel önderlere müsamaha göstermezlerdi. Eğer önderler çalışmazlarsa köylüler de çalışmayı reddederler ki bu da üretimde ve yaşam standartlarında düşüşe yol açardı. Eğer önderler sıkı çalışmazlarsa köylüler onların yerini almak üzere yıl sonunda düzenlenen seçimlerde kendilerinden daha sıkı çalışacak başkalarını seçerlerdi.[20]

Köy önderleri, eğer sıkı çalışamazlar ya da çalışmazlarsa Kültür Devrimi sırasında kolaylıkla itibardan düşürülüyorlardı. Güney Nehri köyünden Zhang Xiuzheng orduda dört yıl görev yaptıktan sonra 1971 yılında köyüne geri dönmüştü. Tıpkı diğer eski HKO askerleri gibi o zamanlar köy gençlerince kendisine büyük saygı duyuluyordu. 1971 yılında köy Komünist Gençlik Ligi yeniden canlandırıldığında, Lig'e sekreter olarak seçildi. O yılın kış aylarında beldenin kuzey kısmındaki bir sulama projesinde çalışmak üzere bir genç grubuna önderlik etmesi istendi. İş çok zordu. İnsanlar diğer köylerle bir rekabet ruhu içerisinde sabahın erken saatlerinden gece yarılarına kadar çalışıyorlardı. Uzun çalışma saatlerinden günde üç öğün yerine altı öğün yiyorlardı. İş 450 kiloluk ele arabalarını nehir yatağından nehir kenarına taşımayı gerektiriyordu. Bir el arabasını taşımak için arkadan itecek bir kişi

ve önden kısa iplerle arabayı çekecek üç kişi gerekiyordu. Yol çok ıslak ve yumuşak zeminli olduğundan el arabası çamura sık sık batıyordu. El arabasını hareket ettirmek için dört kişinin arabayı kaldırması gerekiyordu. Bu gibi durumlarda arkadaki kişi yükün yarısını taşırken öndeki üç kişi diğer yarısını taşıyordu. İşçiler sırayla el arabasının arkasına geçiyorlardı. Grubun lideri ve eski bir HKO askeri olan Zhang'ın da aynısını yapması gerekiyordu. Ancak ordudaki yaşamı, kendisini hiçbir zaman böylesi ağır bir iş ile imtihan etmemişti. Üç kişi el arabasını önden kaldırdıklarında yükün ağırlığıyla yere çökmüştü. Yapamıyordu. O yüzden grubun naozheng'i (beceriksiz insan) olmuştu ve kısa zaman içerisinde beceriksizliğini bütün köy konuşur olmuştu. Bir sonraki seçimlerde Zhang koltuğunu kaybetti. Kültür Devrimi sırasında Jimo'daki köylerde işler bu şekilde yürüyordu. Önderlerin büyük cümleler kurmaları önemliydi ancak aynı zamanda sözlerine yaraşır davranmalıydılar. Aksi hâlde kimse onları dinlemezdi.[21]

Bu siyasi ilhamlı iş etiği aynı zamanda köylüleri 1950'lerin ilk yıllarındaki toprak reformundan bu yana tanımlamış olan sınıf etiketlerinin önüne geçti. Sınıf etiketleri toprak reformunun ayrışmalarını yansıtıyordu ve bu ayrışmaları güçlendirmeye devam etmişti. Jimo'da köylüler eğer ellerinden gelebiliyorsa çocuklarının eski toprak ailelerinin ya da zengin köylülerin çocuklarıyla evlenmelerini istemiyorlardı. Böylesi bir evlilik çocuklarının HKO'ya ya da ÇKP'ye katılma ihtimallerini etkileyebilirdi. Ancak bunun haricinde Jimolu çiftçiler sınıf etiketlerini pek umursamıyorlardı. Güney Nehri Köyü Sekizinci Üretim Ekibi'nden Wang Fangjun babası milliyetçi orduyla beraber 1949 yılında Tayvan'a kaçmış olan zengin bir köylü çocuğu olmasına karşın çok ciddi saygı görüyordu. İnsanların kendisine ulaşamayacağı biri olarak yaşamaktansa köyün en çekici kadınlarından biri olan Zhao Limei ile evlenmişti. Evlilikten oldukça hoşnutsuz olan Zhao'nun erkek kardeşi ve annesi evliliği durdurmaya çalışmışlar ve öfkelerini nikâh töreninde dile getirmişlerdi ancak evliliği durdurmayı başaramamışlardı. Wang, uzun yıllar boyunca iki köyde milis olarak çalışmıştı. Wang iyi bir işçi olduğundan fikirlerine ekibinde saygı duyuluyordu.[22]

Güney Nehri köyünden bir başka zengin köylünün oğlu olan Zhou Youliang Büyük İleri Atılım yıllarında milis gücünde hiz-

met vermişti ve Kültür Devrimi sırasında oldukça arzu edilen bir iş olan köydeki fabrikada teknisyenlik yapmıştı. Köyün en önde gelen toprak ağalarından birinin oğlu olan Guan Dunxiao, Kültür Devrimi'nin başında liseden mezun olmasına müteakip Güney Nehri'ne geri dönmüştü. Köy fabrikasındaki az sayıdaki teknisyenden biriydi ve Kültür Devrimi on yılı sırasında köy fabrikasının yönetici yardımcısıydı.[23]

Bir diğer yanda ise kişi eğer sıkı çalışamıyor ve ekibinde naozheng olarak biliniyorsa, hangi sınıf etiketini taşırsa taşısın kimse tarafından saygı görmüyordu. Zhang Youshan yoksul bir köylü ailesinden gelmesine karşın akranlarınca dalga konusu olarak görülüyordu. İyi bir işçi değildi ve sık sık yersiz yorumlar yapıyordu. Zhang ile aynı ekipte çalışan, bir toprak ağasının iki oğlu olan Guan Dunyou ve Guan Dunchuan herkes gibi sık sık onunla dalga geçiyorlardı.[24] O zamanlar ÇKP'nin politikası, you chen en, dan bu wei chenfen (Sınıf etiketleri önemlidir ancak bir insanı yargılarken tek etken değildir.) idi. Pek tabii ki, Kültür Devrimi yılları sırasında ve öncesinde Çin'de olumsuz bir sınıf etiketine sahip olmak büyük bir dezavantajdı. Olumsuz sınıf etiketlerine sahip gençlerin orduya katılmaları imkânsız ve zamanın herhangi bir siyasi örgütlenmesinde yer almaları çok zordu.

Eğitim ve Üretim

Kültür Devrimi eğitim reformları Jimo'nun kırsal bölgelerin hızlı ekonomik kalkınmayı sağlamak adına da önemliydiler. Eğitim reformları en azından iki yolla ekonomik kalkınmaya katkı sunuyordu. Birincisi, on binlerce köylü genç ortaokul ve lise eğitimi alıyorlardı. Eğitim reformu olmaksızın çok daha az sayıda genç ortaokula ve liseye gitme fırsatı bulabilirdi ve liseye gitme fırsatını bulanlar çok büyük ihtimâlle kırsal bölgeleri terk ederlerdi. Üniversite giriş sınavı reformu pek çok yerli eğitimli genci ve başka eğitimli gençleri şehirlerden kırsala getirmişti. Çok sayıda eğitimli genç olmaksızın kırsal bölgelerde büyük ölçekli tarımsal deneyler ve makineleşme hayal dahi edilemezdi.

İkincisi, eğitim reformları yerel ihtiyaçlara göre hazırlanmış daha pratik müfredatların benimsenmesini sağladı. Öğrenciler okullarında tarımsal, köylerine döndüklerinde iyi bir şekilde hayata geçirebilecekleri mekanik ve sanayiye ilişkin beceriler

kazanıyorlardı.[25] Köy ortaokulları ve komün liseleri hızlı bir şekilde teknik bilgiye sahip binlerce kırsaldan genç yetiştirmişti. Binlerce mezun dizel motorları, elektrikli motorları, su pompalarını, radyoları ve amplifikatörleri nasıl tamir edeceklerini öğrenmişlerdi. Binlerce diğer genç ise yeni tohumları nasıl ekeceklerini ve tarımsal deneyleri nasıl gerçekleştireceklerini öğrenmişlerdi. Binlerce diğer genç ise hayvanlara bakmayı ve hayvan hastalıklarını tedavi etmeyi öğrenmişlerdi. Kırsaldaki okullardaki müfredat o zamanlar Jimo'nun kırsal bölgelerinin ihtiyaçlarına cevap oluyordu. Kültür Devrimi sırasında eğitimsel genişleme ve ekonomik kalkınma arasında doğrudan bir bağ vardı. Ortak köy okullarından ve komün liselerinden aldıkları özel eğitimle donanmış kırsaldaki binlerce genç köydeki çiftçilerin ekonomik durumlarının iyileşmesine yardımcı oluyorlardı. Kendilerinden önceki eğitimsiz gençlerin aksine, yeni eğitimli genç çiftçiler üretimi modernleştirebilecek kavramsal araçlara sahiplerdi.

Tarımsal Deneyler

Kırsal eğitim reformlarıyla beraber değişen siyasi kültür köylülerin zihinlerini ve ufuklarını genişletti. Yeni çiftçilik yöntemleri ve yeni tohumlar denemeye başladılar. 1966 yılında Jimo'daki 1.016 üretim tugayından 244'ü yeni tohumlar ekmek ve yeni çiftçilik yöntemleri denemek için deney ekipleri oluşturdular. 1972 itibarıyla deney ekiplerinin sayısı 695'e ve bu ekiplerde istihdam edilenlerin sayısı ise 4.043'e çıkmıştı. 1974 yılı itibarıyla ise deney ekiplerinin sayısı 851'e yükselmişti. Aynı zamanda 1.015 üretim ekibi deney grupları kurmuşlardı.[26]

Bu ekipler ve gruplar üretimi arttırmak için çeşitli araçlar üzerine deneyler yaptılar. Geleneksel olarak Jimo'daki çiftçiler 667 metrekare başına 2 ilâ 2.5 kilo buğday tohumu kullanıyorlardı. Deney ekipleri zengin ve sulanan topraklar için en iyi miktarın 667 metrekareye 4-5 kilo ekmek, ortalama olarak sulanan topraklar için 5-6 kilo ekmek ve sulanmaya tepelik topraklar için 7.5-8 kilo buğday tohumu ekmek olduğunu bulana dek buğday tohumu miktarını arttırdılar.[27] Bu yıllar içerisinde aynı zamanda pek çok mısır yetiştirme yöntemi de denenmişti. Ekipler eşit aralıklarla sıralanmış mısırlar yerine alternatif dar ve geniş sıralar kullanarak mısır sıraları arasındaki boşluklar üzerine deneyler yaptılar. Geniş tarla-

lar hazır olana kadar mısırları küçük bir toprağın üzerinde küçük kâğıt konteynerler içerisinde yetiştirmeye yönelik yeni bir yöntem geliştirdiler. Bu türden bir nakletme yöntemi mısırın büyüme zamanını üç hafta arttırmasından toprağın verimliliği de arttı.[28] Deney ekipleri aynı zamanda 667 metrekare başına ekilen mısır fidelerinin sayısını 2000'den 4000'e çıkardılar.[29] Kültür Devrimi on yılı sırasında Jimo'daki bu deney ekipleri binden fazla tohum denemişler ve on binin üzerinde kontrollü deney yürütmüşlerdi. Bu deneyler aracılığıyla 43 farklı buğday tohumu, 39 farklı mısır tohumu, 14 farklı tatlı patates tohumu, 20 farklı fıstık tohumu, 11 farklı süpürge darısı tohumu, on sekiz farklı fasulye tohumu, 17 farklı darı tohumu ve 18 farklı pirinç tohumu seçmişlerdi. Bu yeni tohumlar mahsulü arttırmaya oldukça yardımcı oldular. Önceleri kenevir Çin'in kuzeyinde doğal koşullarda tohum vermiyordu. 1976 yılında Jimo'daki Qing Zhengbu Üretim Tugayı deney ekibi kenevirin aldığı güneş ışığı miktarını gün batımından önce kenevirlerin üzerini örterek azalttılar. Bu koşullar altında kenevir Çin'in kuzeyinde ilk defa tohum vermeye başlamıştı.[30]

Sulama ve Zemin Islahı Projeleri

1950'lerden bu yana ÇKP Jimo belde hükümeti sel ve kuraklık sorunlarına çözüm bulabilmek için çabalarını yoğunlaştırmıştı. Çok sayıda büyük sulama projesi örgütlemişti ancak Jimo'nun kırsal bölgelerindeki çiftçiler yine de doğal güçlerin insafına kalmışlardı. Büyük İleri Atılım sırasında 1959 yılında inşa edilen üç rezervuar, sulama için gerekli teçhizatlara sahip olmadıklarından ve yetersiz olduklarından sorunu çözmemişti. Ciddi kuraklık dönemlerinde Büyük İleri Atılım sırasında kazılmış az sayıdaki geleneksel kuyu da yardımcı olmuyordu. Kuyular oldukça sığdı ve ciddi kuraklık dönemlerinde yer altı sularının seviyesi düştüğünde kuyular da kuruyordu.

Bu sebepten ötürü ciddi kuraklık ve sel dönemlerinde köylüler çaresizdi ve büyük kıtlıklar meydana geliyordu. Ancak bu durum Kültür Devrimi ile beraber değişmeye başladı. Öncülükleri köyün yeni önderliği, komün ve belde devrimci komiteleri tarafından yapılan Jimolu köylüler ortak çevresel sorunlarıyla boğuşmaya başladılar. Doğaya meydan okumaya başladılar. 1966 yılından 1976 yılına kadar kürek, sepet, el arabası ve sonraları traktörler kullanan köylüler Kültür Devrimi öncesinin ve sonra-

sının toplamından daha çok sayıda rezervuar ve sulama sistemi inşa ettiler. Jimo beldesinde 1987 yılında hizmette olan sekiz orta boyutlu rezervuarın hepsi Kültür Devrimi sırasında inşa edilmişti.[31] 1987 yılında hizmette olan 37 küçük rezervuardan 19'u da Kültür Devrimi sırasında inşa edilmişti.[32] Yalnızca 1970 Nisanı'ndan Haziran'ın sonuna kadar olan süre boyunca Jimo beldesindeki toplam ekilebilir arazinin dörtte biri miktarına tekabül edecek şekilde sulanan toprakların genişliğini 267 kilometrekare arttıran 1636 büyük kuyu, gölet ve set tamamlanmıştı.[33]

Elektrik pompalı geniş kuyular sulama için hayatî önemdeydi. Kültür Devrimi on yılı süresince kuyu sayısı ciddi oranda arttırılmıştı. Geleneksel olarak sulama için kullanılan kuyular küçüktü. Bir kova, ip ve bir tahtanın etrafında dönen bir tahta parçasından oluşan lulu, yer altından su çekmek için mevcut tek araçtı. Kapasitesi oldukça düşüktü. Sıkı çalışılan bir gün sonunda yalnızca 220 metrekare alan sulanabiliyordu.[34] 1950'lerde ortaya çıkan basit mekanik bir araç olan shui che yine de yavaştı ve çok yorucuydu. Dört kişinin yatay bir pompayı yer altından çekilen suyu demir pompalara iletmek için saat yönünde çevirmesi gerekiyordu. Kapasitesi ise günde 667 metrekarelik alanı sulamaya yetiyordu.[35] Büyük İleri Atılım döneminde Jimo'nun kırsal bölgelerindeki çiftçiler sulama için ilk defa gazla çalışan ve dizel motorlar kullanmaya başladılar. Ancak çok az sayıda kuyuda motor mevcuttu. 1959 yılında bu sayı yalnızca 33'tü.[36] Kültür Devrimi on yılı süresince büyük kuyuların, elektrikli motorların ve dizel motorların sayısı hızla arttı.

Güney Nehri köyü, ilk kuyusunu 1969'da kazdı. Yerel bir fabrika tarafından bağışta bulunulan bir elektrik pompasıyla köyün toplam arazisinin yarısına denk gelecek 300 bin metrekareyi sulamakta kullanılıyordu. Jianj Zhihe tarafından başı çekilen yeni köy önderliği Devrimci Komite yalnızca kuyu kazacak bir sulama ekibi örgütledi. Gün içerisinde başka projelerle uğraşan diğer köyler ise geceleri yardıma geliyorlardı.[32] Hükümet çalışanları, esnaflar ve Ortak Köy Ortaokulu öğretmenleri geceleri yardıma geliyorlardı.[37] 40'larında bir kadın öğretmen, Chu Jiying birkaç gün boyunca öğretmenliğini yaptığı altıncı sınıf öğrencilerini günde iki saat çalışmak üzere geceleri buraya getiriyordu.

Bu gençler ve öğretmenleri iyi işçiler değillerdi ancak mevcudi-

yetleri herkese moral veriyordu. Özellikle köyün üretiminden herhangi bir maddi çıkarı olmayan ve eğitimli elit kesimin bir parçası olan hükümet yetkilileri ve öğretmenler yardıma geldiğinde ortak bir amaca hizmet eden bir hava oluşuyordu. İnsanlar yaptıkları işten memnun kalıyorlardı.[38] Aralarında Yaotou'nun, Guojiaxiang'ın, Hujiacun'un ve Huayuan'ın bulunduğu pek çok diğer köy Kültür Devrimi'nin ilk iki yılı içerisinde kendi kuyusunu kazmıştı. Yalnızca 1970 yılı içerisinde Jimo beldesinde böylesi 751 kuyu kazılmıştı.[39]

Kuyuların ve rezervuarların inşa edilmesi büyük ölçekli sulamayı mümkün kıldı. Ancak sulama gerçekleştirilmeden önce tarlaların düzlenmesi gerekiyordu. Toprak düzleme projeleri, kuyuların ve rezervuarların inşasından daha hararetli bir çaba gerektiriyordu. 1966 ve 1976 yılları arasında, geleneksel olarak kırsal bölgelerde sakin mevsimler olan kışları ve baharları binlerce işçi sulama kanalları inşa etmekle ve su, tarlalar arasında rahat bir şekilde aksın diye tarlaları düzleştirmekle uğraştılar. O zamanın sloganı, "Shandong eyaletinde yavaş geçen kış yok. Her ne kadar toprak bir metre derine kadar donmuş olsa da aynı şekilde çalışıyoruz." Bir başka slogan ise "Jimo halkı Bahar Festivali'nde tatil yapmayacak. Jiaozi yedikten sonraki gün çalışmaya devam edeceğiz," idi.[40]

Yalnızca Jimo beldesinin kuzeybatısındaki ovalarda 1971 kışında yüz bin çiftçi basit toprak ıslahı projelerinde çalışıyordu. Kış boyunca toplam 300 kilometrelik bir uzunluğa denk gelen 63 su tahliye kanalı ve 645 sulama kanalı inşa ettiler. 1.310.000 metreküp toprak taşımış ve bu süreçte 1.378 sulama projesini hayata geçirmişlerdi. Toprağın üzerindeki tuzlu toprağı kaldırarak ve başka yerlerden 667 metrekare başına 300 el arabalık toprak taşıyarak 38 kilometrekarelik tuzlu toprak, yüksek kaliteli toprak hâline dönüştürülmüştü. Bir sonraki yıl bu toprakların verimliliği yüzde 30 artmıştı.[41] 260 kilometrekarelik bir alan setlenmişti. Köylüler tuzlu toprağı büyük parçalara ayırmış ve her parça için 30 santimetre yüksekliğinde bir çıkıntı oluşturmuşlardı. Her bir toprak parçasını bir süreliğine suyla dolduruyorlardı. Tarlalarda kazılı küçük hendeklere su verdiklerine su tuzu ve alkalini alıp götürüyordu. Köylülerin "toprak yıkama" dedikleri yalnızca bu süreç dahi 667 metrekare başına tuzlu topraktan elde edilen tahıl

miktarını elli kilodan yüz kiloya çıkarmıştı.[42] Yalnızca 1975 yılı içerisinde Jimolu köylüler zemin ıslah projelerine 190.000 iş günü harcadılar. 50 kilometrekarelik tepelik arazilerdeki toprak derinliğini başka yerlerden getirdikleri topraklarla 20 santimetreden 40 santimetreye çıkardılar ve toprağın verimliliğini ciddi oranda arttıracak şekilde 667 metrekarelik toprak başına 5 ton gübre kullandılar.[43]

Makineleşme

Tarım makineleri ilk olarak Kültür Devrimi on yılı içerisinde geniş bir biçimde erişilebilir hâle geldi. Merkezî hükümet fabrikaları, tarıma yönelik desteklerini göstermek adına tarım makineleri üretmeye teşvik ederek tarımın önemini vurguluyordu. Aynı zamanda, aşağıda tartışılacağı üzere, Kültür Devrimi on yılı süresince pek çok kırsal sanayi girişimi kurulmuştu. Bu küçük fabrikalar, göreceli olarak uygun fiyatlarla yerel ihtiyaçlara yönelik büyük miktarlarda tarım aleti üretiyorlardı. Yalnızca 1975 yılı içerisinde Jimo'nun kırsal bölgelerindeki komün sanayi girişimleri 1.108 tarım makinesi ürettiler. 1976 yılınca Jimo'nun kırsal bölgelerindeki komün tarım makinesi fabrikaları aralarında traktörlerin, değirmenlerin, öğütücülerin ve dikim makinelerinin de bulunduğu 5.112 tarım makinesi üretmişti.[44]

Kültür Devrimi on yılı süresince tanıtılan makineler arasında, ekime, hasada ve diğer tarla işlerine ciddi oranlarda yardımcı olacak traktörler, püskürtücüler, biçerdöverler, değirmenler ve raylar vardı. Kolektif mülkiyet olan traktörler tarlalara organik gübre naklediyor ve mahsulleri harman yerlerine taşıyordu. Hasat ve toprağı sürme işlemleri çoğunlukla makinelerle gerçekleştiriliyordu. Daha önce gördüğümüz gibi motorize pompalar Kültür Devrimi sonu itibarıyla geniş ölçekli sulamayı mümkün kılmıştı.

Tablo 1'de makine kullanımının Kültür Devrimi'yle başladığını görebiliyoruz. 1965 yılında Jimo beldesindeki toplam mekanik güç kapasitesi yalnızca 8.271 idi. Bu köy başına 8.1'lik beygir gücü anlamına geliyordu. 1970 yılı itibarıyla Jimo'daki toplam güç kapasitesi 25.676 beygire çıktı ki bu da köy başına 25.3 anlamına geliyordu. 1965'teki kapasitenin üç katından fazlası. 1975 yılı itibarıyla toplam kapasite, Jimo beldesindeki 1.016 köy içerisinde köy başına ortalama 114.75'e yani 1965'tekinin 14.2 katına çıkacak

şekilde 116.586 beygire yükselmişti. Kırsal yaşamı iyileştirmede öğütücüler ve değirmenler gibi makinelerin sayısındaki artış da önemli bir rol oynamıştı. Bugün insanlar makine tarafından işlemden geçirilmiş gıdayı normal görüyorlar. Ancak 1965 yılında Jimo kırsalında yaşayan insanların çoğu tahıl üretmek için hâlen taş değirmenler ve öğütücüler kullanıyorlardı. Kadınlar ve çocuklar vakitlerinin çoğunu bu yavaş ve yorucu işe harcıyorlardı. 1976 yılı itibarıyla elektrikli değirmenler ve öğütücüler, taş değirmen ve öğütücülerin yerini tamamen aldı. Kadınlar ve çocuklar bu korkulan ev işinden azat edilmişlerdi. Köylülerin yaşamları kolaylaşmıştı.[45]

Tablo 1: Jimo Beldesinde tarım makinelerinin kullanımı

Yıl	Birim	1958	1960	1965	1970	1975
Toplam güç	HP	1.120	6.116	8.272	25.676	116.586
Büyük traktörler	No.	1	54	76	76	1.137
	HP	35	1.848	3.841	3.841	25.206
Küçük traktörler	No.				19	231
	HP				168	2.503
Kamyonlar	No.			2	2	3
	HP			125	125	191
Dizel motorlar	No.			131	1.029	4571
	HP			1.842	15.294	68.858
Elektrikli motorlar	No.			129	309	2116
	HP			1.071	3.831	18.607
Gazlı motorlar	No.			258	620	887
	HP			1.072	2.280	2.913
Püskürtücüler	No.			7	50	924
Öğütücüler	No.			36	1.051	1.839
Değirmenler	No.			175	761	1.283

Kaynak: Jimo Yerel Kayıtları, 5:27.

Kültür Devrimi'nin başlangıcında Güney Nehri köyünde yalnızca küçük bir su pompasına bağlı küçük bir gaz motoru mevcuttu. 1975 itibarıyla köyün her biri 20 beygirlik iki traktörü, iki adet yüz beygirlik kamyonu, torna döndürmek için köy fabrikasında kullanılan on elektrikli motoru, gıda ve hayvan yemi işlemek için öğütücüsü ve değirmenleri vardı. Su pompalarını çalıştırmak için çok sayıda dizel ve gazlı motor kullanılıyordu. Köyün aynı zamanda çok sayıda öğütücüsü, değirmeni ve başka tarım makineleri de vardı. 1976 yılı itibarıyla pek çok tarım işinde maki-

neleşilmişti.

Kültür Devrimi on yılı içerisinde kimyasal gübre kullanımında büyük bir artış yaşanmıştı. 1965 yılında Jimo ilk Kimyasal Gübre Fabrikası'nı kurdu. Fabrika ilk yılında 117 ton sentetik amonyak üretti. 1966 yılında üretimi 3.865 tona, 1973'te ise 7.000 tona çıkmıştı. 1976 yılındaki üretimi 15.000 tondu.[46] 1971 yılında Jimo'da ilk Fosfatlı Gübre Fabrikası kuruldu. 1974'te fabrika 2.576 ton fosfatlı gübre üretmiş ve köylülere satmıştı. 1978 yılı itibarıyla bu sayı 15.543'e çıkmıştı.[47] Organik gübre kullanımında da Kültür Devrimi on yılı içerisinde büyük bir artış yaşanmıştı. 1971 yılında Zhang Jia Yanxia Köyü Deney Ekibi adına "920" denilen organik bir simülatör üretip mahsulleri üzerinde kullanmış ve mahsul verimini yüzde 12 arttırmıştı.[48] 1973 yılında Ducun, Nancuan, Liu Jiiazhuang, Gaoyu ve Huashan Komünlerindeki çiftçiler buğday tarlalarında adına "5406" denilen bir bakteri gübresi üretip kullanmış ve mahsulü ortalama olarak yüzde 20 arttırmışlardı. Aynı yıl içerisinde Chengguan, Duncun, Liu Jiazhuang, Nancuan ve Fengcheng Komünleri buğday tarlalarında fosfatlı bakteri gübresi kullanmış ve üretimlerini ortalama olarak yüzde 13 oranında arttırmışlardı.[49]

Tarımsal Üretimde Büyük Yükseliş

Sıkı çalışmanın, bilimsel deneylerin, zemin ıslahının, sulamanın, makineleşmenin, kimyasal ve organik gübrelerin kullanımındaki artışın bir sonucu olarak Jimo'nun kırsal bölgelerindeki toplam tahıl üretimi Kültür Devrimi on yılı içerisinde iki katına çıkmıştı. (Tablo 2'ye bakınız.) 1949 ve 1965 arasındaki süreçte Jimo beldesindeki ortalama toplam birim mahsul 69.1 kilo idi. Doğal afetlerin ve Büyük İleri Atılım başarısızlığının tarımsal üretimi ciddi oranda sarstığı "üç kötü yılı", 1960, 1961 ve 1962'yi hariç tutsak dahi ortalama toplam birim mahsul yine de yalnızca 74.2 kilo olarak hesaplanmaktadır.

667 metrekare başına tahıl üretimi 1976 yılında 180 kiloya, yani 1965 yılındaki üretimin 2.16 katına çıkmıştı. Her ne kadar o yıllarda ekim alanları idarî sınırlardaki değişimler ve kimi alanların inşaat altında olması sebebiyle azalmış olsa da 1976 yılındaki toplam tahıl üretimi, 1965 yılındaki üretimin 2.12 katına çıkmıştı. Tahılın kalitesi de kayda değer biçimde iyileşmişti. Kuzey Çin'deki

Tablo 2. Jimo Beldesinde 1949'dan 1979'a Tahıl Üretimi

Yıl	Toplam			Buğday			Mısır		
	alan	birim ürün	toplam ürün	alan	birim ürün	toplam ürün	alan	birim ürün	toplam ürün
1949	231.20	70.5	163,370	63.40	49.5	31590	1.70	37.5	650
1950	226.20	71	161,015	65.70	52.S	34575	6.30	65	4085
1951	243.00	81.5	198,650	60.90	57.5	34960	6.70	75	5000
1952	241.70	82	198,555	72.40	53	39770	8.80	93.5	8215
1953	239.10	72	172,635	70.90	41.5	29565	12.00	108	12980
1954	227.70	79	180,130	65.90	48	31710	15.40	102	15640
1955	229.70	77.5	178,330	68.40	43.5	29760	26.70	100.5	20795
1956	231.70	80.5	186,925	67.60	48	32315	29.40	91.5	26890
1957	242.50	67	162,775	69.20	40.5	27830	22.20	100.5	22850
1958	247.60	70.5	174,740	71.80	40	28670	28.50	70	20215
1959	209.90	67	140,160	47.00	37	17385	16.10	43	6950
1960	191.00	30.5	58,025	66.00	36	23820	9.80	20.5	1985
1961	182.80	51	939015	50.00	22.5	11220	5.70	45.5	2580
1962	202.70	54	109,145	46.80	43	13965	7.70	59.5	4580
1963	181.30	67.5	122,180	39.40	39.5	15875	12.10	84.5	10260
1964	187.20	69.5	136,630	48.40	57	27575	17.70	82.5	14475
1965	195.70	83.5	1639560	52.30	49	25595	19.50	100.5	19655
1966	191.90	128	245.030	53.00	70	37025	28.20	145.5	41085
1967	195.44	109.5	214,375	64.90	65	42155	29.22	142.5	41695
1968	185.24	99	183,505	59.69	56.5	33670	27.08	134	36400
1969	190.60	96.5	183,990	59.20	59	34935	28.40	128	36430
1970	193.04	98.5	190,645	58.70	62	36490	32.89	122.5	40275
1971	203.66	120.5	240,455	69.41	69	47820	32.13	160.5	51505
1972	208.63	130	270,280	72.18	80.5	58045	25.37	171	43415
1973	207.69	142	2949875	68.94	69	47780	13.02	164	50960
1974	197.04	157.5	310,025	69.32	99.5	69085	33.61	188.5	63400
1975	193.03	191	369,000	75.66	113	85510	35.64	220.5	78525
1976	191.4	180	344,000	79.26	126	99730	40.17	226	90780
1977	189.83	167	319,129	79.01	116.5	92195	40.42	204.5	82615
1978	186.93	185	3469135	76.08	102.5	77795	43.81	198	84140
1979	182.36	209	381,130	74.47	181	134920	43.18	258.5	111635

Kaynak: Jimo Yerel Kayıtları, 5:35. Alan Birimi = 10,000 mu, Birim Mahsul= Kilo, Toplam Mahsul = Ton. Ekim alanındaki değişimlerin büyük bölümü Jimo beldesinin sınırlarının değişmesi sebebiyledir. Örneğin 1961 yılında Chengyang Komünü ve Jihengtan Komünü Jimo beldesinden Laoshan beldesine geçmiştir. 1962 yılında Jimo'nun bir parçası hâline gelen Da Guandao örneğinde olduğu gibi başka idarî bölgelerden de Jimo beldesine geçişler yaşanmıştır.

köylüler arasındaki en çok sevilen gıda olan buğdayın üretimi 1965'teki buğday üretiminin neredeyse dört katına çıkmıştı. Buğdaydan sonra tercih konusunda ikinci sırada gelen mısırın üretimi ise aynı oranda artmıştı. Buğday birim mahsulü 1965 yılındaki 667 metrekare başına 49 kilodan 1976 yılında 126 kiloya, 1985 yılında ise 209 kiloya çıkmıştı. Mısır ise 1966 yılındaki 667 metrekare başına 100 kilodan 1987 yılında 353 kiloya çıkmıştı.

1967, 1968 ve 1969 yıllarında yıllık yağış miktarı genel yıllık yağış miktarının yarısına tekabül edecek şekilde yalnızca 460 mm'ydi. Jimo'da uzun zamandır görülen en feci ve en uzun süren kuraklık dönemiydi bu.[50] Bu kuraklık koşullarına karşın birim mahsul, doğal koşulların normal seyrinde olduğu 1957 yılının birim mahsulüne göre yüzde 43 artarak 96.5 kiloya gelmişti. 1974 ve 1975 gibi iyi yılların birim mahsulü Kültür Devrimi öncesinin en iyi yıllarının iki katına çıkmıştı. Bunlar Jimo'daki bilimsel deneylerin ve üretimi arttırmak adına harcanan kolektif çabaların doğrudan bir sonucuydu. Bu on yıl içerisinde Jimo'da önceki on yıllara kıyasla ne daha az sayıda ne de daha az ciddiyette doğal afetler yaşanmıştı.

Toplamda dört ciddi kuraklık, dört ciddi sel, dört ciddi fırtına felaketi, dokuz dolu fırtınası ve üç haşere felaketi yaşanmıştır.[51] Bunlara rağmen tarım üretim istikrarlı ve hızlı bir şekilde artmaya devam etmiştir.

Kimi eleştirmenler Kültür Devrimi on yılı içerisinde merkezî hükümetin "buğdayı kilit bağ olarak alın" (yi Hang wei gang) direktifinin uygulanmasının diğer tarımsal ürünler pahasına tahıl üretimine yapılan gereğinden fazla bir vurgu olduğunu öne sürmektedirler.[52] Aşağıda göreceğimiz üzere Jimo'daki deneyim bundan farklıdır. Kültür Devrimi on yılı içerisinde yerel inisiyatifler yeşermiştir. "Buğdayı kilit bağ olarak almak" gibi merkezî politikalar yalnızca istişari mahiyetteydiler çünkü üretim kararları yerel olarak veriliyordu. Jimolu bir çiftçinin belirttiği üzere eğer yerel çiftçiler belirli bir merkezî politikayı uygulamak istemiyorlarsa onları bunu uygulamaya zorlayabilecek birileri yoktu.[53] Güney Nehri köyünden bir köylünün sözleriyle, eğer çiftçiler bağları bostanları kesip balık havuzlarını toprakla dolduruyorlarsa bunu büyük ihtimalle iyi ekonomik gerekçelerle yapıyorlardı. Bağlar ürün vermeyecek kadar yaşlı olabilirlerdi.

Balık havuzları da yeteri kadar kâr getirmiyor ya da geniş bir arazi üzerinde tarım makinelerinin kullanılmasına engel oluyor olabilirlerdi.[54]

Kültür Devrimi'nin tanıtılmasından sonra köylüler yaşam standartlarını arttıracaklarını düşündükleri politikalar haricinde yukarıdan gelen politikaları kör bir şekilde takip etmeyi reddettiler. Bütün bir Kültür Devrimi süresince Jimo'daki belde ve komün hükümetleri tarımsal üretime katılmaları ve köylülere tavsiye vermeleri üzerine köylere görevliler gönderdiler. Ancak köylüler onları dinlemediler. Aslında kimi durumlarda köylülerin bu kadroları kovmuşlukları dahi vardı.[55] Jimo köylüleri Büyük İleri Atılım döneminde yabancıların tavsiyelerine uyarak çok ciddi bir bedel ödemişlerdi. Bunun yeniden yaşanmasına izin vermeyeceklerdi. Bir bakıma Kültür Devrimi, Büyük İleri Atılım aşırılıklarının kırsal bölgelerde yeniden yaşanmaması için girişilen bir çabaydı.

Mao'nun Kültür Devrimi'nin ilk günlerinde yayımladığı ünlü "7 Mayıs Direktifi" köyleri, tarım, ormancılık, balıkçılık, hayvancılık ve kırsal sanayi de dâhil olmak üzere pek çok alanda aynı anda gelişmeye teşvik etmekteydi.[56] Jimolu çiftçiler de aynen bunu yaptılar. Jimo'daki yeni devrimci komitelerin işi köylülerin yaşam standartlarını arttırmaktı. Coşkulu bir şekilde köylüleri, yerel koşulları en iyi şekilde kullanmaya ve çoklu girişimlerde bulunmaya (yin di zhi yi, duo zheng jing ying) teşvik eden merkezî politikayı uygulamaya koydular.[57]

Güney Nehri, Guo Jiaxiang ve Yao Tou köyleri linye'ye (ormancılık ve meyvecilik) yönelik ilk teşebbüslerini 1966 yılında Kültür Devrimi'nin başlangıcında Mao'nun "7 Mayıs Direktifi"nin teşvikiyle başlattılar. Kültür Devrimi'nin başlarında kendi köylerine dönen Fu Zengshan, Wang Shufang ve diğer eğitimli gençler Güney Nehri'nde, Gup Jiaxiang'da ve Yao Tao'da linye dui'leri (Orman Ekipleri) kurdular. Kumlu topraklar üzerine şeftali, elma ve armut ağaçları diktiler. Fu Zongshan, Fu Zenhjie, Wang Shufang ve pek çok diğer eğitimli genç meyve ağaçlarını aşılamayı ve ekmeyi öğrenmek için eğitime gitmişlerdi. Meyve ağaçları arasındaki alanlara ilkbaharda kavun ve sonbaharda yer fıstığı ekiyorlardı. Bu köylerdeki insanlar ilk defa kavun ve yer fıstığı ekiyorlardı. Nehir kenarları boyunca baharda rüzgârı kesmek ve

yazın sellere engel olmak için kavaklar, karaağaçlar, Çin şemsiyeleri ve soforalar ektiler. Yol kenarlarına biber ektiler. Köylüler hayatlarında ilk defa kolektiflerden elma, şeftali, armut, kavun ve biber alıyorlardı. Daha sonraları bu sürece domuzlar ve keçiler de dâhil edildi. Ayrıca bahar aylarında domuz yetiştirmek isteyen köylülere yavru domuzlar veriyorlardı. Çin Yeni Yılı'nda ve diğer festivallerde köylülere domuz eti dağıtıyorlardı. Kışları meyve ağaçlarının ince dallarını ve nehir kenarındaki çalıları kullanarak sepetler yapıp köylülere satıyorlardı. Güney Nehri'ndeki linye dui'nin kurucuları olan Fu Zengshan ve Wang Shufang yaptıklarının çok ciddi bir başarı olduğundan gururla söz ediyorlardı.[58]

Güney Nehri yine Kültür Devrimi sırasında bir sebze ekibi kurdu. Kültür Devrimi'nden önce köylüler eğer köylerine yakınsa ve sulanabiliyorsa kendi özel arazilerine sebze ekiyorlardı. Aksi hâlde çiftçiler kendi arazilerine kışın buğday, yazın mısır olmak üzere tahıl ekiyorlardı. Sebzeleri pazarda satmanın yanı sıra, sebze bahçesi olanlar taze sebze sık sık yiyebiliyorlardı. Sebze bahçesi olmayanlar ise sebzeleri pazardan almak zorundaydılar. Nakit para kısıtlı olduğundan sebze bahçesi olmayan köylüler çok çeşitli sebzeler alamıyorlardı. Yalnızca iki tür Çin lahanası, üç tür turp ve köylülerin yıl boyunca kullanım için turşusunu kurdukları hardalı alabiliyorlardı. Bu durum sebze ekibinin çalışmalarının sonucunda değişti. Köydeki en iyi sebze bahçıvanı olan Zhang Tongxu ve Sun Kexian sebze ekibinin başı ve başyardımcısı olarak seçilmişlerdi. Köydeki bir grup ev kadınıyla beraber 13.340 metrekarelik bir alanda büyük bir sebze bahçesi kurmuşlardı. Kültür Devrimi yıllarında köylülere düzenli olarak çeşitli sebzeler tedarik edebiliyor ve bu sebzeleri pazarda satarak para kazanabiliyorlardı.[59]

Jimo'daki ihracat ürünleri arasında yer fıstığı, kenevir, tütün ve sebzeler vardı. Kumlu topraklarda en iyi fıstık yetişiyordu. Fıstık fazla yağış sevmiyordu. Bir diğer yandan ise kenevir en iyi sıkı kara toprakta yetişiyordu ve taşkınlara karşı dayanıklıydı. Jimolu çiftçiler genellikle köylerine yakın olan topraklarda sebze yetiştiriyorlardı. Çoğunlukla kendi kullanımları için küçük oranlarda tütün üretiyorlardı. Tablo 3'te bu mahsuller için kullanılan arazi miktarının yıldan yıla değiştiğini görebiliyoruz. Bu değişimin

Tablo 3. Jimo Beldesinde 1936-1979 arasında ihracat ürünleri ve arazileri

Yıl	Yer fıstığı			Kenevir			Sebze	Tütün		
	Alan	BÜ.	TÜ.	Alan	BÜ.	TÜ.	Alan	Alan	BÜ.	TÜ.
1936	14.80	84	12465	0.06	25	15	8.51			
1949	16.00	66	10470	0.10	15	15	9.50			
1950	16.00	71	11445	0.10	40	40	4.60			
1951	13.20	109	14370	0.20	92.5	185	2.30			
1952	20.50	104	22330	0.50	85	425	4.10			
1953	16.70	95	15900	0.30	80	245	4.30			
1954	20.00	100.5	20135	0.20	67.5	135	6.20			
1955	18.60	104.5	19405	0.30	43.5	130	4.50			
1956	11.80	123.5	20740	0.30	61.5	185	6.90			
1957	15.90	103	16375	0.10	24	240	6.60			
1958	13.60	143	19480	2.00	53.5	106	12.10			
1959	2.40	111	2660	0.80	90	720	14.80			
1960	6.60	23	1525	0.30	3.5	10	5.56			
1961	4.52	55	2485				5.75	0.04	37.5	15
1962	5.90	51	3000	0.20	10	20	3.82	0.05	40	20
1963	6.88	69	4745	0.60	8.5	50	4.05	0.12	41.5	50
1964	11.43	72.5	8290	0.70	22	155	6.21	0.08	44	35
1965	11.00	82	9000	3.63	99.5	610	4.98	0.09	55.5	50
1966	14.95	150.5	22485	5.24	128	6710	3.80	0.07	78.5	55
1967	20.80	114	23760	6.73	125.5	8430	3.57	0.08	81.5	65
1968	16.69	107.5	17955	8.46	110	9310	5.80			
1969	15.10	62	9365	3.70	81	3000	5.33	0.20	72.5	145
1970	15.09	87	13180	3.79	107.5	4050	5.54	0.20	75	150
1971	14.43	127.5	18410	5.02	119.5	6000	4.98	0.10	83.5	135
1972	15.45	101.5	15655	5.00	96	3460	5.93	0.21	140	175
1973	14.47	128	18540	5.20	110	5715	6.11	0.15	100	210
1974	17.58	112	18685	7.39	123.5	9115	6.12	0.17	144	170
1975	18.96	86	16340	9.56	174	16635	7.37	0.26	127.5	375
1976	18.18	89	10755	9.64	103.5	10020	7.31	0.31	115	395
1977	14.83	82.5	12268	8.34	106	8825	8.68	0.27	141.5	310
1978	17.26	124	21380	8.36	164	13715	9.20	0.23	143	325

Kaynak: Jimo Yerel Kayıtları. 5:39-40, BÜ. = Birim Ürün = kilo per mu, TÜ. = Toplam Ürün = ton, Alan birimi = mu

sebebi hükümetten gelen baskılar değildi. Değişim hava durumundan da yerel piyasadan gerçekleşiyordu. Kültür Devrimi'nden önce yer fıstığı için kullanılan alan 73 ilâ 133 kilometrekare arasındaydı. 1959 ve 1963 arasındaki dört yıl haricinde her yıl çok sayıda taşkın gerçekleşmişti. Kültür Devrimi sırasında yer fıstığı için kullanılan alan 96 ilâ 138 kilometrekareydi. 1966'dan 1977'ye on yıl içerisindeki ortalama birim mahsul 117 kiloyu. Bu, 1949 ilâ 1959 arasında 667 metrekare başına 101 kilo olan üretimde yüzde on beşlik ya da bir başka deyişle on yedi kiloluk bir artış anlamına geliyordu.

Kültür Devrimi'nden önce kenevirin ekildiği alan yıllık ortalama 4 kilometrekareyle, 400 metrekare ilâ 24 kilometrekare arasında değişiyordu. Kültür Devrimi on yılı sırasında kenevirin ekildiği alan yıllık ortalama 42 kilometrekare olmak üzere 25 ilâ 64 kilometrekare arasında değişiklik gösteriyordu. Önceki yıllara göre bu çok büyük bir artıştı. Kültür Devrimi on yılı içerisinde birim kenevir mahsulü, 1949 ilâ 1959 yılları arasında ortalama 64.9 kilodan yüzde 79 artışla 116 kiloya çıkmıştı.

Jimo beldesinin idarî sınırlarının değişmesi sebebiyle sebze ekili arazilerin yüz ölçümü biraz daha karışıktı. Kültür Devrimi öncesinde sebze ekili arazilerin yüz ölçümünün büyük olduğu üç sene vardır: 1949 yılında 63 kilometrekare, 1958 yılında 80 kilometrekare ve 1959 yılında 93 kilometrekare. Bunun basit bir açıklaması mevcuttur. 1949 yılında Qingdao şehrine yakın olan üç kırsal alan hâlen Jimo kırsalı idarî bölgesi içerisindeydi. 1950 yılında bu üç bölge, Chengyang, Jihengtan ve Taocun Qingdao şehrine bağlandılar. 1958 yılında bu üç bölge yeniden Jimo beldesine dâhil edildi çünkü aynı zamanda Jimo beldesi bütünüyle Laizhou eyaletinin Qingdao şehrine bağlanmıştı. Qingdao şehrinin geleneksel sebze tedarikçileri olan bu üç bölgenin Jimo beldesine eklenmesi 1958 ve 1959 yıllarındaki artışı açıklamaktadır. 1960 senesinde Jimo beldesi, Yantai eyaletine bağlandı ve Qingdao şehrine sebze tedarik eden bu üç bölge anlaşma yoluyla Jimo beldesinden çıkarıldı.[60] 1960 yılında sebze miktarının azalmasının sebebi budur. Ancak 1968'den başlayarak sebze ekili arazilerin miktarı yeniden artmaktadır. Kültür Devrimi on yılı içerisinde tütün ekili toprakların miktarı da artış göstermiştir.

Kültür Devrimi sırasında daha fazla tahıl üretimine yönelik gü-

dünün bir sonucu olarak Jimo'nun kırsal bölgelerindeki hayvancılık zarar görmemiştir. Jimo'nun kırsal bölgelerindeki temel hayvancılık kalemlerinden biri domuz çiftçiliğidir. Domuz, temel et ve organik gübre kaynağıdır. Modern zamanlarda belde topraklarının en geniş sınırlarında olduğu 1949 yılında Jimo'da 22.400 domuz vardı. Bu sayı 1963 senesinde 148.000'e yükseldi. 1967'de 306.000'e, 1973'te 345.000'e ve 1975 yılında 422.000'e yükseldi.[61] Bu 1949 senesindeki domuz sayısının 18,8 katı, 1963'tekinin ise 2.8 katıydı.

Geleneksel olarak Jimo'nun kırsal bölgelerinde tavşanlar ev hayvanları olarak yetiştiriliyordu. Ancak 1957 yılında uluslararası piyasalarda tavşan etine ve kürküne yönelik talep oluşunca tavşanlar bir gelir kaynağı hâline geldiler. 1957 yılında Jimo'daki toplam tavşan sayısı 18.700'e, 1960 yılında ise 37.500'e çıkmıştı. Kültür Devrimi sırasında 1967 senesinde 300.000 ile tavşan sayısı tepe noktasına vardı. Sonrasında ise uluslararası piyasalarda tavşan kürküne ve etine yönelik talep dip noktasına vardığında ise bu sayı düşüş gösterdi.[62]

Jimo kırsalındaki çiftçiler için tavuk bir diğer gözde protein kaynağıdır. Jimo'daki pek çok çiftçi Çin Bahar Festivali sırasında yemek için bir horoz ve yumurtaları için birkaç tane dişi tavuk beslemekteydi. 1932 istatistiklerine göre Jimo'daki tavuk sayısı, hane başına 2,17 olmak üzere toplamda 289.700 idi. 1957 senesinde, Kültür Devrimi öncesi yılları göz önünde bulundurulursa hane başına 2,64 tavuk ile beraber toplamda 416.700 tavuk sayısı ile tepe noktasına erişilmişti. Büyük Atılım'a ve doğal âfetlere müteakip 1960 senesinde tavuk sayısı hane başına 0,75 ile toplamda 119.000'e düşmüştü. Tavuklar tahıl için insanlarla rekabet hâlinde olduğundan insanlar yeteri kadar gıdaları olmadığı vakit tavuk yetiştiremiyorlardı. Kültür Devrimi sırasında tahıl üretimi arttığından tavuk sayısı da artış gösterdi. 1970 senesinde tavuk sayısı 371.000'e, 1980 senesinde ise tepe noktası olan 769.000'e ulaştı. Bu 1932'nin üç katı, 1957'nin ise 1,8 katıydı. Tavuk yetiştiriciliği de Kültür Devrimi on yılı sırasında yükseliş içerisindeydi.[63]

Kırsal Sanayi

Jimo'da Kültür Devrimi sırasında kırsal sanayi oldukça gelişmişti. Üçüncü Bölüm'de tartışıldığı üzere, Jimo beldesinde Büyük

İleri Atılım sırasında kurulan acemi sanayi girişimleri kolektif örgütlenmeye dayanıyordu ve kolektif örgütlenmenin zayıfladığı ve toprakların aileler arasında paylaştırıldığı ve farklı farklı aileler tarafından ekildiği Atılım sonrası kemer sıkma döneminde ayakta kalamadılar. 1960'ların ilk yıllarında büyük bir belde içerisinde yalnızca 253 kişinin istihdam edildiği on adet kırsal sanayi girişimi mevcuttu.[64] Kültür Devrimi sırasında ise Jimo'nun kırsal bölgelerinde kırsal sanayi girişimlerini yerel inisiyatiflerle devam ettirmek için ekonomik ve örgütsel bir temel sağlayacak şekilde kolektif tarımsal ekonomi güçlendirilmişti. Kültür Devrimi eğitim reformlarıyla beraber her geçen gün daha fazla sayıda teknik bilgiye sahip genç, kırsal sanayide çalışabilir hâle geliyordu.

1966 yılında komünler tarafından işletilen on beş sanayi girişimi kuruldu.[65] Pek çok köy küçük sanayi girişimleri kurmaya başlamıştı. 1966'daki mütevazı başlangıçtan yalnızca on yıl içerisinde kır sanayi girişimleri tam teşekküllü sanayi sistemleri hâline gelmişti. 1976 senesinde Jimo'da her köye ortalama olarak 2.5 kır sanayi girişimi düşecek şekilde 2.557 sanayi girişimi mevcuttu. Bu sanayi girişimleri toplamda 54.771 kişiyi istihdam ediyor ve yıllık olarak gelir 91.360.0 yuana (1970 yılı sabit değeri) tekabül ediyordu.[66] O zamanlar kırsal sanayi Jimo'nun kırsal bölgelerindeki otuz komünün toplam gelirinin yüzde 35.8'ine tekabül etmekteydi.[67]

Tarım, ham madde sağlayarak kırsal sanayi girişimlerinin gelişmesine yardımcı oluyordu. Karşılığında ise kırsal sanayi girişimleri tarımın gelişmesine yardımcı oluyordu. Çiftçiliği daha kolay kılan makineler üretiyorlardı. Kültür Devrimi on yılında inşa edilen sulama tesisleri elektrikli pompalar, elektrikli motorlar ve gaz motorları olmaksızın çalışamazdı. Kuyuları ve rezervuarlarını teçhizatlandırmak için Jimo Belde Devrimci Komitesi Jimo'daki bütün teknik kaynakları seferber etti ve nongji da huizban'ı (tarım makineleri üretmek için büyük kampanyayı) başlattı. 12 Nisan'dan 1970 Haziranı sonuna kadar, seksen gün içerisinde Jimo beldesinde, her biri yirmi beygirlik üç yüz dizel motor üretildi. Sonraki sekiz hafta içerisinde altmış traktör üretildi.[68] Ulusal Makine Sanayi Bakanlığı, 39 araştırma enstitüsünden bu ürünlerin kalitelerini değerlendirmeleri için mühendisleri çağırdı. Bütün ürünler denetimden geçtiler.[69] Kültür Devrimi'nden önce işçilerin

yalnızca kürek, orak, kazan, el arabası ürettikleri Jimo'nun kırsal bölgelerindeki kısıtlı teknik kaynaklar değerlendirilirse, bu kampanyaların başarıları gerçekten de etkileyicidir. Bu gibi yeni makinelerin üretilmesi için hem sıradan işçilerin hem de teknisyenlerin inisiyatifleri ve uzmanlıkları gerekliydi. Daha da önemlisi eğitim reformları yerel sanayiye okullarından teknik bilgi edinmiş eğitimli gençler sağlıyordu. Pek çok sıradan işçi Kültür Devrimi yıllarında teknik sorunların üstesinden gelebilmek için küçük gruplar örgütlüyorlardı.[70]

1966 yılında Güney Nehri köyü daha sonraları Henan Kaynak Fabrikası (Mao Han Chang) olarak bilinecek ilk sanayi girişimi başlattı. Köy kolektif olarak fabrikaya sahipti. Başlangıçta Sekizinci Üretim Ekibi tarafından işletiliyor, yalnızca üç kişiyi istihdam ediyor ve mobilya dekorasyon parçaları üretiyordu. Bütün girişim iki büyük makas ve iki büyük çekiç için yapılan yirmi yuanlık bir yatırımlı açılmıştı. Ham maddeler, fazla paraya mâl olmayan diğer fabrikaların atık maddeleriydi. Geçici bir atölye olarak Sekizinci Üretim Ekibi'nin ofisi kullanılıyordu. Proje başarılı olmuştu. 1966 kışında iki bin yuanlık gelir elde edilmişti. 1967 ilkbaharında köy işletmeyi devralmış, daha fazla insan istihdam edilmiş ve daha büyük bir fabrika inşa edilmişti. 1967 yazında köy, köye geri dönmüş ilkokul ve ortaokul mezunlarından on genç seçti ve onları 71 farklı sanayi becerisi kazanmak üzere Jimo Tarım Makineleri Fabrikası'na gönderdi.[71]

Bu gençler altı aylık bir eğitimin sonunda köye döndüklerinde köy atölyesinin uzmanlık becerisi daha da gelişmişti. Ortak teknik becerileriyle beraber bu on genç Jimo Tarım Makineleri Fabrikası için makine parçaları üretmeye başladı.[72] Tarım Makineleri Fabrikası emeklerini tazmin etmek adına köy fabrikasına kimi imalât makineleri vermeyi kabul etti. Yılın sonunda Tarım Makineleri Fabrikası köy fabrikasına, köyün geçlerinin emeklerinin karşılığı olarak 30 tonluk bir pres ve küçük bir matkap vermişti. Yeni teçhizatlarla beraber köy fabrikası tekstil fabrikaları için havalandırma fanları üretmeye başladı. Bu ürünlerden gelen kâr köy fabrikasının teknik kapasitesini daha da arttıracak şekilde üç torna tezgâhı, iki planya tezgâhı, altmış tonluk bir pres, büyük bir matkap alabilmesinin yolunu açtı. 1976 yılı itibarıyla köy fabrikasının otuz elektrikli kaynak makinesi, iki gazlı kaynak makinesi

ve kesicisi, üç torna tezgâhı, iki planya tezgâhı, iki matkabı ve iki presi vardı. Bundan daha da önemlisi 179 kalifiye işçisi vardı. Yöneticilerin ve işçilerin büyük çoğunluğu komün lisesi mezunlarıydı. Fabrikanın yıllık kârı 1976 yılı itibarıyla 300,0 yuana çıkmıştı ve ürünleri motorlu tekneler için şanzımandan gezer köprü vinçlere kadar değişiklik gösteriyordu.

Kimi istisnalar ile beraber Güney Nehri köyünün sahip olduğu tarım makineleri köy fabrikasından elde edilen kârlarla alınmıştı. Köyün ilk elektrikli motoru 1968 yılında bir fabrika tarafından köye hediye edilmişti ve köy fabrikası tarafından 1974 yılında iki kamyonetin parçaları bir araya getirilmişti. Köylüler bir başka fabrikada bulunan bir hurda yığınındaki İkinci Dünya Savaşı ABD ciplerinden iki motor ve şanzıman sökmüşlerdi. Bu eski motorları ve şanzımanları kullanmış ve bunları iki küçük kamyonet hâline getirmek için gerekli diğer parçaları üretmişlerdi.[73] Fabrika aynı zamanda köyün bütün tarım makinelerini de üretiyordu.[74]

Kırsal sanayinin gelişmesine pek çok etken katkı sunmuştur ancak insan faktörü hayati önemdedir. Kültür Devrimi eğitim reformları kırsal bölgelere çok sayıda eğitimli genç temin etmiştir. Okullarında kırsal bölgeler için kullanışlı ne varsa öğrenmişler ve mezuniyetlerinden sonra köylerine döndüklerinde öğrendiklerini iyi değerlendirmişlerdi.

Kırsal Gelir Artışları

Artan tarımsal üretim ve kırsal sanayi girişimlerindeki gelişmeler Jimo'daki kırsal nüfusun kişi başına gelirini arttırmıştır. Kırsal nüfus arasında kişi başına düşen tahıl 1965 yılındaki 239 kilodan 1976 yılında 421'e çıkmıştır (Tablo 3'e bakınız).[75] Güney Nehri'nde kişi başına tahıl tüketimi 1965'teki 130 kilodan 1976 yılında 220 kiloya çıkmıştır.[76] Kültür Devrimi'nden önce Güney Nehri köylüleri kendileri için yeterince tahıl üretemediklerinden tahıllarını devlet tahıl ambarlarından ya da serbest piyasadan ediniyorlardı. Ancak 1968 yılından başlayarak her sene kendilerine yetecek kadar tahıl üretmeye başladılar.[77] Eski günlerde Jimolı çiftçilerin alım güçleri yalnızca festivaller ya da misafirleri olması durumu gibi kimi özel günlerde buğday unu yemeye yetiyordu. Buğday üretimindeki artışla beraber çok daha fazla buğday unu tüketmeye başladılar.

Kırsal sanayi girişimlerinden gelen gelir iş puanlarının değerini arttırdı ve dolaylı olarak kırsal nüfusun yaşam standartlarını yükseltti. Güney Nehri köy fabrikası tıpkı tarlalarda çalışanlara olduğu gibi işçilere de iş puanlarıyla ödeme yapıyordu. Köy fabrikasından gelen gelir bütün köye dağıtılıyordu. Bu sebeple fabrika büyük köylülerin yaşam standartlarının artmasında önemli bir rol oynuyordu.[69] Güney Nehri ve Guo Jiaxiang, Jimo bölgesinde ortalama birer köydü. Tek bir iş puanın bu köylerdeki değeri sekiz sent ilâ on dört sent arasındaydı ki bu günlük olarak seksen sent ilâ 1.4 yuanlık bir miktara denk geliyordu 1970'lerin ortalarında. Moshi, Yaotou, Geli ve Nanguang gibi ortalama üstü köylerin iş puanları 15 ilâ 20 sent arasındaydı ki bu da o zamanlar sıradan kentli bir işçinin gelirine denk bir şekilde günlük 1.5 yuan ilâ 2 yuana tekabül ediyordu. Güney Nehri köy fabrikasının 1970'lerdeki hedefi saldırgan bir sermaye yatırım seviyesi idame ettirerek köylülerin günlük gelirlerini 1.5 yuanda tutmaktı.[78]

Tablo 4. Jimo kırsalında 1958-1985 yılları arasında yıllık kişi başına gelir ve tahıl

Yıl	1958	1960	965	1970	1975	1980	1985
Kişi başına tahıl	288	88	230	232	421	423	386
Kişi başına gelir	27	24	37	50	79.6	117.3	558

Kaynak: Jimo Xianzhi, 3:27., Tahıl Birimi = Kilo, Gelir Birimi = Yuan

Kültür Devrimi on yılı içerisinde Jimo'nun kırsal bölgelerindeki sakinlerin kişi başına gelirleri 1965'teki 37 yuandan 1975'te 79,6 yuana çıkarak neredeyse kendini ikiye katlamıştı (Bkz. Tablo 4). Pek tabii ki 1975'de rakam da çok yüksek sayılmaz. Ancak köylülerin gelirlerini çeşitli biçimlerde ve büyük ihtimalle normalde olduğundan daha düşük bir düzeyde bildirdiklerini de göz önünde bulundurmalıyız.

Kültür Devrimi on yılı sırasında Jimo'nun kırsal bölgelerindeki sakinlerin gelirleri kayda değer biçimde artarken Jimo kasabasındaki kentli sakinlerin gelirleri aynı seviyelerde geziyor ya da düşük sergiliyordu. Jimo'da devlet tarafından işletilen fabrikalar-

daki bir işçinin yıllık geliri 1956'daki 480,7 yuandan 1976 yılında 427,8 yuana gerilemişti.[79] Devlette çalışan bir işçinin bakmaktan yükümlü olduğu dört kişi olması durumunda 1976 yılında aile başına düşen geliri 85,4 yuan ile tipik bir köylü ailesinin gelirinden az bir miktar fazla olurdu.

Tablo 5. Jimo'da tarım dışı nüfusun aylık tahıl miktarı 1955-1987

Kategori	sınıf	1955-1960	1960-1978	1979-1987
Özel Emek	1	37.5	26	28
	2	30	24.5	26
	3	27.5	22.5	24.5
Ağır Emek	1	23	26.5	23
	2	21.5	19.5	21.5
	3	20	17.5	19.5
Zihinsel Emek	1	18	16	18
	2	17	15	17
	3	14.5	14	16
Üniversite öğ.		17.5	16	17.5
Lise Son öğ.		16	15	16
Ortaokul Son öğ.		15	14	15
Sıradan Vatandaş		13.5	11.5	13.5

Kaynak: Jimo Yerel Kayıtları, 3:28. Birim = Kilo

Bir yandan Kültür Devrimi on yılı içerisinde köylü ailelerin tahıl tüketimi hızlı bir yükseliş gösterirken kent sakinlerinin tahıl tüketimi düşmüştü (Bkz. Tablo 5). Jimo beldesi kırsal bölgeleri sakinlerinin kişi başına düşen tahıl tüketimleri 1965 ve 1975 yılları arasında yüzde 55 artış gösterdi (Bkz. Tablo 3). Bir diğer yandan ise kentli Jimo sakinlerinin kişi başına düşen tahıl tüketimleri düşmüştü. Kategori 1 – Özel emek olarak sınıflandırılan bir çalışana verilen kişi başı tahıl 1955 ilâ 1960 seneleri arasındaki aylık 37,5 kilodan, 1960 ilâ 1978 seneleri arasında 26 kiloya düşmüştü. Kategori 2 – Özel emek aylık olarak 5.5 kilo kayıp yaşamıştı. Diğer kategorilerden kentli sakinler için aylık 1 ilâ 3 kilo ya da yıllık 12 ilâ 36 kilo düşüş yaşanmıştı. Bu dönem boyunca kentli nüfusun gelirlerindeki duraklama ya da düşüşün sebeplerini tahlil etmek bu kitabın kapsamı dışındadır. Ancak bu kırsal nüfusun

gelirlerindeki artışla birleştirilince Mao'nun özellikle Kültür Devrimi boyunca vurguladığı komünist hedefe, kır ve kent arasındaki yaşam standartları uçurumunun kapanmasını sağlamıştır.

Jimo Kırsalına Tıbbî Tedavi Geliyor

Kültür Devrimi sırasında ilk devrim sonrası yılların kent odaklı sağlık politikaları kınanmıştı ve tarihte ilk defa kırsal bir sağlık sistemi oluşturulmuştu. Kültür Devrimi'nin başlangıcında Mao halk hastanelerini chengshi laoye yiyuan (yalnızca kentli lordların hastaneleri) nitelendirmesiyle eleştirmişti. Kültür Devrimi sırasında çekilen Chun Miao (Bahar Atışı) filminde kırsal bölgelerdeki tıbbî tedavi eksikliği, hastane personeli ya da kent hastanelerinin köylülere yönelik kötü muamelesi açık bir şekilde işlenmişti. Film, Jimolu köylülerce coşkuyla karşılanmıştı.[81]

1967 senesinde Jimo'nun kırsal bölgelerindeki 105 köy, köy klinikleri açtı. 1969 yılı itibarıyla 525 köyün kendi klinikleri vardı. 238 kadar köy köy sağlık sigortası sistemini (hezuo yiliao) benimsemişti. Her köylü yıllık olarak köy kliniğine elli sent veriyordu ve karşılığında klinik bir yıl boyunca temel sağlık hizmeti sunuyordu. 1970 yılı itibarıyla 910 köy – bütün köylerin yüzde 93'ü – kendi kliniklerini kurmuştu ve bu köylerin hepsinde köylüler için temel sağlık sigortası poliçeleri mevcuttu.[82]

Kırdaki köy kliniklerinde görev yapan "çıplak ayaklı doktorlar"ın çoğu lisede temel sağlık eğitim almış olan köylerine geri dönmüş eğitimli gençlerdi. Kültür Devrimi eğitim reformları sebebiyle pek çok lise öğrencisi birkaç aylığına hastanelere staj yapmak için gönderilmişti. Temel tıp teorisini öğrenmişler ve kimi temel beceriler kazanmışlardı. Mezuniyetleri sonrası memleketlerine döndüklerinde komün hastanelerindeki doktorların nezareti altında köy kliniklerinde çalışmaya başlamışlardı. Aynı zamanda hastanelerden ve tıp okullarından hizmet içi eğitim alıyorlardı. Güney Nehri köyü çıplak ayaklı doktorları Zhou Yulan, Han Xiuyun, Guan Dunguo ve Yaotou'dan Zhang Xiaozheng ve Sun Jilin, Huayuan köyünden Wang Shicai ve Sung Yonghua lisede ilk tıbbî eğitimlerini almışlardı. Mezuniyetleri sonrasında da köy çıplak ayaklı doktoru olmuşlardı.[83]

Her köy, köy kliniğinde çıplak ayaklı doktorlar olmak için düzen-

li tıbbî eğitim almaları amacıyla iki ya da üç genci çalışmaya gönderiyordu. Köy bu çıplak ayaklı doktorlara, tıpkı köy öğretmenlerine olduğu gibi iş puanlarıyla ödeme yapıyordu. Karşılığında ise bu çıplak ayaklı dotorlar köylülere ücretsiz sağlık yardımı sağlıyorlardı. Eğer bir köylü hastalanır ya da hastaneye kaldırılırsa, köy onun hastane faturasını ödemeye çalışıyordu. Eğer köy bu faturaları ödemeyi başaramazsa o hâlde devreye yardım için komün giriyordu. Eğer faturalar hem köyün hem de komünün ödeyebileceğinden daha fazla idiyse, hastane bu faturalardan feragat ediyordu.[84] Yao köyünden Zhang Guilan 1969 senesinde ameliyat olmak üzere Pekin'e gitmişti. Hastane ne onun ne de köyün masrafları karşılayacağını anladığında, faturalardan feragat etmişti.[85] 1973 senesinde Guo köyünden Zhang Kechang hastane çalışanlarına hastane faturalarını ödeyemeyeceğini ancak çocukları büyüdüklerinde bu masrafları karşılayacağını söylemişti. En sonunda hastane alacaklarından feragat etmişti.[86]

Elbette ki kır kooperatif sağlık sistemi düşük kalitedeydi. Çıplak ayaklı doktorların ciddi bir profesyonel eğitimi yoktu ve köy kliniği yeterli tıbbi ekipmana, malzemeye ve ilaca sahip değildi. Ancak bu Jimolu köylülerin o zamana kadar sahip oldukları en iyi sağlık sistemiydi ve köylülere önemli hizmetler ve gönül rahatlığı veriyordu. Jimo köylüleri için çıplak ayaklı doktorların değeri basit bir şekilde aldıkları resmî eğitimle ölçülemezdi. Hastalarıyla aynı köydenlerdi. Çin Yeni Yılı ya da bütün bir kar fırtınası da dâhil olmak üzere bütün hava koşullarında 24 saat boyunca hazırlardı. Tıbbî eğitimleri yaygın sorunları tedavi etmek için yeterliydi ve daha ciddi sorunlarla karşılaştıklarında komün ya da belde hastanelerindeki düzenli doktorlardan yardım alıyorlardı. Soğuk algınlığı ve soluk borusu iltihabı gibi yaygın sorunlarda çıplak ayaklı doktorların standart bir tedavisi vardı. Sorunun ilk aşamalarında standart ilaçlar veriyorlardı. Daha ciddi durumlarda ise hastaların ağrılarını dindirmek için damar içi damla uyguluyorlardı.[87]

Pek tabii ki, köylülerin hizmetinde daha profesyonel bir eğitime sahip doktorlar olsa daha iyi olurdu ancak o zamanlar bu mümkün değildi. Temel eğitime sahip doktorların bulunması hiç doktor bulunmamasından daha iyiydi. Ortalama yaşam süresi Jimo beldesinde 1949 yılında 35 yaş iken 1986 yılına gelindiğinde 70,54

yaşa çıkmıştı.[88] Bu çarpıcı artışın arkasında pek çok faktör yatmaktadır. Şüphesiz ki Kültür Devrimi'nin çıplak ayaklı doktorları, özellikle modern tıbbî bilgiyi yayarak ve kırsal halka temel bir sağlık sistemi sunarak bu artışta hayati bir rol oynadılar.

Kültür Devrimi On Yılı İçerisindeki Ekonomik Kalkınmayı Değerlendirmek

Kültür Devrimi on yılı sırasında Jimo beldesinin kırsal bölgelerindeki hızlı ekonomik kalkınma kendine has bir durum değildi. Çin'in kırsal bölgeleri boyunca makineleşme, sulama, toprak ıslahı projeleri ve deneyler tarımsal üretimi dönüştürdü. Mahsul verimi çok ciddi bir şekilde arttı. Kırsal sanayi, göz ardı edilebilir bir temelden gelişti ve hızlı bir şekilde etrafa yayıldı.

Kültür Devrimi on yılı sırasında takip edilen pek çok kırsal kalkınma hedefi Büyük İleri Atılım sırasında takip edilen hedeflerle benzerdi. Bu her iki dönem boyunca kırsal altyapıyı hızlı bir şekilde inşa etmeye, tarımsal üretimi arttırmaya ve kırsal sanayiyi geliştirmeye yönelik çabalar mevcuttu. Her iki dönem boyunca da bu çabalar kolektif örgütlenmenin yoğunlaştırılması üzerine temellendirilmişti. Büyük İleri Atılım çabaları kırsalda çok büyük zorluklar yaratarak çökerken bir diğer yandan Kültür Devrimi çabaları kırsal ekonomiyi dönüştürmekte ve köylülerin yaşam koşullarını kalıcı olarak iyileştirmekte başarılı oldu. Bu iki dönemin belirli sonuçlarının sebepleri üzerine kapsamlı bir analiz bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Böylesi bir analizde yönetim ve planlama, eldeki kaynaklar ve ülke çapında kaynak dağılımının değerlendirilmesi gerekir. Tek bir beldenin çalışmasının yapıldığı bu araştırmanın temelinde güven içerisinde Kültür Devrimi'nin doğrudan ürünü olan iki etkenin kilit katkılarına işaret etmek mümkündür: kırsal siyasi kültürdeki değişim ve kırsaldaki hızlı eğitim kalkınması.

Kültür Devrimi sıradan köylülere üretim kararlarında söz hakkı verdi, yerel inisiyatifleri teşvik etti ve köylülerin kolektif yapı içerisinde yetkilendirildiği siyasi koşullar yaratacak şekilde kadrolara sıradan çiftçilerle beraber çalışmayı zorunlu kıldı. Eski köy parti iktidar yapısı alaşağı edildi ve yerine köylülerin arzularına daha çok cevap veren yeni bir iktidar yapısı kuruldu. Kültür Devrimi reformlarının bir sonucu olarak kurulan okullar aynı zaman-

da kırsal bölgeleri tarihte ilk defa tarımı modernleştirebilecek[89] ve kırsal sanayiyi kalkındırabilecek teknik bilgilere sahip gençlerle donattı.

Philip Huang, Kültür Devrimi on yılı sırasındaki tarımsal üretimdeki büyümenin kalkınma olmaksızın büyüme olduğunu iddia etmektedir. Yangzi Delta Bölgesi araştırmasında Huang, Çin hükümetinin standart Kültür Devrimi'nin ekonomik bir felaket olduğu portresine Kültür Devrimi on yılı süresince birim alan başına mahsul verimindeki maddi büyümeyi kayıt altına alarak meydan okumaktadır. Ancak kendisi bunun emek girdisinin iş günü başına düşen marjinal verimin kabul edemeyeceği boyutlarda yoğunlaştırılması yoluyla başarıldığı sonucuna varmaktadır. Bu durum, iddialarına göre, nüfus baskısının Çinli çiftçileri emek verimliliği pahasına emeği yoğunlaştırdıkları bir uzun vadeli tarımsal içe kıvrılmayı devamlı kılmaktadır. Tarımsal içe kırılma döngüsünün kırıldığı ve gerçek kalkınmanın başladığı, yazdıklarına göre ancak kırsal artı emek tarımdan, kırsal sanayiye yöneltildiğinde gerçekleşmiştir. Kendisine göre bu Kültür Devrimi sonrası reform dönemine kadar gerçekleşmemiştir.[90]

Huang'ın içe kıvrımlı büyüme ve gerçek kalkınma arasındaki ayrımı, geçerli ve kullanışlıdır. Ancak kendisinin tanımlarını kullanırsak Kültür Devrimi sırasında Jimo kırsalı yalnızca içe kıvrımlı bir büyüme değil, gerçek bir kalkınma deneyimlemiştir. Huang'ın içe kıvrımlı olarak tanımladığı çoklu-ekim ve fidelerin bir yerden bir yere nakli gibi emek yoğunlaşması yoluyla birim arazi başına verimliliği arttırmaya yönelik pratikler aslında Jimo'da tahıl verimindeki artışların önemli bir parçasıdır. Lakin aynı zamanda makineleşme tarlada harcanan emeği de büyük oranda düşürmüştür. Bu emeğin büyük oranda kırsal sanayiye yöneltilmesine olanak sağlamıştır ki gördüğümüz gibi de kırsal sanayi Kültür Devrimi on yılının sonunda Jimo'nun ekonomisinin yüzde 36'sını teşkil edecek şekilde hızlı bir büyüme göstermiştir. Dahası bir yandan Jimo'nun iş gücü hızlı bir şekilde artarken Kültür Devrimi eğitim reformları on binlerce genci okullara yerleştirerek onları üretici etkinlikten uzağa yönlendirmiştir.

Huang, doğru bir şekilde Çin kırsalında içe kıvrılma döngüsünü bozan temel faktör olarak kırsal sanayinin inşasını tanımlamaktadır. Ancak Jimo beldesindeki kırsal sanayinin inşası Kültür

Devrimi'nin bir sonucu olarak başlamıştır ve hâlihazırda Deng'in kırsal reformlarının başlangıcından çok daha önce hareket hâlindedir. Dahası, özenli çalışmasının gösterdiği üzere[91], tıpkı Çin'in kırsal bölgelerinin çoğunluğunda olduğu gibi aynı durum Huang'ın çalışmasını yürüttüğü bölgede de geçerlidir. Makineleşme ve kırsal sanayileşme yoluyla tarımsal içe kıvrılma döngüsünü kıran şey aslında Kültür Devrimi'nin kendisidir.

Notlar

1. Jimo Xianzhi, Jimo dashi ji (Chronology of Events in Jimo County) 73.
2. Eski belde devrimci komite önderiyle mülakat, yaz, 1997.
3. Eski üretim ekibi önderleriyle mülakat, yaz, 1989.
4. see Kate Zhou, How the Farmers Changed China (Boulder: Westview Press, 1996)
5. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
6. After the Cultural Revolution, the Deng Xiaoping government charged that the campaign to criticize Lin Biao and Confucius was intended by the "Gang of Four" as an allegorical attack on the late Chinese premier Zhou Enlai. It was part of the government's efforts to discredit the "gang of four" and the Cultural Revolution. This study is mainly concerned with what the villagers felt at the time of the campaign, not with the post-cultural-revolution analysis of the goals of the campaign.
7. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
8. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
9. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1989.
10. Eski okul öğretmenleriyle mülakat, 1995.
11. Eski köy okulu öğrencileriyle mülakat, 1990.
12. There were two kinds of teachers in rural China. Some teachers were on government payroll. Others were hired by the village and therefore were paid by the village with a fixed amount of work points, apart from a small monthly cash bonus. The former had no financial connection with the village, the later did, because the value of the work points they got from the village depended on the economic performance of the village. Government employees and schoolteachers who were on the government payroll did not participate in the distribution of the village's grain production.
13. Jimo'da eski köy okulu öğrencileriyle mülakat, Yaz, 1997.
14. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz 1997.
15. Angry farmers in North Jimo told municipal and provincial investigators in

1960 that they would refuse to work for the collective in protest of its leadership. Jimo Xianzhi, 34:53.

16. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.

17. Anthropologist Yunxiang Yan called leaders in the village he studied "white hands" (bai zhua zi) because "they were able to avoid tanning their hands by farm work." See, Yan," The Impact of Rural Reform on Economic and Social Stratification in a Chinese Village," The Australian journal of Chinese Affairs, No. 27, January 1992, 6.

18. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz 1990.

19. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz 1997.

20. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.

21. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.

22. Jimo'da köylülerle mülakat, Yaz, 1990.

23. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.

24. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.

25. Köylülerle mülakat, yaz 1990.

26. Jimo Xianzhi, 28:4.

27. Jimo Xianzhi, 5:42.

28. This method was used for two years. It was discontinued because it was very time consuming, though effective.

29. Jimo Xianzhi, 5:43.

30. Jimo Xianzhi, 5:38.

31. Jimo Xianzhi, 6:20.

32. Jimo Xianzhi, 6:23.

33. Jimo Xianzhi, Jimo dashiji (Chronology of Events in Jimo), 77.

34. Jimo Xianzhi, 6:27.

35. Jimo Xianzhi, 6:27.

36. Jimo Xianzhi, 6:27.

37. Commune leaders and teachers all belonged to the category of state cadres. They were all on government payroll. They did not have any material interest in the production of villages.

38. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.

39. Jimo Xianzhi, 6:27.

40. Spring festival is the most important Chinese festival. Jiao zi, Chinese dumplings, is the main dish for this festival. In normal time, villagers would stop working in the fields around this festival for at least one month.

41. Jimo Xianzhi, 5:16.

42. Jimo Xianzhi, 5:16.

43. Jimo Xianzhi, 5:16.

44. Jimo Xianzhi 9:6.

45. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.
46. Jimo Xianzhi, 319.
47. Jimo Xianzhi, 320.
48. Jimo Xianzhi, 5:30.
49. Jimo Xianzhi, 5:30.
50. Jimo Xianzhi, 2:16.
51. Jimo Xianzhi, 2:63-75.
52. See, for instance, Zhou (1996), s. 29.
53. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.
54. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.
55. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.
56. Tsung Chao, An Account of the Cultural Revolution, 188.
57. This policy encouraged farmers to take advantage of local conditions to develop various enterprises to improve people's lives. For example, if there were ponds, the local people were encouraged to develop fish culture. If there were wood supplies farmers were encouraged to develop enterprises connected with that resource.
58. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
59. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
60. Jimo Xianzhi, 5:34.
61. Jimo Xianzhi, 5:49.
62. Jimo Xianzhi, 5:51.
63. Jimo Xianzhi, 5:50.
64. Jimo Xianzhi, 9:2.
65. Jimo Xianzhi, 9:6.
66. Jimo Xianzhi, 9:3.
67. Jimo Xianzhi, 9:3.
68. Jimo Xianzhi, 28:5.
69. Jimo Xianzhi, Jimo dashiji (Chronology of Events in Jimo County) 77.
70. Jimo Xianzhi, 28:5.
71. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
72. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
73. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.
74. Köylülerle mülakat, yaz, 1990.
75. Jimo Xianzhi, 3:27.
76. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.
77. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.
78. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.
79. Oreg Leary in his "Current Trends of China's Agricultural Strategy: A Survey of Communes in Hebei and Shandong," stated that farmers often deliberately under-reported their incomes. See Oreg Leary and Andrew Watson, "Current Trend

of China's Agricultural Strategy: A Survey of Communes in Hebei and Shandong," The Australian Journal of Chinese Affairs, No. 4,1980,137.

80. Jimo Xianzhi, 3:21.

81. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.

82. Jimo Xianzhi, 756.

83. Köylülerle mülakat, 1997.

84. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.

85. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.

86. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.

87. Jimo'da köylülerle mülakat, Yaz, 1997.

88. Jimo Xianzhi, 9.

89. Other third world countries, of course, achieved similar results with "green revolution" techniques. But there is a difference here that should not be overlooked. In other countries green revolution techniques were applied in the countryside with systematic help from the United States and other technologically advanced nations. Chinese farmers in Jimo and elsewhere, on the other hand, tried new methods and carried out experiments without help from foreign experts. In this situation, the educational reforms of the Cultural Revolution were critical to the modernization of agriculture.

90. Philip Huang, The Peasant Family and Rural Development in the Yangzi Delta, 1350-1988, (Stanford: Stanford University Press, 1990).

91. Huang documents the rapid growth of production and employment in commune and production brigade factories in the areas he studied during the Cultural Revolution decade. Philip Huang, The Peasant Family and Rural Development in the Yangzi Delta, 1350-1988, pp. 245, 279, 318, 347-353, 355.

VII. BÖLÜM

KÜLTÜR DEVRİMİ'Nİ YADSIMAK

Siyasi yetkilendirme, uzun bir süreçtir. Memur sınıfının binlerce yıldır baskın olduğu Çin'de bu süreç yalnızca uzun değil aynı zamanda dolambaçlı olacaktır. Kültür Devrimi kırsaldaki sıradan Çinlileri memur sınıfına karşı yetkilendirmeye yönelik ilk teşebbüslerden biridir. Belirli bir noktaya kadar başarılı olmuştur. Deng Şiao Ping'in 1978'de iktidara geri dönmesine müteakip Kültür Devrimi'nin tamamen yadsınması yeni tomurcuklanmış bahar çiçeklerini vuran bir don gibidir. Pek çok açıdan geri düşmüş ve Çin'de siyasi yetkilendirme sürecini mahvetmiştir – en azından Jimo'nun kırsal bölgelerinde durum böyledir.

Yeni Huan Xıangtuan

Kültür Devrimi sırasında kovulan Deng Şiao Ping ve eski hükümet yetkilileri 1970'lerin sonunda yeniden iktidara geldiklerinde eski isyancı önderler onları İç Savaş sırasında köylerine geri dönen intikamcı toprak ağası alaylarıyla karşılaştırmışlardır (Bkz. Bölüm 1). Kültür Devrimi'ne ve toprak reformuna ilişkin kimi bilgileri olan Jimo sakinleri için İç Savaş sırasındaki huan xiangtuan ve Kültür Devrimi sonrası geri dönen ÇKP yetkilileri arasındaki paralellik barizdir.

Pek çok eski ÇKP yöneticisi Kültür Devrimi'nin başlangıç aşamasında isyancılar tarafından sert bir muameleye tabi tutulmuştur, tıpkı toprak reformu sırasında Jimolu toprak ağalarının yoksul-

lar ve topraksızlar tarafından tutuldukları muamele gibi. Kimi eski ÇKP yetkilileri Büyük İleri Atılım sırasında kendi yetkilerini suistimal etmiş ve sıradan halkı incitmiştir ve böylelikle yönettikleri köylülerin öfkelerini üstlerine çekmişlerdir. Tıpkı yoksul köylülerin toprak ağalarından intikam almalarına fırsat tanımış toprak reformu sırasında olduğu gibi, Kültür Devrimi'nin de başlangıcında isyancılar ÇKP yetkililerine iktidarlarını suistimal etmelerinin bedelini ödetmişlerdir. Kültür Devrimi sırasında kitle eleştirisine ve fiziksel saldırılara tabi tutulan ÇKP'li bürokrat yöneticilerin isyancıların ellerinde gördükleri muameleye içerlemek için iyi birer sebepleri vardı. İsyancılar için ise kimi ÇKP yöneticileri Büyük İleri Atılım sırasında bir yandan çiftçiler açlıktan ölürken onları köleler gibi çalıştırdıkları ve lüks oteller inşa ettikleri için çizgiyi aşmışlardır.[1] Her şeyden önce yöneticiler yetkiliydiler ve sıradan halktan daha fazla ayrıcalıkları olmalıydı, kimi ÇKP bürokratları durumu böyle rasyonalize ediyorlardı. Mülakat yaptığım on kadar ÇKP yetkilisi arasında yalnızca pek azı Kültür Devrimi'nden önce yanlış bir şeyler yaptıklarını düşünüyordu ve isyancıların elinde gördükleri sert muameleyi hak etmedikleri fikrindeydiler. Kültür Devrimi sırasında yaşadıkları kişisel zorluklardan "Dörtler Çetesi'ni" [2] ve isyancıları sorumlu tutuyorlardı.[3]

Kültür Devrimi'yle ortaya çıkan da thning, da fang, da bianlun ve dazibao (fikirlerin büyük dile getirilmesi, büyük özgürlük, büyük tartışma ve büyük karakter posterleri) demokratik kültürü isyancıları ve sıradan halkı yetkilendirmiştir. Parti önderlerini resmî davranış kurallarının Maoist münzeviliğine uyum sağlamalarını talep ederek geleneksel Çin memuriyet kültürünün kimi yönlerine meydan okumaya başlamışlardır. Kültür Devrimi sırasında kademeli olarak isyancılar baskın hâle gelirken bu siyasi kültür de baskın hâle gelmeye başlamıştır. Dolaylı olarak pek çok eski yerel ÇKP yöneticisi ve yetkilisi yeni beklentilerle uzlaşma göstermeye başlamıştır. Yeni iktidar yapısında kabul görmelerinin tek yolu buydu. Jimo'da Kültür Devrimi'nin ilk sürecinde maruz kaldıkları aşağılanmalara karşın bütün eski belde parti yetkilileri en nihayetinde devrimci komitelerin yeni iktidar yapısına dâhil edilmişlerdi. 1976 yılında Mao Zedong öldüğü vakit yeni iktidar yapısı içerisinde isyancılarla beraber çalışıyorlardı.[4]

Mao'nun ölümüyle beraber Çin'deki politik durum hızla değişti. Merkezde Dörtler Çetesi'nin tutuklanmasına müteakip ülke çapında eski isyancı liderler hükümetin farklı seviyelerindeki eski parti yetkilileri tarafından tutuklandılar. Henan eyaletinde bir sanayi kenti olan Luoyang'da örneğin, yüzlerce eski isyancı önder tutuklandı, halk arasında gezdirildi ve kendilerinden bir daha haber alınamadı.[5] Jimo'da rehabilite olmuş eski parti bürokratları, eskiden kendilerine meydan okumuş olanlara misilleme yaptılar. Jimo'da kayda değer resmî bir konumda bulunan bütün isyancı önderleri hedef aldılar. Mayıs 1977'de çok sayıda önemli isyancı önder tutuklandı. Eski isyancı Kızıl Muhafızlar önderi ve Jimo Beldesi Devrimci Komitesi başkan yardımcısı olan Wang Sibo tutuklandı ve herhangi belirli bir suçlama olmaksızın bir yıl boyunca hapiste kaldı. En nihayetinde yetkililer kendisine yönelik herhangi bir suçlama yöneltemediklerinden serbest bırakıldı. Eski isyancı önderlerden olan ve Jimo Hırdavat Fabrikası yönetici yardımcısı olan Liu Shixing ve yine eski isyancı önderlerden ve Chengguan Komünü başkan yardımcısı olan Ge Dexin, Mayıs 1977'de işlerinden çıkarıldılar ve Kasım 1977'de tutuklandılar. Jimo Makine Fabrikası'nda çalışan eski isyancı önderlerden Jiao Chuanfa isyancı önderlerin toplu tutuklamalarını protesto etmek için intihar etti. Yeniden inşa edilmiş Jimo Parti Komitesi, 1977 Kasımı'ndan 1979 baharına kadar eski isyancı önderlere yönelik ilk büyük ölçekli tasfiyeyi yürüttü.[6] Bu tasfiyede çok az sayıda isyancı önder kurtulabildi.

1980'lerin ilk yıllarında Deng Şiao Ping hükümeti eski isyancılara yönelik daha da büyük ve daha kapsamlı bir misilleme kampanyası yürüttü. Hükümet departmanları, fabrikalar, okullar, üniversiteler, araştırma enstitüleri, hepsi eski isyancılara yönelik suçlamaları soruşturmak adına özel birimler kurdular. Çok sayıda insan işlerini, evlerini kaybettiler ve Kültür Devrimi sırasında işledikleri "suçlardan" hapsedildiler. Jimo ÇKP Komitesi ikinci tasfiye dalgasını 11 Aralık 1983'te başlattı. Her hükümet makamına, okula, fabrikaya ve köye eski sıradan isyancıları tasfiye etme emri verildi.[7] Kültür Devrimi başlangıcında makamlarını yitirmiş olan yetkililer kişisel garez besledikleri kişilere yönelik suçlamalarda bulundular.[8]

Ülke çapında eski isyancılara yönelik girişilen bu misilleme

çılgınlığı eski parti önderleri arasında bir hınç atmosferi yarattı. Huan xiangtuan toprak ağaları köylerine geri döndüklerinde göğüsleri kabararak zayıfların güçlüleri yenemeyeceklerini söylüyorlardı. 1980'lerde rehabilite edilmiş eski parti önderleri de eski isyancılar için aynı kelimeleri kullanıyordu. "Nehrin akışı değişir; nehrin doğusu zaman içerisinde nehrin batısı olabilir." diyorlardı. "En nihayetinde yeniden benim denetimim altında olacağını düşünmemiştin, değil mi?" 1978 yılında rehabilite olduktan sonra eski Xiapo Komünü Parti Sekreteri Sun Sian kendisine eskiden meydan okuyanlardan biri olan Mashan köyünden Zhao Xianan'ı bulup kendisine, kendisinin şimdi cipe binebileceğini ancak Zhao'nun hâlâ el arabası süreceğini söylemişti.[9]

Siyasi iklimin değişmesiyle beraber rehabilite olmuş eski parti önderleri kendi tanıtımlarını yapmak için yeniden kazanılmış resmî önceliklerini kullanmaya başladılar. Rehabilite olmuş eski Jimo Beldesi Parti Komitesi Sekreter Yardımcısı Li Sili şöyle diyordu: "you quan bu shi, quoqi zuo fei" (Hâlen elindeyken iktidarını kullan.)[10] Bu türden bir siyasi yönelim Çin kırsalında 1980'lerde ve 1990'larda hüküm sürecek olan "resmî para sızdırma" cümbüşünün başlangıcıydı.[11] Yetkililer kısa zaman içerisinde Kültür Devrimi yıllarında benimsemek zorunda kaldıkları münzevi ilkeleri terk ettiler. Jimo Tahıl Bürosu'nun eski başı olan Sun Xibao, Kültür Devrimi'nin elitizm karşıtı siyasi kültürünü kabul etmişti. Altı çocuğundan dördü çalışmak için kırsal bölgelere gitmişti. En küçük oğlu Sun Yingjin 1976 yılında kırsaldaki liseden mezun olduğundan Sun Xibao ondan Güney Nehri köyünde Üçüncü Üretim Ekibi'ndeki en kirli ve en zor iş olan insan dışkısı toplama ve tarlalarda dışkıya gübre olarak kullanma işini almasını istemişti. Oğlu tereddüt gösterdiğinde ise Sun ona: "Başka insanlar yapabiliyor. Sen niye yapmayasın? Kendi başına yapamazsan ben sana yardımcı olurum." demişti.[12] Ancak 1980'lerde siyasi iklimin değişmesiyle bütün çocukları için hükümette ve fabrikalarda güzel işler bulmuştu.[13]

Güney Nehri Parti Sekreteri olan Guo Yunlong, Kültür Devrimi on yılı boyunca köylülerle beraber yılda 300 gün çalışmıştı. Yemeğini diğer köylülerle beraber tarlada yiyordu. Köylüler büyük bir ailesi olduğundan onun öğünlerinin kendilerininkin-

den daha kötü olduğunu fark etmişlerdi.[14] Oğlu da herkes gibi tarlalarda çalışıyordu. Köydeki büyük karakter posterlerinin hedefi olmaktan korktuğundan köylülerin düğün ziyafetlerine katılmaktan dahi tereddüt ediyordu. Köylüler Guo'yu içmeye davet ettiklerinde karısı ve çocukları ona isyancıların erken dönem eleştirilerini anımsattılar ve onu davet eden kişilerin niyetlerinin iyi olmayabileceği konusunda kendisini uyardılar. Guo'nun eşi eğer Guo başkasının evinde içerse onu geceleri eve kabul etmiyordu.[15] Ancak 1970'lerde değişen siyasi iklimle beraber Guo da değişti. Deng Şiao Ping gelecekte herhangi bir siyasi kampanya olmayacağı sözü verdiğinde Guo daha cüretkâr hâle geldi. 1982'den sonra açık bir şekilde rüşvet almaya başladı. Köylüleri topraksız gezginler kılacak şekilde köyün topraklarını köylülere sormaksızın yeni projelere sattı. Pek çoğu yüksek hükümet yetkililerinin akrabaları olan yüzden başka köy dışından gelen insana köy toprakları üzerinde yeni evler inşa etme izni verdi. Aynı zamanda kendisine hediyeler vermedikleri takdirde köylülerinin yeni evler inşa etmesine izin vermiyordu.[16] 1984 yılında köy kaynaklarıyla bir Toyota Crown aldı ve aracı kendi kişisel aracı olarak kullanmaya başladı. Oğluna Qingdao şehrinde bir üniversitede iş bulmayı başardı. Köyün arabası hafta sonları Guo'nun oğlunu okuldan almak ve hafta başlangıcında onu okula götürmek amacıyla kullanılıyordu.

Siyasi iklimdeki değişimle beraber büyük karakter posterleri kullanımı hakkı Çin Anayasası'ndan çıkarıldı. Artık sıradan halk büyük karakter posterleri ve büyük tartışma yoluyla önderleri eleştiremiyordu. Yozlaşma ve yetkilerin kötüye kullanımı arttı. Pek çok insan sinirliydi ancak açık bir şekilde bunu dile getiremiyordu (gan nu bu gan yan). Büyük karakter posterleri kullanmaya teşebbüs "yeni bir Kültür Devrimi başlatmak" olarak nitelendirilebilirdi ki bunun da oldukça vahim sonuçları olabilirdi. 1996 yılında bir fabrika yöneticisi kamu fonlarını kötüye kullandı. Birisi bunun detaylarını teşhir eden anonim bir karakter posteri hazırladı. Bunun sonucunda fabrika yöneticisi deliye döndü ve herkes içinde karakteri hazırlayan kişiye dava açma tehdidi savurdu. Fabrika muhasebecisinin kendi yasa dışı işleri bilmesi sebebiyle karakter posterini yazan kişinin muhasebeci olduğundan şüpheleniyordu. Yönetici keyfi bir şekilde muhasebeciyi işten çıkardı ve onu bir atölyede çalışmaya gönderdi.[17]

Devlet girişimlerinde 1980'lerde başlayan kriz kısmen girişimlerin yöneticilerini aşağıdan ya da yukarıdan herhangi bir siyasi denetimden azat eden değişimlerin bir ürünüdür. Bir yandan pek çok girişim işçilerine ödeme yapacak kaynakları bulamazken yöneticiler devlet kaynakları üzerindeki denetimleri yoluyla ceplerini dolduruyorlardı. Basın bu fenomeni, "qing miao fu fangzhang" (zengin rahiplerin fakir tapınakları) olarak dile getiriyordu.[18] Deng Şiao Ping bütün otoriteyi yöneticilerin ellerine veren changzhang fuzezhi (yönetici sorumluluğu) sistemini öne attı. Bu yeni sistem altında yöneticiler kendilerine ve işçilere ne kadar maaş ödeneceğine karar veriyorlardı. Kamu mallarını herhangi bir kimseye karşı sorumlu olmaksızın devredebiliyorlardı. O dönemden bu yana Jimo'daki pek çok yönetici lüks ithal arabalara binmeye, şaşaalı evlerde yaşamaya, şatafatlı ziyafetler çekmeye, sık sık özel gece kulüplerine gitmeye ve kamu fonlarını yurt dışına pahalı geziler düzenlemeye harcamaya başladılar. Aynı zamanda işçilere makul maaşlar ödemeyi reddettiler. Pek çok iş yerinde işçiler kendilerine düzgün bir tazminat verilmeksizin işten çıkarıldılar. En azından kapitalist batıda yöneticiler bir mütevelli heyeti ya da mülk sahiplerinin temsilcileri karşısında sorumludurlar. Ancak Deng Şiao Ping'in reformları devlet girişimlerindeki yöneticileri, sözüm ona sosyalist girişimlerin sahipleri olan işçileri bir kenara bırakalım, kimseye karşı sorumlu olmayan diktatörler hâline çevirdi. Jimo'daki işçiler bu yeni yöneticiler sınıfının merhametine kaldıklarını söylüyorlardı.[19]

Bu durumda, bazı iş yerlerindeki işçiler yöneticilerinin kötü yönetimlerini prostesto etmek için fabrikaların işleyişini sabote etmeye başladılar. Kızgın işçilerin toplu bir şekilde yöneticilerin kötü idaresini ve fabrika fonlarını zimmetlerine geçirmelerini protesto etmek için fabrika ürünlerini çalmaya başlamaları sonucunda Jimo Et İşleme Fabrikası kapanmak zorunda kalmıştı.[20]

Kolektif Örgütlenmeyi Dağıtmak

Çinli bilim insanları, Deng Şiao Ping'in kır reformlarının aşağıdan yukarı mı yoksa yukarıdan aşağı mı başladığını tartışmaktadırlar.[21] Kır reformlarının yukarıdan aşağı ya da aşağıdan yukarı gelişip gelişmediği mekândan mekâna farklılık göstermektedir. Çin'in kırsal kolektif sistemi eşit bir gelişim

göstermemiştir. Kimi yerlerde az gelişmiştir kimi yerlerde orta derecede bir gelişkinlik göstermiştir kimi yerlerde ise daha iyi bir durumdadır. Kolektiflerin zayıf olduğu yerlerde çiftçiler bu değişimlerden rahatsız olmamışlar ve etkin bir şekilde değişim arayışına girmemişlerdir. Kolektif çiftçiliğin iyi geliştiği yerlerde çiftçiler değişim konusunda daha gönülsüzdüler. Bu yerlerde kolektif çiftçilik bel bağlanabilir bir yaşam biçimi hâline gelmiştir ve çiftçilerin beklentileri topluluklarının önemli bir kurumu olarak kolektif etrafında gelişmiştir.

Benim araştırmam Jimo beldesinin Büyük İleri Atılım dönemi sırasında kolektif çiftçiliğin yaşadığı tersliklere karşın, Kültür Devrimi yılları sırasında kolektif çiftçiliğin başarılı olduğu yerlerden biri olduğunu iddia etmektedir. 1980'lerin başında merkezî hükümet tarafından öne çıkarılan "hane sorumluluk sistemi" pek çokları tarafından Jimo çiftçilerine dayatılan gerici bir tedbir olarak değerlendirilmektedir. Köylüler şöyle demişlerdir: "xinxin kuku sanshi nian, yi yie huidao jiefang qian" (Kolektifleri inşa etmek için otuz yıl boyunca çok çalıştık ancak bir gece içinde kurtuluştan önceki statükoya geri döndük.)[22] Jimo'daki pek çok köylü yaşam biçimlerini değiştirmek istememiştir. İşin aslı, hükümetin önemli kırsal sosyal güvenlik önemlerinin, eğitimin, tıbbî tedavinin dayandığı kolektifleri lağvetme kararı karşısında şok olmuşlardır. Köylüler ilkin toprağı bölüştürme kararının ÇKP'nin onları terk ettiğinin bir işareti olarak almışlardır (gongchan dang bu guan women le).[23]Ancak Deng Şiao Ping hükümeti politikalarını uygulamada herhangi bir tereddüte müsamaha göstermemiştir. 1982 yılında Jimo beldesi hükümet önderleri, Yantai bölgesinden on yedi diğer beldenin önderleriyle beraber hane sorumluluk sistemini dayatmada ayak diredikleri için görevden alınmışlardır. Bu alt düzey hükümet önderleri çiftçilerle yakinen ilişkili olduklarından ve köylerde işlerin nasıl yürüdüğünü bildiklerinden ferdî hane çiftçiliğine direnmişlerdir.[24]

Çin basını hane sorumluluk sisteminin benimsenmesini bir halk hareketi olarak tasvir ediyordu.[25] Basının yansıttığı tek versiyon bu olduğundan pek çok insan, ferdî hane çiftçiliğinin evrensel olarak çiftçiler arasında popüler olduğunu düşünüyordu. Herhangi verili bir yerellikte toprağın bölüştürülmesine ilişkin farklı tavır ve fikirler olduğunu söylemeye gerek yok. Kolektif çiftçili-

ğin zayıf kaldığı yerlerde dahi, kolektif çiftçilikten çıkar sağladıkları için kolektif çiftçilik yanlısı olan insanlar vardı. Jimo'da göreceli olarak yoksul bir köyden olan Fang Zhiyuan kolektif çiftçilik olmaksızın beş çocuğuna yetecek kadar yemeğin ve onların eğitim almasına olanak sağlayacak fırsatların mevcut olmayacağını dile getiriyordu. Kolektif yılları süresince ailesi sürekli bir şekilde kolektiften tahıl ve nakit yardımı almıştı.[26] Aynı zamanda kolektif çiftçiliğin iyi durumda olduğu yerlerde, kolektif çiftçiliğin kendilerini geri bıraktığını ve komşularının kolektiften kendilerinin yararlandığından daha fazla yararlandığını düşünen ve ferdî çiftçiliği tercih eden bir azınlık da mevcuttu. Güney Nehri köyünden eli kolu tutan iki ağabeye sahip becerikli bir köylü ailesinin tek başına çiftçilik yapmasına izin verilmesi hâlinde çok daha önceleri zengin olacağını söylemektedir.[27]

Tıpkı ABD'de herkesin sosyal yardımlaşmaya, pozitif ayrımcılığa ve kürtaja karşı olduğunu söylemenin hatalı olduğu gibi Çin'deki bütün çiftçilerin ferdî hane çiftçiliğini tercih ettiklerini söylemek de hatalı olacaktır. Çin'deki her çiftçi ve her politikacı Deng Şiao Ping'in 1970'lerin sonunda tarımsal politikalara ilişkin durduğu yerin farkındadır. Her şeye karşın Büyük İleir Atılım'ın başarısız olmasına müteakip Deng Şiao Ping toprağın köylülere mukavele yoluyla verilmesi gerektiğini savunmuştur. Görüşleri ne olursa olsun Deng Şiao Ping hükümeti Anhui Eyaleti Fengyang beldesindeki bir köydeki on sekiz çiftçinin eylemini Çin'in bütün çiftçileri üzerine ulusal bir kolektifleri dağıtma politikası dayatmak için kullanmıştır.[28] Ne kolektif çiftçiliğin ne de hane sorumluluk sisteminin faydaları ve eksiklikleri üzerine devlet destekli kamusal bir tartışma yürütülmüştür.

Çin hükümet liderleri her zaman ulusal çapta büyük bir hareket başlatmak için küçük bir grubun eylemini kullanmışlardır. Kolektif çiftçilik de 1950'lerde bu yolla başlamıştır. Herhangi bir politikanın ya da politik bir hamlenin taraftarları ve karşıtları her zaman olacaktır. Sıkı bir şekilde kontrol değil basın ve propaganda makinesi ile beraber Çinli liderlerin yalnızca istedikleri tarafı desteklemeleri ve istemedikleri politik bir hamlesi halk adına kendiliğinden bir eylem olarak göstererek bastırmaları yetmiştir. Bu kolektif sistemin kurulmasında da, de-kolektivizasyon sürecinde de geçerlidir.

Kolektifleri Dağıtmanın Yarattığı Sorunlar

Çin hükümeti hane sorumluluk sistemini tamamen olumlu bir ışık altında resmetmiştir. Kolektiflerin çözülmesi sonucunda Çinli çiftçilerin yaşadığı zorluklardan nadiren bahsetmişlerdir. Ancak hem üretimin örgütlenmesinde hem de eğitim, sağlık sistemi ve diğer sosyal hizmetlerde ciddi zorluklar ortaya çıkmıştır. Kolektiflerin dağılması fikrini savunan ve talep eden devlet liderleri politikalarının doğrudan sonuçlarına katlanmak zorunda kalmamışlardır. Hükümet yetkililerinin her biri iş güvencesine, sağlık sigortasına, emekli maaşına ve çocuklarının eğitime doğrudan erişim olanaklarına sahiplerdir. Bu tarz şeyleri cepte görüyorlardı. Ancak kendilerini hiçbir zaman çiftçilerin yerlerine koymadılar. Dağıtılmalarından önce kolektifler kırsal hayatın önemli bir kurumu hâline gelmişlerdi. Kırsal bölgelerde iş güvencesi, sağlık sigortası, emeklilik ve eğitim, bunların hepsi tek bir kurum etrafında kurulmuştu.

Makineleşme ve sulama altyapısı kolektif örgütlenmeye dayanmaktaydı ve kolektifler dağıtıldıktan sonra her ikisi de gerileme yaşadı. 1983 yılında Jimo'da toprak köylüler arasında bölüştürüldüğünde Jimo'daki pek çok üretim tugayının temel çiftçilik işlerini gerçekleştirmeye yetecek tarım aleti mevcuttu. Makinelerin kullanımı tarımda emek yoğunlaşmasını azaltmıştı. Toprak hane hane aileler tarafından işlenmek üzere küçük parçalara ayrıldıktan sonra büyük tarım makinelerinin kullanımı sorunlu hâle geldi. Evvela, küçük araziler üzerine büyük makinelerin kullanımı verimsizdi. İkinci olarak ise yüzlerde hane arasında kolektif makinelerin kullanımını uygun ve adil bir şekilde koordine etmek çok zordu. Kolektif tarafından sahip olunan makinelerin adaletsiz kullanımına sinirlenen köylüler kimi köylerde traktörleri parçalarına ayırmış ve parçaları aralarında bölüşmüşlerdi. Kimi aşırı durumlarda ise köylüler makineyi parçalarına ayırıyor ve hurdayı bölüşüyorlardı. Dolaylı olarak çiftçilerin tarım işlerini yeniden elle yapmaları gerekiyordu. Jimo'daki pek çok çiftçinin çocuklarının hane sorumluluk sistemi tanıtıldıktan sonra ailelerine yardım etmek için okullarına bırakma sebebi budur.[29]

Özellikle Kültür Devrimi on yılı başta olmak üzere kolektif dönem boyunca Jimolu çiftçiler kapsamlı bir sulama sistemi

kurmak için çok sıkı çalışmışlardı. Ancak bu sulama sistemleri kolektif dönemde ve kolektif çiftçilik göz önünde bulundurularak planlanmış ve inşa edilmişti. Toprağın bölüştürülmesiyle beraber beklenmeyen sorunlar ortaya çıktı. Bazı ailelerin toprakları sulama tesislerine daha yakındı ve bu kolektif tesislere daha kolay ve daha iyi erişim sağlayabiliyorlardı. Başkalarının toprakları ise bu sulama tesislerinden oldukça uzaktaydı. Çoğu zaman bu tesislere erişimde zorluklar yaşıyorlardı. Toprak bölüşümü çoğu zaman piyango sistemiyle gerçekleştirildiğinden ferdî çiftçiler kendilerine düşen kötü arazilerden kimseyi suçlayamıyorlardı – yalnızca "kötü şans". Ancak öfke, kızgınlık ve kıskançlık köylüler arasında yaygın birer his hâline gelmişti.[30] Kolektiflerin dağıtılmasıyla beraber sulama tesislerini uygun bir adil bir şekilde kullanmayı koordine edecek verimli bir mekanizma kalmamıştı. Köylülerin sulama tesislerinden faydalanmak için sabah akşam sırada beklemeleri gerekiyordu. Kimi zamanlar bu tesislerin kullanımına ilişkin kavgalar çıkıyordu.[31] Kızgınlık ve kıskançlık sebebiyle toprakları kolektif sulama tesislerinden uzak olan köylüler bu tesisleri sabote etmeye başladılar.[32] Kimi köyler insanlar kuyulara taş dolduruyorlardı. Başka diğer köylerde ise kolektif sulama tesisleri bakım yapılmadığı gerekçesiyle kullanılmaz hâle geliyordu. Özel çiftçilik koşulları altında bu sulama tesislerini verimli bir şekilde kullanmak ve bakımlarını yapmak için çok ciddi çabalar gerekiyordu.[33]

Deng Şiao Ping'in kırsal reformlarından önce Jimo'daki kır sanayi girişimlerinin her birinin sahibi kolektiflerdi ve bu girişimler kolektifler tarafından yönetiliyordu. Bu sanayi girişimlerindeki işçiler iş puanlarıyla ödemelerini alıyorlardı, tıpkı tarlalardaki köylüler gibi ve bu girişimlerden elde edilen kâr tıpkı mahsul gibi çiftçiler arasında ortak dağıtılıyordu. Yöneticiler ve köy parti sekreterleri günlük bir iş için sıradan köylülerle aynı iş puanını alıyorlardı. Çok adaletli bir sistemdi bu.[34] Ancak toprağın bölüştürülmesiyle beraber kolektifler artık mevcut değildi. Bu sanayi girişimlerinin yönetimi köy parti sekreterlerine ve kolektif sanayi girişimlerinin yöneticilerine bırakılmıştı. Sık sık bu kolektif girişimler köy parti sekreterleri ya da kolektif sanayi girişimi yöneticilerinin kendilerince yöneticilere kiralanıyordu. Örneğin Güney Nehri köyü kolektif girişimlerini 1984'ten sonra sabit bir miktara girişimin yöneticileri olan Zhao Licheng ve Guan Dunxiao'ya ki-

ralamıştı. Kimi diğer köylerde ise girişimler yöneticilere satılmıştı. Köylülerin güçlü direnişine karşın Yaotou köyü köy girişimlerini yöneticilere satmıştı.[35]

Bu pratik kır sanayi girişimlerinin doğasını değiştirdi. Satım ya da kiralama yoluyla yöneticiler eskiden kolektif olan girişimlerin tüm kontrolünü ellerine almışlardı. İşçileri işe almada, işten çıkarmadan ve işçilere ödenecek maaşta hak sahibiydiler. İşçiler; iş güvencelerini, sağlık sigortalarını ve iş kazası tazminatlarını kaybettiler. Güney Nehri köyü girişimlerinin yöneticileri kademeli olarak dışarıdan gelen işçilerle, köylü işçilerin yerini doldurdu. Yeni iş sahipleri güvenlik önlemlerine para yatırmak istemiyorlardı. Bunun bir sonucu olarak iş ortamı tehlikeli hâle geldi. 1966'dan 1976'ya Güney Nehri köyünün sanayi girişimlerini kolektif olarak işlettiği on yıl boyunca kişisel yaralanmaların yaşandığı hiçbir büyük iş kazası gerçekleşmemişti. Ancak fabrika özelleştirildikten sonra çok sayıda ciddi kaza meydana geldi. Bir işçi altmış tonluk bir presi kullanırken elini kaybetti. Bir başka köyden gelen geçici bir işçiydi. Fabrika yönetimi işleyiş prosedürlerini takip etmediği için işçiyi suçladı ve yalnızca tıbbî masraflarını karşılayarak kendisini işten çıkardılar.[36] Yöneticiler, kolektifler tarafından satın alınmış olan makinelerle milyonlar yaparken işçiler tehlikeli koşullarda çalışıyorlardı.[37] Bugün köy fabrikalarında çalışanların yüzde doksanı köylerinin yerlisi değil. Çin'de kır işçilerinin koruyan çok az sayıda kanun ve işçiler çoğunlukla fabrika yöneticilerinin insafına kalmış durumda.

De-Kolektivizasyonun Köy Siyasetine Etkisi

Toprak bölüşümü, Jimolu köylülere ekonomik etkinliklerinde daha fazla özgürlük ve daha fazla esneklik sağladı. Köylüler şimdi ne yetiştireceklerine, topraklarına ne kadar yatırım yapacaklarına karar verebiliyor ve hasatlarını serbest bir şekilde elden çıkarabiliyorlardı. Ancak siyasi olarak kolektiflerin çözülmesi köylüleri yetkisizleştirmişti. Kolektiflerin çözülmesiyle kırsal bölgelerdeki iktidar ilişkileri yeniden değişmişti. Köylülerin beraber çalıştıkları ve kolektif çıkarları için kimi ortak bağları paylaştıkları kolektif yılların aksine, köylüler şimdileri topraklarını ayrı ayrı ektikleri için ailelerini ilgilendiren meseleler yüzünden parçalı bir hâldeydiler.[38] Kolektifte köylüler ortak çıkarları etrafında birleşiyorlar-

dı. Kolektifler -onları birbirine bağlayan kurumsal çerçeve- dağıtıldıktan sonra köylüler, büyük oranda artık köyde kamusal bir alan olmadığından güçlü ve ortak bir ses çıkaramıyorlardı.

Toprağın bölüşümüyle ortaya çıkan iktidar ilişkilerindeki değişimlerden en çok köy parti sekreterleri faydalandı. Kültür Devrimi on yılı sırasında köy parti sekreterlerinin karar alma iktidarını pek çok üretim ekibi lideriyle paylaşmaları gerekiyordu ve iktidarları da ortak kamusal çıkarlar etrafında birleşen sıkı sıkıya birbirine bağlı köy nüfusu tarafından denetleniyordu. Toprağın bölüşümü, üretim ekibi önderlerini ortadan kaldırdı – köy parti sekreterleri üzerindeki en önemli denetim mekanizması – ve aynı zamanda iktidarı köy parti sekreterlerinin elinde yoğunlaştıracak şekilde köy nüfusunu parçalara ayırdı. Köy parti sekreterleri köylerde tek iktidar sahipleri hâline gelirlerken (köy komitelerinin itibarî mevcudiyetlerine karşın), yüksek hükümetin devlet politikalarını uygulamadan parti sekreterlerine olan bağımlılığı da arttı ve böylelikle köy parti sekreterlerinin konumu daha da güçlendi.[39]

İktidar ilişkilerindeki değişimler köy parti sekreterleri arasında çalışma biçiminde Kültür Devrimi öncesi döneme geri dönüşe yol açtı. Pek çok durumda köy siyaseti bir tek adam şovuna dönüşmüştü. Kimi parti sekreterleri köy ofisini kapatıp ofisi evlerine taşıdılar. Köy parti sekreterlerinin evleri çoğu zaman köy ambarı olarak hizmet veriyordu. Ortak tahıl evlerinde, köyün parası da kişisel hesaplarında tutuluyordu.[40] Böylelikle kamusal olan ve özel olan arasındaki fark ortadan kaybolmuştu.

Kırsal Eğitimde Düşüş

Kırsal eğitim, Deng'in reformlarının en büyük kazazedelerinden biriydi. Deng'in iktidara gelmesini takip eden on yıl içerisinde kır okulları büyük oranda kapandı ve okula devamlılık sert bir şekilde yere çakıldı. Bu keskin daralmanın iki sebebi vardı: yeni merkezî eğitim politikası – "orta kalitedeki" kır ortaokullarının kapatılmasına karar verilmişti – ve kır eğitim sisteminin temel ekonomik kaynağı olan kır kolektiflerinin dağıtılması.

1978'den sonra merkezî hükümet, Kültür Devrimi sırasında tanıtılan eğitim reformlarını lanetledi. Çeşitli seviyelerde kilit okullar

yeniden kuruldu ve kaynaklar büyük oranda kentli Çin toplumunun avantajlı kesimlerine hizmet veren bu kilit okullara aktarıldı. Özellikle ortaokullar ve liseler olmak üzere pek çok kır okulu yeniden düzenleme ve kalite kontrolü adı altında ortadan kaldırıldı.

Kır eğitimi, büyük oranda kolektif yapıdan destek görüyordu. Köydeki okul öğretmenleri, tarlalarda çalışan köylülerle aynı iş puanını alıyorlardı. Bu sebeple kırsal eğitimi finanse etme yükü topluluk tarafından kolektif bir şekilde karşılanıyordu. Çin'in kırsal kolektiflerinin tasfiyesiyle beraber kırdaki öğretmenlerin harçlarla finanse edilmesi gerekiyordu ve eğitim masrafları yalnızca okula gidenler tarafından üstleniliyordu. Pek çok köyün köy okullarını desteklemek adına oldukça az kaynağı mevcuttu.

Kültür Devrimi on yılı sırasında Jimo'da okul çağındaki çocukların yüzde 98.5'i ilkokula, yüzde 90'ı ortaokula ve yüzde 70'inden fazlası da liseye gidiyordu.[41] Deng iktidara geldikten bu yana devam eden ekonomik büyümeye karşın şimdi çok daha az sayıda çocuğun okula gitme imkânı vardı. Bütün okullardaki devamlılık oranı düşmüştü. Pek çok köy ilkokulu kapanmıştı ve çocukların başka yerlerdeki okullara gitmeleri gerekiyordu.[42] Artan harçlar, kalan okulların uzak yerlerde olması ve aile çiftçiliğinin gerekleri kırsaldaki pek çok ailenin çocuklarını okula göndermeyi reddetmesine yol açmıştı.

Kırsal reformların sonucu olarak en çok kır ortaokul ve lise eğitimi zarar görmüştü. 1976'da sayısı 256 olan Jimo'daki ortaokulların sayısı 1987'de 106'ya düşmüştü. Köylülerin artık okullara sağlayabilecekleri kaynaklar mevcut olmadığından pek çok ortak köy okulu kapanmıştı. Her ne kadar nüfus 1976'daki 913.032.000'dan 1987 yılında 1.000.481.000'a çıkmış olsa da ortaokul birinci sınıfa giden öğrencilerin sayısı 1976'daki 29.660'dan 1987 yılına gelindiğinde 15.734'e düşmüştü. Lise sayısı 1977'deki seksen dokuzdan 1987 yılında sekize düşmüştü. Lise birinci sınıf öğrencilerinin sayısı 1977'deki 12.186'dan 1987 yılında 1.935'e düşmüştü.[43] 1993 yılı itibarıyla Jimo'daki ortaokulların sayısı elli sekize, liselerin sayısı ise yediye düşecekti.[44]

Jimo'daki deneyim Çin'in kırsal bölgelerinin çoğunluğu için tipik bir durumdu. Kırsaldaki çocukların kır reformlarından bu yana

eğitim almaları çok daha zor hâle gelmişti. Kırsaldaki milyonlarca çocuk yeni bir okuma yazma bilmeyen neslin saflarını dolduracak şekilde okula gitme olanaklarını yitirmişti.

Kır okullarına yönelik azalan finansal destek öğretim adına doğru düzgün tesisleri imkânsız kılmıştı. Kimi durumlarda fazladan bir öğretmeni işe alacak ya da fazladan bir sınıf inşa edecek kaynaklar bulunmadığından tek bir sınıfı, seksenin üzerinde öğrenci dolduruyordu. Okul eşyalarının eksikliğinden kimi öğrencilerin sınıfın toprak zeminine çökmeleri gerekiyordu.[45] Merkezî hükümet bir yandan kaynakları azaltırken bir yandan da kırsaldaki okullara daha sıkı bir denetim getirmişti. İşçilerin ve köylülerin okul yönetimine katılımları sonlanmıştı. Okul kitapları bir kez daha ulusal çapta standart hâle getirilmişti. Ulusal çapta standartize edilen okul kitapları kırsaldaki çocukları, kitaplar büyük oranda kentsel yaşama odaklandıklarından büyük bir dezavantaja sokuyordu. Aynı zamanda kırsal yaşam için gerekli beceriler ve bilgiler müfredattan çıkarılmıştı.

1977 yılında ulusal üniversite giriş sınavı yeniden başlatılmıştı ve o dönemden bu yana tıpkı Kültür Devrimi'nden önce olduğu gibi bir kez daha sınavlar sistematik bir şekilde Çin'in kırsal bölgelerinden yetenekleri tahliye ediyordu. Kırsaldaki yetenekli öğrencilerin üniversiteye gitmek için evlerini terk etmeleri gerekiyordu ve bunların pek azı geri dönecekti. Kültür Devrimi eğitim reformları eğitimi ve Jimo'nun kırsal bölgelerindeki ihtiyaçları birbirine bağlamak için çok ciddi çabalar sergilemişti. Üniversite giriş sınavının yeniden yürürlüğe girmesi bir kez daha kırsaldaki liselerin doğasını temelden değiştirdi. Kırsal kalkınmaya hizmet etmeye yönelik olmak yerine okullar kentsel elite katılmanın bir yolu hâline gelmişti. Lise eğitim bir kez daha temel olarak qioomen zhuan (üniversiteye kapıyı açacak bir tuğla) olarak değerlendirilmeye başlanmıştı. Üniversiteye giriş sınavlarının yeniden yürürlüğe girmesi özellikle şehirlerdeki gençler olmak üzere gençler tarafından büyük oranda coşkuyla karşılanmıştı. Ancak pek çok insan bunun toplumsal maliyetine ve kırsal kalkınma üzerine olan etkisine dikkat çekiyordu.

Aralık 1977'de Jimo Beldesi Chengguan Komünü'ndeki elli köyün iki bin lise mezunu on yıldan bu yana ilk defa düzenlenen ulusal üniversite giriş sınavlarına girdiler. Nihayetinde yalnızca

tek bir öğrenci başarılı olabildi. Bu öğrencinin başarısı her köyde, her evde ve her okulda duyulmuştu. Aileler çocuklarının onu örnek almasını istiyorlardı ve öğretmenler de öğrencilerin sınavlara daha sıkı hazırlanması için onu örnek gösteriyorlardı. Her ne kadar başarı oranı inanılmaz derecede düşük olsa da karşılığı çok yüksek bir değere sahipti. Tıpkı çok az sayıda çiftçi çocuğunun imparatorluk memuriyet sınavlarında başarılı olması gibi, Çin'in kırsal bölgelerindeki öğrenciler üniversite giriş sınavlarının kendilerine toplumdaki düşük konumlarından mezuniyet sonrası resmî bir konuma sıçrama getireceğini umuyorlardı.[46]

Pek çok öğrenci bir sonraki giriş sınavlarına hazırlanmak için işlerini bırakıyorlardı. Üniversiteye gitmek isteyenler için liseler özel sınıflar açıyordu. Bazı gençler yıllarca bu özel sınıflara gidiyordu. Liseden 1974 yılında mezun olmuş olan Güney Nehri köyünden Chen Xuqi 1977 ve 1978 yıllarında sınavda başarısız olmuş ancak 1979'da başarılı olmuştu. Üniversite giriş sınavlarına hazırlanmak için iki sene harcamıştı. 1977 yılında liseden mezun olan Liu Qiang beş yıl boyunca sınava girmiş ancak başarılı olamamıştı. Özel hazırlık sınıflarında beş sene harcamıştı. Bu sınıflarda öğrendiklerinin gerçek hayatla bir ilgisi bulunmaması dolayısıyla herhangi işe yarar bir beceri edinmemişti ve sonraları hayatının bu beş yılını ziyan etmiş olduğu fikrine varmıştı. En sonunda trafik polisi eğitim okulunun başkanı olan amcası kendisini "arka kapıdan" okula almıştı.[47] Pek tabii ki burada önemli olan şey kişinin özel hazırlık sınıflarında kaç sene harcadığından ziyade, kişinin sonunda başarılı olup olmadığıdır. Pek çok denemeden sonra başarısız olanlar başarısız, önce başarısız olup sonraki denemelerinde başarılı olanlar ise başarılı olarak değerlendiriliyorlardı.[48] Sorun çok sayıda insanın başarısız olması ve çok büyük enerjinin ve zamanın bu süreç içinde ziyan olmasıdır.

Üniversite giriş sınavlarının yeniden yürürlüğe girmesinin kırsal yaşamın başka alanlarında da belli sonuçları vardı. Ulusal giriş sınavları yeniden başlatıldığı an, öğrenciler aynı sınava hazırlanacakları için okul kitaplarının standartize edilmesi gerekiyordu. Standartize edilmiş ulusal kitaplar büyük oranda kırsal bölgelerdeki uzmanlar tarafından derlendiği için tarıma ve kırsal kalkınmaya ilişkin yerel bilgiler kurban ediliyordu. Bir çiftçi olan Yao Qiancun standartize edilmiş kitapların kırsal yaşamla

hiçbir alakası olmamasından şikâyet ediyordu. Her ne kadar ilköğretim görmüş olsa da, birinci sınıf kitaplarının neden bahsettiklerini anlayamıyordu. İkiz kız kardeşleri birinci sınıfı üç kez tekrar etmek zorunda kalmışlardı.[49]

Okul müfredatının kırsal yaşamdan ayrılması kırsaldaki çocukları dezavantajlı bir konuma sokmuştu çünkü hayatlarıyla hiçbir bağı olmayan konuları çalışmaları daha zordu. Karşılığında bu kırsaldaki çocukların eğitim yönelimlerinde değişimlere katkı sunmuştu. Her bir aile için eğitim büyük bir yatırımdı. Ailenin öğrencinin harçlarını, kitaplarını ve diğer masraflarını karşılaması gerekiyordu. Eğer öğrenci okulda iyi bir iş çıkarır ve üniversite giriş sınavlarında başarılı olma potansiyeli taşırsa, aileler nezdinde yatırım zahmete değer hâle geliyordu. Ancak eğer öğrenci okulda iyi iş çıkaramıyor ve öğrencinin üniversite giriş sınavlarında başarılı olma şansı az ise, bu durumda ailelerin çocuklarının eğitime yatırım yapma güdüleri kayboluyordu. Çoğu durumda derslerinde iyi olmayanlar öğrenciler okulu bırakıyorlar ve aileler aile çiftliğinde çalışacak bir çift fazla kola sahip olmaktan ya da çocuklarının aileye fazladan gelir sağlamak için kentsel bölgelerdeki inşaatlarda iş bulma olasılıklarından bu duruma mutlu oluyorlardı.[50]

Toplumsal iklimde ise ilkokul ve ortaokul eğitimi esas değerini yitirmişti. Yalnızca üniversitenin yolunu yapmak için değerliydiler. Aileler, ilkokul ve ortaokul öğrencileri durumu böyle görmektedirler. Derslerinde iyi olmayan pek çok öğrenci ilkokulu bırakmaktalar. Pek çok aile çocuklarının üniversiteye girme şansı olmadığını gördükten sonra çocuklarını ilkokulu bırakmaya teşvik etmektedirler.[51] Performansları üniversite giriş sınavlarında başarılı olan öğrenci sayısıyla ölçülen yerel eğitim yetkililerinin ve öğretmenlerin gözünden sınavlarda başarılı olabilme ihtimâli en yüksek parlak öğrencilere daha fazla ehemmiyet göstermek için büyük bir baskı söz konusudur. Üniversite giriş sınavlarında daha büyük başarı yüzdeleri elde edebilmek için okullar ve öğretmenler çoğu zaman enerjilerini kalan öğrencilerin ihtiyaçlarını gözardı ederek daha iyi olan öğrencileri üniversite giriş sınavlarına hazırlamaya adamaktadırlar. Tek tek okulların ve öğretmenlerin perspektifinden bu onlara mantıklı gelmektedir. Aynı zamanda bu yerel eğitim yetkililerinin perspektiflerinden

de mantıklıdır. Ancak böylesi bir yeterlilikçilik genel eğitimsel çerçevede mantıklı değildir. Son tahlilde eğitimin kalitesinin kaç tane öğrencinin üniversiteye girdiğinden ziyade öğrencilerin ne kadar öğrendikleri ve öğrendiklerinin toplum için ne kadar kullanışlı olduğuyla ölçülmesi gerekir. Kırsaldaki pek çok okulda bu az sayıda öğrenciyi kayırma pratiği diğer sıradan öğrencilerin şevkini kırmaktadır.[52]

Kır Sağlık Sisteminin Çöküşü ve "Beş Garanti"

Kır sağlık sisteminin kaderi, kır eğitiminkine benzer olmuştur. 1983 yılında kolektifler çözüldükte sonra Jimo'nun kırsal bölgelerindeki çıplak ayaklı doktorlar "kır doktorları" olarak anılmaya başlanmıştır. Kendilerini destekleyen kolektif örgüt mevcut olmadığından ve kendilerine iş puanlarıyla ödeme yapılamadığından hizmetleri artık ücretsiz değildi.[53] Köy klinikleri özel muayeneler hâline gelmişti. Hasta olan ve kır doktorlarının hizmetlerine başvuran köylülerin artık fatura ödemeleri gerekiyordu. Bir önceli çıplak ayaklı doktor sisteminin bir parçası olan topluluk sağlık sigortası ortadan kalkmıştı ve her aile kendi başının çaresine bakmak zorundaydı.

Kolektifin yaşlı köylüler ve herhangi bir destek almayan diğerleri için sağladığı "beş güvence" (wu bao) – yemek, giysi, yakıt, eğitim ve cenaze-[54] kolektiflerin çözülmesiyle ortadan kalkmıştı. Beş garantinin ekonomik temeli yok olmuştu. Jimo köylülerinin hiçbir zaman, kentli işçilerin sahip olduğu resmî emekli maaşları olmamıştı. 1983 yılında kolektif ortadan kalktığında hayatlarının en güzel yıllarında 25 yıl boyunca kolektif için çalışmış olan pek çok köylü kendilerini yaşlılıklarında ellerinde kendilerinden başka dayanabilecekleri bir şey kalmamış hâlde bulmuşlardı.

Yaozhuang'dan Song Guocheng ve karısının çocukları yoktu ve bütün hayatları boyunca kolektifte çalışmışlardı. Varsayımları yaşlandıklarında kolektifin kendilerine bakacağıydı. Ancak 1983'ten bu yana kendi paylarına düşen toprağı ekmek ve vergi yükünün bütün payını ödemek durumundaydılar. 1997 yılında 85 yaşına gelmiş olan Song Guocheng eğer bir gün çalışma yetilerini kaybederlerse kendisine ne karısına ne olacağını düşünmekteydi. Guo Jiaxiang'dan çocuğu olmayan yaşlı bir kadın, Zhang Wangshi 92 yaşında hayatın katlanılamaz zorluklarını keşfetmiş-

ti. Kolektif dönem boyunca kolektif her zaman kendisine tahıl ve yakıttan tam pay vermişti. Çin Yeni Yılı ve diğer tatillerde kolektiften bir miktar nakitin yanı sıra kendi payına düşen eti ve balığı alıyordu. 1982 yılında toprak bölüştürüldükten sonra Zhang komşularından kendi topraklarını ekmelerini istemişti. Ancak komşusu toprağı ekmek karşılığında mahsulün yarısını alacaktı. Aldığı yarım tahıl payıyla zorlukla yaşadığından Zhang'ın dilenmesi, komşularından ve akrabalarından medet umması gerekmişti. Beslenmesindeki yağ eksikliğinden bağırsaklarını boşaltırken inanılmaz acılar çekiyordu. Acısını azaltmak için şimdileri, başka insanların tabaklarından artakalan yağları toplamak için bir restorana gitmesi gerekiyor.[55]

Jimo köylerinde çocuğu olmayanlara ilişkin az sayıda böylesi durum mevcut ancak onların yaşadıkları zorluklar diğer köylüler için bir uyarı niteliğinde. Bu çocuksuz yaşlıların içinde bulundukları kötü duruma tanık olan kimi çiftçiler hükümetin tek çocuk politikasına karşı gelip iki ya da üç çocuk yapmaya devam ettiler. Yalnızca soylarını devam ettirmek için değil, yaşlılıklarında bir güvence olarak en azından bir, daha da iyisi iki erkek çocuk istemekteler. Ya tek erkek çocuklarına bir şey olursa? Jimolu çiftçiler deneyimlerinden yaşlılıklarına kendi etlerinden ve kanlarından olan çocuklarından daha iyi bir ekonomik güvence sağlayacak bir şeyin olmadığını öğrenmişlerdi ve kolektiflerin garantilerin ortadan kalkması onları bu limana sığınmaya sevk etmişti.

Adil olmak gerekirse merkezî hükümetin sıkı bir nüfusu politikası gütmesi gerekliydi. Çin'deki büyük nüfus sorunu göz önünde bulundurulursa hükümetin nüfus büyümesini kısıtlamak dışında bir seçeneği yoktu. Ancak çiftçilerin de yaşlılıkları için bir güvenceye ihtiyaçları var. Eğer hükümet çiftçilere herhangi bir güvence sağlamazsa, çiftçilerin de kendi güvencelerini yaratmaktan başka seçenekleri olmayacaktır. Bu yüzden elektrik ve su tedarikinin kesilmesi, evden çıkarma, ağır cezalar, fiziksel cezalandırmanın da içinde bulunduğu kırsal bölgelerdeki aşırı aile planlama tedbirlerine karşın Çinli çiftçiler birden fazla çocuk yapmaya devam ediyorlar. Bugünün ferdî çiftçiliğinin altında çiftçilerin birden fazla çocuk yapma arzuları tamamen meşrudur. Neden yaşlılıklarında güvence ihtiyaçlarını tamamen hiçe sayan bir hükümet politikasına uysunlar ki?

Çiftçilerin daha çok çocuk yapma eğilimlerinin Çin ve dünya için uzun vadede vahim sonuçları olacaktır. Her ne kadar Çinli liderler Çin'in gelecekte yeteri kadar gıdaya sahip olacağını iddia etseler de, bu iddialar hüsnükuruntudur. Hâlihazırda daha fazla tahıl ithal edilmektedir. Çin pek çok yıldır devam eden iyi hava koşulları dolayısıyla şanslıdır ve tarımsal performansı da iyi olmuştur. Ancak hava koşulları kötüleşirse gıda kıtlıkları hâlen olasıdır. 1997 yılında Kuzey Çin'de çok iyi bir buğday hasadı gerçekleşti. Ancak Shandong ve Henan Eyaletleri'nin diğer bölgelerindeki çiftçiler gibi Jimolu çiftçiler de ciddi kuraklık sebebiyle sonbahar tohumlarını ekemediler. Ferdî çiftçilerin kötü hava koşullarıyla mücadele etme kabiliyetleri oldukça kısıtlıdır.[56]

Dahası vergi yükünün kolektif tarafından üstlenildiği kolektif dönemin aksine ferdî çiftçilerin vergi ödemeleri gerekmektedir. Çin'in kırsal bölgelerindeki vergilendirme sistemi oldukça geridir. Vergi yükü çiftçinin gelirine göre değil, çiftçinin işlediği toprağa göredir. Dolaylı olarak eğer bir çiftçinin geliri yüksekse, gelirine oranlı ödediği vergi miktarı daha az olmaktadır. Tam tersi durumda ise eğer bir çiftçinin geliri düşükse, gelirinin daha büyük bir yüzdesini vergi olarak ödemektedir.[57] Örneğin bir A çiftçisi ve bir B çiftçisinin aynı miktarda toprağı olduğunu farz edelim. A çiftçisinin ailesinde kimileri tarım dışı olmak üzere daha çok insan çalıştığından farklı yerlerden gelen 10.000 yuanlık bir geliri olsun. B çiftçisinin baktığı daha çok insan ve ailesinde çalışan daha az sayıda insan olsun. Her ne kadar aynı miktarda toprağı işlese de aile geliri yalnızca 5.000 yuan olsun. Bu durumda hem A çiftçisinin hem de B çiftçisinin 1.000 yuan vergi ödemesi gerekmektedir. A çiftçisi daha büyük geliriyle, gelirinin yalnızca yüzde onunu vergi olarak ödemektedir, bir diğer yandan ise B çiftçisi daha az gelire sahip olduğundan toplam gelirinin yüzde 20'sini vergi olarak ödemektedir.

Vergi politikası, de-kolektivizasyonun tıpkı diğer yönleri gibi köylerde ekonomik kutuplaşmaya yol açmaktadır. Bu pek tabii ki istenen sonuçtur. Deng Şiao Ping bu görüşünü, ilk olarak toplumun küçük bir kesimi zengin olmalı ki bu küçük kesim sonrasında bütün bir toplumu ilerlemeye yönlendirebilsin diyerek ifade etmektedir. Bu Deng Şiao Ping'in elitist zihniyetinin iyi bir yansımasıdır. Sorun şudur ki, çalıştığım pek çok köyde nüfusun

bu küçük kesimi çoğunlukla zenginleşmeleri geri kalan çoğunluğun zararına, iktidar sahibi ve iyi bağlantılara sahip kimselerdir.

Siyasi Yetkilendirmenin İzleri

Mao Zedong'un ölümünden sonra gelen siyasi misilleme döneminde yaşadığı eziyete karşın, Jimo'da Kültür Devrimi başlatan ortaokul isyancılarından biri olan Lan Chengwu hâlen gözüpektir. Lan Chengwu, Güney Nehri köyünde siyasi yeteneklerinden hâlen köy yetkililerinin çekindiği birisidir. Aslında Lan, köy parti sekreterini rüşvet aldığı için açık bir şekilde kınamaya devam etmektedir ve kendisine bir gün rüşvet alımını durdurmak için parti sekreterliğinin kapısına geleceği uyarısında bulunmuştur. 1996 Martı'nda bir gün belde ve kasaba yetkililerince çağrısı yapılan bir kitle toplantısında Lan Chengwu köy parti sekreterini inşaat alanları tahsisinde rüşvet talep etme pratiğini teşhir ederek utandırmıştır. Belde ve kasaba yetkilileri durumu soruşturmak zorunda kalmış ve söz konusu parti sekreterini soruşturma sonucunda suçlamanın doğru çıkması sebebiyle görevinden almışlardır.[58]

Köy önderleri Lan Chengwu gibi insanları "ding zihu" (küstah hane) olarak adlandırmaktadırlar. Ding zihu diyerek "normal resmî işleyişe" engel teşkil eden insanları kastetmektedirler.[59] Çin kırsalında iki tür ding zihu'nun bulunduğu görülmektedir. Bir tür ding zihu büyük ve güçlü aileleri olduklarından komşularına zorbalık etmekte ve köy önderlerine karşı çıkmaktadır. Bu türden ding zihu mantıktan ziyade şiddete başvurmaktadır. Bugün Çin'in kırsal bölgelerinde hukukî yaptırım oldukça zayıftır, ailesi büyük olanların ve klanları güçlü olanların yaptıkları yanlarına kalmaktadır. Bu türden ding zihu köy önderleri korkmaktadırlar ancak onlardan daha fazla korkan varsa o da sıradan halktır. Bu zorbalar köy önderlerinin arkasında devletin olduğu ve çok ileriye giderlerse devletin müdahale edebileceğini bilmektedirler. Ancak hikâye sıradan köylülere gelince çok daha farklıdır. Ding zihu herhangi ciddi bir yaptırımı olmaksızın köylülere dayak atabilir çünkü mağdurların olayı mahkemeye taşıması masraflı ve uzun süren bir süreçtir. Ve çoğu durumda sonuç zorbanın mağdurun hastane masraflarını ödemesi olmaktadır. Üzücü olan şey ise kimi köylerde bu ding zihu zorbalarının köy iktidarını gasbetmiş olmasıdır.[60]

Lan Chengwu gibi insanlar ise ding zihu'nun ikinci türüdür. Ne büyük ne de güçlü aileleri vardır. Ancak cüretkâr bir halk direniş ruhuna ve etkili siyasi becerilere sahiptirler. Komşularına zorbalık etmezler ancak köy parti önderleri için büyük başağrısı yaratırlar. Yerel köylüler için önemli birer siyasi kaynaktırlar. Çin'in siyasi sürecini ve siyasal işleyişini anlarlar. Gerekli olduğunda kaybedecekleri hiçbir şey olmadığına inandıkları için köy önderlerine karşı çıkmaktan korkmazlar. Aynı zamanda yüksek hükümet yetkililerinin çoğu zaman açık bir şekilde suçlu köy önderlerini koruyamayacağını fark etmişlerdir.[61]

Bu ikinci tür ding zihu fenomeni Kültür Devrimi sırasında köylülerin siyasi yetkilendirilmesiyle ve dönemin eğitim reformlarıyla ne kadar alakalıdır? Bu ikinci tür ding zihu'nun ortak bir geçmişi vardır: Kültür Devrimi sırasında liseye gitmişlerdir ve hareketin etkin birer katılımcısıdırlar. Güney Nehri köyünün iki önde gelen ding zihu'su, Lan Chengwu ve Liu Zhiyuan'ın her ikisi de Kültür Devrimi sırasında eğitim görmüştür.[62] Siyasi yeteneklerini bu dönemde kazanmışlar ve Komünist Parti'nin resmî davranış kurallarının değerlerine ve felsefelerine ilişkin iyi bir kavrayış sahibi olmuşlardır.[63]

Liu Zhiyuan, hükümet politikalarına ilişkin bu bilgisini köy otoritelerine meydan okumak için kullanmaktadır. Pek çok diğerleri gibi bir inşaat alanı tahsisi için köy parti sekreterine rüşvet vermektense, köy parti sekreterinin rüşvet pratiğini soruşturmuş ve bunu kasaba yetkililerinin mevcut bulunduğu bir kitle toplantısında teşhir etmiştir. Savaşçı ruhu, köylüler arasında nam salmıştır. Yeni bir köy parti kolu komitesi kurulduğunda, yeni parti sekreterinin yaptığı ilk iş bir köy temsilciler komitesi kurmak olmuştur. Bu temsilci komiteye katılmaları için Liu Zhiyuan'ı ve Lan Chengwu'yu davet etmiş ve komitenin politika meselelerinde fikrini dile getirmesini istemiştir.[64] Bu açıdan Liu Zhiyuan ve Lan Chengwu gibi insanlardan gelebilecek meydan okumaların önünü almak istemiştir.

Çağdaş dönemde, Liu Zhiyuan ve Lan Chengwu gibi insanlar kırsal bölgelerde köy önderlerinin iktidarlarını denetleyen demokratik birer güçtürler. Sıradan köylüler, Kültür Devrimi tarafından gerçekleştirilen siyasi yetkilendirmenin mirasını temsil etmektedirler.

Notlar

1. Köylülerle mülakat in Jimo, yaz, 1997.
2. Köylülerle mülakat in Jimo, yaz, 1997.
3. Interview with former CCP officials in Jimo, yaz, 1997.
4. Interview with former rebel leaders in Jimo, yaz, 1997.
5. Xu Jiankang ile mülakat, yaz, 1994. Xu şimdi ABD'de yaşamaktadır. When the Gang of Four was arrested he was visiting
Beijing. He told one of the rebel leaders from Luoyang the news, later he was arrested because he passed the news to local rebels. Later he was released, but he was denied the opportunity to sit for the examinations for college entrance examination and graduate school.
6. Jimo Xianzhi, 54.
7. Jimo Xianzhi, 56,
8. Eski isyancı eylemcileri soruşturan ekibin üyeleriyle mülakat, yaz 1995.
9. In 1975 Zhao had challenged his village party secretary Sun Sian, who was then party secretary of the commune to which Zhao's village belonged, had called in police to arrest Zhao. While in prison, Mr. Zhao wrote to Jiang Qing for help. With Jiang Qing's help, an investigation team freed Zhao and removed Sun Sian from office for wantonly arresting Zhao. Jimo'da eski isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
10. Jimo sâkinleriyle mülakat, 1990.
11. Guo qi zuo fei (expires upon ....) is a phrase printed on many tickets and coupons in China. Here the person made a pun stretching the meaning of the term.
12. Jimo'da çiftçilerle mülakat, yaz, 1997.
13. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.
14. In order to save time, villagers often ate two to three meals in the fields, the breakfast, lunch and sometimes supper during the Cultural Revolution years. Each family was responsible for providing meals for their own workers, and production team provided boiled water and also brought the meals to the field where villagers were working.
15. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
16. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
17. Jimo'daki işçilerle mülakat, yaz, 1997.
18. Zhang Yan, " Guan Yu 'Qing Miao Fu Fangzhang' Xianxiang de Pao Xi yu Sikao," (An Analysis of the Phenomenon of Rich Managers but Poor Factories) People's Daily, March 21,1997.
19. Jimo'daki işçilerle mülakat, yaz, 1997.
20. Jimo'daki işçilerle mülakat, yaz, 1997.
21. Kate Xiao Zhou in How the Farmers Changed China (Boulder: Westview Press, 1996), Daniel Kelliher in Peasant Power in China (New Haven: Yale University Press, 1992), and to a lesser degree Vivienne Shue in The Reach of the State (Stanford: Stanford University Press, 1988), emphasized the bottom up nature of the reforms. David Zweig, in Freeing China's Farmers (New York: M.E. Sharpe, 1997), and Thomas Bernstein, in his chapter in Driven by Growth (James Morley, ed., New York: M.E. Sharpe, 1993), see a more balanced development.
22. Köylülerle mülakat, yaz, 1990.

23. Köylülerle mülakat, yaz, 1990.
24. Eski isyancı önderlerle mülakat, yaz, 1997.
25. Chinese press and mass media were filled with government propaganda and elite reports about the popularity of the household responsibility system among rural people.
26. Köylülerle mülakat, yaz, 1997.
27. Jimo'da köylülerle mülakat, 1997.
28. Su Qingli, "The Household Responsibility System," China and the World, October, 1997.
29. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.
30. Jimo'da köylülerle mülakat, Yaz, 1997.
31. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.
32. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1990.
33. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
34. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
35. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997. The story of this worker was contrasted to that of a villager killed while working on a reservoir project in 1972. Zhang Zilin, a villager from South River, was killed by falling stones. The village paid for his funeral and continued to pay his wife and his baby daughter until his wife decided to leave the village to remarry. Such a scenario is not possible for the families of workers who encounter a similar fate today.
36. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
37. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
38. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
39. As Kevin J. O'Brien and Lianjiang Li have shown, township government leaders tend to protect and support village party secretaries in the latter's disputes with ordinary villagers under the new conditions. Kevin O'Brien and Liangjiang Li, "The Politics of Lodging Complaints in Rural China," China Quarterly, September 1995, 772.
40. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
41. This was the figure throughout the 1970s in Jimo County. See Jimo Xianzhi, the Education Volume.
42. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
43. Jimo Xianzhi, 704-705.
44. Jimo Tongji Nianjian, 1994 (Jimo Year Book, 1994)
45. I saw this with my own eyes during my research trip in the rural areas.
46. See Wu Jingzi, Yulin Waishi (Scholars) (Beijing: People's Publishing House, 1991) 32-50.
47. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
48. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997
49. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
50. Jimo'daki okul öğretmenleriyle mülakat, yaz, 1997.
51. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
52. Okul öğretmenleri ve öğrencileriyle mülakat, 1990.
53. Jimo Xianzhi, 54.
54. These five guarantees were stipulated by the "Guidelines for Agricultural de-

velopment 1956-1967."
55. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
56. "Huang He Di Yici Quart Nian Gan Ku, (For the First Time, the Yellow Rive Is Dry all Year Around in Some Area)" The World Journal, November 6, 1997.
57. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
58. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
59. Jimo'da köylülerle mülakat Yaz, 1997.
60. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
61. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
62. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.
63. Kevin O'Brien and Li Liangjiang refer to this aspect of the ding zihu phenomenon in "The Politics of Lodging Complaints Protest in Rural China," China Quarterly, September 1995, No. 143, 763.
64. Jimo'da köylülerle mülakat, yaz, 1997.

SONUÇ

Standart Çin hükümeti kaynakları, Çin kırsalındaki hızlı ekonomik büyümeyi Deng Şiaoping'in 1978'de elde ettiği siyasal egemenliğe ve bu süreci takip eden piyasa reformlarına yormaktadır. Bu kaynaklara göre Deng'in reformları, kırsal nüfus da dâhil olmak üzere Çin'i, Kültür Devrimi tarafından kaynaklanan on yıllık bir ekonomik felaketten kurtarmıştır. Hikâyeye göre bu felaket, kolektif ekonomiye yapılan aşırı vurgudan, parti yetkililerini ve entelektüelleri hedef alan intikamcı siyasi kampanyalardan, eğitim standartlarının ve eğitim kurumlarının hor görülmesinden ve eşitlikçi hedeflere yönelik azimli bir arayıştan kaynaklanmıştır. Jimo beldesi tarihine yönelik bir araştırma bu resmî söylemlere meydan okumaktadır. Jimo'da kırsal ekonominin büyümesi, gösterdiğim üzere piyasa reformlarıyla değil Kültür Devrimi on yılı içerisinde yaşanmıştır. Tarımsal üretim iki katına çıkmış ve ülkenin kırsal ekonominin on yıldan az bir süre içerisinde temelden dönüştüren bir kır fabrikalar ağı oluşturulmuştur.

Jimo'nun hikâyesi emsalsiz değildir. 1966 ve 1976 arasındaki yıllar Çin'in kırsal bölgelerinin büyük çoğunluğunda azımsanmayacak bir ekonomik kalkınmanın yaşandığı yıllardır. Kırsal üretim istatistikleri gözlemcilerin bir yandan Kültür Devrimi'nin kendisinin ekonomik kalkınmaya zıt olduğuna inanarak bir yandan da hükümet anlatılarından şüphe etmelerine yol açabilecek istatistiklerdir. Kırsal ekonomi, kişinin inanmaya yatkın oldu-

ğu şekilde Kültür Devrimi'ne karşın gelişmiştir. Belki de Kültür Devrimi kıyametinin kırsal üzerinde ciddi bir etkisi olmamıştır. Bu araştırma bunların zıddı bir sonuca varmaktadır: Kırsaldaki ekonomik kalkınma Kültür Devrimi'nin meydana getirdiği siyasi ve kültürel değişimlerce mümkün kılınmıştır. Bu değişimlere, sıradan köylülerin parti yetkililerine meydan okumasına olanak tanıyan, kadroların kol emeğine katılımlarını şart koşan kolektif iş etiğinin öne çıkarılması, yerel inisiyatiflerin göz önünde bulundurulup köylülerin ekonomik karar alma mekanizmalarına dâhil edilmesi gibi değişiklikler dâhildir. Kültür Devrimi aynı zamanda bir yandan kırsaldaki pek çok çocuğa okulu bitirme fırsatı tanımayan bir yandan da kırdaki yetenekleri somuran, elitler odaklı eğitim sisteminde bir reformu sağlamıştır. Kültür Devrimi on yılı içerisinde hızla inşa edilen köy okulları, kırsaldaki bütün çocuklara okuma yazmanın yanı sıra ekonomik kalkınmaya olanak sağlayacak şekilde tarımsal yetiler ve sanayiye ilişkin beceriler kazandırmıştır.

Jimo'daki hızlı ekonomik büyüme 1978'den sonraki süreçte de devam etmiştir. Özellikle sermayeyi çekmekte ve piyasa bulmakta büyük coğrafi avantajlara sahip olan Jimo'da, piyasa reformları şüphesiz - ve bu reformların getirdiği teşvik yapıları ve ekonomik esneklik - bu hikâyenin bir parçasıdır. Ancak piyasa reformlarının bütün bir açıklama olarak sunulduğu resmî söylemlerden şüphe etmek için oldukça sebep vardır. Kültür Devrimi on yılı sırasında hızlı ekonomik büyümeyi mümkün kılmış eğitimdeki ilerlemeler, altyapı iyileştirmeleri ve kır sanayi girişimleri açık bir şekilde etkisini sürdürmeye devam etmiştir. Ekonomik kalkınmanın kolektif dönemde başladığı ortaya konulduğu anda, piyasa reformcularının iddiaları masaya yatırılmalıdır.

Piyasa ekonomileri olağanüstü bir şekilde dinamik olabilir. Jimo ekonomisinde piyasa reformları on yılı süresince devam eden hızlı büyüme modern çağın bu gerçekliğine kanıt teşkil etmektedir. Ancak makineleşmedeki düşük ve kolektif tarafından geliştirilmiş sulama sistemlerini sürdürmedeki zorluklar, artan bir şekilde piyasa tarafından örgütlenen küçük ölçekli çiftçilik yoluyla kırsal kalkınmanın sağlamak konusunda soru işaretleri yaratmaktadır. Bundan daha sorunlu olan şey ise de-kolektivizasyonun ardından tıbbî tedaviye ve eğitime erişimdeki düşüştür.

Özellikle kırsal eğitim sistemindeki keskin küçülme, kalkınmaya yönelik ciddi bir uzun dönemli engel teşkil etmekten başka bir şey sunmamaktadır.

Kültür Devrimi on yılı boyunca Jimo'nun deneyimleri kolektif olarak örgütlenen ekonomilerin de dinamik olabileceğini ve hızlı ekonomik kalkınma sağlayabileceklerini göstermektedir. Tarımsal makineleşmeyi mümkün kılan bütün etkenler – sulama, makineleşme, deneyler, kimyasal gübre - kolektif örgütlenmenin meydana getirdiği kaynakların bir noktada toplanması yoluyla ortaya çıkmıştır. Kolektif örgütlenme aynı zamanda kırsal sanayinin ilk temellerini de atmıştır. Philip Huang tarafından teşhis edilen, Çin kırsalındaki uzun süreli tarımsal içe kıvrılma eğilimi kırılmış ve gerçek ekonomik kalkınma kolektif dönemde başlamıştır. Temel dönüş, Kültür Devrimi on yılında gerçekleşmiştir.

Tıpkı piyasa ekonomileri gibi kolektif ekonomilerin de, her biriyle Çin'in kolektif döneminde karşılaştığımız, içsel çelişkileri vardır. Muğlak teşvik yapıları ve esneklik eksikliği ciddi ekonomik sorunlar doğurmuştur. Bu çalışma karşılaşılan siyasi ve kültürel sorunlar üzerine yoğunlaşmıştır. Benim temel argümanlarımdan bir tanesi kolektif bir ekonominin, demokratik siyasi bir kültür ve sıradan işçileri ve çiftçileri yetkilendiren kurumlar olmaksızın düzgün işleyemeyeceğidir. Çin Komünist Partisi birkaç yıl içerisinde Çin'deki toprak ve diğer üretim araçları üzerindeki mülkiyeti dönüştürmeyi başarmıştır. Siyasi kültürdeki dönüşüm, kendisinin daha inatçı bir sorun olduğunu kanıtlamıştır.

Kültür Devrimi bu sorunun üzerine giden bir teşebbüstür. Benzerini tarihte bulmanın zor olduğu bir şekilde insanların toplumsal bilinçlerini değiştirmeyi hedef almış yoğun ve geniş kapsamlı bir toplumsal devrimdir. Kolektif içerisindeki otokratik siyasi otoriteye meydan okuyarak kolektif örgütlenmeyi yükseltmeye teşebbüs etmiştir. Köylüler tarafından yaygın bir şekilde kullanılan karakter posterleri, köylüler ve köy önderleri arasında önemli bir siyasi iletişim aracı görevi görüyorlardı. Kitle dernekleri, açık alan tartışmaları ve kitle toplantıları kamusal menfaatle ilgili meselelerini gündeme oturtmak için önemli birer kamusal forum görevi görüyorlardı. Kırsal bölgelerdeki siyasi kültür büyük ölçüde ve önemli oranda değişmişti. Çiftçiler artık eskiden oldukları gibi ürkek ve çekingen değillerdi. Kültür Devrimi'nin sürekli bir

şekilde köy önderlerini hizaya çekme deneyimiyle yetkilendirilmişlerdi.

Kültür Devrimi sırasında kolektif kurumların güçlendirilmesi kırsal hayatta çok farklı bir kamusal ruh geliştirdi. Köy önderleri arasında yozlaşma büyük oranda azalmıştı. Köy, komün ve belde önderlerinin düzenli biçimde çiftçilerle beraber çalışmaları şart koşuluyordu. Kültür Devrimi'nin sonu itibarıyla hem önderler hem de sıradan halk bu pratiği normal bir şey olarak kabullenmişlerdi. Karşılığında bu pratik, zamanın kamusal ruhunu güçlendirmişti. Çin toplumuna bugün belâ olan yozlaşma, fuhuş, uyuşturucu, sahte ürünler ve diğer türden toplumsal lekeler Kültür Devrimi'nin sonu itibarıyla tamamen yok olmuşlardı.

Daha da önemlisi Kültür Devrimi; eğitimli elitleri, işçilerden ve çiftçilerden ayrıştırmayı yaratan eski eğitim felsefesini lanetlemişti. Çoğunlukla ezbere dayalı öğrenmeye karşı çıkılıyordu. Eğitim reformları sırasında eğitim kavramı üretici emek ve pek çok diğer aktiviteyi içerecek şekilde genişletilmişti. Eğitim artık yalnızca sınıf içinde kitap okumayla sınırlanmıyordu; öğrenim atölyelere, çiftçilikler ve başka pek çok yerde gerçekleşebilirdi. Öğretmenlerin bilgi üzerinde tekelleri olan insanlar olarak değerlendirilmiyorlardı. İşçiler, çiftçiler ve askerler, hepsi öğrencilere deneyimsel bilgiler verebilirlerdi. Aslında, öğrenciler dahi öğretmenlerinin bilmediği bir şeyi bilebilirdi. Kültür Devrimi kırsal bölgelerde öğretmenlerin sınıf içerisindeki zorbalıklarını ve katılıklarını da hedef aldı. Öğretmenleri öğrencilerine şefkatle davranmaya ve öğrencileri öğretmenlerine saygı duymaya teşvik ederek öğretmenleri ve öğrencileri daha eşit bir temele oturtmaya çalıştı. Ancak araştırmalarım süresince eski alışkanlıkları ne kadar zor öldüklerini de gördüm.

Deng Şiaoping iktidara gelir gelmez Kültür Devrimi'ni lanetledi ve Kültür Devrimi reformlarını tersine döndürdü. Deng'in istediğini yapacak gücü vardı. Ancak bundan daha önemlisi Kültür Devrimi sırasında meydan okunmuş geleneksel felsefelerin ve pratiklerin devamlılığıyla ve eski yöntemlerin restorasyonundan çıkar sağlayacak ya da sağlayacaklarını düşünen insanlar tarafından destekleniyordu.

Deng Şiaoping'in ilk yaptığı şeylerden bir tanesi sida'yı (büyük

karakter posterleri, büyük tartışma, fikirlerin dile getirilmesi ve büyük siyasi özgürlük) yasaklamaktı. Aynı zamanda, yozlaştıklarında dahi yetkililerin, halkın tepkisine maruz bırakılmayacağını garanti ederek artık hiçbir siyasi kampanyanın yürütülmeyeceğini duyurdu. Pek çok yetkili hızlı bir şekilde eski yozlaşmış yollarına geri döndüler. Jimo'da pek çok yetkili you chuan bu shi guo qi zuofei (Henüz varken gücünü kullan, kaybettikten sonra onu kullanamayacaksın.) diyorlardı.

Kültür Devrimi yılları sırasında hükümet yetkilileri, çiftçiler ve işçilerle beraber çalışmış ve çocuklarını çiftçilerle ve işçilerle beraber çalışmaya göndermişti. Herkes bunu normal bir pratik olarak değerlendirmişti. Siyasi iklim değişir değişmez yetkililer çiftçilerle beraber çalışmayı bıraktılar ve aileleriyle ilgilenmeye başladılar. Çocuklarına daha iyi işler buldular ve onları önemli konumlara getirdiler. Reformdan sonra Çin'de resmî yozlaşma işte böyle başlamıştı.

Deng, eski eğitim felsefesini yeniden canlandırdı. Kültür Devrimi sırasında tanıtılan eğitim reformları bir gece içinde tamamen silinmişti. Eski eğitim felsefesine ve pratiklerine tutunan eğitimli elit tarafından destekleniyordu. Pek çok öğretmen, Kültür Devrimi sırasında kötü muamele görmüş olduklarını düşünmeye başlıyorlardı. Aslında öğretmenler ve öğrencilerinin de arasında bulundukları daha az eğitimli toplumsal kesim üyeleri arasındaki mesafe azalmıştı. İyi bir eğitimin resmî bir kariyerin yolunu açacağı ve eğitimin her şeyin üzerinde olduğu düşüncesi gibi Konfüçyüsçü düşünceler oldukça dirençli çıkmışlardı. Pek çok eski entelektüel eğitimin toplumla etkileşime geçme düşüncesinden hoşlanmıyorlardı. Pek çok çiftçi ve işçi de aynı zamanda çocuklarının bir gün eğitim yoluyla bu elitin birer üyesi hâline gelebilecekleri fikrini el üstünde tutuyorlardı. Bu sebepten Deng'in Kültür Devrimi eğitim reformlarını kınaması bu insanlar arasında ilk elden yankı bulmuştu.

Kişi belirli siyasi, ekonomik ve kültürel politikaların toplumsal sonuçlarının farkına varmadan önce kişisel düzeyin ötesinde bir perspektife ve bir miktar zamana ihtiyacı vardır. Bu kitap böylesi bir perspektiften Çin Kültür Devrimi'nin taraftarları ve karşıtları tarafından öne çıkarılan politikaları keşfetmeye çalışmıştır.

Çin hükümetinin, Kültür Devrimi'ne ilişkin resmî değerlendirmesi, dünyada güncel olarak oldukça rağbet gören toplumsal eşitliği sağlama ve kalkınma çabalarının çelişki içerisinde olduğu düşüncesini vurgulamaktadır. En azından kısmen de olsa Çin'de ve uluslararası alanda bu düşüncenin kayda değer bir güncelliğe sahip olması toplumsal eşitliği sağlama çabalarından tehdit altında olanlar için oldukça uygun bir düşünce olmasıdır. Jimo beldesinin tarihine ilişkin bu çalışma bu fikre meydan okumaktadır. Kültür Devrimi on yılı ve onu takip eden yirmi yıllık piyasa reformu süresince Jimo her ikisi de kırsal kalkınmayı sağlayan iki farklı alternatif yol izlemiştir. Bu yollar arasındaki fark kalkınma ve durgunluk arasındaki farktan ziyade iki farklı kalkınma biçimi arasındaki farktır. Kültür Devrimi on yılı süresince Jimo beldesi deneyiminden okuyucuların çıkarmasını umduğum ders toplumun en alt kesimindeki insanları yetkilendirme ve eğitme tedbirlerinin de ekonomik kalkınma hedefine hizmet edeceğidir. Toplumsal eşitlik arayışı ve ekonomik kalkınma arayışı arasında bir seçim yapmak gerekli değildir. Seçim, toplumsal eşitlik aramak ve aramamak arasındadır.

Bibliyografya

Çince Kaynaklar

Baxian Xianzhi Committee. Baxian Xianzhi (Baxian Local Records) Shijiazhuang: Hebei People's Press, 1989.

Chinese Communist Party Central Committee. "Resolution on Questions in the History of our Party since the Founding of People's Republic of China." A Collection of CCPs Documents. Beijing: People's Publishing House, 1983.

Chuansha Xianzhi Committee. Chuansba Xianzhi (Chuansha Local Records) Shanghai: Shanghai People's Press, 1992.

Fushan Quzhi Committee. Fushan Quzhi (Fushan Local Records) Jinan: Qilu Press 1989.

Haiyang Xianzhi Committee. Haiyang Xianzhi (Haiyang Local Records) Haiyang Haiyang Press, 1987.

Huanghua Xianzhi Committee. Huanghua Xianzhi (Huanghua Local Records) Huanghua: Haichao Publishing House, 1990.

Jimo County Records Committee (difangzhi weiyunhui), Jimo Xianzhi. Jimo: Xinshuachang, 1987. (uncensured version) Volume 3, Ju Min, (Population) Volume 5, Nong Ye, (Agriculture) Volume 6, Shui Li, (Irrigation) Volume 71, Yu Ye, (Fishery) Volume 8, Gong Ye, (Industry) Volume 9, Xiang Zhen Qi Ye, (Rural Industry) Volume 19, Dang Pai she tuan, (Political Parties and organizations) Volume 20, Zheng Quan Zheng Xie, (Political Power and Political consultation) Volume 27, Jiao Yu, (Education) Volume 28, Ke Ji, (Science and Technology) Volume 34, Zaji, (The Miscellaneous) Volume 35, Buji, (Supplementary Materials)

Jimo County Records Committee (difangzhi weiyunhui), Jimo Xianzhi. Beijing:Xinghua Publishing House, 1991.

Jimo Local Records' Committee (Difangzhi Weiyuanhui), Jimo Da Shi Ji(Chronology of Events in Jimo), Jimo: Xinhua Yinshuachang, 1987.

Jiuyu Gemin Wenxuan (A Collection of Articles on Educational Revolution(lntemal Documents)

Linzi Quzhi Committee. Linzi Quzhi (Linzi Local Records) Beijing: International Cultural Press, 1988.

Liu Yingji. Zhongguo guanwenbua de than jizhe yu pipanfia: Kongzi yu Mao Zedong (The Founder and Critics of Chinese Culture of Officialdom— Confucius and Mao Zedong) Jinan: Shandong People's Press, 1994)

Mao, Zedong. Mao Zedong Xuanzhi, (Selected works of Mao Zedong). BeijingPeople Publishing House, 1964.

Meishan Xianzhi Committee. Meishan Xianzhi (Meishan Local Records) Chengdu:Sichuan People's Press, 1992.

Pingdu Xianzhi Committee. Pingdu Xianzhi (Pingdu Local Records) Qingdao: Baozhuang Press, 1987.

Pujiang Xianzhi Committee. Pujiang Xianzhi (Pujiang Local Records) Hangzhou:Zhejiang People's Publishing House, 1985.

Qihe Xianzhi Committee. Qihe Xianzhi (Qihe Local Records) Beijing: Zhenghua Press, 1988.

Qingzhou Shizhi Committee. Qingzhou Shizhi (Qingzhou City Records) Tianjing:-Nankai University Press, 1988.

Qixia Xianzhi Committee. Qixia Xianzhi (Qixia Local Records) Jinan: Shandong-People's Publishing House, 1990.

Sunxian Xianzhi Committee. Sunxian Xianzhi (Sun Xian Local Records) Zhengzhou: Zhongzhou Guji Press, 1990.

Tongxian Xianzhi Committee. Tongxian Xianzhi (Tongxian Local Records) Beijing: Zhenghua Press, 1989.

Wang, Nianyi. Da Donglun De Nian Dai. (The Era of Great Chaos) Henan: People's Publishing House, 1993.

Wuchanjiejie Wenhua Dagemin Shenli Wansui (Long Live the Victory Of Great Proletarian Cultural Revolution. (Internal Documents)

Wuchanjieji Wenhua Dagemin Zhengyao Shelun Wenzhang Huibian (A Collection of Important Editorials and Articles of Great Proletarian Cultural Revolution. (Internal Documents) Vol. I to Vol. 6.

Yan, Jiaqi and Gao Gao. Wenhita Da Gemin Shinianshi. (The Ten Year History of the Cultural Revolution) Tianjin: People's Publishing House, 1986.

Yanggu Xianzhi Committee. Yanggu Xianzhi (Yanggu Local Records) Beijing Zhanghua Press, 1990.

Yanshan Xianzhi Committee. Yanshan Xianzhi (Yanshan Local Records) Tianjing: Nankai University Press, 1991.

Zichuna Xianzhi Committee. Zichuan Xianzhi (Zichuan Local Records) Jinan: Qilu Press, 1990.

İngilizce Kaynaklar

Ballantine, Jeanne H. Schools and Society. London: Mayfield Publishing Company, 1985.

Bannister, Judith. China's Changing Population. Stanford: Stanford University Press, 1987.

Barcata, Louis. China in the Throes of the Cultural Revolution. New York: Hart Publishing Company, Inc. 1968.

Barnett, A. Doak. China After Mao. Princeton: Princeton University Press, 1967.

Bamouin, Barbara and Yu Changgen. Ten Years of Turbulence- Chinese Cultural Revolution. London: Kegan Paul International, 1993.

Baum, Richard. Prelude to Revolution. New York: Columbia University Press, 1975.

Bennett, Gordon, and Ronald Montaperto, Red Guard, New York: Anchor Books,

1972.

Blecher, Marc. China-Politics, Economics and Society. London: Frances printer, 1986.

Borthwick, Sally. Education and Social Change in China. Stanford: Stanford University of Stanford Press, 1983.

Bramall, Chris. In Praise of Maoist Economic Planning. Oxford: Clarendon Press, 1993.

Camoy, Martin and Joel Samoff. Education and Social Transition in the Third World. Princeton: Princeton University Press, 1990.

Chao, Tsung. An Account of the Cultural Revolution. Hong Kong: Union Press, 1971.

Chen, Jerome. Mao and the Chinese Revolution. London: Oxford University Press, 1965.

Chesneaux, jean. "My Forty Years of Chinese History." The Australian Journal of Chinese Affairs, No.22, July 1989.

Chung, Hua-min and Arthur C. Miller. Madame Mao. Hong Kong: Union Research Institute, 1968.

Dietrich, Craig. Peoples China. Oxford: Oxford University Press, 1986.

Dittmer, Lowell. Liu Shao-chi and the Chinese Cultural Revolution-The. Politics of Mass Criticism. Berkeley: University of California Press, 1974.

Du, Ruqing. Chinese Higher Education: A Decade of Reform and Development (1978-1988) London, 1992.

Epstein, Irving. "Class and Inequality in Chinese Education," Compare, Vol. 23,No. 2 1993. ppl31-147.

Chinese Education: Problems, Policies and*Prospects. New York: Garland Publishing, Inc. 1991.

Fan, K.. H. and K. T. Fan. From the Other Side of the River. New York: Anchor Books, 1975.

The Chinese Cultural Revolution: Selected Documents. New York: MR Press, 1968.

Foley, Griff. "A 'democratic moment': Political Education in the Chinese Liberation Struggle," International Journal of Lifelong Education. Vol 12, No. 4 1995 pp323-342.

Friedman, Edward, Paul G. Pickowicz, and Mark Selden. Chinese Village, Socialist State, New Haven: Yale University Press, 1991.

"The Flaws and Failure of Mao Zedong's Communist Fundamentalism," The Australian Journal of Chinese Affairs. No. 18, Jul 1987.

"(Mao) The Innovator." in Dick Wilson Ed. Mao Tsetung in the Scale of History. London: Cambridge University Press, 1977.

Gao, Yuan. Born Red. Stanford: Stanford University Press, 1987.

Hayhoe, Ruth. Education and Modernization—Chinese Experience. New York

Pergamon Press, 1992.

Hsu, Immanuel C.Y.. China without Mao, Oxford: Oxford University press, 1982.

Huang, Philip C. C. "Rural Class Struggle in the Chinese Revolution- Representational and Objective Realities from the Land Reform to The Cultural Revolution." Modern China. Vol. 2 l,No. 1, January 1995. 105-143.

The Peasant Family and Rural Development in the Yangzi Delta, 1350-1988. Stanford: Stanford University Press, 1990.

Karsnow, Stanley. Mao and China, New York: The Viking Press, 1972.

Kelliher, Daniel. Peasant Power in China. New Haven: Yale University Press, 1992.

Kwong, Julia. "In Pursuit of Efficiency," Modern China, Vol. 13, No. 2, April 1987226-256.

Chinese Education in Transition. Montreal: McGill-Queens University Press, 1979.

-Cultural Revolution in China's Schools, May 1966-April 1969. Stanford: Hoover Institution Press, 1988.

Lampton, David. Policy Implementation in Post-Mao China. Berkeley: University of California Press, 1987.

Leary, Oreg and Andrew Watson. "Current Trend of China's Agricultural Strategy." The Australian Journal of Chinese Affairs. No.4 (1988): 119-166.

Leys, Simon. The Burning Forest. New York: Henry Holt and company, 1986.

Broken Images. New York: St. Martin's Press, 1979.

The Chairman s New Clothes—Mao and The Cultural Revolution. New York: Allison and Busby, 1981.

Liang, Heng and Judith Shaprio. Son of Revolution. New York: Afred A Knopf, 1983.

Lieberthal, Kenneth. Governing China: From Revolution Through Reform. New York: W.W. Norton & Company, Inc. 1995.

Lifton, Robert Jay. Revolutionary Immortality—Mao Tse-Tung And the Chinese Cultural Revolution. New York: Random House, 1968.

Thought Reform and the Psychology of Totalism. New York: W. W. Norton & Company. Inc. 1961.

Liu, T. C. and Wei-ming Tu. Traditional China. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1970.

Madsen, Richard. Morality and Power in a Chinese Village, Berkeley: University of California Press, 1984.

MacFarquhar, Roderick. Origins of the Cultural Revolution, Vol. 2: The Great Leap Forward 1958-1960, New York: Columbia University Press, 1983.

Mauger, Peter. "Changing Policy and Practice in Chinese Rural Education." China Quarterly vol. 93 No. 2. 139-148.

Meisner, Maurice. 'Mao' China, New York: The Free Press, 1979.

Mosher, Steven W. Broken Earth—The Rural China. New York: The Free Press, 1983.

Munro, Donald. The Concept of Man in Contemporary China. An Arbor: the University of Michigan Press, 1977.

Nathan, Andrew. China's Crisis—Dilemmas of Reform and Prospects for

Democracy. New York: Columbia University Press, 1990.

Ng, Pedro Pak-Tao. "Open-Door Education in Chinese Communes—Rationale, Problems, and Recent Changes," Modem China. Vol. 6 No. 3, July 327-356.

Nie, Cheng. Life and Death in Shanghai. New York: Grove Press, 1987.

Obrien, Kevin and Liangjiang Li. "Politics of Lodging Complaints in Rural China, China Quarterly, No. 143; September, 1995.

Pepper, Suzanne. Radicalism and Education Reform in 20th Century China. Oxford:Cambridge University Press, 1996

Pye, Lucian. The Spirit of Chinese Politics. Cambridge: Harvard University Press, 1992.

"An Introductory Profile: Deng Xiaoping and China's Political Culture" China Quarterly, No. 135, September, 1993. 412-443.

"Rethinkingthe Man in the Leader," The China journal, January 1996.107-113.

Rafferty, Max. Suffer, Little Children. New York: Signet Books, 1963,

Reed, Gay Garland. "Looking in the Chinese Mirror: Reflecting on Moral-Political Education in the United States," Educational Policy Vol. 9, No. 3 Sept. 1995 pp.244-259.

Rosen, Stanley. "Obstacles to Educational Reform in China, "Modern China, Vol. 8 No. 1 January 1982, 3-40.

"Recentralization, Decentralization and Rationalization—Deng Xiaoping's Bifurcated Educational Policy." Modern China Vol. 11 No.3 July 1985, 301-346.

"Restoring Key Secondary Schools," David M. Lampton Ed. Policy Implementation in Post-Mao China. Berkeley: University of California

Press, 1987,321-354.

Rousseau, Jean-Jacques. Emile or On Education. New York: Basic Books, 1979.

Rozman, Gibert. Ed. The Modernization of China, New York: The Free Press 1981.

School Boys of Barbiana. Letter to A Teacher. New York: Vintage Books, 1971.

Shue, Vivienne. The Reach of the State: Sketch of the Chinese Body Politic, Stanford: Stanford University Press, 1988.

Solomon, Richard H. Mao's Revolution and the Chinese Political Culture.

Berkeley: University of California Press, 1971.

Stevenson, Harld and James W. Stigler. The Learning Gap: Why our Schools are Failing and What We can Learn from Japanese and Chinese Education. New York: Summit Books, 1992.

Su, Zhixin. "A Critical Evaluation of John Dewey's Influence on Chinese Educati-

on." American Journal of Education. 103, May 1995. 302-325.

"Science Education Goals and Curriculum Designs in American And Chinese High Schools." International Review of Education. Vol. 41, No. 5 pp 371-388.

Terrill, Ross. China Profde. New York: Friendship Press, 1969.

Ed. The China Difference, New York: Harper and Row, Publishers, 1972.

Thurston, Anne. Enemies of the People. New York: Alfred Knopf, 1987.

Walder, Andrew. "Actually Existing Maoism." The Australian Journal of Chinese Affairs No. 19, July 1988. pp 155-166.

White, Lynn. T. Policies of Chaos. Princeton: Princeton University Press, 1989.

Wielemans, Willy and Pauline Choi-Ping Chan. Education and Culture in Industrial Asia. Leuven University Press, 1992.

Xu, Xiu. "Reflections on the Reform of Admission to Colleges andUniversities and the job Assignment System for Their Graduates." Studies in Chinese Higher Education. No.4, 1992. 44-48.

Yan, Yunxiang. "The Impact of Rural Reform on Economic and Social Stratificationin a Chinese Village," The Australian Journal of Chinese Affairs, No. 27, January 1992.

Yin, Dalu. "Reforming Chinese Education: Context, Structure and Attitudes in

the 1980s," Compare. Vol. 23, No. 2 1993 115-130.

Yue, Daiyun. To the Storm. Berkeley: University of California Press, 1987.

Zhelokhovtsev, A. The Cultural Revolution, A Close up. Moscow: Progress Publishers, 1975.

Zhou, Kate Xiao. How the Farmers Changed China. Boulder: Westview Press, 1996.

UMUT YAYIMCILIK'TAN ÇIKTI!

UMUT YAYIMCILIK

TEORİK-SİYASİ: 2

Eser Adı: Ekim Devrimi'nin 100. Yılı Vesilesiyle 20. Yüzyıl Sosyalist Deneyimlerinin Mirası

Yazar Adı: Hasrel GÜL

Dizi Adı: Teorik-Siyasi Dizisi: 2

Türü: Araştırma-İnceleme

Redaksiyon: İlker Taylan

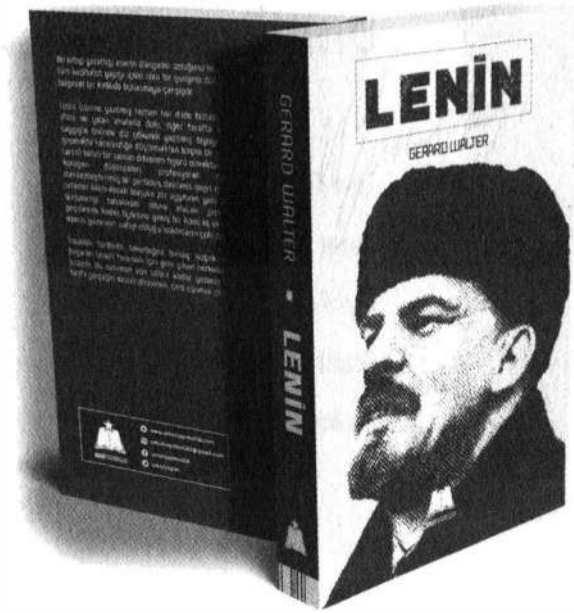

UMUT YAYIMCILIK

BİYOGRAFİ: 1

Eser Adı: Lenin

Yazar Adı: Gerard Walter

Dizi Adı: Biyografi: 1

GrafikMizanpaj: Umut Yayımcılık

Çeviri: Feridun Cihan

Düzelti: Mahir Mercan

UMUT YAYIMCILIK

UMUT YAYIMCILIK'TAN ÇIKTI!

UMUT YAYIMCILIK

TEORİK-SİYASİ: 3

Eser Adı: İşçi Sınıfının Tarihi Misyonu

Yazar Adı: Grigoris Konstantopoulos

Dizi Adı: Teorik-Siyasi: 3

Grafik&Mizanpaj: Umut Yayımcılık

Çeviri: Murat Issı

Redaksiyon: Lale Alatlı

UMUT YAYIMCILIK

TEORİK-SİYASİ: 1

Eser Adı: Bütün Yazıları

Yazar Adı: İbrahim Kaypakkaya

Dizi Adı: Teorik-Siyasi: 1

Grafik&Mizanpaj: Umut Yayımcılık

Derleyen: Umut Yayımcılık

UMUT YAYIMCILIK

Kırsaldaki çocukların eğitim fırsatlarını kaybetmiş olmaları beni şok etti ve düşünmeye itti. Hükümet eğitim olanaklarının eksikliğini Çin'in kırsal bölgelerindeki yoksulluğa yoruyordu. Ancak ben farklı bir sonuca vardım. Çocukları eğitim olanaklarından yoksun kılan yoksulluk değildi. Yoksulluk yalnızca göreceli bir ifadedir. Köylülerin çocukları Kültür Devrimi sırasında nasıl liseyi bitirebiliyorlardı? O zamanlar Çin'in kırsal bölgeleri şimdikinden daha da yoksuldu. İhtiyatla ve şüpheci bir şekilde Kültür Devrimi sırasındaki kır eğitim reformlarının ehemmiyetini takdir etmeye başladım. Ben, bu reformların bir ürünüyüm.

UMUT YAYIMCILIK

ADRES: İSKENDERPAŞA MAHALLESİ, HORHOR CADDESİ, NO: 70/4 FATİH/İSTANBUL **TEL:** 0(212) 534 54 76
E-POSTA: umutyayimcilik1@gmail.com

umutyayimcilik.com

ISBN: 978-605-69367-1-5
9 786056 936715